

Onsdagen den 2 maj

Kl. 09.00–17.50

§ 1 Justering av protokoll

Protokollen för den 10 och 11 april justerades.

§ 2 Meddelande om frågestund

Förste vice talmannen meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 3 maj kl. 14.00*.

§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Förste vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2017/18:28 för torsdagen den 26 april i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från civilutskottet.

§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2017/18:475

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:475 Brottslighet i tiggeriets spår
av Jesper Skalberg Karlsson (M)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 8 juni 2018.

Stockholm den 26 april 2018

Justitiedepartementet

Morgan Johansson (S)

Enligt uppdrag

Johan Danelius

Expeditionschef

Interpellation 2017/18:479

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:479 Påföljder för unga lagöverträdare
av Ellen Juntti (M)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade
arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 8 juni 2018.

Stockholm den 18 april 2018

Justitiedepartementet

Morgan Johansson (S)

Enligt uppdrag

Johan Danelius

Expeditionschef

Interpellation 2017/18:488

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:488 Hot och trakasserier mot djurägare och jä-
gare

av Magnus Oscarsson (KD)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade
arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 8 juni 2018.

Stockholm den 26 april 2018

Justitiedepartementet

Morgan Johansson (S)

Enligt uppdrag

Johan Danelius

Expeditionschef

Interpellation 2017/18:492

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:492 Hot och trakasserier mot djuruppfödare
av Kristina Yngwe (C)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade
arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 8 juni 2018.

Stockholm den 26 april 2018

Justitiedepartementet

Morgan Johansson (S)

Enligt uppdrag

Johan Danelius

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:498 Bärgning av bilar
av Lars Beckman (M)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 8 juni 2018.

Stockholm den 18 april 2018

Justitiedepartementet

Morgan Johansson (S)

Enligt uppdrag

Johan Danelius

Expeditionschef

Interpellation 2017/18:504

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:504 EU:s fiskeavtal med Marocko
av Lotta Johnsson Fornarve (V)

Interpellationen har överlämnats till sr Bucht och kommer att besvaras fredagen den 25 maj 2018.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 27 april 2018

Näringsdepartementet

Sven-Erik Bucht (S)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2017/18:516

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:516 Invandringens konsekvenser för den svenska sjukvården

av Jeff Ahl (-)

Interpellationen 2017/18:516 *Invandringens konsekvenser för den svenska sjukvården* av Jeff Ahl (-) besvaras fredagen den 18 maj 2018.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 27 april 2018

Socialdepartementet

Annika Strandhäll (S)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditionschef

§ 5 Anmälan om faktapromemorior

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2017/18:FPM77 Ändringar i carcinogen- och mutagendirektivet *COM(2018) 171* till arbetsmarknadsutskottet

2017/18:FPM78 Kommissionen och EU:s utrikestjänsts meddelande om handlingsplanen för militär rörlighet *JOIN(2018) 5* till försvarsutskottet

§ 6 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

2017/18:AU13 En karensdag mindre i arbetslöshetsförsäkringen

Socialutskottets betänkanden

2017/18:SoU16 Apoteks- och läkemedelsfrågor

2017/18:SoU23 Vissa ändringar i läkemedelslagen

Utbildningsutskottets betänkanden

2017/18:UbU11 Studiestöd

2017/18:UbU16 Högskolan

2017/18:UbU17 Forskning

Räntetak och andra åtgärder på marknaden för snabblån och andra högkostnadskrediter

§ 7 Räntetak och andra åtgärder på marknaden för snabblån och andra högkostnadskrediter

Civilutskottets betänkande 2017/18:CU20

Räntetak och andra åtgärder på marknaden för snabblån och andra högkostnadskrediter (prop. 2017/18:72) föredrogs.

Anf. 1 CAROLINE SZYBER (KD):

Fru talman! Synen på konsumtion och krediter har förändrats under åren, och i dag lånar svenskarna alltmer. Att hamna i skuldfällan och i värsta fall överskuldssättning är förödande för den enskilde och kostar även samhället stora pengar. Svenska hushåll är högt skuldsatta, såväl i ett historiskt som i ett internationellt perspektiv. Målsättningen bör vara en fungerande marknad där man både skapar en återhållsamhet och en tillgänglig lånemarknad.

Livslång skuldsättning kan drabba vem som helst. Kreditsamhället är under ständig utveckling. Krediter ökar möjligheterna för hushållen att planera sin ekonomi men riskerar också att bidra till överskuldssättning. Synen på konsumtion och krediter har förändrats under åren, och i dag lånar som sagt svenskarna alltmer.

Livslång skuldsättning med anmärkning hos kronofogden till exempel på grund av skilsmässa, företagande eller långvarig sjukdom eller arbetslöshet kan drabba i stort sett vem som helst, men få pratar om det. De så kallade evighetsgäldenärerna har blivit allt fler. En ansökan om skuldsättning kan göras hos kronofogden, och om den beviljas ges möjlighet att få ett förbehållsbelopp och därutöver möjlighet att betala på sin skuld efter förmåga under ett antal år. Därefter skrivs skulden av.

Även om avbetalningen till kronofogden kan kännas tung och seglivad är det ingenting i jämförelse med betalningsanmärkningens övriga konsekvenser. Den med betalningsanmärkning upplever sig lätt som dömd till en svartlistad tillvaro. En anmärkning leder till att man är hindrad från att skriva hyreskontrakt och att skaffa bankkort och telefon- eller internetabonnemang, och den kan även höja priset på hemförsäkringen. Ett sms som tar en minut att skriva kan alltså resultera i år av svartlistning. Att leva utanför det som du och jag tycker är fullständigt normalt – ett eget mobilabonnemang, att kunna hyra en släpvagn på macken eller att checka in på hotell – är tyvärr inte möjligt för alltför många svenskar.

Det handlar i grund och botten om att sätta en gräns för skuldsättningen. Hur många år ska fordringsägare kunna stå på kö för att få ut några kronor av en person för en skuld som kanske näst intill ingen kommer ihåg på företaget men som finns kvar som en fordran i datasystemet? Det är inte lätta frågor som vi debatterar i dag, men när människors tragiska livsöden säljs från borgenär till borgenär så att låntagarna till slut knappt vet vem de är skyldiga pengar måste politiken göra något.

Information är viktig, och gränsdragningen mellan ren information och marknadsföring kan ibland vara svår. Det vi debatterar i dag utgör en välkommen ansats för att minska konsumenternas utsatthet i relation till de produkter som finns på marknaden. Det är väl motiverat att marknaden för snabbblån regleras och att krav också ställs på kreditgivare att upplysa konsumenterna om riskerna. I dessa delar tillmötesgår regeringen tidigare tillkännagivanden från oss i riksdagen.

En brist i propositionen är att överbrygningskrediter och andra tillfälliga finansieringslösningar vid exempelvis bostadsförvärv inte undantas då de normalt inte omfattas av definitionen för bostadskrediter. Förslaget om måttfullhet anser vi vara oproportionerligt vid en jämförelse med krav som ställs på övrig reklam och marknadsföring. Vidare anser vi att konsekvenserna av ett måttfullhetskrav inte är tillräckligt utrett, vilket är något som flera remissinstanser också har påpekat. Svårigheterna att finna en praxis av ett så diffust begrepp kommer för domstolarna att bli betydande och leda till en stor osäkerhet hos annonsörerna och kreditgivarna. Därför yrkar jag bifall till reservation 2.

Anf. 2 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Det är ett välkommet beslut som riksdagen kommer att fatta i dag, precis som Caroline Szyber redogjorde för i sitt anförande, nämligen att vi ska försvåra för och förhindra så kallade sms-lån.

Fru talman! Det är viktigt att komma ihåg i en sådan här debatt att krediter behövs i ett samhälle. De allra flesta av oss behöver kredit för att köpa bostad eller bil eller om vi vill konsumera någonting annat. Vem som helst kan hamna i en ekonomisk situation då man behöver en kortfristig kredit. Däremot är det så i dag att många saknar en ekonomisk buffert för

Räntetak och andra åtgärder på marknaden för snabbblån och andra högkostnadskrediter

*Räntetak och andra
åtgärder på mark-
naden för snabblån
och andra högkost-
nadskrediter*

oförutsedda händelser. Ungefär 400 000 personer finns i Kronofogdemyndighetens register. Man beräknar att överskuldssättningen i samhället kostar 30–50 miljarder årligen, men de personliga lidandena går inte att mäta i pengar. I kölvattnet av trasslig ekonomi och överskuldssättning följer andra problem som ökad stress, sömnsvårigheter och psykisk ohälsa.

För att långsiktigt komma till rätta med överskuldssättningsproblemet krävs dels att färre över huvud taget hamnar i en ekonomisk situation som de inte förmår hantera, dels att fler människor som har hamnat i en mycket svår ekonomisk situation förmår ta sig ur den. Det är därför vi har drivit regeringen framför oss när det gäller sms-lånen. Precis som Caroline Szyber sa har en enig riksdag redan för något år sedan gjort ett tillkännagivande om att vi måste komma till rätta med sms-lånen.

Ett allmänt råd ska naturligtvis vara: Spara först och konsumera sedan. Vi får väl höra sedan från Socialdemokraterna om man tror att stora och breda skattechöjningar de här tre åren har gjort det svårare eller lättare att bli överskuldssatt. Jag är helt övertygad om att när man höjer skatter för vanligt folk, vilket gör att konsumtionsutrymmet minskar, kommer det att leda till att fler riskerar att bli överskuldssatta. Det är ingen bra politik.

Precis som Caroline Szyber sa finns det problem med den här propositionen. Vi har lite tekniska frågor. Ett problem är till exempel att överbrygningskrediten när du köper bostad riskerar att träffas av den här lagstiftningen. Skulle det vara på det sättet måste den kommande regeringen titta på det så att det kan justeras, för det har aldrig varit meningen att den ska träffas av lagstiftningen.

Samma sak är det när det gäller marknadsföringen. Vi är inte generellt sett emot marknadsföring av kreditjänster – och där får man väl också ta en titt så att lagstiftningen inte träffar fel – och vill inte att de seriösa kreditinstituten ska träffas av lagstiftningen utan att det är de oseriösa, om man får säga så, sms-lånen som ska träffas.

Självklart står vi bakom alla våra reservationer, fru talman, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 2.

Anf. 3 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Den här propositionen är viktig för många av de mest utsatta i vårt samhälle. De två förslagen om att införa ett räntetak och ett kostnadstak är på många sätt bra och nödvändiga.

Vi har föreslagit att räntetaket som regeringen satt till 40 procent över gällande styrränta ska vara effektiv ränta, det vill säga ränta inklusive alla avgifter och andra kostnader. Räntetaket borde vara satt i totalkostnad och inte öppna upp för att andra kostnader läggs på i stället för ränta.

Effektiv ränta används i dag för att jämföra olika erbjudanden om lån, och även om det inte är ett vedertaget begrepp i dag kan det givetvis bli det. Taket borde alltså enligt oss gälla inklusive alla kostnader och dessutom gälla alla former av lån och krediter.

Vi delar däremot regeringens syn på att räntan ska vara högre än styrräntan då det historiskt funnits perioder med högre och lägre ränta. Från toppnoteringen den 16 september 1992, när räntan höjdes till 500 procent, är spannet stort till den negativa ränta som vi har i dag. Även om vi får hoppas att vi inte kommer tillbaka till de extrema nivåer vi har haft måste taket kunna följa utvecklingen både uppåt och nedåt.

Räntetaket behöver inte alls vara begränsat till att enbart gälla högkostnadskrediter. Även om andra krediter i princip aldrig har högre ränta i dag finns en uppenbar risk för att företag utnyttjar denna lucka och börjar kalla sms-lånen för något annat för att på så sätt gå runt både räntetak och kostnadstak. Det är viktigt att lämna så få luckor som möjligt om man vill ha en välfungerande lagstiftning.

Problemet med sms-lån är dock inte främst deras förutsättningar i dag utan att de efterfrågas. Givetvis blir effekten av de nya regler som nu genomförs att de företag som sysslar med att ge ut lån kommer bli färre och de kommer förhoppningsvis att ge ut färre lån.

Den tidigare lukrativa marknaden, där människor fastnat i en allt större skuldsättning och där långivarna sett det som mer intressant att få sina kunder att betala ränta än att lösa sina lån, kommer förhoppningsvis att effektivt begränsas av framför allt kostnadstaket, och det är bra.

Fru talman! Jag skulle gärna se att samhället gick längre än att begränsa möjligheterna för företag att ta ut oskäligen höga kostnader på krediter. Problemet är, som sagt, att lånen efterfrågas och att det finns människor som ser dyra lån som en lösning för sin situation. Det kan givetvis finnas många skäl till att någon ser dessa dyra lån som en lösning.

Den som har sett programmet *Lyxfällan* på tv vet att dyra smålån ofta är en av de största bovorna när det gäller att få ihop ekonomin för deltagarna, och inte en enda gång har programledarna gett rådet att ta fler snabblån. Däremot har lånen ofta bakats samman eller betalats av. Tv är alltid tv, men trots det finns det givetvis en bakomliggande sanning. Den sanningen är att lån till konsumtion i princip aldrig är bra för den enskildes ekonomi. Därför är det viktigt att människor på olika sätt får lära sig hur de kan förbättra sin privatekonomi.

Kommunerna har i dag konsumentrådgivning och budgetrådgivning som bör kunna bli bättre och nå ut till fler. Det är mycket bättre att människor lär sig att hantera sin ekonomi innan de byggt upp en stor skuld än att vänta tills skulden är så stor att man inte längre klarar sina vanliga utgifter. Få människor vet vart de ska vända sig för att få hjälp, och det är ganska lite som satsas på att nå ut med informationen.

Vi behöver ett samhälle som stärker de som är svagast och mest utsatta i vårt samhälle. Vårt samhälle ska vara omhändertagande i det folkhem som vi sverigedemokrater vill skapa i Sverige.

Några av de mest utsatta i dag är de som har svårt att få sin ekonomi att gå ihop – något som inte bara beror på låga inkomster utan också ofta på höga utgifter. Genom bättre hjälp i ett tidigare stadium kan också mycket psykiskt lidande undvikas och många människor skulle må bättre. Förhoppningsvis skulle efterfrågan på snabba lån till höga kostnader då också minska.

Fru talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till våra reservationer, reservation 1 och reservation 4.

Anf. 4 OLA JOHANSSON (C):

Fru talman! De så kallade snabblånen marknadsförs aggressivt med det positiva budskapet att du får pengarna i handen och utan kreditprövning genom Upplysningscentralen. Skälen till att låna med sådana villkor i reklamen är oskyldiga, men de speglar inte alltid den verklighet som människor befinner sig i.

Det första man läser när man googlar på att låna 10 000 kronor är: Låna 10 000 kronor snabbt trots flera betalningsanmärkningar utan säkerhet, besked direkt med bank-id. Via tv-reklamens jinglar har vi lärt oss namnen på några av de företag som erbjuder en produkt som uppenbarligen hittar sin kundkrets.

Det kan naturligtvis finnas olika skäl till att man ansöker om kortfristiga lån. De fyller säkert ett behov, och vi har i andra sammanhang anledning att kritisera bankerna de gånger då de i alltför hög grad ställer krav för till exempel bolån, krav som går utöver vad Finansinspektionen anger. Den här frågan diskuteras i den bostadspolitiska debatten, en fråga som vi ofta ägnar oss åt i civilutskottet.

För att små företag ska kunna växa och klara den dagliga verksamheten mellan leverantörsfaktuorna och försäljningsintäkterna och för att klara vissa såväl planerade som oplanerade utgifter är kortfristiga lån fortfarande viktiga.

Med detta sagt visar en granskning från Riksrevisionen att antalet svårt skuldsatta i Sverige har ökat med 3 000 personer under de senaste fem åren. Så många som vart femte hushåll saknar enligt Statistiska centralbyrån en ekonomisk buffert för oförutsedda utgifter.

I Kronofogdemyndighetens register finns det omkring 400 000 personer med en samlad skuld på drygt 70 miljarder kronor.

Överskuldssättning är ett stort problem både för samhället och för dem som drabbas. Problem med skulder kan leda till eller förvärra psykisk och fysisk ohälsa, vilket även kan drabba anhöriga, inte minst barn.

Detta står att läsa i regeringens strategi mot överskuldssättning från 2015. Centerpartiet instämmer i att det finns starka skäl att skydda de mest utsatta och de som riskerar hamna i en överskuldssättning, genom att få bort produkter från marknaden som exploaterar redan hårt skuldsatta och fyller på statistiken med fler överskuldssatta.

Varje sådant lån till en person som redan förut saknar betalningsförmåga och som behöver pengar för att finansiera ett beroende, oavsett om det handlar om konsumtion, spelande eller inköp av berusningsmedel av olika slag, drabbar inte bara den person som tagit lånet utan även anhöriga – partnern, sambon och föräldrarna som kanske måste gå in för att det ska finnas mat på bordet och pengar på kontot när hyran ska betalas.

Därför välkomnar Centerpartiet den reglering som innebär att sådana lån med en effektiv ränta som är minst 30 procentenheter högre än referensräntan benämns högkostnadskredit och att det för dessa finns ett räntetak som begränsar kreditgivarens möjlighet att ta ut kreditränta eller dröjsmålsränta som är mer än 40 procentenheter högre än den vid varje tidpunkt gällande referensräntan.

Sedan det äntligen har kommit ett sådant här förslag, efter flera tillkännagivanden och upprepade riksdagsmotioner från bland annat Centerpartiet, hoppas vi att åtgärderna som beslutas här i dag är tillräckliga för att skydda de mest utsatta, samtidigt som seriösa kreditgivare inte hindras från att tillhandahålla lån som behövs för att företag ska kunna driva sin verksamhet, göra små investeringar i utrustning och parera upp- och nedgångar i försäljningen. Vi ska inte heller begränsa privatpersoners tillgång till kortfristiga lån för att klara vardagen så länge utlåningen sker till sjysta, för låntagaren kända och begripliga villkor.

Fru talman! Centerpartiet välkomnar en ny lag som desarmerar oseriösa snabblåneföretag och begränsar deras möjligheter att dölja ohemula villkor. Men vi delar oron från Svensk Inkasso, från Svensk Handel och från Näringslivets delegation för marknadsrätt över att avskaffandet av det så kallade transaktionstestet kan skapa en osäkerhet.

Det är ett viktigt krav på långivarna att det tydligt framgår hur villkoren påverkar kostnaderna, så att det blir tydligt för konsumenterna i hur hög grad högkostnadskrediten påverkar deras privatekonomi. Men en inskränkning av annonsörernas möjlighet att presentera fördelarna med sina produkter på ett sätt som gör dem attraktiva och efterfrågade i en situation då lånen i sig redan har reglerats menar vi är att gå för långt i regleringen av marknadsföringen på en i övrigt väl fungerande lånemarknad.

Konsekvenserna av ett måttfullhetskrav inte är tillräckligt utredda. Därför yrkar jag bifall till reservation nr 2 från Centerpartiet, Moderaterna och Kristdemokraterna. I övrigt yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 5 HAMZA DEMIR (V):

Fru talman! Ledamöter! De som tar snabbblån är oftast människor med svag ekonomi och lägre återbetalningsförmåga. Det är något som i förlängningen kan leda till att individen eller familjen hamnar i en skuldfälla och riskerar att fastna i överskuldssättning. En rapport från LO 2016, *Långvarig överskuldssättning – Den bortglömda ojämlikheten*, visar att överskuldssättning är en tydlig klassfråga. Vi ser hur låginkomsttagare, ensamstående, låg- och medelutbildade, sjuka, arbetslösa och hyrestagare är överrepresenterade bland de långvarigt överskuldssatta.

Det cyniska är att många snabblåneföretag har som affärsmodell att rikta in sig på konsumenter med svag ekonomi genom att erbjuda snabbblån till närmast ockerliknande ränta. Det handlar om lån som alltså blir oerhört dyra. Det är inte ovanligt att den som har tagit ett snabbblån måste ta ett nytt snabbblån för att betala det gamla, och så är en fast i en ond cirkel.

Snabbheten att få pengarna kan leda till ogenomtänkt konsumtion, till exempel spelande och krogbesök kvälls- eller nattetid. Nästan hälften av de tillfrågade angav att de inte skulle ha tagit ett sms-lån om de hade fått vänta ett dygn eller längre. Detta står att läsa i Kronofogdens och Konsumentverkets rapport *SMS-låna – En kartläggning av unga vuxnas erfarenheter*.

Kostnaderna är skyhöga jämfört med andra krediter. Den effektiva räntan kan vara hundratals och till och med tusentals procent. Det är en ränta som måste betecknas som ocker. I propositionen föreslår regeringen flera åtgärder som ska leda till rimligare villkor för snabbblån och andra högkostnadskrediter och till att färre människor riskerar att hamna i överskuldssättning på grund av dessa lån. Förslagen innebär bland annat att räntetak och kostnadstak för högkostnadskrediter införs och att konsumenter ska uppmärksammas på riskerna när de överväger att ta sådana lån.

Vidare föreslås en särskild bestämmelse om att all marknadsföring av konsumentkrediter ska vara måttfull. Genom förslaget ska marknadsföringen ta större hänsyn till de generella riskerna med konsumentkrediter, och den ska utformas på ett sådant sätt att den inte lockar konsumenter till överlagda beslut.

Räntetak och andra åtgärder på marknaden för snabbblån och andra högkostnadskrediter

Jag välkomnar de åtgärder som föreslås i propositionen och har ställt mig bakom regeringens lagförslag. Enligt min mening är dock dessa åtgärder inte tillräckliga för att skydda de mest utsatta konsumenterna. Problemet kommer att finnas kvar trots räntetak och reglerad marknadsföring. De som ansöker om snabblån eller sms-lån agerar oftast i panik för att snabbt komma över kontanter och tänker inte på återbetalningsmöjligheter och konsekvenser, oavsett hur marknadsföringen ser ut.

Fru talman! Snabblånen måste bort helt från marknaden. Sverige klarade sig alldeles utmärkt före 2006 utan denna typ av lån. Jag anser därför att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning som innebär att snabblån förbjuds. Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation 5.

Anf. 6 ROBERT HANNAH (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Liberalernas reservation nr 6.

Liberalernas uppfattning om konsumentpolitiken är att den enskilda individen ska ha möjlighet att fatta beslut utifrån de egna önskemålen. För att individen ska ha möjlighet till detta måste staten vara med och sätta tydliga spelregler och verka för en fungerande konkurrens på marknaden.

Vi liberaler anser inte att staten ska gå in och bestämma vilka val konsumenterna ska göra. Vi anser inte att snabblån eller smålån ska förbjudas, så som Vänsterpartiet anser. Däremot måste konsumenten få god tillgång till information och ha möjlighet att göra sina egna val och vara medveten om konsekvenserna av dem. Information ska då finnas till hands. Detta förutsätter att marknadsaktörerna granskas oftare och att oseriösa företag avslöjas.

Fru talman! När det gäller snabblån och liknande lån har spelreglerna inte följts av oseriösa företagare. Vi måste vara ärliga med det. Snabblån och sms-lån är en marknad där oseriösa aktörer under lång tid helt enkelt har utnyttjat konsumenternas situation. Det handlar om lån med kort löptid och hög ränta. De effektiva räntorna ligger ofta över 100 procent, och företagen marknadsför sig med att deras kreditprövningar syns i form av utdrag hos kreditupplysningscentraler.

År 2010 gjordes drygt 28 000 ansökningar. Det är en siffra som ökade till nästan 57 000 kreditprövningar år 2014. Därefter har kronofogden slutat göra årssammanställningar, eftersom branschen har förändrats så snabbt att myndigheten anser sig inte kunna bedöma vilka företag som bör ingå i en sådan sammanställning. Det gäller till exempel de många företag som bedriver kasinoverksamhet på nätet men som i praktiken försörjer sig på snabblån.

Fru talman! Under perioden 2010–2014 fördubblades antalet ansökningar till kronofogden om betalningsföreläggande på grund av obetalade sms-krediter och andra snabblån. Det är en väldigt snabb utveckling, och den måste vi ifrågasätta. Ur liberal synpunkt är dagens regler uppenbarligen inte tillräckliga för att ingripa mot de företag som bedriver snabblån på ett oansvarigt sätt. Lån med kort löptid är inte i sig det som måste motverkas, vilket Vänsterpartiet anser.

Vi liberaler anser dock att man inte ska hålla de företag om ryggen som har som affärsidé att utnyttja luckorna i regelverket och bedriva en vårdslös kreditutgivning som driver människor in i skuldfällor. Det handlar ju ofta om unga människor och ofta om människor med lägre inkomster.

Liberalerna välkomnar därmed regeringens förslag i propositionen att det nuvarande undantaget från skyldigheten att göra en kreditprövning vid gratislån och andra fristående krediter som inte är förbundna med mer än en obetydlig avgift ska tas bort. Det finns ett engelskt uttryck kallat Tinstaafl, det vill säga en förkortning av "There is no such thing as a free lunch". Alla som tar gratislån, billiga lån eller sms-lån måste faktiskt också betala för dem.

Det är tydligt att ett annat slags regelverk behövs. Det här är något som vi i Liberalerna har krävt och drivit i Sveriges riksdag. Vi har tillsammans med Alliansen fått igenom ett tillkännagivande om detta. Därför välkomnar vi lagstiftningen.

Fru talman! Det finns dock två brister i lagstiftningen som jag särskilt vill lyfta fram.

För det första handlar det om kreditprövningen av högkostnadskrediter. Regeringen anser inte att det behöver göras några ändringar i fråga om kreditprövning som gäller högkostnadskrediter. Man anser heller inte att en civilrättslig sanktionsregel vid bristande kreditprövning behöver införas.

Utredningen om vissa konsumentkrediter, som ligger bakom den här lagstiftningen, ansåg i sitt betänkande att företagen vid beräkningen av konsumenternas förutsättningar att återbetala en högkostnadskredit ska ta hänsyn till risken att konsumenten redan har eller kommer att få andra utgifter än vad som visas i det underlag som finns vid kreditprövningen, till exempel att man tar eller söker andra lån hos andra företag samtidigt. Beklagligt nog har regeringen valt att inte gå vidare med detta förslag. Jag anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag i enlighet med vad Utredningen om vissa konsumentkrediter kommit fram till. Liberalerna kommer att fortsätta driva den här frågan.

För det andra handlar det om att begränsa oseriösa kreditgivares möjligheter att vända sig till Kronofogdemyndigheten. Sverige har en av de absolut bästa skuldindrivningsmyndigheterna i världen. En sådan myndighet ska inte kunna användas av oseriösa snabblångivare för att driva in skulder. Vi liberaler anser helt enkelt att sådana företag får driva in sina kostnader på egen hand i stället för att de svenska skattebetalarna ska göra det åt dem.

En möjlighet skulle exempelvis kunna vara att Kronofogden inte medverkar till att driva in skulden i fall där myndigheten finner att kreditprövningen inte följer god kreditgivningssed. Även andra möjligheter att strama upp regelverket bör övervägas. Svenska myndigheter ska inte vara till för oseriösa företagare. De ska vara till för seriösa företagare.

Fru talman! Vi liberaler vill se en konsumentpolitik som handlar om att stärka konsumenternas makt och möjlighet att göra aktiva val. Vi anser att den här lagstiftningen kommer att göra det.

Anf. 7 EVA SONIDSSON (S):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och säga: Äntligen, äntligen!

Jag valdes in i Sveriges riksdag i valet 2006. Med bakgrund som konsumentvägledare kändes det rätt naturligt för mig att välja civilutskottet, som bland annat ansvarar för frågor som rör just konsumenter. Ungefär samtidigt ökade det som kallades sms-lån drastiskt. Det var nog ingen som riktigt var beredd på den utvecklingen, att så många ville ta och hade behov av snabblån men inte riktigt förstod konsekvensen av dem. Att vi nu efter tolv år kan lägga fram ett betänkande som grundar sig på ett lagändringsförslag från regeringen tycker jag känns riktigt bra.

Jag tror inte att någon av oss i denna kammare är obekant med vad ett sms-lån innebär. Personligen har jag debatterat denna fråga i kammaren ett flertal gånger, inte minst under mina första fyra år i riksdagen. Men kanske några av våra tittare vill veta utvecklingen av detta otyg.

Ja, otyg är precis vad jag kallar det, för väldigt många har råkat illa ut – kanske inte med sitt första sms-lån, men med sitt andra eller tredje. Tyvärr brukar det nämligen inte räcka med ett lån. Det blir snarare ytterligare ett lån för att kunna betala tillbaka det första lånet med skyhöga räntor.

Vad är det då som definierar ett snabblån? Jo, det har ett kreditbelopp på mellan 500 och 3 000 kronor, en löptid på mellan 30 och 300 dagar och en hög effektiv ränta från 100 till flera tusen procent. Det är här det börjar.

Alltsedan snabblånen etablerades på den svenska marknaden har de varit omdebatterade och kritiserade. Att de kritiserats beror till stor del på att de ofta riktar sig till och beviljas ekonomiskt svaga konsumenter och att de har väldigt ofördelaktiga räntevillkor. Detta är faktorer som kan bidra till att konsumenten inte har råd att betala tillbaka lånet och att skulderna hamnar hos kronofogden för utmätning. Många använder sig också av snabblån för att på ett kortsiktigt sätt lösa sina ekonomiska problem, vilket tyvärr inte alltid stannar med det.

I en artikel från 2014 beskrevs ökningen av snabblånen som att branschen befann sig på autobahn. Det första halvåret hamnade 160 personer om dagen hos kronofogden på grund av obetalda snabblån. Nog gick det fort alltid!

Låneföretagen kännetecknas av att lånen är lättillgängliga, avser relativt små belopp som lånas ut under en kort tid, oftast riktar sig till ekonomiskt svaga konsumenter och har höga räntor. Det har också förekommit brister i snabblåneföretagens kreditprövning. Många konsumenter har på grund av det haft svårt att betala tillbaka snabblånen.

Efter åtta år av fortsatt ökning tillsatte den rödgröna regeringen en utredning i april 2015. Utredaren fick i uppdrag att överväga åtgärder för att åstadkomma en mer ansvarsfull marknad för konsumentkrediter. De åtgärder som föreslogs skulle i första hand vara riktade mot snabblån. Utredningen fick benämningen *Stärkt konsumentskydd på marknaden för högkostnads krediter*. Betänkandet har remissbehandlats, och Lagrådet har yttrat sig.

Som redovisas i propositionen har det under årens lopp vidtagits en del åtgärder för att motverka problem som snabblånen kan orsaka. Vi ska vara ärliga och säga att det har hänt en del. Det har införts strängare krav på information i konsumentkreditlagen. Kreditprövaren ska pröva om konsumenten har ekonomiska förutsättningar att fullgöra vad han eller hon har åtagit sig enligt avtalet. Sedan 2011 granskas prövningen av Konsumentverket, som också kan ta ut en sanktionsavgift om inte kreditprövningen

är tillräcklig. Sedan juli 2014 omfattas snabblåneföretagen av tillståndsplikt från Finansinspektionen med ett tydligt krav på sundhet i rörelsen. Under 2016 infördes en möjlighet för Konsumentverket att omedelbart förbjuda ett företag att låna ut pengar till konsumenter om företagen brister i sina kreditprövningar.

Det bildades också en branschförening för snabblåneföretagen. Den syftar till att verka för en sund och seriös kreditgivning. Där antogs etiska regler som medlemsföretagen har skyldighet att följa. Enligt uppgift är det 60 procent av snabblåneföretagen i Sverige som är anslutna till föreningen. Där finns en hel del kvar att göra.

Sammanfattningsvis kan man säga att förändringarna i den nya lagen är följande:

- Ett räntetak som begränsar kreditgivarens möjlighet att ta ut kreditränta för högkostnadskrediter ska införas.
- En högkostnadskredit ska inte få ha en kreditränta eller dröjsmålsränta som är mer än 40 procentenheter högre än den vid varje tid gällande referensräntan. Vid dröjsmål av betalning ska konsumenten inte vara skyldig att betala någon annan form av ersättning än dröjsmålsränta.
- Genom att reglerna om räntetak tas in i konsumentkreditlagen kommer de att omfattas av den befintliga bestämmelse i lagen som anger att lagen är tvingande till konsumentens förmån. Konsumenten kommer alltså inte att vara bunden av ett avtalsvillkor som innebär en högre ränta än vad som maximalt får tas ut enligt räntetaket.
- Ett kostnadstak för högkostnadskrediter ska införas. För en konsument som tar en högkostnadskredit ska kostnaderna aldrig få överstiga ett belopp som motsvarar kreditbeloppet eller, i fråga om en kontokredit, varje enskilt utnyttjande av kreditbeloppet som konsumenten har gjort. De kostnader som avses är kreditkostnader, dröjsmålsränta och kostnader för åtgärder som syftar till att få konsumenten att betala i tid. Det här blir också tvingande till konsumentens fördel.
- Löptiden för en högkostnadskredit ska inte få förlängas mer än en gång. Den får dock förlängas om det inte blir en ökad kostnad för konsumenten eller om konsumenten beviljas en skälig avbetalningsplan för att kunna betala sin skuld.
- Det ska i konsumentkreditlagen införas ett krav på att måttfullhet ska iakttas vid marknadsföring av alla slags konsumentkrediter. Marknadsföring som inte är måttfull ska anses som otillbörlig mot konsumenter och kunna leda till sanktioner.

Lagförändringen föreslås träda i kraft den 1 september 2018.

Jag är glad över att vi i utskottet är överens om de stora penseldragen. Sedan finns det säkert strån som vi får plocka in för att fylla penseln. Men jag är glad, fru talman, att kunna ställa mig bakom betänkandet i dag.
(Applåder)

Anf. 8 EMMA HULT (MP):

Fru talman! När jag inför den här debatten googlade betänkandets rubrik, *Räntetak och andra åtgärder på marknaden för snabblån och andra*

Räntetak och andra åtgärder på marknaden för snabblån och andra högkostnadskrediter

*Räntetak och andra
åtgärder på mark-
naden för snabblån
och andra högkost-
nadskrediter*

högkostnadskrediter, var det först på femte plats som produkten dök upp. De fyra tidigare sökresultaten i listan var alla reklam för hur jag skulle kunna ta ett snabblån enkelt och snabbt utan någon egentlig kontroll. För mig blev det därmed än mer tydligt varför dessa lagstiftningsförändringar behövs. Det är bra att civilutskottet ställer sig bakom det som står i betänkandet. Därför yrkar även jag bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet.

Förslaget i propositionen innebär att vi bland annat ska införa ett räntetak och ett kostnadstak för högkostnadskrediter och att konsumenter ska uppmärksammas på riskerna när de överväger att ta sådana lån. Dessa ändringar gör vi för att de ska leda till rimligare villkor för konsumenten när det gäller snabblån och andra högkostnadskrediter och för att färre människor ska riskera att hamna i överskuldssättning på grund av dessa lån. Vi föreslår också en särskild bestämmelse om att all marknadsföring av konsumentkrediter ska vara måttfull. Det innebär att marknadsföringen ska ta större hänsyn till de generella riskerna med konsumentkrediter och att de ska utformas på ett sådant sätt att de inte lockar konsumenter att ta oöverlagda beslut.

Fru talman! Snabblån och andra dyra lån erbjuds ofta till en grupp konsumenter som löper större risk än andra att få det svårt att betala tillbaka de pengar de lånar. Det handlar om högriskkonsumenter som har mindre marginaler i sin ekonomi eller som tidigare har haft problem med att betala i rätt tid. Dessa konsumenter har inte några andra möjligheter till kredit och får därför finna sig i att lånen kostar väsentligt mycket mer än sådana som till exempel erbjuds av vanliga banker som vi oftast kan ta lån hos.

För den enskilde och hans familj kan dessa lån leda till stora personliga och ekonomiska konsekvenser, särskilt om lånen inte betalas tillbaka i tid. Det är en ond spiral där skulderna växer på hög och till slut blir okontrollerbara.

Hösten 2006 sändes tv-programmet *Lyxfällan* för första gången i Sverige. Vi har genom åren fått bevittna det ena avsnittet värre än det andra där individer hamnat i fruktansvärda nedåtgående ekonomiska spiraler. Finansinspektionen har rapporterat att det varje år lämnas ca 450 000 snabblån.

Även om jag och säkert många med mig gillar programmet *Lyxfällan*, speciellt i slutet där vi får se hur deltagarna får hjälp att ta sig ur sin ohållbara ekonomiska situation, hade jag hoppats att programmet inte skulle behövas. Jag är därför oerhört glad att regeringen under den här mandatperioden har gjort flera förändringar när det gäller individers möjlighet till hjälp att ta sig ur en överskuldssatt livssituation. Med produkten som vi nu debatterar och kommer att besluta om senare i dag kommer vi att få fler verktyg för att undvika att individer ens hamnar i den situationen.

Regeringen föreslår nu flera förändringar i konsumentkreditlagen som ska leda till rimligare villkor för snabblånen och andra högkostnadskrediter och till att färre människor riskerar att hamna i överskuldssättning på grund av dessa lån. Räntan för snabblån överstiger i dag i flera fall 50 procent. Det förekommer krediträntor på upp till 400 procent, vilket är helt orimligt.

Regeringen föreslår nu därför att varken kredit- eller dröjsmålsräntor för högkostnadskrediter får vara mer än 40 procentenheter högre än referensräntan vid den tidpunkten. För en högkostnadskredit ska kostnaderna,

till exempel räntor, avgifter och inkassokostnader, aldrig få överstiga ett belopp som motsvarar kreditbeloppet.

Inget lån är gratis, även om det i reklamen kan låta så. Därför vill vi ta bort det nuvarande undantaget från skyldigheten att göra en kreditprövning vid så kallade gratislån och andra kortfristiga krediter som inte är förbundna med mer än en obetydlig avgift.

Detta är bra och oerhört viktigt för att undvika att människor hamnar i sådana utsatta situationer som överskuldssättning är.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 15.)

§ 8 Fossiloberoende transporter

Trafikutskottets betänkande 2017/18:TU13

Fossiloberoende transporter

föredrogs.

Anf. 9 KARIN SVENSSON SMITH (MP):

Fru talman! Jag tror att de flesta av oss som går upp i debatten tycker att just den debatt som vi deltar i är extra viktig. Det tycker jag här också. Vad är skälet till det? Jo, här är egentligen nyckeln till huruvida Sverige kommer att leva upp till sitt åtagande i Parisavtalet eller inte. Vad var då åtagandet? Jo, att Sverige skulle bli ett världens fösta fossilfria välfärdsländer.

Det är ett väldigt stort löfte. Vi har följt upp det här i riksdagen genom att säga att minst 70 procent av klimatpåverkan från inrikes transporter ska vara borta senast 2030. Mig veterligen finns det inget parlament i världen som har en mer avancerad målsättning än så. Nu är det upp till bevis. Kan vi presentera de åtgärder som gör för troligt att det blir verklighet eller inte? Vi känner ett starkt tryck från enskilda på att leverera.

Det är många, särskilt unga, som oroar sig: Hur kommer det att se ut? Kommer det att fortsätta att vara så att Arktis och Antarktis smälter av? Kommer det att fortsätta att vara väldigt torrt i vissa delar av världen, något som tvingar människor på flykt? Kommer det att vara så att skyfall förstör städer och att havsnivåhöjningen gör områden obeboeliga?

Alla de frågorna ligger väl bakom SOM-institutets markering som är gjord många gånger tidigare. När det gäller långsiktiga saker som människor oroar sig för är klimatförändringarna störst. Det är väldigt rationellt att människor tänker så.

Hur ska man då kunna attackera det? Man kan titta på: Vad kan man göra som enskild? Man kan göra ett antal saker. Man kan undvika den mat som påverkar klimatet. Man kan försöka låta bli att flyga. Man kan låta bli att använda bilen i onödan. En del av oss som bor i tätbebyggda områden behöver kanske inte äga någon bil alls. Men allt detta kräver faktiskt politikens medverkan.

En av mina största upplevelser politiskt var när jag var officiell svensk delegat på FN-konferensen i Rio 1992 när man gjorde Agenda 21 och skrev den klimatkonvention som sedan Kyotoprotokollet följde upp. Då sa

Prot. 2017/18:107

2 maj

Räntetak och andra åtgärder på marknaden för snabblån och andra högkostnadskrediter

Fossiloberoende transporter

FN:s generalsekreterare: Det här kräver att politiken, de enskilda och företagen är med, för annars lyckas vi aldrig.

Vi kan besluta om saker i FN:s generalförsamling och i EU-parlamentet, och vi kan besluta i de olika nationella parlamenten. Men till syvende och sist kräver det medborgarnas medverkan om vi ska lyckas. Vi kan inte förbjuda bilkörning och flyg. Men vi kan underlätta för människor att använda de här transportslagen mindre, och vi kan underlätta för att man tar fram andra drivmedel som är alternativ till de fossila bränslen som är roten till i princip det mesta av klimatförändringarna.

Det är vad debatten i dag handlar om. Jag vill sätta det i ett perspektiv. Utan politikens medverkan där man gör det dyrare att använda olja och enklare att färdas utan olja kan man som enskild inte klara det. Vi har kris i demokratin. Då gäller det att vi visar att vi är sakliga och erbjuder alternativ för människor.

Jag går nu över till vårt betänkande om fossiloberoende transporter. Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Jag står förstas bakom reservationen, men för tids vinnande gör jag inget yrkande på den.

Detta är något som vi i trafikutskottet har engagerat oss i sedan länge. För tio år sedan gjorde vi en forskningsrapport som hette *Förnybara drivmedels roll för att minska transportsektorns klimatpåverkan*. Det var när debatten var väldigt yvig. Är det etanol som gäller? Hur ser det ut med det ena och det andra? Vi försökte tillsammans gå igenom: Hur är kunskapsläget?

Sedan fann vi i början på den här mandatperioden att det behöver uppdateras. Förmodligen kommer elektrifiering att spela en större roll nu än vad vi visste då. Vi vet nu att E85 inte kommer att vara den lösning som många hoppades på för tio år sedan. Därför har vi följt upp den förra rapporten med en rapport tio år senare med beteckningen *Fossilfria drivmedel för att minska transportsektorns klimatpåverkan*.

Ungefär 78 procent av all olja som importeras till Sverige går till transportsektorn. Det är också där det är svårast att ställa om. Går vi igenom rapporten ser vi vad vi kan göra med hjälp av det paradigmskifte som bränslebytet innebär. Det är egentligen det största som vi har åstadkommit i politiken den här mandatperioden.

Det är ett skifte från att man ska byta bil till att man ska byta drivmedel. Självklart ska man om man köper ny bil välja gas eller el i första hand. Men alla har inte råd att byta bil, och tillverkning och skrotning av bilar ger upphov till mycket klimatpåverkan. Byte av bränsle i de fordon som redan finns – bilar, bussar och lastbilar – är kanske det enskilt viktigaste för att klara att nå målet.

Vi skriver om bränslebytet i den lag som träder i kraft den 1 juli i år. Vi har lyckligtvis enat oss över blockgränserna bakom den lagstiftning som säger att den som säljer bensin successivt ska ha en mindre andel fossilt och en högre andel förnybart. Jag är väldigt nöjd över att vi blivit överens om det.

Vi ser också på rikstäckande infrastruktur för att använda gas och el. Även om bränslebytet är det viktigaste visar vår forskningsrapport att det inte finns tillräckligt mycket biobränslen för att ställa om alla sektorer. Vi behöver ha gas och el för att komplettera flytande drivmedel. I trafikut-

skottet har vi ansvar inte bara för vägtrafiken utan också för flyg och sjöfart. Klimatet ser inte så mycket på nationsgränserna och varifrån växthusgaserna kommer, så vi behöver ta ett helhetsgrepp.

Därför måste man ha rikstäckande infrastruktur. Vi talar om landsbygdsprogram och hur viktigt det är att människor ska kunna leva ett bra liv utanför städerna, men då måste också politiken se till att det finns alternativ till fossila drivmedel utanför städerna. I städerna ordnar det sig i regel av sig självt, eftersom vi är många som bor där och eftersom det är kommersiellt intressant.

Vi måste också minska energianvändningen i transportsystemet. Vi stöder oss på vad de sex myndigheterna har sagt till oss inom ramen för SOFT-uppdraget, det vill säga att de potentialberäkningar som finns för förnybara drivmedel egentligen bara räcker till själva vägtransportsektorn. Man har inte inkluderat de andra transportsektorerna. Eftersom vi fortsatt behöver ha en kombination av sjöfart och annat – även flyget måste i vissa sammanhang få spela en roll – måste den totala energianvändningen i transportsektorn minska.

Det gör att en viktig slutsats är att elen ska användas effektiv. Varje terawattimme ska användas där man får störst nytta i form av mängden godstransporter eller antal transporterade människor. Detta gör i sin tur att utbyggnad av järnvägen är helt nödvändig. Ett byte av transportslag är avgörande för om vi ska nå målen.

Nu har jag talat om en hel del som vi är överens om, men det finns också saker som vi inte är överens om. När det gäller utbyggnad av järnvägen är det ganska förbluffande att det parti som tog initiativ till Sverigebygget med nya stambanor, och beskrev det som en politisk reform som fick ett oerhört stort genomslag i Almedalen 2014, i dag tvekar och inte riktigt vet. Jag hoppas att denna tvekan leder till att man återknyter till det initiativ som Fredrik Reinfeldt och Anders Borg tog 2014.

Vi i den rödgröna regeringen har sett att detta är ett utmärkt alternativ när det gäller att förena industriell utveckling och kommunal välfärd med minskad klimatpåverkan. Det är en självklar reform att bygga ny järnväg som gör att den som transporterar sig kan komma i tid i stället för att sitta bakom ett långsamtgående tåg. Dessutom skaffar man genom detta ett alternativ som är ett smidigt och pålitligt alternativ till flyget.

Det finns något annat där vi inte är överens som också är lite märkligt. Vi ser att delar av näringslivet – eller merparten av företagen – har förstått att olja inte tillhör framtiden. Alla företag med någon sorts grundad omvärldsbevakning inser att det inte är olja som kommer att gälla som drivmedel framöver. Det gör att regeringens initiativ med ett fossilfritt Sverige har fått stor uppslutning av företag som vill vara med. Man vill hellre vara med på den vinnande än den förlorande sidan. Men det fordrar också att vi har ekonomiska styrmedel som gör de investeringar lönsamma som behövs för att byta ut fossila drivmedel mot andra.

Regeringen har därför inrättat Industrilivet, som många företag vill vara med i. Sverige, som är en rätt stor exportör av till exempel stål, kan då ställa om till stål som inte produceras med hjälp av fossila drivmedel. Då gör vi inte bara nytta för våra egna klimatmål, utan vi gör det som var själva avsikten när Stefan Löfven och Isabella Lövin i Paris sa att Sverige ska bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer.

Vi vill gå före och vara ett föredöme. Vi vill ha en permanent världsutställning i Sverige där man visar hur detta kan gå till och där man gör det på ett sätt som gör att andra länder kan följa efter.

Anf. 10 PIA NILSSON (S):

Fru talman! Vi står nu i startgroparna för att ta oss an en av våra största samhällsutmaningar de kommande decennierna, nämligen att steg för steg fasa ut fossilbränslena från våra transportsystem.

Det är bra att vi i den här kammaren är överens om färdriktningen mot målen. Men inga mål nås utan åtgärder, utan satsningar och utan initiativ och investeringar – och där är inget steg för litet!

På samma sätt som vi har tagit betydande steg för förnybar energi på andra områden ska vi lyckas också när det gäller vår transportsektor. Politik är att vilja, sa en gång Olof Palme. Den sanningen gäller än.

Denna sanning gäller dock inte bara politiken. Den gäller också för alla de privata initiativ, till exempel i näringsliv och bland enskilda villaägare, som bidrar till att ställa om och utveckla vårt land i klimatsmart riktning. Om politik och marknad drar åt samma håll och stimulerar varandra kan vi över tid, steg för steg, ta stora utvecklingsprång.

I Västerås togs i förra veckan de första spadtagen för ett forsknings- och utvecklingscenter för bland annat elbilsbatterier. I Göteborg pågår arbetet med att skapa ett innovationscentrum för elbilar på samma mark där det tidigare byggdes fartyg. De här exemplen visar att Sverige ligger i framkant. Om vi väljer att sitta passiva i baksätet riskerar vi att förlora jobb i stället för att skapa nya.

Fru talman! Framtidens transporter kommer inte bara att köras på el. Vi kommer att ha flera olika drivmedel, för transportbranschen kräver olika lösningar. Det var en av anledningarna till att regeringen lanserade Klimatklivet.

Klimatklivet är ett statligt investeringsstöd som ger kommuner, regioner, bostadsrättsföreningar och näringsliv möjligheten att investera i de lösningar som passar just deras förutsättningar bäst. Det kan röra sig om att installera laddstolpar i Huddinge eller Lundby eller om byggandet av en tankstation för biodrivmedel i Sala. Under 2017 investerades det bland annat i 16 tankstationer för flytande biogas till tunga lastbilstransporter.

Ingen åtgärd är för liten. Både små och stora klimatkliv mot mindre utsläpp gills, och varje investerad krona ska ge största möjliga klimatnytta. Ineffektivt, säger oppositionen, som har för avsikt att skrota satsningarna om de vinner valet i september.

Fru talman! Att Alliansen är emot Klimatklivet kan jag inte begripa. Den ena stunden riktas ett tillkännagivande till regeringen om att åtgärder för att minska klimatpåverkan minsann bör grunda sig på samhällsekonomiskt och miljömässigt effektiva åtgärder. I nästa stund vill man skrota ett av de mest kostnads- och miljöeffektiva investeringsstödet vi har.

Alliansen vill skrota Klimatklivet, som både tar hänsyn till lokala förhållanden och har ett brett folkligt stöd och som dessutom minskar utsläppen med 270 000 ton per år. Det motsvarar utsläppen från 77 000 bilar på ett år. Nästan 1 600 projekt är på rull. Och intresset, fru talman, bara ökar.

En lägesbeskrivning från Naturvårdsverket i april visar att de tekniskifften och innovationer som genomförs inom Klimatklivet stärker konkurrenskraften för svenskt näringsliv och att 2 350 helårsanställningar har

skapats så här långt. Men Alliansen tycker uppenbarligen inte att lokala innovationer som stärker svensk konkurrenskraft och som skapar flera tusen jobb är samhällsekonomiskt eller miljömässigt effektivt.

Fru talman! För att nå målet om en 70-procentig reduktion av utsläppen från transportsektorn behöver vi förstås förändra våra resmönster. Fler behöver åka kollektivt i stället för med bil. Men för att det ska vara möjligt måste vi ha en kollektivtrafik som är snabb och effektiv.

Därför införde regeringen stadsmiljöavtalen, som ger kommuner och regioner möjlighet att få effektiva och klimatsmarta kollektiv- och cykellösningar medfinansierade av staten. Även detta har varit mycket framgångsrikt och efterfrågat. Tack vare stadsmiljöavtalen kommer nu till exempel Kalmarbor i framtiden att kunna åka snabbare till jobbet och till skolan med buss och cykel.

Klimatsmart kollektivtrafik i Kalmar och i resten av Sverige brukar både Centerpartiet och övriga oppositionspartier vilja uppmuntra, åtminstone i retoriken. Men när vi kommer till praktiken är det inte lika självklart, fru talman, eftersom detta inte ryms under Alliansens definition av samhällsekonomiskt och miljömässigt effektiva klimatåtgärder.

Fru talman! Regeringen inför den 1 juli bränslebytet, som Karin Svensson Smith nämnde. Det innebär att vi successivt blandar in mer biodrivmedel i bensin och diesel, och målet är att vi år 2030 ska ha hälften biodrivmedel i våra tankar.

Vi ökar även satsningarna på järnvägsunderhåll med 40 miljarder de kommande tolv åren. Det kommer förstås att ge pålitligare transporter på järnväg, men bristen på spår gör att vi måste se över hur vi fraktar varor och gods i landet. Här har vi en stor potential i sjöfarten. Genom att bättre utnyttja kust- och inlandssjöfarten kan vi frakta mer gods med lägre utsläpp. För att öka överflyttningen har regeringen infört en så kallad eco-bonus, som innebär en stimulans för de företag som väljer att flytta över gods till sjöfarten.

Utöver alla dessa förslag kommer vi att införa bonus–malus, som innebär att om du köper en bil med låga utsläpp får du en bonus, men om du i stället väljer en ny bensin- eller dieseldriven bil får du betala högre skatt.

Vi har dessutom infört en elbusspremie, och arbetet med att digitalisera och effektivisera transporter pågår för fullt.

Mot regeringens ambitioner står således en inte alltför idérisk opposition. Man är inte omodern bara för att man säger nej till höghastighetståg eller flygskatt, sa Moderaternas partiledare Ulf Kristersson i *Ekots lördagsintervju* förra veckan. Det står givetvis varje parti fritt att säga nej till lösningar, men då krävs det att man visar på alternativen. Det krävs ansvar även från en opposition, för alla partier i denna kammare vet att det måste fattas obekväma beslut för att minska utsläppen. Alla partier i denna kammare vet att vi inte kommer att nå målet om en 70-procentig reduktion om vi inte fortsätter att arbeta framåt. Trots detta väljer vissa partier att ducka för verkligheten i tron att saker och ting kommer att lösa sig om vi bara väntar lite till.

Att stå passiva inför stora utmaningar ligger inte för oss socialdemokrater. När nödvändiga men tuffa beslut måste fattas vågar vi fatta de besluten.

Fru talman! Vilka åtgärder oppositionen är beredd att vidta är höljt i dunkel. Däremot kräver de i ett tillkännagivande att regeringens åtgärder

ska grunda sig på samhällsekonomiskt och miljömässigt effektiva åtgärder.

Vi har naturligtvis inte någon annan uppfattning än att det krävs kraftfulla åtgärder för att minska transportsektorns klimatpåverkan. Frågan är snarare vad oppositionen menar. Vilka satsningar är det som ska bort? Är det laddstolparna utanför sjukhusen i Gävleborg ni tänker på? Eller är det elbussarna i Malmö som får er att dra öronen åt er? Vilka konkreta satsningar är det som ni tycker inte håller måttet? Och hur ser era åtgärdsalternativ ut som är samhällsekonomiskt och miljömässigt effektiva? Har ni någon plan, eller är planen bara att säga nej till våra förslag utan att presentera egna? Ni säger ju nej till Klimatklivet, nej till stadsmiljöavtalet, nej till kollektivtrafiksatsningar på landsbygden och nej till höjda energiskatter för bensin och diesel. Vad är det egentligen ni bejakar?

Fru talman! Det är inte bara regeringen som har större ambitioner än oppositionen. Vi har i dag ett näringsliv som vill gå längre på klimatområdet än vad Alliansen och Sverigedemokraterna vill. I ett debattinlägg av företrädare från bland andra Volvo och Scania skrevs följande: "Här har vi förutsättningar att positionera Sverige i fronten för hållbar och modern välfärd." Företrädarna ställer sig otvetydigt bakom regeringens ambitioner om att Sverige ska bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer. De ser vilka utvecklingsmöjligheter som skapas med ny teknik och som snabbt kan spridas globalt, och de ser att Sverige tydligt har visat att fossilfriheten är en förutsättning för ökad välfärd både nationellt och globalt.

Regering, fackförbund och näringsliv inser att framtiden ligger i det fossilfria. Och om inte vi tar täten kommer någon annan att göra det. Då riskerar Sverige inte bara att gå miste om nya jobb. Vi riskerar att förlora många av de jobb vi redan har.

För oss socialdemokrater är det självklart att Sverige ska vara världsledande i utvecklingen av ny teknik och nya lösningar. Vi har lanserat samverkansprogram mellan stat och näringsliv för att gemensamt arbeta fram nya effektiva och klimatsmarta transportlösningar. Vi ser testbäddar för elvägar utanför Gävle och Arlanda. Vi ser i Göteborg hur Västra Götalandsregionen tillsammans med Volvo och Chalmers testkör stora elbussar som ger både mindre utsläpp och mindre buller. Stora som små lösningar – alla har de det gemensamt att de leder till lägre utsläpp och flera jobb och därför är samhällsekonomiskt och miljömässigt effektiva.

Fru talman! Omställningsarbetet inom transportsektorn är en absolut nödvändighet, och vi har en regering som arbetar målmedvetet framåt. En regering som ser möjligheterna och inte bara problemen. En regering som inser allvaret, som tar ansvar och som vågar ta tag i det som andra duckar för.

Varje litet steg i arbetet med att minska transportsektorns utsläpp spelar roll. De små stegen blir allt större kliv, och med de större kliven kan vi ta ännu större och snabbare språng i arbetet med den fortsatta omställningen till en fossiloberoende transportsektor. Och dit ska vi! Tillsammans, fru talman, kan vi klara det!

(Applåder)

I detta anförande instämde Johan Andersson, Lars Mejern Larsson, Rickard Larsson, Teres Lindberg, Jasenko Omanovic och Suzanne Svensson (alla S) samt Karin Svensson Smith (MP).

Anf. 11 ERIK OTTOSON (M):

Fru talman! Det har inte gått någon förbi att vi står inför en av de största utmaningarna i mänsklighetens historia när vi ska ta ansvar för inte bara oss själva, inte bara vår civilisation, utan hela jordens klimat. Det är någonting som jag tror att de flesta små barn känner till och någonting som jag tror att de flesta i alla åldrar bryr sig om. Det är bara att titta ut i världen och se hur ofta de så kallade hundraårsregnen kommer, hur öknen sprider sig och hur regnskogen skövlas för att se hur klimatet påverkar oss alla mer eller mindre.

Till och med i diskussionen om civilförsvaret, som tidigare har handlat om huruvida ryssen ska komma och ha ihjäl oss eller inte, börjar nu frågor om hur vi ska värna oss själva mot naturkatastrofer och oväntade väderfenomen ta allt större plats.

Det gör såklart detta till en av de absolut viktigaste frågor vi diskuterar i den här kammaren. Vi diskuterar den utifrån lite olika utgångspunkter, upplever jag, men det kommer jag till om en liten stund.

Det jag tror att vi kan vara helt ense om är att vi kommer att behöva fortsätta resa. Vi kommer att behöva fortsätta träffas. Det finns självfallet ny teknik som gör att man kan ha möten på distans, men det mänskliga mötet är någonting som i en digitaliserad värld kommer att bli än mer eftertraktat.

Transporter av varor som produceras där i världen de gör mest nytta eller är mest effektivt att de produceras och sedan levereras där de gör mest nytta på marknaden kommer också att fortsätta. Fri handel är någonting som bygger välstånd och bygger vår kraft att hantera stora utmaningar som till exempel klimatutmaningarna.

Sverige har goda förutsättningar att göra detta. I Sverige har vi skog som är en oerhörd resurs när man ska ta fram biodrivmedel, och vi har en industri som tar ständigt nya kliv i den riktningen. Det den industrin behöver är långsiktiga förutsättningar, stabila förutsättningar att utvecklas och skapa arbeten och förutsättningar att också föra denna form av teknik på export. Därför är det bra att vi nu genomför bränslebytet eller den så kallade reduktionsplikten, men det räcker inte.

Fru talman! Sverige är ett land med hög kunskapsnivå och med högteknologiska företag som utvecklar nya lösningar inom en rad olika områden. Det kan också bli en exportvara, jämte biodrivmedel.

Vi är överens om detta och väldigt mycket annat. Men det som stör och bekymrar mig är att den här regeringen under en miljöflagg ägnar sig åt saker som får andra, negativa konsekvenser och som eroderar engagemanget hos den vanliga bilisten eller resenären att försöka göra rätt. För till slut vet man inte vad som är rätt.

Ett exempel på detta är de miljözoner som regeringen nu vill införa. Vi sa fram till för bara några år sedan att det bästa man kunde göra var att skaffa en dieselmotor. En dieselmotor var mer effektiv och utsläppen per kilometer lägre, och detta uppmuntrades. Nu vill man från statligt håll sätta stopp för detta och säga att dieselmotorn är bland det värsta du kan köpa, och du kommer inte att få köra den på vissa platser.

Fru talman! Den debatt som civilutskottets ledamöter höll före vår debatt handlade om överskuldsetting och att man ibland behöver låna för att ha möjlighet att köpa en bil. Att staten, när man har tagit en sådan risk

för att klara sin vardag, bestämmer sig för att införa miljözoner som ytterligare minskar värdet på investeringen hjälper knappast den som har behövt göra den för att få sin vardag att gå ihop. Det ökar knappast förtroendet för statens klimatpolitik eller viljan att försöka göra rätt när man nog känner sig ganska grundlurad.

Nästa bekymmer är att den här regeringen, trots att vi nu har fått mer information och nu vet att det kommer att kosta mer än man först trodde, och trots att klimatnyttorna faktiskt inte är helt solklara, väljer att gå vidare med en väldigt stor satsning på höghastighetståg.

Jag och mitt parti har tagit till oss konsekvenserna av de nya fakta vi har fått på bordet. Vi trodde, i en tid då prislappen var lägre och nyttorna beräknades vara väldigt stora, att vi skulle kunna nå hela vägen fram med ett sådant projekt. Nu ser vi hur kostnadskalkylerna bara rusar, att det fortfarande finns stora osäkerheter och att nyttorna definitivt understiger de kostnader som förväntas i samband med höghastighetståg. Då tvingas man dra en enkel slutsats. Är det så att dessa förutsättningar kan förändras och det kan bli nämnvärt billigare med höghastighetståg, eller att nyttorna kan öka? Kan det gå snabbare så att vi inte behöver vänta tills jag är 55 – jag är nu 28 – innan det första tåget lämnar centralstationen? Då kanske förutsättningarna har förändrats ännu en gång, men sannolikt gör de inte det.

När man spanar ut i världen på dem som har valt att satsa på höghastighetståg uppfylls man ganska snabbt av självsäkerhet i den ståndpunkt som jag själv har valt. Sverige är nämligen inte ett land som Japan, med miljonstad efter miljonstad. När trafikutskottet gjorde ett besök i Japan ställde jag frågan: Hur många måste bo i en stad längs med befintlig järnväg för att den ska få en station? Svaret var: Det får absolut inte bo färre än 2 miljoner i staden. Hur stor radie räknar ni med då? Ja, ungefär fem sex kilometer från stationen.

Fru talman! Stockholm, som är vår största stad, uppfyller inte det kravet. Även delar av den japanska järnvägen går fortfarande inte ihop sig. Därför vill vi att omställningen ska bygga just på kunskap, och inte vilken kunskap som helst, utan bekräftad kunskap. Vi ska använda bästa teknik och försöka stimulera att vi hamnar där med ett teknikneutralt förhållningssätt, som gör att vi inte återigen hamnar i en situation som den där vi uppmanade folk att köpa dieselbilar för att i nästa ögonblick vända åt andra hållet och gå en annan väg.

Det handlar om att det ska vara samhällsekonomiskt effektivt. Om vi inte använder varje skattekrona på absolut bästa sätt har vi slösat bort den och försämrat våra förutsättningar att göra omställningen på ett seriöst sätt. Då kan man inte ägna sig åt sådant som till exempel elcykelpremier eller lägga pengar som inte ens finns på höghastighetståg, och man kan inte genom miljözoner slå undan fötterna på dem som har försökt göra ett bra miljöval, innan de har getts chansen att ställa om.

Frågan, som har ställts tidigare här, är vad vi vill göra. Vi har gett exempel på det. Vi vill till exempel att en ny bilpoolsdefinition ska komma på plats så att vi kan stimulera att fler bilpooler kommer till stånd. Vi framför också i en av våra reservationer en uppmaning om att detta med elvägar inte bör stanna vid testprojekt i Gävle och utanför Uppsala utan också lyftas in i den nationella planen. Regeringen har ytterligare någon dag på sig innan man måste avlämna den planen.

Vi måste se till att vi har effektivitet i vårt transportsystem och långsiktiga förutsättningar, så att folk har chansen att ställa om och industrin har chansen att etableras. Det är bara om vi i Sverige kan bli ett långsiktigt paradiset för dem som vill utveckla den nya tekniken och de nya biodrivmedlen som vi kommer att kunna göra detta till en exportsuccé.

Om vi nu har den järnväg vi har, vilket vi har, måste vi ta vara på den. Väljer vi att lägga alla resurser på höghastighetståg kommer befintlig järnväg att hamna i skymundan. Höghastighetstågen uppvisar alla tecken på att vara en gökunge som trycker undan andra viktiga investeringar. Det första tydliga exemplet på detta är att pengarna inte finns. När de ska fram måste de komma någonstans ifrån.

I stället behöver vi göra en ordentlig satsning på den järnväg vi har i dag. Under alliansregeringens tid fördubblades satsningarna på underhåll. Den här regeringen har gjort ytterligare en satsning, och den matchar vi. Men vi behöver ha en idé om hur vår järnväg ska utnyttjas på absolut effektivast sätt. Därför föreslår Moderaterna ett nationellt trafikförsörjningsprogram, där vi nu måste börja prioritera användningen av vår räls för att det ska bli så effektivt som möjligt.

Att fortsätta som nu och bara fylla på med nytt, utan att värdera vad som är effektivt och ineffektivt, är inte långsiktigt hållbart, oavsett om man är för höghastighetståg eller inte. Trafikstart 2045 innebär som sagt att vi behöver göra en hel del längs vägen. När man står här i kammaren och debatterar med infrastrukturministern, som absolut inte vill upprätta en nationell trafikförsörjningsplan trots att utredaren Gunnar Alexandersson i sin mycket gedigna utredning föreslog detta och sa att det var nödvändigt för att utnyttja anläggningen på det mest effektiva sättet, blir man funderad. Varför är det så fel?

Fru talman! Vi är ense om mycket. Vi är oense om en hel del också. Därför tror jag att det är viktigt att denna debatt fortsätter. Det jag tror att vi behöver sträva mot tillsammans är långsiktiga förutsättningar och en ärlighet gentemot väljarna och brukarna i miljöpolitiken och omställningen till en fossilfri fordonsflotta.

Med detta yrkar jag bifall till våra reservationer nr 5 och 6.

(Applåder)

Anf. 12 KARIN SVENSSON SMITH (MP) replik:

Fru talman! Vi är överens om mycket. Samhällsekonomisk effektivitet uppfattar jag givetvis som ett honnörsord även för oss i det rödgröna sällskapet. Frågan är dock vad innebörden är. Vad är samhällsekonomiskt effektivt?

När jag läste nationalekonomi i Lund talade vi ganska mycket om internalisering av externa effekter. Det som förstör för ekonomin, för både privata och andra aktörer, måste det sättas ett pris på. Det måste läggas in i kostnaden för det man använder. Annars kommer man inte att vara effektiv i vare sig företagsekonomin, privatekonomin eller samhällsekonomin.

Vissa transporter ger upphov till effekter som måste prissättas och läggas in i kostnaden för att använda dem. Det gäller flygskatten och vägslitageavgiften, där man i dag lämpar över kostnader på andra.

Därför undrar jag om Erik Ottoson tycker att den marknadsekonomiska principen är fel eller rätt. Det är ju den som regeringen tillämpar när man står bakom skatt på flyg och vägslitage.

En annan fråga jag har är: Vilket besked vill Erik Ottoson ge till dagens tågresenärer? Nya stambanor fyller många funktioner. Det är förstås mest känt att man behöver dem för att snabbt och effektivt kunna ta sig fram utan att använda flyget, som ju är helt beroende av olja som i närtid inte kan ersättas med biobränslen. Men de är också en förutsättning för att människor ska komma i tid. Folk röstar med fötterna. Fler och fler åker tåg. Dagens järnvägssystem rymmer inte alla som vill åka tåg om tågen ska gå i tid. Hur vill ni i Moderaterna lösa det problemet om ni inte vill bygga ny järnväg?

Anf. 13 ERIK OTTOSON (M) replik:

Fru talman! Jag vill börja med Karin Svensson Smiths frågor om samhällsekonomi. Uppenbart ser vi olika på samhällsekonomi om Karin Svensson Smith menar att en satsning på höghastighetståg skulle vara samhällsekonomiskt lönsam trots att den inte har lika stora nyttor som kostnader även efter att man sett på klimateffekterna. Då är det helt uppenbart att vi ser helt olika på samhällsekonomi.

Vi ser också väldigt olika på vad som är nödvändigt för järnvägen. Karin Svensson Smith pratar om att komma i tid. Ja, om man bokar ett möte i dag och anländer år 2045 är man sannolikt sen. Det är ett av de stora problemen med detta. Om vi väljer att gå vidare med höghastighetstågsprojektet kommer vi att få en situation där vi behöver lägga nästan alla pengar vi har på att bygga en järnväg som inte är klar förrän år 2045. Man kommer under den tiden inte att kunna göra nödvändiga satsningar i befintlig anläggning för att folk ska kunna komma i tid. Att vi ska kunna bygga ny järnväg står i sig inte i bjärt kontrast mot att säga nej till höghastighetsbanor. Det finns ju andra satsningar man kan göra. Jag tror att de kommer att ge bättre effekt på kortare tid.

Det finns många sätt att vända och vrida på detta. Det är också helt uppenbart. Men för mig och mitt parti står det i nuläget helt klart att vi inte kan vänta till 2045 innan vi har möjlighet att komma i tid.

Anf. 14 KARIN SVENSSON SMITH (MP) replik:

Fru talman! Att göra det man vill ha mindre av dyrare är ett sätt att använda rationella ekonomiska principer. Därför undrar jag fortfarande, Erik Ottoson, om Moderaternas inställning när man säger nej till flygskatt och vägslitageskatt. Man måste rimligen ha rättvisa villkor om man vill att människor ska använda mindre olja i transportsystemet.

Det handlar också om nyttor. Om man tittar i Trafikverkets rapport där man jämför hastigheterna 250 och 320 kilometer i timmen på Ostlänken kan man se att nyttan är väsentligt större om man kör 320 kilometer i timmen av det enkla skälet att det blir fler resenärer. Om man ska bedöma ett projekts ekonomi måste man titta på både kostnader och nytta. Om man ska åka Stockholm–Malmö ger hastigheten 320 kilometer i timmen dubbelt så många resenärer. Då ökar intäkterna eftersom banavgifter och biljettintäkter också ökar.

När det gäller finansieringen vore det trevligt om Erik Ottoson orkade lyssna eller rättare sagt läsa vad HG Wessberg sa om detta. Han ledde Sverigeförhandlingen på ett föredömligt sätt, vilket vi som gillar att åka tåg verkligen kan vara tacksamma för. Han hävdade med bestämdhet att man ska sprida ut nyttan över en längre tid och också sprida ut betalningen över

en längre tid. Jag antar att det också gäller privatfamiljer och kommuner – man köper ju sällan hus kontant, och kommuner betalar sällan skolor kontant. Man ska rimligen inte göra annorlunda än när våra förfäder byggde de första stambanorna. Då lånade man, och det bör man göra här också. HG Wessberg har beskrivit det utförligare än vad jag hinner referera här. Om man gör på det sättet kan man nog få råd att ordna för både dagens och morgondagens resenärer.

Anf. 15 ERIK OTTOSON (M) replik:

Fru talman! För tydlighetens skull ska jag säga att jag yrkar bifall till reservationerna 9 och 16.

Karin Svensson Smith, låt mig börja med höghastighetstågen och detta med att låna pengar för att göra en investering som inte kan räknas hem ens inom överskådlig framtid utan först väldigt långt bortom vad som är överskådligt. Ja, det är absolut ett ställningstagande man kan göra. HG Wessberg, som sorgligt nog gick bort för en tid sedan, gjorde ett stort arbete med Sverigeförhandlingen. Men när vi ser på resultatet av den kan vi konstatera att vi fortfarande inte har en krona-för-krona-finansiering av höghastighetstågen.

Man kan absolut välja att låna om man nu vill göra stora avsteg från det finanspolitiska ramverket. Men där har Karin Svensson Smith inte ens med sig sina regeringskollegor från Socialdemokraterna. Det är väl en av de sämst bevarade hemligheterna vid det här laget att Socialdemokraterna försöker rycka foten ur den björnfällan innan den slår igen.

Vi kan alltså konstatera att det inte finns några pengar till höghastighetståg. Vi kommer inte att se några nyttor av höghastighetståg förrän allt är på plats, tidigast år 2045.

Jag gillar också att åka tåg, men jag gillar framför allt att åka tåg så att jag kommer i tid före 2045. Jag tycker att detta är något som vi egentligen borde kunna hålla med varandra om. De satsningar som behöver göras på järnvägen behöver göras nu. Vi kan inte vänta. Det är fullständigt nödvändigt att vi också satsar på andra transportslag, så att vi har hela den breda flora av transportslag som vi behöver för att möta klimatutmaningarna. Då behövs inte bara järnvägen utan hela transportsystemet. Då får inte höghastighetstågen bli en gökunge som tar bort den möjligheten.

Anf. 16 JIMMY STÅHL (SD):

Fru talman! Först vill jag yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation 3.

Miljön är global. Vi måste alla hjälpas åt att göra vad vi kan för att inte förstöra för framtida generationer.

Då miljön är global bör vi rikta insatserna och hjälpen där de gör mest nytta. Jag tänker på att exportera teknik och kunskaper. Men visst kan vi göra mycket för att få ned utsläppen även i Sverige, inte minst inom transportsektorn.

Men vi får inte i vår iver för miljön springa ifrån förnuftet. Vi får inte göra om gamla misstag igen. Jag tänker bland annat på pumplagen, som vi gärna vill ha en översyn av. Man satsade på E85, som visade sig vara en flopp som förstör bilarna. Vi ser att bensinstationer på landsbygden läggs ned för att de inte är lönsamma.

Vilken typ av bränsle kommer vi att ha i framtiden? Är det någon som vet det i dag? Är det bara el? Är det gas? Är det en annan variant av E85? Är det något nytt drivmedel som vi kommer att använda? Det vet vi inte. Det är viktigt att vi ger marknaden möjligheter att utveckla detta och att vi sätter långsiktiga mål, så att marknaden själv hjälper till att få ned de fossila drivmedlen.

Vi har hört om satsningar här tidigare i dag. Vid Arlanda har man fräst ned elskenor likt bilbanor. Jag tror att det är en ypperlig möjlighet att få ett bra drivmedel för bilar under längre färd.

Det ryktas om att hade man fräst ned elvägar i alla större landsvägar och Europavägar i Sverige skulle det ha en kostnad av 160 miljarder. Då hade man kunnat fräsa ned elvägarna med ungefär två kilometer i timmen, så det är en rätt snabb utbyggnad. Men frågan är: Går det att göra? Nu har vi en teststation, och jag hoppas att man testat detta och kommer fram till om det är möjligt att göra det även i Norrland, där man har snöväggar på uppemot två meter längs vägarna.

Upp i Sandviken har man en testbana där man kör med luftledning. Luftledning är definitivt inget nytt. I Göteborg har vi spårvagnar som körs med luftledning. I Landskrona har vi trådbussar. I Kalifornien provar man bland annat med induktion för att driva bilarna. Är det en möjlighet? Ja, det vet vi inte.

Men, som sagt var, det gäller att vi tar ett krafttag inom hela transportindustrin. Jag tänker inte minst på sjöfarten. Vi har instiftat inre vattenvägar. Men vad har hänt? Knappt någonting. Redarna står och steppar. De vill få igång trafiken, men kostnaderna är jättehöga. Man inför eco-bonus, men man slår ihjäl redarna med avgiftshöjningar från Sjöfartsverket.

Vi skulle kunna utnyttja sjöfarten mycket mer – kustsjöfarten och de inre vattenvägarna. Vi måste tänka om och tänka nytt. Jag tänker på pråmtrafiken och på hur man kan frakta jordmassor till byggen i städerna. Varför gör man inte det via sjön i dag? Nej, man kör med lastbil hela vägen i stället för att köra till närmaste kaj och flytta vidare via pråmtrafik. I Holland är de experter på detta. Ungefär 50 procent av transportererna sker till sjöss. I Sverige är det 7. Där kan vi göra mycket. Vi vet att fartyg är energieffektiva, och vi kan använda dem mycket mer. Där tycker jag absolut att vi bör göra satsningar.

Sedan har diskussionen om höghastighetsjärnvägen varit uppe. Erik Ottoson, som talade tidigare, har besökt Japan. Jag fick möjligheten att åka till Kina. Nu hade jag inte möjlighet att fråga Erik hur många invånare i varje stad det skulle vara. Men i den lilla stad som vi stannade i var det bara 10 miljoner invånare. Det är alltså långt ifrån Stockholms stads invånare.

Vi säger också nej till höghastighetsjärnväg. Framför allt tror vi inte på att den är lösningen. Däremot tycker vi att det vore förnuftigt av Trafikverket att höja hastigheten till 250 kilometer i timmen och bygga på den teknik som finns i dag. Ska man bygga höghastighetsjärnväg måste man bygga en smart järnväg, en järnväg på bro. Nu kommer ny teknik, så varför stanna vid gammal teknik? Jag tittar ganska mycket på hyperloop, till exempel. Där hade vi kunnat bygga en mycket snabb järnväg och dessutom en väldigt effektiv järnväg.

Vi behöver bygga mer järnväg. Det saknas till exempel mellan Göteborg och Jönköping, via Landvetter. Det handlar alltså inte bara om upp- rustning, men vi behöver definitivt rusta upp.

När jag kom in i riksdagen var det lite problem med järnvägen. Sedan blev den bra. Nu är det helt hopplöst att åka på järnväg. Det handlar alltså om upp- rustning av järnväg innan vi bygger eller tänker på att bygga en höghastighetsjärnväg, som är ineffektiv och dyr och som skapar en stor barriäreffekt i Sverige.

Sedan tänkte jag nämna lite kuriosa. Jag pratade tidigare med min kol- lega Per Klarberg om batteribilar. Det var lite intressant när det visade sig att en batteribil i Sverige genererar ungefär 0,2 liter bensin per mil medan samma batteribil i Kina genererar 1,3 liter bensin per mil. Men visst, det låter gulligt med batteri. Det är nollutsläpp. Men de utsläpp som blir fram till att detta kommer i bilen och levereras ut måste vi också titta på.

I detta anförande instämde Per Klarberg (SD).

Anf. 17 ANDERS ÅKESSON (C):

Fru talman! Den diskussion, debatt, som vi från riksdagens trafikut- skott i dag har i kammaren ska i all synnerhet handla om hur vi ställer om till ett fossilfritt samhälle. Vi måste jobba med starka, långsiktigt hållbara, tydliga och samhällsekonomiskt rationella skäl och incitament för en om- ställning av alla transportslag för att vi ska nå målet. Oavsett om man är fordonstillverkare, vägbyggare eller kund i transportsystemet måste man veta att de besked som ges och de beslut som tas är stabila. Annars klarar vi aldrig att ställa om samhällssektorn transportnäringen på de få år som återstår till år 2030.

Som företrädare för Centerpartiet är jag övertygad om att en omställ- ning till en fossiloberoende transportsektor och fordonsflotta är både nöd- vändig och möjlig. Denna omställning måste också kunna kombineras med ökad tillgänglighet och ökad mobilitet för både människor och gods i hela landet.

Centerpartiet fortsätter att vara en pådrivande politisk kraft i arbetet med att främja det förnybara och det miljövänliga i hela landet. En fossil- oberoende fordonsflotta är ett ambitiöst och nödvändigt mål som även in- nebär en chans, som många tidigare talare har sagt från talarstolen. Den uppfattningen delar jag. Det är också en chans för svensk transportnäring att ta ledningen i den globala klimatomställningen. För det är precis så, som någon talare före mig sa: att industrin är på tårna. Industrin har fattat signalerna.

Fru talman! Jag tycker också att det är bra med något i det betänkande som vi behandlar och som det ska voteras om senare. Det är bra att det är en riksdagsmajoritet som nu beslutar, mot samarbetspartiernas reservation, att regeringens arbete med att nå en fossiloberoende fordonsflotta till år 2030 ska grunda sig på samhällsekonomiskt och miljömässigt effektiva åtgärder. Det är närmast obegripligt, fru talman, varför samarbetsregering- ens partier, Socialdemokraterna och Miljöpartiet med stöd av Vänstern, ställer sig på tvärs mot detta.

Att arbetet ska grunda sig på miljömässigt och samhällsekonomiskt ef- fektiva åtgärder låter givetvis som en självklarhet. Men man kan ställa det mot påfund som flygskatt, vägslitageavgift med flera åtgärder som denna

regering vidtagit, där en närmast fiskal omsorg om statsfinansens intäkts-sida är en starkare drivkraft än ett miljöarbete. Det gör att detta tillkännagivande är både viktigt och nödvändigt.

Fru talman! Dessutom är det så, vilket många av oss vet men inte alla erkänner, att en del av dessa åtgärder, exempelvis vägslitageavgiften, riskerar att bli direkt kontraproduktiv i arbetet med att ställa om till en fossiloberoende fordonsflotta i vårt land.

Att klimatpåverkan av ett växande transportarbete – allt tyder på att både person- och tonkilometer kommer att öka väldigt kraftigt – kan brytas och att man därmed kan uppnå de ambitiösa 2030-målen är vi politiskt överens om i Sveriges riksdag. Det är väldigt bra. Frågor om hur det ska gå till och vilken väg som ska anträdas tror jag kommer att bli föremål för många diskussioner både här i dag och framöver. Men det är väl helt okej och rätt rimligt i en demokrati att man har en diskussion om hur gemensamma mål ska uppnås.

Centerpartiet och Alliansen anser att transporterens klimatpåverkan kan minskas genom att man tillvaratar möjligheterna med ny teknik, genom en ökad andel förnybart drivmedel och genom en hög klimatprestanda på såväl fordon som drivmedel men också genom mycket mer effektiva transporter. Insatser för att minska transporterens klimatpåverkan görs bäst, enligt mitt och Centerpartiets sätt att se det, genom att man tillämpar effektiva och teknikneutrala styrmedel, som är långsiktiga, tydliga och pålitliga. Det bidrar till teknikutveckling, ett förändrat beteende och en ökad användning av det som är hållbara lösningar.

För att det ska uppstå en samsyn och en samverkan mellan samhällets förväntan och transportbranschens höga ambitioner, energitillverkarnas investeringar med mera fordras självklart just långsiktigt stabila förutsättningar. Detta har hela utskottet fått väldigt tydligt åskådliggjort för sig i samband med hearingar med mera, där vi exempelvis har fått höra fordonstillverkare, vägbyggare och bränsletillverkare säga att de behöver långsiktiga och tydliga besked för att kunna göra de investeringar som fordras för att klara omställningen.

Utöver detta vill jag lyfta ett par saker till där det råder en stor samsyn, fru talman. För att nå uppsatta mål om mindre utsläpp av växthusgaser från transportsektorn behöver många olika tekniker användas. Utöver en ökad andel biodrivmedel är även en ökad elektrifiering av transporterna viktig. Teknikutvecklingen går fort, inte minst avseende batterier, och det är troligt att den utveckling vi ser på personbilssidan sprider sig även till sjöfart och övrig tung vägtrafik.

Som jag och Centerpartiet ser det kommer de eldrivna fordonen att spela en viktig roll för att nå det nationella klimatmålet för transportsektorn, givet att den elektricitet man tankar i batteriet eller från en laddskena är grön och förnybar.

Elektrifiering av transporter kan även bidra till måluppfyllelse när det gäller andra samhällsproblem som trängsel, buller och luftkvalitet. För att detta ska hända måste det dock finnas långsiktiga regler för marknaden att förhålla sig till när man arbetar med att främja utvecklingen av eldrivna fordon. Just behovet av långsiktiga spelregler har lyfts upp både i samband med det flytande förnybara bränslet och av dem som står beredda att investera i elteknologi.

Jag är alldeles övertygad om att behovet av elektrifiering kommer att öka framöver, och dessutom vet vi att teknikutvecklingen går framåt väldigt snabbt. Fordonens räckvidd ökar. Samtidigt finns det på det här området en potential för Sverige att bli en ledande spelare inom laddtjänster, laddteknik och smarta tjänster. Någon nämnde i ett tidigare anförande investeringar i Västerås, och jag anar att det syftar på den sidoinvestering som görs kopplat till Skellefteå och Northvolt. Det är den typen av investeringar som kommer att bidra till Sveriges ledande global hållning.

För att det här ska bli möjligt – det får ju inte bara bli en önskan – efterfrågar Centerpartiet en nationell plan för elektrifiering av transportsektorn. En sådan plan måste inkludera satsningar på alternativa drivmedelsstationer i hela landet, förenklade byggregler för laddstolpar vid nya parkeringar och bostadshus, satsningar på forskning och demonstration av elvägar och elektrifiering av godstrafik och busstrafik.

Fru talman! Som företrädare för Centerpartiet i denna debatt efterlyser jag också en tydlighet i spelreglerna kring det som kallas bilpooler. En bilpool är en delningstjänst där människor kommer till ett ändrat beteende, en insikt eller en tro om att man hellre än att äga en egen bil delar tjänsten personbil med några andra. Det här är ett av många viktiga steg för att minska utsläppen och samtidigt öka mobiliteten och få ned trängseln.

Idén med bilpooler har jag beskrivit, men ett hinder för en fortsatt utveckling är att det saknas en juridisk definition av begreppet bilpool. Konsekvensen av att det inte finns en juridik kring bilpooler är att kommuner inte kan använda sig av vissa styrmedel för att främja bilpoolsanvändandet, exempelvis genom att kunna anvisa särskilda parkeringsytor för bilpoolsanvändande. När den utmärkte Svante Axelsson från Fossilfritt Sverige besökte trafikutskottet framhöll han som ett av många exempel att just avsaknaden av en definition av bilpooler, för att på så sätt kunna ge kommuner möjlighet att använda sig av olika styrmedel, är en brist i den nuvarande lagstiftningen.

Det är beklagansvärt, fru talman, att det ska ta så lång tid för regeringen att se över frågan hur en definition av en bilpool skulle kunna genomföras. Centerpartiet anser i detta betänkande, och har därför för avsikt att reservera sig för detta, att regeringen måste få i uppdrag att skyndsamt ta fram en juridisk definition av bilpool för att göra bilpooler mer lättillgängliga och attraktiva. Det är en kombination av teknikutveckling, beteende och långsiktiga spelregler.

Utöver detta, fru talman, ställer jag mig bakom utskottets förslag i betänkandet utom i de fall där Centerpartiet och Alliansen har reserverat sig. För tids vinnande yrkar jag endast bifall till reservationerna 5 och 9.
(Applåder)

Anf. 18 PIA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Vi har sett och hört att Anders Åkesson nu riktar ett tillkännagivande till regeringen om samhällsekonomiskt och miljömässigt effektiva åtgärder. Anders Åkesson nämnde i sitt anförande vad samhällsekonomisk effektivitet *inte* är, nämligen att man ska behöva betala för det man smutsar ned, och så hänvisar han till vägslitageavgift och flygskatt.

Jag vill veta: Vad är då samhällsekonomiskt och miljömässigt effektiva åtgärder i Anders Åkessons värld?

Anf. 19 ANDERS ÅKESSON (C) replik:

Fru talman! Tack, Pia Nilsson, för frågan! Jag nämnde just flygskatten och kilometerskatten, eftersom det är så dåliga exempel på försök från den här regeringens sida att snarare värna en intäktssida i statsbudgeten än att uppnå klimatnytta.

Förmodligen är ett av de minst effektiva sätten att få ned klimatutsläppen att belägga en flygstol från Kalmar till Stockholm, från Malmö till Stockholm eller från Skellefteå till Stockholm med en avgift på 60 kronor när jag flyger inrikes och några hundra kronor om jag flyger utrikes. Det kommer vi snart att ha siffror på, fru talman, när den här flygskatten har snurrat lite.

Betalningsviljan finns, det är jag alldeles övertygad om, och det kommer visa sig mycket snart, Pia Nilsson, att om man hade använt dessa pengar och i stället tankat grönt biojet och skapat en stabil långsiktig och växande efterfrågan på det bränslet hade klimatnyttan varit oändligt mycket större.

Kilometerskatten föredrar Pia Nilsson att kalla för en vägslitageavgift för att förleda oss att tro att man ska betala för det man sliter på, och det ska man göra. Men den här vägslitageavgiften kommer att innebära att den råvara som vi kokar biojet på, till flyg och till fordon för omställning, inte kommer att bli ekonomiskt möjlig att hämta i skogen där den växer.

Därför blir det kontraproduktivt med idéer som vägslitageavgift eller skatt på avstånd, som jag hellre kallar det. Skatter styr, det är helt rätt, men vi måste även ha medel som styr rätt.

Anf. 20 PIA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att det inte fanns ett enda förslag på vad som *är* samhällsekonomiskt och miljömässigt effektiva åtgärder, utan det var vad som *inte* är det.

Jag kan väl ändå bara kort besvara det som Anders Åkesson sa vad gäller flyg- och biobränsle. Det är tillsatt en utredning som naturligtvis ska jobba med detta, och det är positivt för flyget med ett annat bränsle. Men det förtar inte skatten. Jag tror att det är för tidigt att i dagsläget säga att det här inte kommer att få någon effekt.

Det här tillkännagivandet riktas generellt när det gäller regeringens åtgärder. Då undrar jag över Klimatklivet. Klimatklivet är ju det investeringsstöd på ungefär 43 procent som staten ger, inte minst till de 50 projekt som finns i Kalmar och som tillsammans har minskat utsläppen med 20 000 ton. Det motsvarar utsläpp från 5 700 bilar i Kalmar.

Det här säger Anders Åkesson nej till. Han tycker inte att det är tillräckligt samhällsekonomiskt och miljömässigt effektivt, för om du hade gjort det, Anders Åkesson, skulle du ha sagt att du förstår tycker att Klimatklivet ska fortsätta att utvecklas. Men detta hör vi inte.

Är det inte värt att satsa på den nya biogasstationen Eon Biofor, på Kifab eller på Guntorps herrgård, som nu har fått projektpengar till laddstationer? Detta skapar nya jobb och ger lägre utsläpp. Men Anders Åkesson tycker inte att det är samhällsekonomiskt eller miljömässigt effektivt. Vad är då ekonomiskt och miljömässigt effektivt?

I detta anförande instämde Karin Svensson Smith (MP).

Anf. 21 ANDERS ÅKESSON (C) replik:

Fru talman! Jag är, precis som Pia Nilsson, fantastiskt glad över de miljömässiga framsteg som görs i Kalmarbygden, Västerås, Sala och på andra ställen, därför att det är bra. Man bygger laddstolpar och biogasstationer, man inför elbussar i Värnamo och så vidare.

Grejen är, fru talman och Pia Nilsson, att väldigt mycket av det som Pia Nilsson tar upp – laddstolparna i Guntorp, biogasstationen i Kalmar och så vidare – är jag helt övertygad om hade hänt ändå. Givet att de som driver Guntorps vårdshus och de som säljer fordon i Kalmar och annorstädes vet att det nu är biogas som gäller, att detta är långsiktigt stabilt och att det rullar ut en tjänstebilsefterfrågan, uppstår en efterfrågan.

Ett ytterligare bekymmer med Klimatklivet är att ni har fuskfinansierat det, Pia Nilsson. Ni har ju plockat pengar från nationell plan motsvarande det som årligen nu läggs på Klimatklivet. Ni har skapat ett hål i den nationella planen motsvarande 1 miljard kronor för underhåll och skötsel av vägar och järnvägar som ska pytsas ut på Klimatklivet. Det gör att den som köper en elbil eller biogasbil i Kalmar eller Västerås riskerar att få en sämre väg att åka på. Det är ingen bra finansiering.

Pia efterfrågar vad vi i Centerpartiet vill ha i stället för flygskatt och kilometerskatt. Kilometerskatten är direkt dålig och kontraproduktiv om vi ska ställa om till biodrivmedel, och det är vi egentligen helt överens om. När det gäller flygskatten har Centerpartiet sagt: Gör en satsning motsvarande 750 miljoner kronor på forskning och utveckling så att industrin kommer igång och vi kan börja tanka. Straffa inte den som bor en bit ifrån!

Anf. 22 EMMA WALLRUP (V):

Fru talman! Det är nu ett flertal länder som förbereder ett förbud mot nya bensen- och dieslbilar. Bland annat Kina, Norge, Holland, Frankrike, Storbritannien och Tyskland tittar på hur man kan ta fram resolutioner för förbud av nya bensen- och dieslbilar från 2030. I Norge ska ett förbud träda i kraft redan 2025.

Vi tycker att även Sverige behöver signalera att industrin ska ställa om helt och hållet, eftersom den fossila bilen egentligen är en gammalmodig företeelse i en klimatorostid. Det är att hjälpa industrin att satsa helhjärtat och en sak som vi tycker är väldigt viktig.

Vi skulle vilja införa ett slutår för fossilbilar i kombination med bonus-malus för att skapa förutsättningar att styra över till en stor andel elbilar så fort som möjligt och till en växande andrahandsmarknad, så att alla ska kunna ha råd med en elbil.

Det är positivt att vi har ett krav från EU på att bygga ut infrastrukturen för elbilar till 2020, en minimiinfrastruktur i hela landet, vilket innebär att det kommer att finnas förutsättningar att köra sådana bilar om vi följer detta krav. Den här gången borde vi vara duktiga gentemot EU, eftersom det här är en väldigt viktig fråga.

En stor och viktig sak inför valdiskussionerna och i valet mellan höger och vänster skulle jag säga är kollektivtrafiken om vi ska nå klimatmålen, och att vi kommer att behöva mer skattepengar till välfärden. Landstingen och regionerna har samma pengapåse som ska räcka både till sjukvård och till kollektivtrafik. I många landsting lägger man inte så mycket som behövs till kollektivtrafiken för att sjukvården går på knäna. Vi vet alla hur tufft det är inom vården i dag. Här skulle vi behöva göra en omförflyttning

i skattesektorn från privat konsumtion till offentlig konsumtion för att även klara klimatmålen.

Att använda kollektivtrafiken är det mest effektiva sättet att transportera sig, och vi skulle behöva bygga ut den väldigt kraftigt. Den är billig, turtät och har ett trafiknät som täcker städerna väldigt effektivt. För att kollektivtrafiken ska kunna konkurrera med bilen ska den vara väldigt enkelt att transportera sig med – man ska kunna ta sig överallt i staden – och då behövs det pengar.

Om vi ska få med oss alla väljare, även de som kanske inte hinner tänka på klimatfrågan och de för vilka klimatfrågan ligger väldigt långt borta av olika anledningar, behöver vi gå ut med morötterna först.

Det är otroligt viktigt att vi bara strösslar med reformer som gör att det är busenkelt att leva klimatsmart. Det ska inte kännas: Oj, nu försvarar de för mitt liv. De gör det jättekrångligt för mig. Det kommer att bli omöjligt om vi väljer denna regering på grund av klimatstyrmedlen. Det ska vara tvärtom, att man känner att partierna gör allt de bara kan för att det ska bli enkelt, och där är kollektivtrafiken oerhört viktig.

Därför kommer vi att behöva göra starka skatteförskjutningar från privat konsumtion till offentlig sektor, också i och med att vi konsumerar för mycket i dag och har ett konsumtionsmönster som är långt ifrån hållbart. Vi kommer därför att behöva förkorta arbetstiden, satsa mer på kultur och fritid, offentlig sektor och andra livskvalitetshöjande saker som inte har med privat konsumtion att göra.

Det är också viktigt att vi satsar på alla transportslag och hjälper till att ställa om dem. Vänsterpartiet var med och ordnade ett seminarium här i riksdagen i början av mandatperioden tillsammans med Norges sjöfartsindustri. Den norska regeringen har tillsammans med industrin tagit fram en omställningsplan som är väldigt effektiv och som vi har tittat på. Den innehåller bland annat en koldioxidfond som används för att flytta över pengar till sjöfarten. Det är något som vi tycker att man bör utreda om vi skulle kunna införa även här i Sverige.

Det är också positivt att mycket LNG-laddinfrastruktur nu byggs ut. Men det kommer att vara viktigt att även gå ifrån LNG, för det är ändå fossilgas. Eftersom det är viktigt att vi blir helt fossilfria så fort som möjligt kommer vi att behöva titta på hur man kan bygga ut biogasen till sjöfarten och kanske även på ny teknik som power to gas, alltså en teknik för att göra gas av bland annat koldioxid.

Jag yrkar bifall – jag hoppas att jag säger rätt – till reservation 3.

Anf. 23 ERIK OTTOSON (M) replik:

Fru talman! Jag tror att Emma Wallrup menade reservation nr 2.

Jag har ett par frågor till Emma Wallrup. Hon vurmar för någonting som jag själv är väldigt engagerad i, och det är just kollektivtrafiken. Hon beskrev hur vi behöver anstränga oss för att kunna finansiera kollektivtrafiken eftersom den många gånger handhas av samma myndighet som har hand om sjukvården. Det är såklart en svår avvägning att göra, och ibland hamnar kollektivtrafiken lite grann på efterkälken eftersom sjukvården är så oerhört viktig.

Hur går detta resonemang ihop med att hennes regionala företrädare i nära nog vartenda landsting och varenda region arbetar för sänkta biljettpriser eller till och med inga biljettpriser alls? Hur ska man då finansiera

kollektivtrafiken i detta läge? Är det med skattehöjningar för sjuksköterskor? Eller är det med skattehöjningar för så kallade höginkomsttagare, alltså specialistsjuksköterskor? Vad ska ni använda för att finansiera detta när ni nu driver en intensiv politik för att sänka biljettpriserna?

Det andra jag reagerade på i Emma Wallrups anförande var att hon sa att man inte ska behöva välja bort ett regeringsalternativ för att det är för jobbigt, för många förbud och knepigt. Hur motiverar hon sitt stöd till sittande regering och de miljözoner som man vi införa? Hur motiverar hon stödet till flygskatten och en rad andra repressiva åtgärder som regeringen vidtar och som vanligt folk upplever som besvärliga, förvirrande och problematiska?

Anf. 24 EMMA WALLRUP (V) replik:

Fru talman! Först vill jag yrka bifall till reservation 2, så att det blir rätt.

När det gäller biljettpriserna är det viktigt att vi gör det billigare att göra rätt. På alla andra områden när man pratar pris och efterfrågan pratar man pris men inte inom kollektivtrafiken av någon konstig anledning. Ska vi få fler att resa med kollektivtrafik måste vi självklart sänka priset. Det är något som många bilresenärer också påpekar.

Man kan göra det på flera sätt. Jag har tittat mycket på Freiburgmodellen. Där har de lyckats sänka priset men ändå fått ökade intäkter genom att samordna stadsplaneringen tajt. När man bygger ut kollektivtrafiken, gör det svårare för bilen och sänker priset får man en så stark hävstångseffekt att man får ökade intäkter – detta enligt deras erfarenhet. Det är ett viktigt sätt att jobba.

Vi behöver också omfördela. Vi måste lägga pengarna där de behövs i samhället. Det behövs mer till kollektivtrafik, billigare kollektivtrafik och sjukvård och mindre till lyxkonsumtion. Vi behöver prioritera om i dessa klimatorostider.

Flygskatten ger en ganska liten prishöjning på ett transportmedel som orsakar stor miljönytta. Pengarna har vi tillsammans med de andra partierna drivit igenom ska läggas på nattåg. Vi bygger alltså samtidigt ut alternativet, vilket gör det möjligt att pendla till Norrland. Miljözoner är också viktiga.

Vi ska ha både morötter och piska, men det är viktigt att påpeka att morötterna måste ut samtidigt eller gärna först, och gärna i stor skala, och att vi behöver ha detta markperspektiv i politiken.

Anf. 25 ERIK OTTOSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Emma Wallrup för de så kallade klargörandena.

Jag blir fortfarande inte riktigt klok på hur Emma Wallrup tänker finansiera kollektivtrafiken, för även om hon använder Freiburgmodellen, där man gör det himla krångligt för folk som vill röra sig i staden och inte väljer att åka kollektivt, fördubblar hon inte intäkterna till kollektivtrafiken på detta vis, vilket hon behöver göra om man ska kunna åka gratis.

I snitt är 50 procent av vår kollektivtrafik finansierad med biljettintäkter. På många ställen är det avsevärt mycket mer än det. Det är detta tapp som Emma Wallrup måste åtgärda om hon menar att kollektivtrafiken ska vara lösningen på hur vi ska kunna färdas fossilfritt och kunna bedriva en sådan transportpolitik.

Det är ett problem hon fortfarande inte har löst i debatten. Därför tänker jag fortsätta att ställa frågan: Hur höga höjningar av landstingsskatter och regionskatter runt om i Sverige för att finansiera era minskade biljettpriiser utan att det ska behöva gå ut över folks möjligheter att resa kollektivt?

I de länder och städer som har testat detta med mycket billigare eller gratis kollektivtrafik har förstörelsen och slitaget i kollektivtrafiken ökat på ett oproportionerligt omfattande sätt så att de har fått ökade kostnader. Jag är snäll mot Emma Wallrup när hon säger att hon bara behöver fördubbla skattepengarna som går till detta, för det handlar sannolikt om väldigt mycket mer.

Anf. 26 EMMA WALLRUP (V) replik:

Fru talman! Jag tror på att man först har Freiburgmodellen och bygger ut kollektivtrafiken kraftigt och sedan sänker priserna successivt, kanske framför allt för vissa grupper. Att sänka taxorna gynnar låginkomsttagare, pensionärer som har det tufft, barnfamiljer och ungdomar så att de får en annan frihet att kunna resa i staden. Nu när vi har fått så stora ekonomiska klyftor kan detta göra enorm nytta i deras personliga ekonomi. Att sänka priserna är därför jätteviktigt.

Nolltaxa vill vi införa på försök i olika regioner och sedan utvärdera för att se hur det fungerar innan vi inför det fullt ut.

Det ska inte strösslås med skattepengar utan att det kommer till klimatnytta. Först måste man veta vad man gör, ta ett steg i taget och kanske framför allt rikta in sig på grupper, till exempel fri kollektivtrafik för pensionärer i Göteborg. Det är mycket bra åtgärder.

Jag förordar att man först bygger ut och sänker priset i storstäder där kollektivtrafiken inte är tillräckligt utbyggd så att man får medel att bygga ut den mer, och sedan prövar man hur fort man kan gå fram.

Anf. 27 NINA LUNDSTRÖM (L):

Fru talman! Jag står bakom alla Liberalernas förslag i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 9.

Fru talman! Utsläppen från transporter måste sänkas radikalt om målet om en fossiloberoende fordonsflotta till 2030 ska nås. Debatten handlar egentligen om hur, för om målet är vi överens.

För Liberalerna handlar frågeställningarna också om grön skatteväxling, det vill säga att vi har högre miljöskatter och lägre skatter på arbete.

Frågan handlar om persontransporter och godstransporter. Vad gäller godstransporterna vill jag påminna om hur viktigt det är med frihandel. Frihandel bygger välstånd, och det måste vi ha med oss i debatten.

Sverige är ett glest befolkat land; vi har 23 invånare per kvadratkilometer. Detta ställer krav på transportsektorn. Hur ska gods fraktas ut i landet, och hur ska personer kunna resa över hela Sverige? Det handlar om mobilitet för personer och gods.

Det handlar också om att ge konsumenter och medborgare möjlighet att göra klimatsmarta val. I detta betänkande saknas några trafikanter helt, men jag brukar alltid framhålla deras roll: cyklisterna och gångtrafikanterna. Det handlar verkligen om att vara klimatsmart.

Mobilitet, att kunna byta transportslag och att kunna se hela resan från A till B är viktigt. Det är också viktigt att vi när vi gör investeringar funderar på var vi börjar med dem. Fyrstegsprincipen brukar många diskutera.

Ja, det handlar om att ta hand om och vässa det som redan finns och sedan, i sista hand, bygga ut det som behöver kompletteras.

Det handlar om att göra det lätt att välja att åka kollektivt och att ha system för att göra resan lätt i hela landet. Det handlar om resekort och mycket annat.

Betänkandet handlar också om frågor som inte har berörts så mycket, till exempel elektrifiering, infrastruktur i form av laddstolpar och elvägar. Det handlar om miljözoner, bilpooler, parkering och inte minst sjöfarten. Jag tänkte beröra dessa olika områden.

Fru talman! Elektrifieringen är en jättepoteential som är viktig för att vi ska nå våra klimatmål. En ökad elektrifiering av transportsektorn är central, och här krävs mer forskning och utveckling.

Vägen mot ett klimatsmart samhälle kräver långsiktiga investeringar som det är rimligt att det offentliga är med och bidrar till. Det handlar om strukturella investeringar som är kopplade till infrastrukturen, och där har det offentliga en viktig roll att spela. Fokus för investeringarna ska vara att få ned utsläppen och rikta stöd mot insatser där investerade medel har störst klimateffekt. Det ska vidare vara åtgärder som kommer många till del och som bidrar till omställningen mot ett klimatsmartare samhälle.

En ökad elektrifiering av transportsektorn är central, och för detta behövs bättre infrastruktur.

Fru talman! Teknikerna för elvägar har utvecklats kraftigt de senaste åren, och nu är de så pass mogna att de kan demonstreras. År 2016 invigdes världens första elväg i Sverige. En strömvagn på lastbilens tak matar ned strömmen till lastbilens hybridmotor – det är ju fantastiskt. I april 2018 invigdes ytterligare en väg.

Elvägen fungerar genom att energi överförs till fordonet från skenan i vägen via en rörlig arm. Det är smart. Vi kan konstatera att lastbilar som körs med denna teknik i princip inte står för några utsläpp av växthusgaser, och samtidigt mer eller mindre elimineras det buller som vanligtvis uppstår från den här typen av transporter. Det är en smart lösning, och därför infinner sig frågan varför inte mer görs för att göra verklighet av dessa satsningar. Och varför får inte Trafikverket i uppdrag att föreslå vägar som skulle kunna elektrifieras? Det är otroligt viktigt.

Vad gäller miljözoner är Liberalernas uppfattning att det kan vara ett verktyg på lokal nivå, men vi skulle gärna se en vidare utformning av sådana zoner. Delvis ska man se till att använda verktyg som handlar om avgifter och prissättning. Förbudslinjen är inte den bästa vägen att gå. Många har gjort investeringar, och om vi tittar ut i Europa ser vi att det finns många andra sätt att uppnå ett styrande instrument i miljözonerna. Där är avgifter en vanlig modell.

Men vi i Liberalerna anser att också andra typer av åtgärder är viktiga för att se till att luftkvaliteten förbättras i städerna. Vi ser gärna avgift på dubbdäck, vi vill satsa på bilpooler och vi vill se till att man får smarta parkeringslösningar och bilpooler som fungerar. Här kan jag konstatera att regeringspartierna inte har vidtagit åtgärder för att se till att vi får dessa smartare lösningar.

Fru talman! Det är viktigt att konsumenter får korrekt information om bilarnas utsläpp. Här har jag nyligen haft en debatt med ett av statsråden. Vi måste förstärka möjligheten för konsumenterna att få information som är korrekt. Det är konsumenterna som helt och hållet bär risken när de

agerar konsument, försöker att vara klimatsmarta och köper den där bilen som de tror är ett bra val.

Konsumenterna måste vara med, och de måste ha långsiktiga spelregler. Regler och beslut måste göra det möjligt för konsumenten att fatta klimatsmarta beslut. Här måste Sverige göra oerhört mycket mer.

Fru talman! Användningen av bilpooler är ett viktigt steg för att minska utsläppen och samtidigt öka mobiliteten – att välja bort att äga men ändå ha tillgång till en bil när man behöver det. Det är glädjande att konceptet blivit alltmer uppskattat, men det finns fortfarande stora problem med att utveckla möjligheterna.

En vanlig personbil står stilla 97 procent av tiden, och genom ökat delande kan vi använda resurserna effektivt. Men i dag saknas en juridisk definition av begreppet bilpool. Varför åtgärdar regeringen inte detta problem? Konsekvensen blir att kommuner inte kan använda sig av vissa styrmedel för att främja bilpoolsanvändandet, exempelvis skapa särskilda parkeringsytor för bilpoolsbilar.

Fossilfritt Sverige besökte trafikutskottet i mars 2018 och framhöll vikten av en definition av bilpooler för att på så sätt kunna ge kommuner möjlighet att använda sig av olika styrmedel för att öka användandet av bilpooler och göra det möjligt för konsumenterna att göra klimatsmarta val. Men vi saknar fortfarande ett regelverk. Varför?

Fru talman! Vad gäller parkeringar handlar det också om framväxten av ett mer hållbart transportsystem. Det är viktigt att både stat och kommuner har möjlighet att premiera dem som gör ett aktivt val för att minska utsläppen av klimatgaser. Parkeringsbestämmelser kan vara ett effektivt sätt att påverka i vilken utsträckning ett mer miljövänligt fordon väljs när det är dags att köpa en ny bil.

Sedan 2011 är möjligt för kommuner att reservera laddplatser och parkeringsplatser för elbilar och laddhybrider. Men det bör också vara möjligt att premiera bilar i bilpooler eller miljöbilar på ett liknande sätt. Därför bör kommuner ges rätt att införa ett system med differentierade parkeringsavgifter baserat på fordonets miljöklassning i syfte att främja framväxten av fler miljövänliga fordon. Det handlar om att ge konsumenterna möjlighet att göra klimatsmarta val och att vi har styrmedel som fungerar.

Fru talman! Sjöfarten berörs också i betänkandet. Det är en av våra riktigt klimatsmarta möjligheter inför framtiden – för godset och för persontransporter. Sjöfarten har jag nyligen diskuterat, och det handlar om Kvarken och Gotland och om hamnar och transporter till och från våra hamnar. Här måste vi göra mer.

Det är ur klimatsynpunkt bra att det sker en omlastning av gods från exempelvis väg till sjöfart, och Sverige är beroende av en väl fungerande sjöfart. Våra vattenvägar är viktiga för att öka andelen hållbara transporter. Men jag vill också framhålla att det är viktigt att de miljövänliga transportsätten är attraktiva och konkurrenskraftiga så att man verkligen kan använda dem. Sjöfarten behöver bättre förutsättningar, och det behöver utvecklas styrmedel som premierar att vi får en alltmer miljövänlig sjöfart.

Fru talman! En fossiloberoende transportsektor förutsätter många olika insatser, och jag har bara berört några få här. Mycket mer behöver göras bland företag, bland konsumenter och i offentlig sektor.

Jag noterade att trafikutskottets forskningsgrupp i sin rapport påpekade att ökad inhemsk biodrivmedelstillverkning och ökad elektrifiering kan göra att vi når de uppsatta målen. Det är viktigt att påpeka detta, att bejaka ny teknik, innovationer och entreprenörskap och att hitta lösningar genom kunskap, forskning och innovationer. Vi kan och ska hysa framtidstro om att vi kan lösa de utmaningar som finns, och vi behöver skapa långsiktiga spelregler.
(Applåder)

Anf. 28 KARIN SVENSSON SMITH (MP) replik:

Fru talman! Det stämmer att vi är överens om målsättningen i ord: Sverige ska bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer. Men när det gäller åtgärderna är det rätt stor skillnad.

Jag satt i riksdagen 1998–2006 när det gröna folkhemmet introducerades. Den dåvarande statsministern tillsatte Oljekommissionen och hade med många företag. Vi införde trängselskatt i Stockholm. Våldigt många var emot, men efteråt har jag inte hört någon som vill avskaffa den. Vi höjde anslagen till järnvägsinvesteringar från 39 till 101 miljarder. Utan dessa pengar hade Citybanan inte funnits i dag och inte Norge–Vänern-länken heller.

Vi kunde ha gjort mer, men vi i det rödgröna gänget gjorde faktiskt en del 1998–2006. Vad hände sedan, 2006–2014? Det jag tyckte var bäst under de mandatperioderna var utredningen om fossilbränsleberoende. Det var en alldeles utmärkt utredning, men jag kan inte påminna mig någon åtgärd som vidtogs under den tid då det var en alliansregering. Men jag kan ha fel – Nina kanske vet något.

Vad har hänt 2014–2018? Som miljöpartist hade jag önskat att det hade hänt ännu mer. Men jag måste säga att det har hänt rätt mycket – stadsmiljöavtal och klimatkliv. Allt detta används för att underlätta det som du talade om, Nina Lundström, att det ska bli enklare med kollektivtrafik och cykling där människor bor. Det räcker inte att byta bränslen. Man måste faktiskt också byta transportslag. Båda behövs. Då tror jag inte att staten alltid vet bäst och att vi i Stockholm ska bestämma vad man ska göra på olika ställen, utan jag tror att det är en poäng att kommunpolitikerna tillsammans med invånarna bejakar det som folk vill ha i Lund, Örebro eller Kalmar. Det ser nämligen olika ut, och alla människor är inte lika. Vi har till exempel lite olika klimat. Så varför är ni emot stadsmiljöavtal och klimatkliv, Nina Lundström?

Anf. 29 NINA LUNDSTRÖM (L) replik:

Fru talman! Ja, vi är överens om målet. Men vägen dit är vi inte överens om. Från Liberalernas sida framhåller vi hela tiden vikten av att skapa långsiktiga spelregler och att använda ekonomiska styrmedel, där vi anser miljöskatter vara en mycket viktig del. I stället vill vi sänka skatten på arbete.

Tidigare har Miljöpartiet faktiskt gett uttryck för att det skulle kunna vara en klok princip. Jag ser inte effekterna av det i regeringens politik. Men vi står upp för det och lägger fram den typen av förslag för att visa att det är där som vi skapar långsiktigheten.

Det finns mängder av kortsiktiga åtgärder, med en rad olika namn, som har vidtagits under årens lopp. Stadsmiljöavtalen är också en kortsiktig satsning. Delar av dem kommer att kunna ge effekt. Men de är kortsiktiga. Därför har vi i vårt förslag valt att lägga fram de långsiktiga spelreglerna för att visa vad man skulle kunna göra långsiktigt.

Det är många tidigare talare här i dag som också har varit inne på frågan om hur aktörerna ute i samhället ska kunna agera om de inte vet hur regelverket kommer att se ut över tid. Det handlar om konsumenten som vill vara klimatsmart men som inte vet om han eller hon har köpt rätt bil eller inte. Det handlar också om den som är entreprenör, den som forskar eller den som är riskkapitalist och ska investera. Hur ser vi till att de ska veta vad som gäller över tid. Det är helt avgörande för att man ska få fram smarta biodrivmedel, för att skapa strukturer i samhället och för att hitta finansiering. Där menar jag att Liberalernas sätt att visa riktningen är långsiktighet och att göra en skatteväxling mellan miljöskatter och skatten på arbete.

Däremot tycker jag att Miljöpartiet satsar på de kortsiktiga insatserna. Jag skulle vilja höra från Karin Svensson Smith varför ni inte tror på de långsiktiga spelreglerna.

Anf. 30 KARIN SVENSSON SMITH (MP) replik:

Fru talman! Kortsiktiga och långsiktiga åtgärder för att nå miljömål är själva Miljöpartiets affärsidé. Det var därför som jag gick med i det partiet 2005. Vi står för långsiktiga åtgärder som att bygga ut ny järnväg, så att folk kommer i tid till sina arbeten och inte behöver använda transportslag som använder olja. Att bygga ut järnvägen är en av de mest långsiktiga reformer som man kan tänka sig. Vi ska vara mycket tacksamma för att våra förfäder på 1800-talet byggde de första stambanorna.

Att införa en lagstiftning om att de som säljer bensen och diesel måste reducera det fossila innehållet och öka det förnybara, så att människor som inte har råd att köpa en ny bil också kan vara med i klimatomställningen, är en långsiktig åtgärd. Det kunde ni ha gjort någon gång under alla de år som ni satt vid makten. FFF-utredningen föreslog det, men ni gjorde ingenting. Nu gör vi det.

Att använda miljöskatter mer är alldeles utmärkt. När det gäller flygskatt, är Liberalerna med på det? Alla människor inser att det måste bli dyrare att använda olja. Hur ska vi annars nå klimatmålen? Flygskatten syftar till att komma dit.

Nina Lundström talar varmt om sjöfarten. Den gillar jag också. Men när det är väldigt mycket billigare att köra långa transporter med lastbil är det så och så med överlastningen till sjöfart. Varför är inte Liberalerna med på att den som använder vägen, sliter på den och använder fossila bränslen ska betala för det?

Anf. 31 NINA LUNDSTRÖM (L) replik:

Fru talman! Det tål att påminnas om att Karin Svensson Smith också företräder regeringen i denna debatt. Det är också viktigt att komma ihåg att väldigt mycket, inklusive detta betänkande, visar på saker som det borde ha gjorts någonting åt. Jag har inte fått svar på varför regelverket för bilpoolerna inte redan är ändrat, vilket jag tog upp i mitt anförande. Det skulle jag gärna vilja ha ett svar på. Jag skulle också vilja veta varför man

inte använder möjligheten att revidera regelverket för parkeringsavgifterna, så att vi ger kommunerna ytterligare ett verktyg. Jag tycker också att det hade varit bättre att fundera på hur vi skapar regelverket för att kommunerna i egenskap av offentlig sektor ska kunna underlätta för de boende medborgarna och konsumenterna som finns lokalt. Där hade vi gärna sett en annan typ av utformning av eventuella miljözoner.

Jag noterar också att när det gäller cykelstrategin har det ännu inte kommit några konkreta åtgärder över huvud taget, och jag undrar varför.

När det gäller diskussionen om skatterna i sig säger jag att vi är för miljöstyrande skatter. Men de ska vara miljöstyrande och inte bara vara en intäkt för staten. Det ska finnas någon miljöeffekt.

Vi har föreslagit differentierade start- och landningsavgifter för flyget. Vi vill se en möjlighet att ha en blandning av bränsle och att tanka bio-bränsle och skapa en infrastruktur för det.

Vi menar också att vi måste ta hänsyn till att mycket av vårt gods transporteras ute på vägarna. Vi är ett glesbefolkat land. Därför ska vi inte beskatta avstånd. Däremot ska vi ha miljöpremier. Vi måste alltså jobba med styrmedel på ett annat sätt.

Jag noterar att många av de frågor som jag lyfter fram i debatten utifrån betänkandet fortfarande saknar svar från Karin Svensson Smith. Där tycker jag att regeringen kunde ha gjort mycket mer. Jag hoppas att det finns lite tid kvar för att återkomma med förslag. Men jag saknar svar i dag, och debatten lär fortsätta.

Anf. 32 ROBERT HALEF (KD):

Fru talman! Vi debatterar fossiloberoende transporter och olika politiska förslag för att minska koldioxidutsläpp från vägtransporter och nå målet om en fossiloberoende fordonsflotta 2030. För att nå målet krävs många olika åtgärder, bland annat förändrade transportmönster och mer effektiva fordon med mera.

Med politiska beslut och styrmedel kan vi bidra till mer fossilfria transporter och säkra tillgång till fossilfria drivmedel för att minska transportsektorns klimatpåverkan och en fossiloberoende transportsektor 2045. Det handlar om investeringar i flytande, gasformiga och elektriska drivmedel inom vägtrafiken för att kunna komma dit.

Fru talman! Utsläppen från transporter måste sänkas reellt om målet om en fossiloberoende fordonsflotta till 2030 ska nås. Vägen mot ett klimatsmart samhälle kräver långsiktiga investeringar, där både offentliga och privata aktörer är med och finansierar en hållbar övergång till fossilfria bränslen. Det handlar om strukturella investeringar som till exempel är kopplade till infrastruktur och där det offentliga är avgörande för att investeringarna ska bli av. Det handlar om investeringar för att få ned utsläppen med riktade insatser och stöd för bättre klimateffekt. Det handlar om utbyggnad av nya stambanor för höghastighetståg, och det handlar om investeringar i inre vattenvägar för att få mer gods att transporteras via både sjöfart och järnväg.

En ökad elektrifiering av transportsektorn är viktig, och dessutom en utbyggnad av laddinfrastruktur för denna, för att få fler att välja elbilar och elhybrider.

Fru talman! Transportsektorn står för en tredjedel av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser. En kombination av många åtgärder är nödvändig för att minska utsläppen från vägtransporterna. Allt fler väljer att åka kollektivt, cykla eller gå till jobbet, och allt fler väljer elektrifierade vägar och transporter. Allt fler väljer att vid upphandlingar ställa krav på fossiloberoende transporter och att ställa krav på bonus–malus samt tillgång till laddinfrastruktur och biodrivmedel. Detta är viktiga åtgärder för en omställning till mindre växthusgasutsläpp och en fossiloberoende fordonsflotta 2030.

En omställning till förnybara bränslen är nödvändig, och målet är att utsläpp av växthusgaser från vägtransporter senast 2030 ska vara minst 70 procent lägre än 2010.

Fru talman! Genom forskning och effektiva styrmedel öppnas nya möjligheter för nya drivmedel, ny infrastruktur och elektrifiering som kan stärka Sveriges konkurrenskraft och öppna för nya exportmöjligheter. En utskottsmajoritet anser att regeringens arbete med att minska klimatpåverkan från transportsektorn bör grundas på samhällsekonomiskt och miljömässigt effektiva åtgärder. Detta bör regeringen ta hänsyn till i arbetet med klimatpåverkan från transportsektorn.

Allianspartierna anser att regeringens arbete med att nå en fossiloberoende fordonsflotta till 2030 också ska grundas på samhällsekonomiskt och miljömässigt effektiva åtgärder.

Fru talman! Den så kallade pumplagen infördes 2005 för att få fler benstationer att tillhandahålla förnybara drivmedel. Sedan lagen infördes har elbilar tagit allt fler marknadsandelar. Samtidigt håller bilar som drivs av andra drivmedel, exempelvis etanol, på att konkurreras ut på bilmärknaden. Ett flertal biltillverkare har redan slutat tillverka etanolbilar samtidigt som allt fler börjar tillverka elbilar och laddhybrider som kan gå på el.

Bristen på laddstationer runt om i landet bromsar dock inköpen av elbilar. Den som ska köpa en ny bil kan helt enkelt inte lita på att den går att ladda förutom på ett fåtal orter och platser, framför allt i storstadsområden.

Dessutom undantar pumplagen el som förnybart drivmedel. En mackägare som vill investera i laddstationer måste med andra ord ha såväl bensin- som diesel- och exempelvis etanolkpumpar. Kristdemokraterna anser att detta skapar onödiga hinder för en utbyggd laddinfrastruktur. Vi vill se fler elbilar i Sverige. Då krävs det ökade möjligheter till laddning av elbilar i hela landet, inte bara i storstadsregionerna. Därför anser vi att pumplagen bör ändras på ett sådant sätt att undantaget för el tas bort.

Fru talman! Försäljningen av laddhybrider och elbilar har utvecklats mycket snabbt på senare år. Sedan 2012 har antalet elbilar ökat från ca 1 200 till 35 000 i dag. För att uppmuntra konsumenter att köpa laddhybrider och elbilar är det viktigt att laddinfrastrukturen i Sverige utvecklas.

Det stora hindret i dag mot en ökad andel elbilar är osäkerheten som följer med den hittills dåligt utbyggda infrastrukturen, den så kallade räckviddsångesten. Kristdemokraterna satsar 125 miljoner kronor extra per år, utöver regeringens satsning, på utbyggnad av laddinfrastruktur, för att stimulera utvecklingen på området och öka antalet inköp av elbilar.

I detta sammanhang anser vi också att det är viktigt att Sverige driver frågan om en gemensam laddstandard för elbilar inom EU, för att underlätta för konsumenter att köpa elbilar.

Fru talman! Det är glädjande att tekniken för elvägar har utvecklats kraftigt de senaste åren och att den nu är så pass mogen att de kan demonstreras. År 2016 invigdes i Sverige världens första elväg, på E16 mellan Sandviken och Kungsgården. Och i april 2018 invigdes även E-road Arlanda, som är en svensk innovation och den första i sitt slag i världen. Lastbilar som körs med denna teknik medför i princip inga utsläpp av växthusgaser, samtidigt som bullret nästan helt elimineras. Vi kristdemokrater vill framhålla att man genom den här typen av tekniska innovationer kan utveckla och värna alla transportslag och samtidigt nå ett mer hållbart samhälle.

Fru talman! Användning av bilpooler är ett viktigt steg för att minska utsläppen och samtidigt öka mobiliteten och bör stimuleras på olika sätt. Det är glädjande att konceptet växer och att allt fler upplever värdet av att dela snarare än att äga en egen bil. De bidrar därigenom till mindre biltrafik och mindre utsläpp.

I dag saknas tyvärr en juridisk definition av begreppet bilpool. Konsekvensen blir att kommuner inte kan använda sig av vissa styrmedel för att främja bilpoolsanvändande, exempelvis att skapa särskilda parkeringsytor för just bilpoolsbilar. Vi i Alliansen anser därför att regeringen bör få i uppdrag att ta fram en juridisk definition av begreppet bilpool, för att göra de ska göras mer tillgängliga.

Fru talman! För att kunna främja framväxten av ett mer hållbart transportsystem är det viktigt att både stat och kommun har möjlighet att premiera dem som gör ett aktivt val för att minska utsläppen av koldioxid. Allianspartierna vill framhålla parkeringsbestämmelser som ett effektivt sätt att påverka i vilken utsträckning mer miljövänliga fordon väljs när det är dags att köpa ny bil.

Sedan 2011 är det möjligt för kommuner att reservera laddplatser och parkeringsplatser för elbilar och laddhybrider. Vi anser att det bör vara möjligt för kommuner att på ett liknande sätt premiera även bilar i bilpooler eller miljöbilar. Vi vill därför ge kommuner rätt att införa ett system med differentierade parkeringsavgifter baserat på fordonets miljöklassning, i syfte att främja framväxten av fler miljövänliga fordon. Regeringen bör se över parkeringslagstiftningen för att möjliggöra för kommunerna att sätta differentierade parkeringsavgifter för exempelvis bilar i bilpooler och miljöbilar.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till Kristdemokraternas reservation nr 8 samt till Alliansens gemensamma reservation nr 9.
(Applåder)

Anf. 33 JIMMY STÅHL (SD) replik:

Fru talman! Jag satt och lyssnade på ditt anförande, Robert Halef. Mycket av det du säger låter jättebra.

Jag tror att det kan bli en enorm framgång att satsa på elvägar. Men jag tyckte att jag med mitt ena öra hörde att du också vill satsa på höghastighetsjärnväg. Det vill regeringen också göra. Och det är ett bygge som kommer att leda till en stor barriäreffekt genom hela Sverige.

Det finns olika sätt att bygga höghastighetsjärnväg på. I Sverige bygger vi av tradition järnväg på mark. Vad jag förstår av Trafikverket kommer det inte att bli någon skillnad nu. Eventuellt kommer man att gjuta en betongplatta, som kallas för slab track, som tågen körs på.

Min fråga handlar om hur man ska få råd att bygga höghastighetsjärnväg och samtidigt satsa på innovativa lösningar som elvägar.

När jag ändå har möjlighet att ställa frågor vill jag också höra med dig ifall du har någon idé om vilken typ av elväg som intresserar Kristdemokraterna.

Anf. 34 ROBERT HALEF (KD) replik:

Fru talman! Tack för frågorna, Jimmy! Jag bara två minuter på mig att svara, och du ställde fem olika frågor som man skulle kunna diskutera i flera timmar.

När det gäller höghastighetsjärnväg föreslår Kristdemokraterna höghastighetståg som ska köra i 320 kilometer i timmen. Vi anser, och fakta säger, att dagens stambanor inte ens klarar av dagens trafik, vare sig persontrafiken eller godstrafiken. Därför behöver vi rusta upp även järnvägen i Sverige för framtida utmaningar, för att få fler att välja att åka tåg i stället för att flyga och för att skapa större arbetsmarknadsregioner så att människor ska kunna bo och verka i olika delar av landet och få kortare resor och så vidare.

Vilken teknik som de nya stambanorna ska byggas på – betong eller med hjälp av annan teknik – överlämnar vi till dem som kan de frågorna, till exempel Trafikverket, att besluta om i upphandlingar med dem som ska bygga den nya järnvägen. Den är som sagt nödvändig för att vi ska kunna möta framtida utmaningar. Och både näringslivet och persontrafiken efterfrågar detta.

Hur ska man finansiera detta? Man kan göra det på olika sätt. Man kan finansiera det delvis via anslag, delvis genom lånefinansiering och delvis genom att sälja vissa statliga bolag. Det finns olika varianter för hur man skulle kunna finansiera en höghastighetsjärnväg för 320 kilometer i timmen.

Svaret på denna fråga är klockrent. Den nuvarande järnvägen har tjänat oss i 150 år. Den klarar inte dagens trafikering. Vi politiker behöver fatta modiga beslut som ska tjäna Sverige väl även 150 år framåt.

Anf. 35 JIMMY STÅHL (SD) replik:

Fru talman! Jag instämmer med Robert Halef i kritiken mot befintlig järnväg. Den är katastrofal, och som jag sa i mitt anförande tidigare blir den bara sämre.

Regeringen har lagt en budget på 40 miljarder för att rusta upp järnvägen, vilket jag tycker är jättebra. Vi behöver bygga ut mer järnväg – där instämmer jag helt och fullt.

Det som intresserar mig lite grann när det gäller höghastighetsjärnvägssatsningen på 320 kilometer i timmen är att regeringen har ett förslag på ett högkostnadstak på 205 miljarder för att bygga höghastighetsjärnvägen. Nu har de visserligen andra byggregler, men vi vet att vi med kinesisk teknik hade kunnat bygga hela denna sträcka på 5–7 år. Vi hade behövt tänka om och göra om och göra rätt, men om man bygger den så snabbt skulle den kunna vara kostnadseffektiv.

Jag har en fråga till Robert Halef: Vad får en höghastighetsjärnväg kosta? Jag kan tänka mig att 205 miljarder definitivt inte räcker. Spåren kommer kanske att sluta en bit nedanför Jönköping om man har dragit resten av sträckan till Göteborg.

Hur mycket får en höghastighetsjärnväg kosta? Den kommer inte att stanna på 205 miljarder, utan den kanske stannar på 500 miljarder. Då har vi inga pengar till någonting annat. Det är en gökunge.

Anf. 36 ROBERT HALEF (KD) replik:

Fru talman! Tack, Jimmy, för frågan!

Jag tänker inte spekulera. Vi kristdemokrater bygger vårt beslut på Trafikverkets utredning och Sverigeförhandlingens eller Sverigebyggets utredning om denna fråga.

Det finns två förslag att ta ställning till i dag. Ett förslag innefattar det pristak som Socialdemokraterna har satt med 200 miljarder. Enligt detta förslag ska det vara färdigt till 2045. Det tidigare förslaget i Trafikverkets utredning säger att man för 200–230 miljarder ska kunna bygga detta till 2035.

Vi sätter inte något pristak på det sättet. Vi siar inte om detta. Jag utgår ifrån att Trafikverkets utredning är den som är mest trovärdig i detta fall.

Som jag sa kan man ha olika finansieringsmodeller och använda lånefinansiering samtidigt som man använder anslagsfinansiering och säljer vissa statliga bolag. Vi pekar inte ut några men menar att man ska se över vilka som kan tänkas säljas för att kunna finansiera höghastighetståg.

När det gäller investeringar i befintlig järnväg – både nyinvesteringar och underhåll – satsar vi i Kristdemokraterna lika mycket som regeringen gör. Där gör vi ingen skillnad. Denna nya satsning på höghastighetståg ska inte tränga undan andra investeringar och ta medel från järnväg, sjöfart eller något annat.

Tanken är att höghastighetståg ska tjäna oss väl. Detta kommer att bidra till hög tillväxt och kommer att göra så att resor blir kortare och fler väljer bort flyget. Det blir också miljövänligare. Godstransporterna komma att kunna komma i tid. Som vi ser i dag förlorar näringslivet mer än 6 miljarder just på att godstransporterna inte kan komma i god tid. Dessutom klarar vi inte ens av direktiven från EU som säger att godstransporterna ska gå i 100 kilometer i timmen. De klarar knappt 60 kilometer i timmen i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 15.)

§ 9 Digital hantering av domstolsavgörande, strafföreläggande och ordningsbot

Justitieutskottets betänkande 2017/18:JuU31

Digital hantering av domstolsavgörande, strafföreläggande och ordningsbot (prop. 2017/18:126)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 15.)

Anf. 37 ALLAN WIDMAN (L):

Fru talman! Med referens till den tidigare debatten här i kammaren kan jag säga att det i alla fall för det militära försvaret kommer att bli en stor utmaning om det ska vara fossilfritt 2030.

Vi har i dag att behandla försvarsutskottets betänkande nr 6, som gäller militära frågor – ingenting om fossilfrihet. Detta, fru talman, är ett motionsbetänkande. Förslagen kommer styckevis och delat, och de handlar både om det som är högt och om det som är lågt. Det finns dock några frågor som kräver viss uppmärksamhet.

Det finns från utskottets sida ett förslag om tillkännagivande om att Försvarsmakten och ingen annan myndighet ska ha hand om och vidmakthålla sin egen materiel och därmed också ges mandat till upphandlingar som gäller vidmakthållande.

Det finns flera skäl till detta, som föreslogs av utredningen *Logistik för högre försvarsberedskap* för snart ett och ett halvt år sedan. Det är nämligen så att om en förbandschef i det svenska försvaret inte vet var han har sin eller förbandets utrustning, inte vet var fordon eller vapen finns och heller inte vet i vilket skick materielen befinner sig är det väldigt svårt att upprätthålla den beredskap som regeringen anbefaller. Det blir också väldigt svårt, fru talman, att mobilisera militära förband när man inte har ordning på organisationsbestämmande materiel.

Jag tror inte att det finns någon som har starkare incitament att hålla ordning på sin materiel än just en förbandschef. Det är han som är ytterst ansvarig för att materiel och personal fungerar och för att förbandet har sin krigsduglighet.

Det är också så att den nuvarande ordningen, där Försvarets materielverk handhar vidmakthållandet av Försvarsmaktens materiel, har lett till en omfattande administrativ karusell. Först lägger Försvarsmakten en grundläggande beställning om underhåll till Försvarets materielverk. Försvarets materielverk vänder sig därefter åter till Försvarsmakten och dess verkstäder och beställer detta underhåll. Försvarsmaktens verkstäder genomför därefter underhållet och ska sedan fakturera FMV, som i slutändan ska skicka en faktura till Försvarsmakten. Detta, fru talman, är inte en ansvarsfull hantering av skattebetalarnas pengar.

Det fina med att flytta över ansvaret för vidmakthållande till Försvarsmakten är också att vi får en mycket tydligare ansvarsfördelning. Då är Försvarsmakten inte bara ansvarig för personalen utan också för materielen, och det blir från en parlamentarisk utgångspunkt lättare att utkräva ansvar om det inte fungerar.

Fru talman! Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har reserverat sig mot utskottets förslag om tillkännagivande på denna punkt. Det är med största intresse som jag vill höra de sakliga argumenten för denna reservation.

Det finns också ett annat tillkännagivande, som gäller ett moratorium för övnings- och skjutfält. Efter en alltför lång avvecklingsfas befinner sig

nu det militära – och för den delen också det civila – försvaret i en utvecklingsfas. Vi har för bara några månader sedan gjort någonting helt historiskt: Vi inrättade för första gången sedan mitten på 70-talet ett militärt regemente i Sverige, nämligen på Gotland. Det kommer att invigas i mitten av maj månad.

Jag besökte Gotland så sent som för några dagar sedan. Jag vågar påstå att om vi vid nedläggningen av P 18 år 2004 också hade lagt ned övnings- och skjutfältet hade vi aldrig haft någon möjlighet att komma tillbaka. Så är det med många av de stora installationer som vårt totalförsvaret har haft genom åren – om de en gång försvinner kommer vi varken att ha de planmässiga eller ekonomiska möjligheterna att återskapa dem. Just nu, as we speak, byggs ett av norra Europas största befolkningskyddsrum på Södermalm om till bussterminal. Det finns inga möjligheter, fru talman, att återskapa det som har gått förlorat.

Mot bakgrund av att vi befinner oss i den här utvecklingsfasen föreslår nu en majoritet i utskottet att det ska införas ett moratorium på övnings- och skjutfält: Inga övnings- och skjutfält ska avvecklas tills vidare.

Fru talman! Om några månader, nu i sommar, lämnar generalmajoren och rikshemvärnschefen Roland Ekenberg sin tjänst. Han har anledning att känna stolthet över det han har utträttat och över den förvandling som hemvärdet har genomgått. Hemvärdet utgör i dag ungefär 40 procent av den svenska krigsorganisationen, och det finansieras med några enstaka procent av försvarets totala budget. Snittåldern i hemvärdet ligger strax under 40 år, och i insatskompanierna är genomsnittsåldern tio år lägre. För några år sedan var det hemvärdet som visade vägen genom att införa sina krigsförbandsövningar – en verksamhet som nu också har spritt sig till det övriga försvaret.

Men det finns orosmoln på himlen. Just nu pågår en omorganisation i Försvarmaktens ledning. Den här omorganisationen riskerar att flytta ned hemvärdet ett pinnhål i den militära hierarkin, och då får det helt enkelt en mer otydlig position. Den kommande rikshemvärnschefen kan se fram emot inte en utan flera överordnade chefer med vilka han måste samordna sig.

Fru talman! Det här är bakgrunden till att Alliansen föreslår att hemvärdet ska bli en helt egen och självständig försvarsgren. Bara så tror vi att hemvärdet kan fortsätta att utvecklas i en positiv riktning.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 6.

(Applåder)

Anf. 38 PAULA HOLMQVIST (S):

Fru talman! I dagens betänkande behandlar vi utskottets motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2017–2018. Motionerna behandlar bland annat frågor om det militära försvaret. De förslag som utskottet behandlar gäller bland annat Försvarmaktens grundorganisation, hemvärdet, övningsverksamhet, frivilligorganisationer och vindkraft.

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Socialdemokraternas reservationer 10 och 16 och avslag på övriga reservationer.

Gällande punkten om moratorium om övnings- och skjutfält och vår reservation 10 instämmer vi socialdemokrater med motionärerna i motion 2017/18:3220, yrkande 16, om vikten av att säkerställa tillgången till skjut-

fält och övningsområden. När det gäller möjligheter att utöka försvarsverksamheten och att säkerställa tillgång till skjutfält och övningsområden vid ett försämrat säkerhetsläge kan vi konstatera att det redan i dag finns en möjlighet till undantag för avvikelser från miljöbalken. Vi utgår från att detta kan utnyttjas för att göra det möjligt att genomföra beslut om att höja krigsdugligheten i förbanden och att det kommer att användas av regeringen i den utsträckning det bedöms nödvändigt. Vi bedömer också att syftet med detta är att långsiktigt höja krigsdugligheten och att stärka försvarsberedskapen under de omständigheter som angetts. Mot denna bakgrund ser vi inte något behov av att i nuläget vidta ytterligare åtgärder.

Fru talman! Gällande tillkännagivandet i punkten om upphandlingsfrågor och vår reservation 16 bedömer vi socialdemokrater att det i allt väsentligt finns en stor enighet när det gäller de slutsatser som dras i utredningen *Logistik för högre försvarsberedskap* som även regeringen ställer sig bakom i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen har samtidigt konstaterat att det behöver göras en fördjupad analys av vissa frågor som rör hur ansvaret för upphandling och vidmakthållande av Försvarsmaktens materiel fördelas mellan Försvarsmakten och Försvarets materielverk. Att säkerställa en fungerande materiel- och logistikförsörjning av krigsförbanden är en av de högst prioriterade åtgärderna för att öka Försvarsmaktens operativa förmåga.

Fru talman! Regeringen konstaterade i budgetpropositionen för 2018 att förutsättningarna för en förändrad ansvarsfördelning behöver analyseras vidare, bland annat vad gäller samordning, legala aspekter, förhållandena mot leverantörsledet, affärsmässighet och kompetensförsörjning. Utskottet fick i förra veckan information av statssekreterare Jan Salestrand gällande denna fråga, och han lyfte då fram att kravet på en fördjupad analys hade sin utgångspunkt i regeringsformens beredningskrav, vilket är ett krav som regeringen är skyldig att följa. Efter riksdagens tillkännagivande i samband med budgetpropositionen för 2018 har regeringen i skrivelse nr 75 angett att regeringen efter den avslutade översynen avser att återkomma till riksdagen.

Fru talman! Enligt regeringen är det naturliga tillfället för en sådan återkoppling budgetpropositionen för 2019. Riksdagen har alltså informrats om att regeringen är medveten om tillkännagivandet i samband med budgetpropositionen för 2018 och att regeringen avser att återkomma till riksdagen i anledning av detta. Den departementspromemoria som en utredare tagit fram för att belysa dessa aspekter är fortfarande föremål för remisshantering. När remissvaren inkommit krävs att en analys görs av dessa.

Fru talman! Materiel- och logistikförsörjningen har genomgått en rad reformer under de senaste 10–15 åren. Jag och regeringspartierna känner ett stort ansvar för att den reform som nu genomförs ska fungera i praktiken, i alla säkerhetspolitiska lägen, och att det blir en långsiktig, rättssäker och effektiv lösning utan oönskade kostnader.

Fru talman! Vi socialdemokrater anser med anledning av det jag nyss redogjorde för att regeringens pågående analysarbete inte bör föregripas utan att regeringen ska återkomma med resultatet av analysen och att vi i utskottet sedan tar ställning till detta. Allan Widman från Liberalerna ville veta vad vi har för inställning, och det är så vi tänker och tycker från Socialdemokraternas sida.

Fru talman! Gällande försvarsmaktsorganisationen konstaterar försvarsutskottet åter att det är riksdagen som beslutar om huvuddelen av Försvarsmaktens grundorganisation. Med riksdagens beslut som grund reglerar regeringen Försvarsmaktens organisation i myndighetens instruktion. Inom ramen för riksdagens och regeringens beslut om grundorganisation är det Försvarsmaktens ansvar att bestämma verksamhetens utformning.

Försvarsberedningen har på regeringens uppdrag påbörjat arbetet med att ta fram underlag som vägledning för en ny inriktning av försvaret för perioden 2021–2025. I enlighet med utskottets tidigare ställningstaganden anser inte utskottet att det finns skäl att föregå Försvarsberedningens arbete genom att ompröva enskilda delar av den grundorganisation eller den försvarsmaktsorganisation som riksdagen har beslutat om.

Fru talman! När det gäller punkten om övningsverksamhet lägger vi i utskottet stor vikt vid vad som anförts i inriktningsbeslutet om att det militära försvaret snabbt behöver stärkas. Utskottet vill i det sammanhanget betona vikten av övningar, mobiliseringsplanering samt mobiliserings- och beredskapsövningar. Inriktningen har varit och fortsätter att vara att övningsverksamheten bör öka. I budgetpropositionen redovisar regeringen att övningsverksamheten är omfattande. Utskottet ser positivt på den omfattande övningsverksamheten och utgår från att regeringen på detta sätt fortsätter att verka för att krigsdugligheten ökar i enlighet med den inriktning som det försvarspolitiska inriktningsbeslutet anger.

Fru talman! Allan Widman talade väl om hemvärnet, och det tänker jag också göra. Utskottets bild är att hemvärnsförbandens lokala förankring och rekrytering har en stor betydelse för försvarets folkförankring. Detta blir tydligt när jag vid ett flertal besök på övningar i olika delar av landet får se vad de uträttar. Nu senast besökte jag övningen i Uddevalla med omnejd som tillika var rikshemvärnschefens ledningsövning. Där fick jag även möjlighet att prata med invånare i området då man anordnat en informationsdag på Torps köpcentrum i samband med övningen. Det kom många uppskattande kommentarer om hemvärnet och de frivilliga försvarsorganisationernas insatser för hemvärnet och för Försvarsmakten.

Hemvärnet med de nationella skyddsstyrkorna utgör inte bara en stor och viktig del av arméstridskrafterna utan har med sin höga tillgänglighet, sin numerär och sin geografiska spridning även en central betydelse och bidrar på ett värdefullt sätt till vissa bevakningsuppgifter och med stöd till samhället. Mot denna bakgrund är det naturligt att det försvarspolitiska inriktningsbeslutet framhåller att utvecklingen bör gå mot mer kvalificerade hemvärnsförband.

Försvarsmakten har till regeringen lämnat förslag på en ny ledningsorganisation där man bland annat föreslår nya organisationsenheter för stridskrafterna, men förslag om hemvärnets ledningsstruktur saknas. Det förslaget kommer att lämnas under våren, enligt Försvarsmakten. Utskottet lägger stor vikt vid att hemvärnet fortsätter att utvecklas till alltmer kvalificerade förband men bedömer i nuläget att det inte finns skäl att vidta ytterligare åtgärder eftersom utskottet ser frågan som en central del i Försvarsberedningens pågående arbete.

Fru talman! Utskottet vill på samma sätt som i sitt betänkande *Nationell strategi för samhällets informations- och cybersäkerhet* framhålla vikten av att Försvarsmakten utvecklar sin förmåga att försvara Sverige mot kvalificerade angripare i cyberrymden.

Regeringens intention att verka för ett effektivt cyberförsvar med förmågan att förebygga, upptäcka och hantera cyberangrepp, både för militär och för civil verksamhet, är mycket viktig. Att det finns en samordnad planering mellan myndigheter och andra aktörer i händelse av en cyberattack eller annan allvarlig it-incident samt att verksamheter i behov av kontinuerlig bevakning och med särskilda behov av skydd får tillgång ett sensor- eller detekterings- och varningssystem är också en viktig förutsättning för en god svensk informationssäkerhet.

Eftersom regeringen uttrycker att strategin efter behov kommer att följas av specifika uppdrag och andra styrande åtgärder ser vi i utskottet inte skäl att vidta några ytterligare åtgärder för tillfället.

Frivilliga försvarsorganisationer har en mycket viktig roll i totalförsvaret, fru talman, och är av stor betydelse för folkförankringen. Jag har vid många möten under mina år i försvarsutskottet lyssnat av hur de frivilliga försvarsorganisationerna upplever att deras kompetens och möjligheter tas till vara. Efter flera år upplever de nu att de beslut som har tagits framåt visar att de verkligen behövs och att de blir lyssnade på. De ser alltså positivt på kommande beslut och att de också behövs i totalförsvaret.

I rapporten *Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025* skriver Försvarsberedningen att de frivilliga försvarsorganisationerna har en särskild möjlighet och roll att spela för att höja den samlade förmågan i totalförsvaret under kommande försvarsbeslut.

Till sist, fru talman, gäller det Försvarsmaktens centrum för implementering av genderperspektiv i militära operationer. Jag kan jag säga att jag häpnar över Sverigedemokraternas syn på implementering av genderperspektiv i militära operationer. Jag citerar Sverigedemokraternas ställningstagande: ”Vi anser att Försvarsmaktens centrum för implementering av genderperspektiv i militära operationer ska avvecklas. Alla soldater ska få utbildning i lokala sedvänjor och könsroller i det land där de ska tjänstgöra. Vi anser att centrumet bör avvecklas eftersom kompetensen inte behövs för att fullgöra tjänsten.”

Fru talman! Jag vill tydligt markera att Socialdemokraterna och utskottet står fast vid sin tidigare bedömning att möjligheten att uppfylla kvinnors och flickors grundläggande mänskliga rättigheter är såväl en skyldighet inom ramen för internationella åtaganden som en förutsättning för Sveriges bredare utrikespolitiska mål om utveckling, demokrati, fred och säkerhet. Sexuellt våld i konflikter bör inte ses som något annat än ett centralt säkerhetshot.

Vi socialdemokrater vidhåller också, tillsammans med utskottet, att ett fokus på kvinnors och flickors aktörskap och egenmakt är en central del i freds- och säkerhetsbyggande verksamhet samt betonar att kvinnors deltagande ökar chansen till en hållbar fred. Jag vill även understryka vikten av att arbeta med ett helhetsgrepp där implementeringen riktas mot Sveriges nationella verksamhet och arbetet i samarbetsländerna, regionalt samt internationellt.

Nordic Centre for Gender in Military Operations, NCGM, ska vara ledande när det gäller utbildning i genderfrågor av militär personal som ska ut i fält. Därför välkomnar vi socialdemokrater och utskottet det arbete NCGM bedriver och bedömer att det i förlängningen är ett viktigt bidrag

till arbetet med att skapa förutsättningar för hållbar fred. Denna bild delar dock inte Sverigedemokraterna, fru talman.
(Applåder)

Prot. 2017/18:107
2 maj

Militära frågor

Anf. 39 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Fru talman! Det är helt självklart att regeringen ska respektera regeringsformens krav på beredningsunderlag innan den fattar beslut. Emellertid finns det sedan ett och ett halvt år tillbaka ett mycket gediget beslutsunderlag, utrett under ledning av Ingemar Wahlberg, förutvarande kansli-chef på försvarsutskottet. Jag var förra våren väldigt tidigt ute och ställde frågor till försvarsministern om huruvida förslagen var bra eller inte, och han betydade i talarstolen att det var bra förslag. Jag hade inte anledning att tro annat än att de skulle genomföras.

Paula Holmqvist har nu redogjort för vad Socialdemokraterna tycker, men den fråga jag ställde från talarstolen var vilka sakliga argument – inte formella utan argument i sak – man anför för att rösta emot detta tillkännagivande, som Paula Holmqvist samtidigt säger sig vara överens om i allt väsentligt. Remissvaren har kommit in. Den viktigaste remissinstansen, Ekonomistyrningsverket, föreslår i likhet med Ingemar Wahlbergs utredning att vidmakthållandeansvaret ska överföras till Försvarsmakten, och jag har radat upp fyra olika argument för att genomföra detta.

Nu vill jag återigen ställa frågan till Paula Holmqvist och majoriteten: Vilka argument i sak är det ni anför mot att Försvarsmakten ska ha koll på sin egen materiel?

Anf. 40 PAULA HOLMQVIST (S) replik:

Fru talman! Allan Widman och Liberalerna har framfört vilka argument som är viktiga, och precis som jag sa i mitt anförande håller Socialdemokraterna till stor del med om argumenten. Vi vill dock fortfarande invänta den analys och det svar som kommer att levereras till utskottet innan vi tar ställning ytterligare. Under de här åren har det ju brukat vara så att Alliansen har föreslagit tillkännagivanden som inte har inväntat resultat, och vi vill fortsätta att invänta. Förhoppningsvis kommer vi inom en snar framtid – nu under våren – att få ett förslag. Det kommer att komma ett resultat.

Anf. 41 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Fru talman! När regeringen nu under hösten valde att tillsätta ännu en utredning var det av ett enda skäl, och det är att man inte var nöjd med slutsatserna i den första. För mig är det helt uppenbart att regeringen, Försvarsdepartementet och den politiska ledningen nu arbetar för att vinna tid och så småningom krypa ur de förslag som Ingemar Wahlberg lämnade. Det kommer att leda till att Försvarsmakten inte heller i framtiden har någon koll på sin förbandsbestämmande materiel, utan ansvaret kommer att ligga hos en annan myndighet.

Om jag ska spekulera i skälet till att det finns ett så stort motstånd mot att låta Försvarsmakten ta hand om sin materiel, fru talman, är det förmodligen att myndigheten när den får koll på sin materiel kommer att ställa högre krav på vidmakthållande och underhåll. Det kommer i sin tur naturligtvis att leda till högre kostnader. Men så är det i osäkerhetens år 2018:

Beredskap kostar pengar – och måste få kosta pengar. Därför är jag övertygad om att det enda vettiga förslaget är att myndigheten får koll på sin egen materiel.

Jag förstår att jag inte kommer att få några motargument i sak av Socialdemokraterna.

Anf. 42 PAULA HOLMQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag håller med Allan Widman: Det är mycket som behöver göras, och det tar tid och kostar pengar att öka vår operativa förmåga. Vi har under ju under många år, både när Alliansen suttit i regeringsställning och när vi själva har styrt, monterat ned försvaret. Det måste byggas upp, och det görs inte i en handvändning. Det tar tid och kommer att kosta pengar.

Att jobba utifrån antaganden och dra slutsatser av vad det är som gör att regeringen tycker si eller gör så får stå för Allan Widman. Vid står fast vid att vi vill invänta analysen och ta ställning till den vid ett senare tillfälle.

Anf. 43 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Vi debatterar försvarsutskottets motionsbetänkande avseende militära frågor. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 6 under punkt 4 och till reservation 17 under punkt 14.

För oss som arbetar politiskt med försvarsfrågor bör inriktningen och grunden i alla beslut alltid vara att ha det övergripande syftet som ledstjärna. Det övergripande syftet är att på bästa sätt stärka det svenska försvaret.

Vår försvarsförmåga militärt avgörs av många olika faktorer. Den avgörs av vilka resurser som tillförs och hur man använder befintliga resurser. Finns materiella eller personella resurser på fel ställe eller om de inte används på bästa sätt hjälper det inte att tillföra mer resurser. Logistik, strategi och planering är A och O.

Vårt försvar är i dag resultateffektivt och vi får mycket verksamhet för pengarna. Försvaret har som en stor del av övriga Sverige gjort en framgångsresa vad avser effektivisering. Det är något som vi ska vara stolta över, och det är något som man bland annat har uppmärksammat i Nato. Svenska försvaret är på så sätt en förebild. Men utvecklingen behöver fortsätta och förstärkas.

Vi har från moderat håll varit tydliga med att resurserna till försvaret ytterligare behöver förstärkas från dagens ca 1 procent av bnp till ett mål på 2 procent. Det är utifrån dagens säkerhetspolitiska omvärldsläge en viktig och nödvändig prioritering av rikets budget.

Det svenska försvaret är försäkringen för att få leva i en demokrati på vårt territorium med våra lagar och värderingar. Det är en försäkring som vi behöver betala för.

Utifrån hur dagens resurser används kommer en förstärkning ytterligare på ett bra sätt att förstärka vår försvarskapacitet. Det är också nödvändigt om vi ska kunna räkna med stöd från andra länder i händelse av en väpnad konflikt.

Det finns tydliga signaler från Natoländerna om att en 2-procentig satsning på sitt eget försvar är den nivå man bör ligga på om man ska kunna

räkna med andras stöd. Inget lands befolkning vill avsätta skattemedel för att finansiera andra länders försvar, vilket är rätt självklart.

En stor del av våra soldater består av vårt hemvärn. Det är ett försvar med lokal förankring och hög kompetens. Hemvärnet är en del av vårt försvar som under de senaste åren gått från klarhet till klarhet. Det är en del av vårt försvar som lyckas bra med att rekrytera och behålla soldater. Hemvärnet är en del av vårt försvar som består av hög kompetens och många olika kompetenser. Det är en del av vårt försvar som vi på alla sätt måste värna och ytterligare förstärka.

Fru talman! Men hemvärnet är också en del av vårt försvar som i dagens organisation är splittrad mellan de olika organisationerna. Det behöver få bättre förutsättningar för sin verksamhet.

Vi anser därför att hemvärnet ska få status som eget vapenslag. Hemvärnet har under de senaste åren gjort en framgångsrik resa från en historia med att man har haft gammal utrustning och en hög medelålder på sina soldater. Det har utvecklats till ett modernt hemvärn med en sänkt medelålder, modern utrustning och en bredare rekrytering – ett vassare hemvärn helt enkelt.

En status som egen organisation precis som de övriga delarna av försvaret skulle ytterligare förstärka hemvärnet och ge bättre planeringsförutsättningar. Vidare skulle det ge bättre förutsättningar för att anpassa sig efter de arbetsuppgifter som finns, och det skulle ge större möjlighet att samarbeta med andra delar av Försvarsmakten. Då skulle man kunna ta tag i de specifika utmaningar som finns i organisationen, såsom validering av de kompetenser som finns och hur de på bästa sätt ska användas.

Fru talman! Hemvärnet har här en unik möjlighet att skapa långsiktig personalförsörjning och ytterligare förstärka sin attraktivitet.

För att vår försvarsmakt ska vara snabb och slagkraftig är möjligheten att styra över sin egen materielhantering avgörande. Att kunna upphandla varor och tjänster, speciellt av förbrukningskaraktär, okomplicerat och tillräckligt snabbt är många gånger avgörande för att kunna genomföra de uppgifter försvaret är satt att göra.

Dagens ordning, att Försvarets materielverk upphandlar och tillhandahåller i stort sett allt, är en för krånglig och framför allt en för långsam hantering.

Att som i dag inte snabbt kunna köpa och få levererat ens enkelt förbrukningsmateriel skapar onödiga problem. Materieförsörjningen bör vara organiserad så att den på bästa sätt höjer den operativa förmågan hos förbanden.

Därför ska materieförsörjningen inte vara organiserad utifrån att Försvarets materielverk äger frågan, utan utifrån hur Försvarsmaktens behov kan tillgodoses på bästa sätt.

Fru talman! Om detta innebär att Försvarsmakten själv ska upphandla vissa artiklar ska så ske. Vi anser att Försvarsmakten själv ska besluta över de medel som tilldelats för att riket ska kunna försvaras. Försvarsmakten är också skyldig att utifrån dessa medel ge så god militär försvarsförmåga som medlen tillåter.

Det innebär att hela Försvarsmakten som organisation organiseras på ett målstyrt sätt och att alla i Försvarsmakten kan ta ett större ansvar för sin respektive verksamhet.

Vi behöver ett försvar som mer än i dag kan ta ansvar för både sin övningskapacitet och sin kapacitet i händelse av konflikt. Ett försvar som inte disponerar sina egna resurser kan inte ta det ansvar som krävs.

Vi behöver också från politiskt håll kunna ställa krav samt veta att det vi efterfrågar och ger resurser till också kan levereras. Bara så säkrar vi ett starkt försvar.

(Applåder)

Anf. 44 ROGER RICHTOFF (SD):

Fru talman! Först har jag några kommentarer till Allan Widman. Jag hakar på där. När det gäller materielen till krigsförbanden är det självklart att förbanden själva ska besluta om det. Jag har egen erfarenhet av det som bataljonschef i krigsorganisationen. Det var en självklarhet då att man hade ansvaret, men då ska man också ha möjlighet att kontrollera och bevaka materiel. Det förstår nästan alla här inne, även om Socialdemokraterna just nu inte gör det. Därför stöder vi naturligtvis det här förslaget. Allt annat vore helt fel. Det var den ena delen.

Den andra delen gäller moratoriet om skjutfält och övningsområden för att få stopp för avvecklingen. Detta var uppe till diskussion för ett antal år sedan i försvarsutskottet. Vi har alltid haft inställningen att man ska avbryta avvecklingen av övningsområden och skjutfält.

Det går inte att kräva att Försvarsmakten ska behålla övningsområden som kanske möjliggör ett utökat antal brigader samtidigt som man ger Försvarsmakten i uppgift att ha två brigader och betala hyra för många andra övningsområden och skjutfält. Då låser man fast ett mycket svårt läge om Försvarsmakten vill utveckla till fler förband. Detta är helt i linje med vad Sverigedemokraterna anser, och därför stöder vi detta.

Sedan lyckades Socialdemokraterna att hitta en sak som vi var oense om, och det var gendercentrum. Men det är inte så att Sverigedemokraterna inte inser värdet av att utbilda dem som ska utföra olika missioner i olika kulturer och i sättet att förhålla sig till befolkningen.

Vad gjorde man förr som var så dåligt? Jo, när man kom ned till ett ställe, till exempel Saudiarabien, fanns viss personal kvar. De berättade allt på plats, precis som man har gjort i Mali. ”Där ute i den byn är det så och där borta är det så.” De pekade och gick igenom det hela. Det tar inte särskilt lång tid. Man behöver inte skapa något centrum.

Jag vet inte hur slutresultatet har blivit för gendercentrumet. Men det här är skälet till det. Det får dock inte förväxlas med att vi inte skulle förstå värdet av sådana genomgångar, men de kan ske på ett annat sätt.

Låt mig nu gå över till att tala om det som jag från början hade tänkt tala om. Dagens betänkande berör flera aspekter av svensk försvarspolitik. I sammanhanget kan det vara värt att poängtera att den sittande regeringen – liksom även tidigare regeringar – har undergrävt Sveriges försvarsförmåga rejält genom en kraftig underfinansiering av Försvarsmakten som har lagt ned stora delar av försvaret. Om detta är vi överens, tror jag, eftersom vi nu talar om att stärka försvaret.

Det är mot denna bakgrund som vi i Sverigedemokraterna har påpekat flera brister i det försvarsbeslut som kammarens övriga partier har fattat. Vi anser att hela Sverige måste försvaras. Det är en rimlig begäran från

landets invånare att de, oavsett var de bor, kan räkna med att den försvarsmakt som de har betalat rejält med skatt till också kan försvara dem i de områden där de bor. Det går inte i dag.

Det påstås att man med två brigader – den ena behöver dock få mer övning – kan försvara hela landet. Mot vadå? Det är fullständigt orimligt att tänka sig att förband ska fara kors och tvärs över Sverige och kunna slå en fiende – möta, hejda och avgöra. Detta är fullständigt otänkbart med små förband. Vad anfaller en stormakt med? En bataljon? En sådan kan vi förstås slå. Vi måste alltså höja försvarsanslagen och utöka antalet förband.

Hur ser Sverigedemokraternas vision om ett svenskt försvar ut? Vi vill ha sju armébrigader, tre amfibiebrigader och en stadsskyttebrigad. Vi vill också ha så kallade fördelningsförband, eftersom vi vill återföra fördelningsstaberna. Nu finns regionala staber, och dessa kan få samma uppgifter. De har ju också fördelningsförband som förstärkningsförband. Så var det förr, och det var en alldeles utmärkt lösning. Det här vill vi ha.

Vidare finns naturligtvis marinen. I vårt förslag består den av flottan och amfibiebrigaderna. Även Kustbevakningen åker in där. In under marinen för vi dessutom marina territorialförsvarsförband och i vissa delar lokalförsvarsförband.

Vi anser att fler korvetter behöver köpas. De vi har räcker inte, och de behöver dessutom moderniseras. Fem ytterligare korvetter i en serie bör inköpas. Och när ytstridsfartygen blir tillräckligt många behöver antalet ytstridsflottiljer också ökas.

I vår vision om ett framtida försvar ser vi ytterligare en minröjningsdivision liksom ytterligare upp till fem ubåtar. Vi har en väldigt lång kuststräcka och måste ha ett mycket starkt försvar. Regeringen har beställt två nya ubåtar, vilket inte är tillräckligt.

Luftvärnsförmågan är föremål för många diskussioner, och diskussionerna kommer att fortsätta. Vi vet att vi inte får något djup i luftvärnet med Patriotsystemet. Vi vet att det inte går att applicera Patriotsystemet på våra korvetter eller krigsfartyg. Vi vet också att det är oerhört dyrt. Siffror som 25 miljarder har nämnts. Det här skulle kunna skäras ned genom att man tar bort robotarna, eller åtminstone att man minskar antalet.

Detta system måste innehålla hemliga delar. Det finns väl ingen som på fullt allvar hävdar att vi ska ha det gamla Patriotsystemet. Det har en radar som ser 120 grader. Det slogs ut under Auroraövningen, då roboten kom från fel håll. Det här försökte man hemligstämpla, men det har stått om det här i utredningarna, som inte är hemliga. Robotarna skjuts ju inte rakt fram mot målen; de skjuts runt. Och radarn läser av rakt fram. Det här är helt kasst.

Om det inte är så att man gömmer detta i stora motköp med något som är mörkat, hemligstämpelat eller något annat är det fullständigt obegripligt för oss att man inte satsar på ett annat system. Varför inte inom ramen för det europeiska samarbetet, Pesco, som många talar om? Där har svensk försvarsindustri möjlighet att vara med och göra ett system för Europa. Då vore svensk försvarsindustri välkommen med sin radar, i alla fall var det så sist då vi pratade med upphandlarna av detta.

En Asterrobot och CAMM-robotar på krigsfartygen skulle ge ett djup i vår försvarsförmåga. Det här är några av världens bästa robotar för att bekämpa kryssningsmissiler. Varför är Sverige bara inriktat på något annat? Jag kommer tillbaka till svaren på detta senare.

Enligt vårt förslag bör amfibieförbanden ha understöd av Archer och Amos, eller motsvarande, på stridsbåtarna. Det är utomordentligt viktigt, tycker jag.

En annan fråga är antalet stridsflygplan. I vår försvarspolitik går vi upp till 200 plan med E-modellen på sikt. Vi börjar med 160 och behåller C/D. Så småningom fasar vi ut dem och går upp till 200 Jas Gripen E. Så ser det ut.

Det här kräver flygflottiljer. Ett förslag är att vi öppnar Söderhamn. Ett annat är Uppsala. Försvarsmakten får tala om var de helst bör placeras. Det här är dock vår inriktning.

Vi tror att det är viktigt att man ser den här bilden och kopplar ihop den med att det på sikt kostar ganska mycket pengar att införa detta. Då behövs ett tillskott.

Hur ska vi göra allt detta? Vi måste gå upp i en värnpliktsvolym på 20 000–22 000 kvinnor och män. Var ska de utbildas? Detta måste vi också prioritera. Det finns ett antal platser som kan ta emot stora och ökade volymer i dag, men bristen finns bland officerarna.

Det stora problemet som vi har handlar om officersutbildningen. Hur ska vi rekrytera officerare till allt detta? Det måste finnas en rejäl lönetrappa för dem som väljer yrket. Hur ska vi då göra? Ska ministern gå in och styra över Försvarsmakten och säga: Nu ska ni höja lönerna? Nej, det här är en sak mellan arbetsgivare och arbetstagare. Det begriper även jag. Men vi skulle kunna skjuta till de speciella pottor som finns för lärarlönerna. Detta är en akilleshäla. Vi måste satsa på yrkesofficerarna genom att tillskjuta särskilda medel till officersutbildningarna.

Vi budgeterar naturligtvis mycket för detta. I det budgetförslag som vi lade fram före jul, som angav budgeten för de tre kommande åren, låg vi och Liberalerna ganska lika. Det skiljde ungefär 1 miljard.

Hur ser ni andra på detta? Ni som pratar så mycket. KD:s ledamot ska snart tala, men då får vi väl prata om Nato. KD lägger 540 miljoner mer i år – är det att satsa på försvaret? Under 2019 lägger de 1 miljard. Satsar KD på försvaret? Nej. Men de ger gärna sken av det.

Jag tror att vi måste ta tag i detta. Säg gärna att vi har fel och att dessa förband inte behövs! Det kanske stämmer. I så fall kan vi minska försvarsförmågan. Sverigedemokraterna anser dock att om vi ska ha ett försvar ska det vara starkt och gärna vara i förbund med Finland.

Anf. 45 PAULA HOLMQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag sa förut att jag häpnar över Sverigedemokraternas syn på implementering av genderperspektiv i militära operationer. Och det har inte gått över efter Roger Richtoffs anförande.

Roger Richtoff säger att man anser att det här ska läggas ned och att alla soldater ska få utbildning i lokala sedvänjor och könsroller i det land där de ska tjänstgöra. Ni anser att centrumet bör avvecklas, eftersom kompetensen inte behövs för att fullgöra tjänsten. Då undrar jag: Vilken kompetens är det som inte behövs?

Anf. 46 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! Tack, Paula, för att du tog upp det här igen! I så fall har jag uttryckt mig lite otydligt. Det är inte så att utbildningen bara ska ske i andra länder. Om jag sa så vill jag korrigera det. Den ska *även* ske i de

länderna. Så gjorde vi förr. Vi hade en ganska bra utbildning i hur vi skulle förhålla oss till lokalbefolkningen och inte minst till andra militära förband. Det gjordes där nere, men vi hade också utbildning på regementet innan vi skulle åka. Två eller tre dagar innan hade vi ett antal timmar då vi gick igenom det här. Då behövde man inget centrum. Nästa gång är det något annat förband som ska gå från ett annat ställe. Då är det lätt att flytta erfarenheten från ett par tre officerare – jag åkte själv dit och berättade min erfarenhet. De skriver ned och går igenom det här. Det är alltså både och.

Anf. 47 PAULA HOLMQVIST (S) replik:

Fru talman! Då undrar jag om inte Sverigedemokraterna och Roger Richtoff har missuppfattat vad Gendercentrum pysslar med och vad de faktiskt uträttar för våra soldater som ska ut på utlandsinsatser. Det handlar ju om de kvinnor och flickor som utsätts i de länder som våra soldater gör sina insatser i, och det är otroliga säkerhetsshot. Det är det här som våra soldater behöver utbildas i; de ska stöttas upp genom utbildningsinsatser. Och det är det Gendercentrum utbildar i. Det handlar inte bara om att få information om hur det fungerar eller vilka sedvänjor som finns. Man har ju ett annat perspektiv och ett annat uppdrag. Hur tänker Roger Richtoff där? Anser Roger Richtoff att det bara är fråga om information som jag ska kunna ta emot? Är det inte så att jag ska utföra ett uppdrag när jag kommer till det andra landet?

Anf. 48 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! Jag kan ge ett exempel, Paula Holmqvist. Säg att du skulle följa med till Afrika en sväng. Då berättar jag för dig hur det är att komma in i flyktinglägren och hur det ser ut. Våldtagna kvinnor får krypa till köttgrytorna efter att de minsprängda benen amputerats. Kanske blir de våldtagna på vägen. Jag skulle berätta för dig hur det ser ut i de här situationerna och vad du kan tänkas göra. Det är ett exempel.

Om du skulle åka till Saudiarabien skulle jag berätta för dig att du förväntas stå still när det är böneutrop – om du inte har en militär uppgift att lösa; då är du förmodligen inte i ett köpcentrum. Du respekterar detta. Men när prästen kommer med en käpp och slår på dig för att han tycker att du har åtsittande kläder ska du be honom fara åt helvete om du har militär uniform, skulle jag berätta för dig. Så gjorde man där. Sedan togs prästerna bort, för det gick inte att ha dem kvar. Vissa saker skulle jag berätta om. Du backar inte en millimeter. Kvinnliga officerare körde bil. Kliv inte ur bilen för att det står någon och talar om för dig att du inte får köra bil! Be dem dra åt helvete! Det skulle jag säga till dig om du skulle åka dit.

Anf. 49 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Fru talman! I lördags besökte jag Villingsbergs skjutfält, där jag en gång i tiden under ledning av artilleriregemente 9 fick lära mig att skjuta med fransyskpijäser och fick lära mig stridsteknik. Denna gång var det Värmlandsbataljonen som hade en stor övning, vårens övning. Det var drygt 300 personer på plats. Det var träning i skytte och personskydd. Det var stridsutbildning, fordonstjänst och sambandsövningar. Man sprängde en del och tränade också skyddsvaktsfrågor.

Det är lärorikt för oss försvarspolitiker att vara ute när det övas. Man får vara i terrängen och får träffa dem som engagerar sig på frivillig väg i

vårt försvar. Man får höra hurdana förutsättningarna är för det svenska hemvärnet. Vi gör det här på många sätt. Vi bidrar alla i försvarskommittén till att vara ute och både knyta kontakter och följa verksamheterna. För mig betyder det också väldigt mycket att få se kopplingarna till det värmländska näringslivet och de olika verksamheter som är med i hemvärnet för att skydda och försvara vårt land. Utgångspunkten är försvarsvilja och folkförankring. Engagemanget är urstarkt. Det är jätteviktigt. Det här smittar av sig och drar med fler människor på vägen.

Hemvärnet har väldigt många styrkor och färdigheter, men dras också med en hel del utmaningar. Uppgifterna och uppdragen ska kunna lösas. Inställetiden ska också kunna klaras av. Materielen är gränssättande. Vi ser att det behöver finnas mer resurser, inte minst vad gäller köksutrustning och kokkök. Det bör finnas ett sådant per kompani. Värmlandsbataljonen har fyra kompanier, men har för hela bataljonen bara ett enda fungerande kokkök som ska räcka när alla 600 personer är med. Det är ett av många exempel på materielutmaningar i vårt svenska försvar. Man behöver mörkerutrustning och ledningssystem som ska fungera. Det fanns nya radioapparater, men de flyttade på sig och används nu i andra delar av Försvarsmakten; det gjordes omprioriteringar. Fordonen behöver splitterskyddas, och det behövs fler granatkastare. Fortfarande tre år efter försvarsöverenskommelsen finns det stora utmaningar när det handlar om sjukvårdsmateriel; de förutsättningarna ska vara jämförbara i hela Försvarsmakten men också med övriga samhället.

Bilden jag fick med mig var att utvecklingen på materielområdet hade avstannat något efter höstens storövning. Hemvärnet kanske inte alltid prioriteras i de här sammanhangen.

Hemvärnet är en oundgänglig resurs som står för 40 procent av Sveriges väpnade försvar. Det finns en hög tillgänglighet, god lokalkännedom och också mycket kompetens.

Det finns en anledning till att vi allianspartier föreslår att hemvärnets ledningsstruktur ska organiseras som en egen stridskraft: Vi vill att hemvärnet ska prioriteras och att det ska vara tydligt vad som gäller i planeringen av verksamheten. Ett område är att kunna få mer ansvar för de ekonomiska medel som finns till förfogande. Även hemvärnsbataljoner och -kompanier ska få ha en budgetpost att ansvara för, planera utifrån och investera utifrån, så att man vet att de pengarna finns till förfogande varje verksamhets- och budgetår. Så är det inte i dag. Nu är resurserna kopplade till det förband som hemvärnsbataljonen lyder under. Ett av våra argument är att detta kan ha praktisk betydelse för att öka engagemang och kostnadsmedvetenhet och få ut så mycket som möjligt i försvarsförmåga utifrån organisation.

Det här är viktigt, och det här är någonting som vi kommer att fortsätta driva, för vi ser att det har betydelse även för att öka engagemang, attraktivitet och bemanning i hemvärnet. Vi ska nu bygga ut totalförsvaret. Vi behöver få så mycket verksamhet som möjligt för de resurser som vi har till förfogande. Det finns brister vad gäller logistik och planeringsförutsättningar, och det finns mycket mer att göra. Exempelvis ska inte hemvärnet behöva stå tillbaka och bli bortprioriterat när resurserna krymper.

Centerpartiet har under den här mandatperioden varit med och förhandlat fram tre överenskommelser om försvaret med regeringen och andra partier. Vi ser att det behövs ytterligare medel i närtid, men också inför nästa

försvarsinriktningsbeslut för åren 2021–2025. Försvarsberedningens arbete pågår för fullt, och vi håller just nu på med de militära förutsättningarna. Vi inventerar och diskuterar, och vi kommer att diskutera ännu mer hur vi ska rigga det här inför nästa beslutsomgång. Vi behöver en utvecklad förbandsstruktur. Vi behöver få militära resurser som klarar att hantera det militära förmågeglappet. För Centerpartiets del är vi överens om att minst nå det nordiska snittet och tillföra minst 18 miljarder i snitt per år, vilket det för dagen motsvarar.

Det är betydande resurser som vi tror behövs. Vi står också bakom ett långsiktigt mål på 2 procent när det handlar om svenskt försvar. Samtidigt har vi sedan tidigare övningsfält och områden. Det är nedlagda regementsområden runt om i det här landet som har oerhört stort värde när vi ska analysera vad som behöver göras framåt.

Vi behöver på bästa sätt inventera de resurserna. Alla är nedlagda investeringar som är gjorda för att kunna utveckla förbandsstrukturen och låta den växa i nästa försvarsbeslut. Debatten i svensk försvarspolitik går i den riktningen, och vi behöver komma längre i närtid. Det behöver konkretiseras också för att använda våra skattemedel mer effektivt och långsiktigt rätt.

Alla gjorda investeringar som nu står därute och inte används behöver omhändertas och på bästa sätt användas. Några exempel på orter runt om i landet där det står befintlig infrastruktur är Sollefteå och Östersund, och också i Arvidsjaur finns det mycket som kan användas i närtid och också dimensioneras upp. Det finns fler platser som vi behöver besöka och också inventera och utreda.

Riksdagen gör i dag två viktiga tillkännagivanden i betänkandet. Tillgången till övnings- och skjutfält är en del, och att införa ett moratorium är viktigt. Vi behöver öka den militära verksamheten och också se till att övningsverksamheten kan utvecklas.

Ett annat tillkännagivande handlar om upphandling. Vi står bakom att förslagen från utredningen som gjorts ska kunna genomföras. Det handlar om förslagen att föra över logistikförsörjningen till Försvarsmakten. Anskaffningen måste fungera, och de operativa behoven ska vara styrande för hur organisationen ska se ut. Bristen på kontroll över materiel begränsar Försvarsmakten och övergripande överbefälhavarens möjlighet att prioritera hur materielen ska nyttjas.

Det handlar också om hur vi ska kunna ha en beredskap. Sverige har ett försämrat säkerhetsläge. Vi behöver stärka försvarsvilja och folkförankring. Frivilligorganisationerna är en oerhört viktig del av det. Jag vill yrka bifall till reservation nr 13 utifrån den motion som jag och Per Åsling har skrivit. Det handlar om att ta till vara och stärka engagemanget och också samarbetet mellan Försvarsmakten och jägare och sportskyttar.

Många sportskyttar är redan organiserade. Men vi ser att mycket mer behöver göras. Ett exempel är inom dynamiskt skytte. Där samarbetar man bland annat i Jämtland med Försvarsutbildarna för att kunna få fler att engagera sig i samarbete med Försvarsmakten. Det handlar om att ta vara på den kompetens som finns och också stärka totalförsvarsförmågan. Engagemanget är oerhört viktigt, och lokalkännenheten även i det här sammanhanget är någonting som bidrar till att utveckla vår förmåga.

Fru talman! Det är många viktiga frågor. Det finns fler frågor som vi skulle kunna belysa i debatten och som också säkert kommer att belysas. Det arbete som nu pågår i Försvarsberedningens uppdrag det närmaste året kommer att vara oerhört vägledande för besluten som behöver fattas här i riksdagen om den militära utvecklingen i närtid. Läget i omvärlden motiverar det, och vårt ansvar är stort för hur vi ska förvalta både uppdraget och resurserna till arbetet.

Sedan kan jag bara notera något utifrån ett tidigare anförande som sverigedemokraten Roger Richtoff har haft här i kammaren. Det nämndes en siffra på 20 000–22 000 som behöver utbildas. Men när jag läser motionen från Sverigedemokraterna står det 10 300 per år. Det är ett exempel på när information inte är det som står i handlingarna och som också har föreslagits. Det går att dubbla, men det passar inte i det här sammanhanget.
(Applåder)

Anf. 50 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! Jag kommer inte ihåg om jag sa det, men jag yrkar bifall till reservationerna 12 och 1.

Det talades om 10 300. Det är korrekt. Det sa jag också i anförandet, och du kan höra det om du spelar upp det efteråt. Vi har en vision för hur vi ska utveckla Försvarsmakten. De 20 000–22 000 passar in till den brigadsstruktur jag skissade i talarstolen. Men vi är inte där nu. Det glömde jag att säga. Vi kan inte använda 20 000–22 000. Det är klart. Det går inte att ha så många.

På sikt när vi skaffar förbanden måste vi gå upp till detta. Men nu tycker vi att 10 300 är lämpligt för att omsätta till det civila när vi inför den civila plikten för räddningstjänster och annat och de förband, till exempel hemvärn, som vi båda två månar om. Då behövs det ungefär 10 000.

Jag har en fråga. Det är bra att jag kan ställa frågor. Det är väl avsikten här. Centern säger att man vill stärka försvaret, och det är bra. Men förklara då för oss härinne: Varför drar ni ned i er budget som ni lade fram före jul med 300 miljoner kronor på försvaret i år?

Anf. 51 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Jag fick en fråga från Roger Richtoff. Jag ska repetera från tidigare debatter som vi haft härinne där frågan har kommit upp. Vi står bakom det försvarsbeslut som vi ha varit med och förhandlat fram och finansierar det också i vår budget.

När det handlar om det militära försvaret och verksamheten för 2019 och 2020 har vi dessutom yrkat ytterligare 1,1 miljarder extra per år. Roger Richtoff har dragit en slutsats utifrån hela budgeten men inte utifrån den militära delen. Där står vi helt bakom och finansierar också det beslut som riksdagen har fattat.

Vi har tagit fram tilläggsförhandlingar om 2017, när vi antog tilläggsbudgeten förra året, och också inför 2018 års budget. Där finns det extra anslag på 2,7 miljarder kronor varav en betydande del är till militären. Det är också viktiga pengar för att stärka totalförsvarsplaneringen med 400 miljoner per år.

När Roger Richtoff ändå har tagit tillfället att ha dialog om de här frågorna vill jag fråga hur de 10 300 och på sikt 22 000 ska fördelas mellan

de sju armébrigaderna, tre amfibiebrigaderna, en stadsskyttebrigad och fördelningsförbandet.

Sedan kan gärna Roger Richtoff berätta mer om hur den totala budgeten för det kommer att se ut.

Prot. 2017/18:107

2 maj

Militära frågor

Anf. 52 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! Jag svarar gärna på det. Jag ska begära ett extra anförande, och då ska jag svara på det. Jag vill nu gärna nu passa på att ställa frågorna till dig. Det är så det brukar vara här. Men jag ska svara på frågorna och begära extra tid för detta.

Jag vill ändå svara på frågan om de 10 300. Vi vill öppna rekryteringskontor i Luleå. Det vill inte ni. Det har ni sagt nej till förut. Men det vill vi göra. När det gäller fördelningen av soldaterna på förband ska jag berätta en nyhet: Det avgör Försvarsmakten utifrån sina behov vid förbanden och i samarbete med det civila försvaret. Det kan vara bra att få veta det. Det är alltså inte politikerna här som ska sitta och fördela det. Nu kanske jag inte behöver någon mer talartid. Jag tror att jag fick in svaret där.

Det är trots allt intressant att konstatera en sak. Om man förhåller sig till den budget som regeringen har lagt fram är det okej. Men säg inte samtidigt att ni vill öka försvaret och förstärka försvaret, och sedan har ni inte ens pengarna till att klara av den fördyring av det materiel som ni ska köpa in.

Det var inte länge sedan Försvarsmakten stod här och talade om: Pengarna räcker inte. Vi måste ha mer pengar, annars dyker försvarsförmågan ned. Centern försvarar sig med: Vi är med här, men vi vill ändå öka försvarsanslaget och stärka försvaret. Men pengarna kör vi inte in nu, utan det kommer sedan någon gång. Det är den politiken som är svår att förstå.

Ni drar ned i år, och ni ökar med 1 miljard 2019 och 1 miljard 2020. Så sa ni före jul. Nu är det valår, och då börjar väl budgetracet igen antagligen.

Anf. 53 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru talman! I september fattade Centerpartiets riksstämman beslut om att vår målsättning för nästa försvarsbeslut är det nordiska snittet. Det är beroende av hur de övriga nordiska länderna utvecklar resurserna till sina militära försvar. Det var i september.

Sedan står vi bakom och har också aktivt förhandlat fram försvarsuppgörelserna 2018, 2019 och 2020. Det är komplementen till 2015 års beslut. Det är väldigt viktiga pengar. Utan de tillskotten hade det varit ännu sämre.

Vi ser också att förmågeglappet riskerar att öka efter 2020. Det är därför oerhört viktigt att komma fram till konstruktiva överläggningar och konkreta förslag där man prioriterar resurserna och får till pengarna. Tom retorik kommer inte att ge Försvarsmakten en krona, utan det handlar om att sitta vid förhandlingsbordet och medverka tills man är framme vid en överenskommelse. Det har Centerpartiet gjort vid de här tre tillfällena, och vi kommer att vara beredda att göra det också inför kommande försvarsbeslut. Det är fem år som är oerhört viktiga.

Lägg därtill perspektivstudien horisont 2035, med stora materielutredningsbehov och materiella behov, logistikbyten och så vidare som kommer att kräva ännu mer resurser – stora resurser. Vi har dessutom kostnadseffektivitet i blicken; vi ska använda varje krona så bra som möjligt

utifrån ett hela-landet-perspektiv. Förbandsstrukturen behöver också byggas upp nu, med start i närtid.

Det är intressant, Roger Richtoff, att det inte går att beskriva hur de 10 300 som så tydligt definieras ska fördelas. Det kunde ju lika gärna ha varit 10 400 eller 10 500 utifrån ett antagande från Sverigedemokraterna. Någonstans borde man ha kommit fram till denna siffra i stället för att hänvisa till att det är Försvarmaktens uppgift att fördela detta, vilket jag tycker är oerhört viktigt. Sverigedemokraterna får väl återkomma med svar på frågan.

Anf. 54 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Vi debatterar nu Förvarsutskottets betänkande FöU6 angående militära frågor, där vi behandlar en rad motioner från den allmänna motionstiden.

Vänsterpartiet delar synen i det försvarspolitiska inriktningsbeslutet att det enskilt viktigaste under försvarsinriktningsperioden 2016–2020 är att öka den operativa förmågan i krigsförbanden och att säkerställa den samlade förmågan i totalförsvaret.

Det är dock viktigt att ha en bred syn på de säkerhetspolitiska hot vi står inför, vilket också påpekas i betänkandet. Det måste även omfatta olika former av katastrofer, cyberattacker, pandemier och terrorism, det vill säga inte enbart militära väpnade angrepp.

Utskottet framhåller att hot mot freden och vår säkerhet avvärjs bäst i gemenskap och i samverkan med andra länder. Vänsterpartiet vill understryka att ”i gemenskap med andra” inte bör vara synonymt med Nato. Vi menar att Sverige ska stå upp för den militära alliansfriheten på allvar och upphöra med alla närmanden till Nato, som enbart bidrar till att urholka trovärdigheten för vår militära alliansfrihet. Däremot ser vi gärna samarbeten med andra länder, framför allt våra nordiska grannländer och i synnerhet Finland.

I december släppte Förvarsberedningen sin första delrapport om det civila försvaret, *Motståndskraft – inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025*. Där beskrivs hur det civila försvaret behöver stärkas inom i stort sett samtliga civila områden. Vänsterpartiet står bakom huvudinnehållet i rapporten, även om vi inte delar den säkerhetspolitiska analysen.

Flera av motionerna tar upp frågor som har bäring på Förvarsberedningens fortsatta arbete om det militära försvaret. En sådan fråga är hemvärnets roll. Vänsterpartiet menar att hemvärdet spelar en mycket viktig roll i totalförsvaret, bland annat genom att hemvärdet finns väl representerat över hela landet och har god lokal kännedom och förankring. Hemvärdet är också mycket kostnadseffektivt. För Vänsterpartiet är det därför självklart att hemvärdet ska utvecklas och få nya, mer kvalificerade uppgifter. Vi bör dock inte föregå Förvarsberedningens arbete i den här frågan.

Frivilligorganisationernas stora betydelse i totalförsvaret tas upp i rapporten. Vänsterpartiet står helt bakom skrivningarna om att frivilligorganisationerna har en viktig roll att fylla och att det är viktigt att ta vara på kompetensen och att även stärka dessa organisationer.

Fru talman! Det finns två förslag till tillkännagivanden i betänkandet som Vänsterpartiet inte står bakom. Det första gäller logistiken inom Försvarmakten. Vi håller med om att det finns stora problem när det gäller logistiken i dag. Tillgången till materiel och förnödenheter samt vidmakthållande av materiel är naturligtvis centrala för den militära förmågan. Det är mot den bakgrunden viktigt att överbefälhavaren har kontroll över vilket material som finns tillgängligt och hur det ska nyttjas.

Jag håller med om att det ligger mycket i förslagen i utredningsbetänkandet *Logistik för högre försvarsberedskap* om att ansvaret för vidmakthållandet av materiel och tillhörande upphandling bör överföras till Försvarmakten. Det här är dock en mycket komplex fråga. Vi vill därför invänta regeringens arbete med en fördjupad analys av hur ansvaret för upphandling och vidmakthållande av Försvarmaktens materiel fördelas mellan Försvarmakten och Försvarets materielverk. Jag tycker att det är viktigt att vi har all information på bordet innan vi fattar beslut i en sådan här viktig fråga. Därför har vi reserverat oss.

När det gäller tillkännagivandet angående säkerställandet av tillgång till skjutfält och övningsområden anser vi att det inte behöver vidtas ytterligare åtgärder utan att dessa är väl tillgodosedda redan i dag.

Fru talman! Jag delar Paula Holmqvists bestörtning över att Sverigedemokraterna vill avveckla Försvarmaktens centrum för implementering av genderperspektiv i militära operationer. Jag tycker att det tydligt visar att Sverigedemokraterna är ett parti som inte står upp för kvinnors rättigheter och jämställdhet när det verkligen gäller. De har inte förstått att våld mot kvinnor är ett stort säkerhetspolitiskt hot, som vi måste ta på allra största allvar.

Fru talman! Klimatförändringen är ett faktum som drabbar alla. Vi måste stoppa beroendet av fossila bränslen om vi vill rädda vår planet. Satsningar på förnybar elproduktion är helt nödvändiga för att vi ska kunna nå målet om ett ekologiskt hållbart samhälle, och det börjar bli bråttom. Vänsterpartiet vill se en hållbar energiförsörjning som klarar att möta såväl klimatutmaningarna som leveranssäkerheten. Med satsningar på förnybar energi, effektiv teknik och energieffektivisering vill vi ställa om Sverige till en hållbar energiproduktion.

I dag kan Försvarmakten sätta stopp för planerade byggen av havsbaserad vindkraft om man upplever att de inkräktar på vad man använder som militärt övningsområde. Jag anser att det måste vara fullt möjligt att både bygga ut den havsbaserade vindkraften där förutsättningarna är som bäst och ge Försvarmakten rimliga förutsättningar för övningsverksamhet.

När konflikter uppstår som sätter stopp för viktiga utbyggnader av förnybar energi måste regeringen ta ansvar för att hitta en framåtsyftande lösning, exempelvis i fallet med det stora havsbaserade vindkraftsprojektet Blekinge Offshore, som nu har stoppats med hänvisning till försvarets riksintressen. Ett gigantiskt projekt som skulle ha skapat hundratals nya jobb och som har planerats under flera år läggs nu ned – till stor besvikelse för de berörda kommunerna.

Jag anser att regeringen ska ge i uppdrag åt Försvarmakten att återkomma med ett underlag för hur övningsverksamheten ska kunna organiseras utan att vara ett hinder för Blekinge Offshore att bygga vindkraftverk och utan att Försvarmakten drabbas negativt på lång sikt. Det gäller självklart även andra kommande och framtida havsbaserade vindkraftsprojekt.

Vänsterpartiet anser att det ska göras en översyn av hela systemet med adjutanter, som omfattar såväl finansiering som funktion. En adjutant vid det svenska hovet är en officer som biträder en kunglig person i tjänst, det vill säga medverkar när de kungligas program genomförs. En adjutant kan kort beskrivas som en knutpunkt för alla som vill tala med eller informera den kungliga personen samt en länk mellan hovet, ambassader, polis, arrangörer och den kungliga personen vid resor, särskilt utomlands.

I dag är det Försvarmakten som står för lön och ersättning till adjutanterna. Vänsterpartiet anser inte att kostnaden för adjutanter när de tjänstgör vid hovet ska bäras av Försvarmakten eller någon annan statlig myndighet. Det bör därför göras en översyn av hela systemet med adjutanter, som omfattar såväl finansiering som funktion.

Med detta yrkar jag bifall till vår reservation nr 20. Jag står naturligtvis också bakom våra gemensamma reservationer nr 16 och 10 och våra övriga reservationer.

Anf. 55 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi försvarsutskottets betänkande FöU6, som handlar om militära frågor. Jag vill på en gång yrka bifall till reservation 6.

I det här betänkandet tas en rad viktiga frågor upp som gäller Försvarmaktens organisation och övningsverksamhet och de särskilda frågorna som gäller övningsfälten. Jag kommer tillbaka till tillkännagivandena, men jag vill inleda med att påminna om att vi antog en rapport i Förvarsberedningen före jul där vi fastslår att ett angrepp mot Sverige inte kan uteslutas. Sju partier var överens om detta, och det skedde mot bakgrund av en oroväckande utveckling. Jag tänker särskilt på Rysslands annektering av Krim och det krig som samtidigt startades i Ukraina och som fortfarande pågår under den debatt vi har i dag. Människor dör varje vecka. Detta bekräftar bilden av ett aggressivt Ryssland. Det upprustningsprogram som finns fortsätter i oförminskad takt. Därmed inte sagt att ett angrepp står för dörren, men det viktiga för vår del är att skapa en så hög tröskel att ett angrepp mot Sverige inte blir ett attraktivt alternativ för Ryssland i händelse av en allvarlig kris eller ett allvarligt krig i Östersjöområdet.

Vår uppfattning är att Sveriges försvarsmakt är för liten för att kunna möta det allvarliga säkerhetspolitiska läge som råder nu och i en överskådlig framtid. Det svenska försvaret ska leva upp till en ambitionsnivå som alla partier i Förvarsberedningen pekat ut, nämligen att kunna möta ett väpnat angrepp mot Sverige och därmed verka avskräckande.

Kristdemokraternas uppfattning är också att Sverige ska ansluta sig till Nato. Det är något som skulle bidra till ökad stabilitet i hela regionen och därmed stärka såväl vår egen som våra grannars säkerhet.

I dag råder en situation där försvaret har brist på pengar, brist på soldater, brist på befäl och brist på vapensystem. Sverige lägger i dag ungefär 1 procent av bnp på försvaret, och det är för lite. Kristdemokraterna vill se en fördubbling av försvarsanslaget så att vi stegvis når tvåprocentsmålet. Det är en nivå som våra grannländer redan har nått eller är på väg mot. Även om pengarna är nödvändiga räcker inte detta. Det måste också finnas en plan för hur de ska spenderas. Därför har vi skrivit en rapport, *För ett*

tryggt Sverige, där vi presenterar hur vi vill att Försvarsmakten ska se ut 2030.

Lite kortfattat och grovhugget går rapporten ut på att armén behöver mer än fördubblas. Dagens två brigader behöver bli fem. Utöver detta ska stridsgrupperna för Stockholm och Gotland förstärkas. Antalet värnpliktiga behöver öka från dagens 4 000 till 12 000 per år. Flottan behöver tillföras ytterligare sex stridsfartyg för att kunna verka på både öst- och västkusten samtidigt. Dessutom ska antalet ubåtar utökas till totalt åtta, så att vi kan säkerställa att åtminstone fyra ubåtar kan vara till sjöss samtidigt. Flygvapnet ska bibehållas på minst nuvarande nivå med ca 100 flygplan. I stället för att skrota dagens JAS Gripen-plan bör vi behålla minst 40 C/D-plan och sedan bygga ytterligare 60 av modell E – Erik.

Det är viktigt att flygvapnets basorganisation kraftigt utökas. Där föreslår vi en tredubbling för att kunna säkerställa att vårt flygvapen kan kraftsamlas till olika delar av landet och för att flygplanen ska kunna spridas ut för att undvika utslagning på marken.

För oss kristdemokrater handlar det om att den trygghet medborgarna kan kräva i sina dagliga liv, för familjen, på ålderdomen, vid olyckor eller sjukdom, ytterst bygger på att staten kan tillgodose behovet av såväl inre som yttre säkerhet. För oss kristdemokrater är därför Sveriges försvar en av statens kärnuppgifter.

Jag vill också kommentera tillkännagivandena. De gäller bland annat FMV och Försvarsmakten. En majoritet vill att riksdagen ska följa förslagen i den utredning som Ingemar Wahlberg slog fast för ett och ett halvt år sedan, nämligen att lämna över vidmakthållandet till Försvarsmakten. Det hänger ihop med att försvaret i allmänhet och inte minst armén i synnerhet måste hålla kontrollen över sin materiel. En viktig del i att bygga upp försvarsförmågan är att öka krigsförmågan.

Detta hänger också ihop med det andra tillkännagivandet, nämligen ett moratorium mot att röra övningsfälten. En försvarsförmåga består av att det finns fullständiga förband, materiel och övningar. Därför är det så viktigt med tillkännagivandena.

(Applåder)

Anf. 56 ANDERS SCHRÖDER (MP):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag instämmer i Paula Holmqvists anförande, och jag yrkar bifall till reservationerna 10 och 16.

I dag diskuterar vi militära frågor, och den svenska militären har oneligen gjort en lång resa. Omställningen från ett invasionsförsvar till ett insatsförsvar var på många sätt rimlig utifrån det säkerhetspolitiska läge som rådde då, men omställningen gjordes på ett sådant sätt att vi nu behöver återskapa och stärka många av de förmågor som vi tidigare har haft.

Det säkerhetspolitiska läget kräver att vi återigen har en väl fungerande nationell försvarsförmåga. Inriktningspropositionen från 2015 konstaterar att det enskilt viktigaste under de kommande åren är att öka den operativa förmågan i krigsförbanden och att säkerställa den samlade förmågan i totalförsvaret.

Under den nuvarande regeringen har omställningen påbörjats. Tillskott har gjorts flera gånger för att höja förmågan i totalförsvaret. Bland annat har pengar avsatts till cyberförsvaret och psykologiskt försvar för att möta påverkansoperationer, vilket känns relevant under ett valår. Regeringen

har också skjutit till pengar för såväl materiel som förstärkningar på personalsidan.

I förra veckan lade SOM-institutet fram sin årliga studie av svensks värderingar och åsikter. Studien var mycket positiva nyheter för Försvarmakten. Svenskarnas förtroende för Försvarmakten ökade kraftigt. Faktum var att det var den enskilt största ökningen som SOM-institutet har uppmänt från ett år till ett annat hos någon myndighet. Vårt arbete från politiskt håll tillsammans med Försvarmaktens gedigna insatser stärker försvarsviljan och därmed trovärdigheten i försvaret. Nu gäller det att vi också lever upp till allmänhetens förväntningar.

Det militära försvaret står inför flera stora utmaningar som behöver hanteras. Utredningen *Försvarmaktens långsiktiga materielbehov* pekade exempelvis på de utmaningar som finns på materielområdet. Utredningen pekar bland annat på att politiken underfinansierat materielinköpen, vilket gjort att kostnader hela tiden har skjutits på framtiden. Utredningen lyfter också fram exempel på när materiel har köpts in av industripolitiska skäl snarare än försvarspolitiska. Det är problem som politiken behöver ta tag i. Oavsett vilken ambitionsnivå man vill att Försvarmakten ska ha är det rimligt att politiken säkrar en passande finansiering för den ambitionsnivån. I en tid där omställningsbehoven är stora och våra resurser begränsade är inte materielinköp som gynnar enskilda företag snarare än Sveriges försvarsförmåga något som vi ska prioritera.

Det militära försvarets utveckling de kommande åren kommer framför allt att hanteras inom Förvarsberedningen, som lämnar sitt slutbetänkande våren 2019. Arbetet inom beredningen pågår nu för fullt, och jag tror att alla de som deltar i arbetet skulle instämma i att det finns mycket att avhandla. Det är få delar av Försvarmakten som inte skulle önska sig mer resurser. Det handlar inte bara om mer vapen. Lika viktigt är fungerande logistik och ledningssystem, som ofta har nedprioriterats under omställningen till ett insatsförsvaret. I sin perspektivstudie ser Försvarmakten själv snarast en fördubbling av Försvarmakten till 2035 framför sig. Vår roll som politiker är dock att ta hänsyn till helheten. Varje krona som går till Försvarmakten är en krona som inte går till något annat. Vi måste säkerställa att de investeringar som görs i försvaret är effektiva och rimliga. Jag tårs lova att tuffa prioriteringar av Försvarmaktens resurser kommer att behöva göras framöver, oavsett om vi skjuter till pengar och oavsett vilken regering som styr efter valet. Så fungerar politik – resurser är ändliga.

Dessa prioriteringar kommer att bli en utmaning för Förvarsberedningen att ta sig an det kommande året. Jag är dock hoppfull att vi gemensamt kan hantera detta. Den förra delrapporten om det civila försvaret samlade en bred majoritet av riksdagens partier, och min förväntning och förhoppning är att politiken kommer att kunna upprätthålla den svenska traditionen med breda överenskommelser på försvarsområdet även här.

Anf. 57 MIKAEL JANSSON (-):

Fru talman! För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 1 och 12.

Vi har sett en förändring från högkvarterets sida i fråga om hur man resonerar angående taktiken för försvaret. För inte så länge sedan sa man att fredsgrupperingen kunde vara sådan att vi skulle flytta vår enda brigad – egentligen har vi två, men den andra är inte färdig – dit där en angripare

har angripit och att det skulle vara ganska problemfritt. Det är väl önsketänkande. Nu säger högkvarteret att vi måste gruppera oss så att vi kan försvara oss i den region som fienden har attackerat.

Det finns också vissa saker som man nu har tagit tag i och diskuterar på allvar, exempelvis att om vi ska slåss med brigader måste vi ha divisionsstaber. En sådan ska upprättas. Jag tycker att det borde vara flera. Även brigads anfall diskuteras. Det krävs ju ganska mycket understöd för att en brigad ska kunna anfalla, och vi har inte den mängden artilleri. Det här är saker som vi måste lösa. Fördelningsartilleri är någonting som skulle kunna lösa den problematiken.

Nu säger man i perspektivstudien att Sverige behöver ha fler brigader. Det är bra att det blir sagt av fler än bara oss i Sverigedemokraterna och Alternativ för Sverige, som har sagt det en längre tid.

När försvaret ska öka i volym så mycket som vi nu diskuterar måste ju anslaget gå upp kraftigt. Med regeringens 1 miljard per år tar det 60 år att bygga ett invasionsförsvar. Vad vi har sagt att vi behöver är fungerande militär förmåga redan inom några år och gedigen militär förmåga 2035.

Vi har haft ett väldigt lågt försvarsanslag i Sverige. Försvaret är underfinansierat och har många hål, inte minst på materielsidan. Ska vi komma i fatt måste anslaget höjas kraftigt. Jag vet att Sverigedemokraterna och Liberalerna har gjort ett trendbrott i sina budgetar och anslår väsentligt mer än regeringen. Men inte ens det kommer att räcka. Ska vi kunna få en fungerande militär förmåga inom några år måste vi gå upp till 2 procent av bnp inom två år och på sikt gå upp mot 3 procent. Sedan, när försvaret är genomfinansierat vad gäller materiel, kan det möjligtvis falla tillbaka till 2 ½ procent. Men ska vi ha ett totalförsvar med förmåga att verka avskräckande måste vi satsa helt andra pengar. Då är det nu vi ska vakna och se det, för det är helt uppenbart.

Med tanke på volymen på försvaret måste vi också göra en annan geografisk indelning. Vi anser att Sverige bör delas in i åtta militärregioner och att marinen ska få fler marinbaser samt marindetachment i Härnösand och Fårösund. Det skulle vi kunna sätta upp inom fem år.

Det är som sagt viktigt med fördelningsförband, såväl förbindelsebataljoner som artilleribataljoner och transportbataljoner, för utan dessa fungerar inte totalförsvaret. Förmodligen behöver vi 40–50 bataljoner som fördelningsresurs eller divisionsresurs.

Vi måste skydda våra ledningscentraler genom fortifikationer i berg- och på annat sätt och öka spridningen.

För att öka antalet krigsflygplatser bör Upplands flygflottilj i Uppsala och Hälsinge flygflottilj i Söderhamn sättas upp i närtid.

Vi talade om inre säkerhet tidigare. Då är det viktigt att vi får ett gendarmeri med tyngre vapen och offensivare taktik än den reguljära polisen i våra tre största städer. Det bör knytas till totalförsvaret.

När jag var ny i riksdagen var det många som tyckte att värnpliktsutbildning var urtida. Det var ingenting vi behövde. Senare har det visat sig att det är precis det vi behöver, dels för att fylla förbanden på ett sätt som vi har råd med och dels för att föra in människor i branschen som sedan kan ta anställning.

Nu ska vi återigen värnpliktsutbilda, men jag som vill ha ett större försvar inser att vi måste ha ett högre antal som utbildas. Då är 10 300 ett bra riktmärke. Det borde vara ännu fler, men det är inte möjligt i det här skedet

eftersom det också behövs folk som utbildar, alltså officerare som kan göra detta. Antalet officerare som kan leda utbildning ökar ju när vi successivt ökar försvarets volym, och med värnpliktiga officerare ökar möjligheten att utbilda fler.

Vi tycker att officersutbildningen behöver ändras för att tillmötesgå krigsförbandens behov. Officerare har vi ju i första hand för krigsförbandens behov och inte för något annat. Därför måste vi ändra strukturen på officersutbildningen.

Jag delar de åsikter jag tidigare hört i kammaren om att vi ska bevara skjutfälten och inte lägga ned några fler. Det skulle inte vara bra för funktionen när vi bygger ut försvaret att avveckla skjutfält. Skjutfält är viktiga för övning.

Frivilligrörelserna anser jag är väldigt viktiga för att öka folkförankringen men också för att stötta hemvärnet med många roller som faktiskt kommer ur utbildningar inom frivilligrörelserna. Vi tycker att frivilligrörelserna ska ha ett grundanslag som de kan ha till sin organisation. Att det finns projektanslag när de kan visa att de stöder hemvärnet genom att utbilda personal är också rimligt, men att grundanslaget avskaffades har gjort att frivilligrörelserna inte längre kan hålla sig med en egen organisation så som tidigare. Det drabbar dessa föreningar.

Vi tycker att på uniformer ska det vara förbud mot religiösa och politiska symboler. Vi tycker att det är självklart. Uniformens fördelar är att den är neutral och stärker känslan av gemenskap. Det skulle falla om man införde egna, individuellt utvalda religiösa och politiska symboler. Självklart ska detta inte vara tillåtet.

Det har talats mycket om Gendercentrum. Vi som vill avveckla Gendercentrum tycker att man lägger för mycket resurser på sådant som ligger utanför tjänstens utövande. Vi tycker dock inte att svenska soldater, när vi deltar i internationella fredsoperationer, på något sätt ska vara med i något som är vidrigt ur ett folkrättsperspektiv. Det skulle naturligtvis även gälla om vi försvarar vårt land.

Det viktiga är alltså att man fullständigt trycker igenom att den svenska försvarsmakten ska följa krigets lagar. Det ska man fokusera på – inte på genderforskning eller genderstudier eller på att fördjupa sig på de områdena. Det är att gå för långt, och det är fel plats för den typen av studier.

Anf. 58 LARS PÜSS (M):

Fru talman! I dag debatterar vi försvarsutskottets betänkande 6 om militära frågor.

Jag vill först göra klart att jag ställer mig bakom utskottets förslag under punkt 8, Moratorium om övnings- och skjutfält. Yrkande 16 i vår alliansmotion slår fast ett mycket viktigt förhållningssätt som det tål att resoneras om, eftersom tillgången till övnings- och skjutfält av olika typer är av stor betydelse för att säkerställa möjligheten till kvalificerad övningsverksamhet. Antalet tillgängliga övningstimmar är i dag för lågt, vilket skapar problem när Försvarsmakten har behov av att öka sin övningsverksamhet. Därför behövs ett moratorium mot avveckling av befintliga övnings- och skjutfält. Det är tillfredsställande att se att vi nu har en majoritet i riksdagen som vill ställa sig bakom det som anförs i yrkandet och att vi nu kan tillkännage det för regeringen.

Men lika viktigt som det är för försvaret att ha övnings- och skjutfält är det för våra kommuner att ha byggbar mark. I min hemkommun Halmstad kommer vi, om prognoserna slår in, att behöva bygga bostäder för ytterligare 50 000 invånare de närmaste 30 åren. Det är en befolkningsökning på 50 procent på endast 30 år, och situationen är mer eller mindre densamma i hela Halland.

För de flesta Halmstadbor är försvarets närvaro en självklar del av vår vardag. Med runt 1 300 anställda på luftvärnsregementet, FMFS och militärhögskolan har nästan alla någon form av relation till militären.

Fru talman! Vi lever i en orolig tid. Säkerhetsläget i Sveriges närområde fortsätter att försämrats. Hotbilden handlar om såväl traditionella militära hot som ökad underrättelseverksamhet, desinformation och cyberhot riktade mot Sverige. Vi vill därför öka resurserna till Försvarsmakten. Sveriges försvarsanslag ska inom tio år uppgå till 2 procent av bnp, vilket på sikt innebär en fördubbling av dagens anslag.

Vi ser också att Sverige behöver en färdplan för ett Natomedlemskap. Ett Natomedlemskap är det enda försvarssamarbete som på allvar stärker Sveriges säkerhet. Vidare behöver vi en bättre krisberedskap och ett totalförsvar som kan möta alla slags hot. En god krisberedskap i fred lägger grunden för ett väl fungerande totalförsvar i kris och krig.

På samma gång har vi också en utmaning i att bygga bostäder, framför allt i en region som Halland. Min fasta övertygelse är att om vi ska vara framgångsrika med att öka vår försvarsförmåga måste det ske i samarbete med civilsamhället.

Låt oss nu återvända till skjutfälten. Med stöd i miljöbalken har försvaret blivit betydligt mer restriktivt och har tydligare meddelat vilka influensområden man anser sig ha i anslutning till sina övnings- och skjutfält. Försvarsmakten själv beskriver influensområde på följande sätt: "Områden som berörs av omgivningspåverkan från den militära verksamhet, som är ett riksintresse, redovisas som influensområden. Ett influensområde är ett område inom vilket åtgärder som exempelvis ny bostadsbebyggelse kan påverkas av, eller som i sin tur kan påverka, verksamhet inom riksintresseområdet." Detta får ganska långtgående konsekvenser för en snabbväxande kommun som Halmstad.

Fru talman! Jag är uppvuxen och numera åter boende i Vilshärad, som ligger i direkt anslutning till Ringenäs skjutfält några kilometer norr om Tylösand. Min erfarenhet är att det både för mig personligen och för andra boende i området är en självklarhet att försvaret ska få öva. Min övertygelse är att de flesta nog förhåller sig så till försvaret.

Problemet blir när man ska tillämpa miljöbalken på bullerområdet. Då är principen att om någon klagar riskerar man att verksamheten i bästa fall måste begränsas och i värsta fall måste upphöra. Skulle Försvarsmakten tillåta nybyggnation inom ett influensområde vid ett skjutfält och den nyinflyttade upplever verksamheten som störande riskerar alltså försvaret att skjutfältet måste stängas.

Att försvaret har den hållning man har när man riskerar att tvingas stänga ett för verksamheten helt avgörande skjutfält är ju fullt naturligt. Å andra sidan blir konsekvenserna av detta agerande omfattande för en snabbväxande kommun som Halmstad, framför allt när det begränsar bostadsbyggandet i områden som kan klassas som de mest attraktiva vi har i vår kommun.

Den här situationen tror jag inte på något sätt är unik – det vill säga att riksintressen begränsar vårt behov av att bygga bostäder, som många kommuner är i skriande behov av. Vore det då inte mer rimligt om vi i stället kunde arbeta tillsammans för att både stärka vår försvarsförmåga och på samma gång tillåta mer bostadsbyggande? Jag är övertygad om att försvaret hade kunnat tänka sig nybyggnationer inom sina influensområden om man var garanterad att det inte skulle påverka verksamheterna negativt. Problemet är att miljöbalken inte tillåter detta.

Önskvärt vore att man i stället kunde tillåta någon form av servitut för försvarets övningsverksamhet. På det sättet skulle vi kunna säkra både försvarets möjligheter att öva och våra kommuners möjligheter att bygga bostäder. Menar vi allvar med att bygga ett starkt försvar måste vi göra det tillsammans med våra kommuner och regioner. Då blir försvaret en naturlig del av vår vardag och ses som en tillgång och inte en belastning på grund av att vi har en stelbent lagstiftning.

(Applåder)

Anf. 59 ROGER RICHTOFF (SD):

Fru talman! Jag skulle vilja passa på att svara på en del frågor som jag fick tidigare av olika ledamöter.

Vad gäller 10 300 tittade jag lite mer för att kunna svara lite bättre. De tabellerna har jag inte med mig, men det tror jag inte heller att du begär, Daniel Bäckström. Vi satt och räknade ut detta tillsammans med representanter för hemvärdet och försvarshögkvarteret. Vi tittade på förbandet för avkastning, parallellt med att vi vill utöka den civila plikten och kalla in dessa till tjänstgöring. Det handlar alltså om avkastning till hemvärnsförband.

Vi ville se till att vi får tillräckligt många värnpliktiga. Skälet till det är att när man utbildar värnpliktiga är det många av dem som blir krigsplacerade men som till sin profession kanske är poliser eller något annat. Var ska de krigsplaceras? Detta är ofta direkt beroende på att det är så få som gör värnplikten. Dragningsrätten, var man ska krigsplaceras, kan lösas – inte helt och hållet, men man kan förbättra situationen genom att öka antalet värnpliktiga. De tabellerna har jag, och du är välkommen till mig, så ska jag visa dig dem.

När det gäller Centerns budget kan jag bara konstatera att ni satsar 1,9 miljarder. Det är er försvarssatsning, som ni lade fram före jul, för 2018, 2019 och 2020. I dagarna satsar ni ännu mer pengar, men inte på försvaret utan på att folk som inte har rätt att vara i landet ska stanna här. Där ser vi er prioritering; den är tydlig.

När det gäller Vänsterpartiet vill jag bara klargöra att vi definitivt värnar kvinnor i det här landet och tar hotet mot dem på största allvar – minst lika mycket som Vänsterpartiet någonsin kommer att göra.

Den andra del ni tog upp var vindkraftverk. Jag kan tänka mig att ni nämnde Hanöbukten och att försvarsintresset står mot vindkraftverk. Låt mig vara väldigt tydlig: Vi vill inte ha vindkraftverk. Stoppa utbyggnaden – bygg den nya generationens kärnkraftverk! Det är vår inriktning. Sedan kan man tycka att den är fel, men detta är vår inriktning. Låt mig vara tydlig med det.

Med den nya generationens kärnkraftverk kan vi också använda det uran som vi nu har. Upparbetat är det ännu bättre; då kanske man kan få 90 procents verkningsgrad av det i stället för 2 procent. Man kan använda det i stället för att gräva ned det i berggrummen och köpa nytt uran från Ryssland. Att man köper uran från Ryssland har jag aldrig hört Vänsterpartiet protestera mot.

Vi kan använda det uran vi har. Det är vår politik.

KD säger att man ska gå upp till 2 procent. Min konkreta fråga är då: När tänker ni börja? Under perioden 2018–2020, inför det nya försvarsbeslutet, satsar ni 4 miljarder mer än regeringen. Är det starten på höjningen till 2 procent?

Moderaterna har tagit ett rejält kliv för perioden 2019–2020, då man går upp med drygt 19 miljarder, om jag har rätt siffror här.

Sammanfattningsvis tror jag att jag har svarat på frågorna, och jag hoppas att jag var tydlig också.

Anf. 60 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Tack, Roger Richtoff, för ett något utvecklande svar på de frågor som ställdes tidigare! Man kan konstatera att 10 300 alltså är 4 300 fler än vad som föreslogs i den utredning som presenterades för snart två år sedan. Det är detta som frågan kommer att handla om när Försvarsberedningen nu ska arbeta fram förslag på utbildningsvolym och långsiktig personalförsörjning till Försvarsmakten, även ur ett totalförsvarsperspektiv.

I betänkandetexten återges texten från Sverigedemokraternas motion. Där står: ”I motionen anförs att samtliga unga män och kvinnor bör mönstras på en mönstringsplats.” Tidigare i debatten uttryckte Roger Richtoff att det skulle vara fler mönstringsplatser, bland annat i Luleå. Jag är öppen för att hitta flexibla lösningar. Jag sitter också med och följer arbetet i insynsrådet för Rekryteringsmyndigheten.

Roger Richtoff, stämmer det som står i betänkandetexten, alltså att man ska mönstras på en mönstringsplats, eller är det flera platser det handlar om? Detta är kanske en detalj, men frågan är rätt intressant utifrån vad som har uttryckts i muntlig form under den här debatten. Det är viktigt för de militära frågornas utveckling.

Fru talman! Jag skulle också vilja fråga ännu en gång hur Sverigedemokraterna tänker fördela de 10 300 på de olika brigader som man har presenterat i tidigare inlägg i debatten.

När det gäller Centerpartiets budget kan jag säga att vi har presenterat förslag inför 2019 och 2020. Vi står bakom överenskommelserna, och vi har också tillfört mer pengar, vilket får praktisk betydelse inför 2018, 2019 och 2020.

Anf. 61 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! Daniel blandar fullkomligt ointressanta saker med intressanta saker. Daniel och Centerpartiet tror väl ändå inte att jag här och nu på två minuter kan redogöra för den exakta fördelningen på krigsförbanden? Hade jag kunnat det skulle jag ändå inte ha gjort det. Det handlar ju om personer som ska mönstras och rekryteras. Sedan är det Försvarsmaktens behov som ska styra. Det är Försvarsmakten som har dragningsrätt på de värnpliktiga. Det är så det ska gå till.

Vad gäller frågan om mönstringsplatser har vi föreslagit att vi ska öppna ett rekryteringskontor i Luleå. Det har Centern och övriga partier sagt nej till. Vi var där för ett par år sedan. Då frågade vi vad som var det viktigaste som vi politiker skulle kunna göra för att stärka upp där. Jag tror att Daniel var med då. Då fick vi svaret att det viktigaste vi kunde göra var att öppna ett rekryteringskontor där. Därför väckte vi en motion om det, som ni har röstat nej till.

Nu är det på väg att bli en central plats som är kopplad till beslutet om de 4 000. Men i vår vision för framtiden, där vi ökar krigsförbanden och öppnar fler rekryteringskontor, kommer det att finnas fler mönstringsplatser.

Anf. 62 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Detta kan tyckas vara en marginell fråga, men den är viktig utifrån hur man uttrycker sig här och utifrån vad man har skrivit. Min tolkning av svaret är att Roger Richtoff ser framför sig att det ska vara i Luleå som all rekrytering till Försvarsmakten sker. Är det så, eller ska Rekryteringsmyndigheten fortsätta bedriva verksamhet i Stockholm och Malmö, där man har organiserat sig för att få fler att söka sig till Försvarsmakten?

När det gäller fördelningen noterar jag att det var väldigt många punkter som Roger Richtoff tog upp om hur den framtida Försvarsmakten ska organiseras. Han talade om sju armébrigader, tre amfibiebrigader, fördelningsförband och så vidare. Jag är bara intresserad av att höra hur Sverigedemokraterna ser helhetsbilden när det gäller hur de olika delarna ska organiseras och hur man avser att rekrytera till detta upplägg. Det ska samtidigt finnas personer som står till förfogande för hemvärnet, som ju nämnades i det senaste inlägget, vid sidan av krigsplaceringarna.

Det är helhetsperspektivet som är intressant. Det närmaste året kommer vi att få se hur Sverigedemokraterna i ord och handling kommer att leverera utifrån de målbilder man nu målar upp. Det får vi se i det kommande förhandlingsarbetet efter Försvarsberedningens slutrapport. Då blir det intressant att jämföra tillbaka i tiden och se på de förslag som Sverigedemokraterna, lite yvigt, kan tyckas, har formulerat och lagt fram i Sveriges riksdag.

Anf. 63 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra på Centerpartiet, som ju har raserat det svenska försvaret, ivrigt påhejade av de övriga partierna. Ni har raserat systemen. Det har kostat hundratals miljarder. Nu har ni vaknat och förstått att Sverigedemokraterna hade rätt hela tiden.

Hela tiden har vi sagt att vi behöver ett starkt försvar. Vi har budgeterat och kämpat för detta. Nu är vi överens om att vi behöver stärka försvaret. Då gör Centern neddragningar på budgeten.

Daniel Bäckström frågar om helhetsperspektivet. Jag ska försöka förklara det lite enkelt på den här korta tiden. Vi ökar antalet brigader. Antalet förband måste växa. Det är vi kanske ensamma om att tycka. Men vi måste öka antalet brigader om vi ska försvara hela Sverige. Parallellt med detta måste man göra materielinköp till brigaderna. Parallellt med detta måste man ha en ökad värnpliktsvolym för att bemanna förbanden. Dessa tre viktiga system måste hänga ihop.

Den kanske viktigaste delen är att se till att få officerare, vilket jag tog upp i mitt anförande. Utan officerare kan vi inte utbilda soldaterna. Då kan vi inte använda krigsförbanden. Det viktigaste i dag är att få personer till officersprogrammen. Det måste vi arbeta med, och det gör vi också. Jag har nysst sagt hur man kan förstärka den delen. Man kanske helt enkelt ska öronmärka en rejäl summa pengar, så att det blir ett attraktivt yrke igen. Det är detsamma som man talar om när det gäller lärare och poliser.

När de nya brigaderna växer fram, hur ska då de värnpliktiga fördelas? De ska fördelas efter det behov som Försvarmakten har. Det tycker vi är det viktigaste att prioritera. Det handlar till exempel om att ha ett luftvärns-system som är värt namnet. Vad kommer sedan? Det är kanske bemanningen av krigsfartygen. Det är sådant som man får diskutera tillsammans med Försvarmakten.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 11 Riksrevisionens rapport om Strålsäkerhetsmyndighetens kärnkraftstillsyn

*Riksrevisionens
rapport om
Strålsäkerhets-
myndighetens
kärnkraftstillsyn*

Försvarsutskottets betänkande 2017/18:FöU12
Riksrevisionens rapport om Strålsäkerhetsmyndighetens kärnkraftstillsyn
(skr. 2017/18:66)
föredrogs.

Anf. 64 PAULA HOLMQVIST (S):

Fru talman! Då ska vi hantera försvarsutskottets betänkande FöU12, *Riksrevisionens rapport om Strålsäkerhetsmyndighetens kärnkraftstillsyn*. Inga följdmotioner har väckts med anledning av skrivelsen.

Fru talman! Riksrevisionen har granskat Strålsäkerhetsmyndighetens tillsyn av kärnkraftsreaktorer i drift. Riksrevisionens övergripande slutsats är att tillsynen bör bedrivas mer effektivt genom att myndigheten utför tillsyn i den omfattning som riksdagen gett ekonomiskt utrymme för och på ett mer systematiskt sätt prioriterar de ur säkerhetssynpunkt mest angelägna tillsynsinsatserna. Strålsäkerhetsmyndighetens anslag för tillsyn och annan verksamhet som avser kärnkraftverken har ökat sedan 2010, men granskningen visar att myndigheten inte utnyttjat medelstillskotten fullt ut.

Enligt Riksrevisionen innebär det att myndigheten inte utfört tillsyn i den utsträckning som regeringen och riksdagen efterfrågat. Granskningen visar också att det är oklart om tillsynen inriktas mot de insatser som är mest angelägna. Det har inte ingått i granskningen att bedöma kvaliteten i genomförda tillsynsinsatser eller att bedöma säkerheten vid kärnkraftverken.

I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av Riksrevisionens iakttagelser och de åtgärder som bedöms nödvändiga med anledning av de rekommendationer som ges till regeringen. I och med skrivelsen anser regeringen att granskningsrapporten är slutbehandlad.

Utskottet lägger stor vikt vid den svenska kärnkraftens säkerhet och att allmänheten har förtroende för verksamheten. I detta sammanhang är det även viktigt att allmänheten har förtroende för statens roll i arbetet för säker kärnkraft, vilket Riksrevisionen också påpekar i sin rapport.

Utskottet ser även positivt på det breda utvecklingsarbete som regeringen och Strålsäkerhetsmyndigheten bedriver i frågor kopplade till kärnkraftstillsyn, till exempel att regeringen sett över avgiftssättningen så att avgifter och faktiska kostnader för verksamhet som avser kärnkraftverken ska kunna balanseras för att fullt ut tillämpa principen om full kostnadsäckning.

Fru talman! Med beaktande av att regeringen anser att Strålsäkerhetsmyndigheten genomför den tillsyn som regeringen, riksdagen och myndigheten själv bedömt som nödvändig avser utskottet att följa regeringens och myndighetens fortsatta redovisning av utvecklingen inom området, såsom exempelvis när det gäller åtgärder för att inrikta tillsynen mot de ur säkerhetssynpunkt mest angelägna tillsynsinsatserna.

Med de orden yrkar jag bifall till utskottets förslag: att riksdagen lägger skrivelse 2017/18:66, *Riksrevisionens rapport om Strålsäkerhetsmyndighetens kärnkraftstillsyn*, till handlingarna.

Anf. 65 JAN R ANDERSSON (M):

Fru talman! Vi har i dag att diskutera Riksrevisionens rapport angående Strålsäkerhetsmyndighetens kärnkraftstillsyn. Man kanske inledningsvis kan ställa sig frågan varför vi diskuterar detta, för i Riksrevisionens rapport lade man inte fram några förslag som skulle gå till riksdagen. Inte heller finns det några motioner i ärendet. Men jag tycker ändå att det finns anledning till reflektioner i denna fråga.

Först kan man reflektera över Riksrevisionens roll. År 2003 fick vi en riksrevision i Sverige. Sverige var då ett av de sista länder som fick en riksrevision som stod fri från regeringen, och den lades under riksdagen. Givetvis hade det varit tacknämligt om denna hade kommit tidigare, men vi får väl ändå i dag vara tacksamma över att vi har en riksrevision som står fri från regeringen och som kan göra ett uttalat objektivt arbete.

Jag kan konstatera att i den rapport som Riksrevisionen har lagt fram riktar man kritik i några delar. En del handlar om att Strålsäkerhetsmyndigheten har gjort ett överuttag av avgifter motsvarande 130 miljoner kronor. Man kan fundera på varför regeringen inte har reagerat på det tidigare. Det finns väl två anledningar, kan man säga.

Den första är möjligtvis att man inte har känt till detta. Man har inte vetat att myndigheten har gjort dessa överuttag. Den andra anledningen är kanske att de överuttag av avgifter som Strålsäkerhetsmyndigheten har gjort inte har kommit myndigheten till del. Det har faktiskt kommit regeringens kassa till del. Det har gått rakt in i statskassan. Om man får 130 miljoner rakt in i statsbudgeten som man kan göra saker för kanske det inte bidrar till att man faktiskt reagerar över detta förhållande. Men oavsett anledning tycker jag att det är viktigt att det uppmärksammas. Därför ska vi vara tacksamma över att vi har en oberoende riksrevision.

Den andra reflektionen, som i alla fall jag gör, är: Vi har en regering med två ingående partier, varav båda vill stänga den svenska kärnkraften på grund av säkerhetsbrister som kan finnas i fråga om kärnkraften. Men

samtidigt har vi en regering som verkar vara genuint ointresserad av det säkerhetsarbete som sker inom statliga myndigheter.

Riksrevisionen konstaterar vidare att Strålsäkerhetsmyndigheten inte har gjort den tillsyn som regeringen har ålagt den. Med tanke på att det är en regering med två ingående partier som båda i sina partiprogram tydligt säger att de vill stänga kärnkraften finner jag det märkligt att de har riktat så lite intresse för den myndighet som har att bära kärnkraftens säkerhetsansvar.

Fru talman! Den tredje reflektionen handlar om en regering som inte verkar styra myndigheter, inte ens inom områden där man har en uttalad politisk linje. Då ställer man sig givetvis frågan: Hur styr man myndigheter inom andra områden, där man kanske inte har en lika tydlig politisk linje? Jag ska väl kanske inte dra upp förra sommarens debacle med Transportstyrelsen, men det är klart att det väcker en tanke: att man har en så svag styrning av myndigheter att de kan tillåtas att, för det första, inte göra riktigt det de ska och, för det andra, ta ut mycket mer pengar än vad de har befogenhet att göra.

Slutligen ska jag säga något för att sätta saker och ting i sitt sammanhang. Man kan konstatera att Strålsäkerhetsmyndigheten har övertrasserat eller överfakturerat motsvarande 130 miljoner kronor och att man inte riktigt har gjort det som regeringen har sagt till myndigheten. Men man kan fråga sig: Är 130 miljoner kronor mycket pengar? Ja, det är givetvis en subjektiv uppfattning. Men jag kan väl konstatera att man i Socialdemokraternas och Miljöpartiets vårändringsbudget gör satsningar på endast 100 miljoner kronor när det gäller försvaret, där man på lång sikt kanske skulle behöva 18 miljarder. Det är klart att det inte är speciellt mycket pengar som regeringen lägger.

Jag kan också konstatera – eftersom jag är försvarspolitiker måste jag fundera över detta – att regeringen nu hade möjligheter att faktiskt göra satsningar på försvaret för att på lång sikt stärka det utvecklingsarbete som har påbörjats och som har pågått i många år. Men man väljer i stället att lägga ett besparingsbeting på försvaret.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 12 En amnesti för explosiva varor

Försvarsutskottets betänkande 2017/18:FöU13
En amnesti för explosiva varor (prop. 2017/18:116)
föredrogs.

Anf. 66 ALLAN WIDMAN (L):

Fru talman! Regeringen har föreslagit riksdagen en amnesti för explosiva varor. Nu i dagarna avslutas den senaste vapenamnestin, som säkerligen har varit förebild, fru talman, för propositionens förslag. Man kan väl konstatera att vapenamnestin gick över förväntan. Det är runt 10 000 olika handeldvapen som har lämnats in. Väldigt få av dem emanerar dock från

Prot. 2017/18:107
2 maj

*Riksrevisionens
rapport om
Strålsäkerhets-
myndighetens
kärnkraftstillsyn*

*En amnesti för
explosiva varor*

organiserad kriminalitet och den typen av kretsar. Mycket handlar naturligtvis om sådant som har blivit liggande på vindar och som har gått i arv i generationer. Men det är bra att illegala vapen kommer till rätta.

Jag vill inleda med att säga att Liberalerna inte på något sätt är principiella motståndare till en amnesti också vad gäller explosiva varor. Men vi bedömer att man måste sätta förväntningarna på en sådan amnesti något lägre än när det gäller vapenamnestin. Explosiva varor i de termer vi tänker handlar om dynamit. Det handlar om improviserade exploderande saker. Det handlar om handgranater. Att tro att vi kommer att få en omfattande mängd av sådana varor inlämnade är nog att vara alltför hoppfull.

Vi vill i stället, fru talman, att Försvarsmakten och polisen gemensamt ska få möjligheten att genomföra en sådan här amnesti. Jag kan konstatera, efter många år i försvarsutskottet, att Försvarsmakten genomför uppgifter inom detta område över snart sagt hela världen. Försvarsmakten besitter en infrastruktur, en kompetens och en erfarenhet som kan komma väl till pass.

Med detta, fru talman, avser jag att yrka bifall till reservation 2.

Anf. 67 MATTIAS OTTOSSON (S):

Fru talman! I en vecka i oktober månad 2017 besökte det nationella bombskyddet Norrköping två gånger. En gång var det en handgranat som hade lagts under en bil, och den andra gången var det en husrannsakan där man hittade sprängämnen.

Jag tycker att det bevisar att detta är ett stort problem, och det är ett problem som har flyttat ut från storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö och som nu börjar sprida sig i övriga Sverige. Det står därför klart att någonting behöver göras.

Tillgången på sprängmedel har ökat och används i kriminella kretsar. Därför är det bra att vi står här i dag och diskuterar försvarsutskottets betänkande *En amnesti för explosiva varor* och att vi under hösten och vintern 2018/19 ska ha en amnesti där man ska kunna lämna in olika typer av sprängämnen och explosiva varor.

Vi har erfarenhet av fyra vapenamnestier som har genomförts med gott resultat. Jag hoppas att även det här kan göra så att någonting försvinner från gatorna.

Den fråga man kanske ska ställa sig är hur det ska gå till. Den första gången jag hörde talas om det här kände jag en viss oro över att någon skulle slänga en låda handgranater på disken på polisstationen. Ett sådant tillvägagångssätt vore kanske inte så bra. Tanken är i stället att man ska ringa till polisen och meddela var det här finns så att de har möjlighet att komma till platsen och se om de behöver spränga det på plats eller på annat sätt frakta det därifrån och, om det går, bevara det och ha en tid på sig för att utreda om det tillhör någon.

Här tror jag att man har nytta av Försvarsmakten. Det är viktigt att Försvarsmakten stöttar det civila samhället. Huvudansvaret för att hantera det här i fredstid är Polismyndighetens. Här finns kompetens inom Försvarsmakten som man ska ta till vara, både när det gäller att förvara, flytta och spränga de här sakerna när det behövs.

Jag vet också att en underhandskontakt har skett mellan Polismyndigheten och Försvarsmakten för att kunna hantera detta och reglera det i avtal så fort klubban har fallit i denna församling. Det finns naturligtvis en kompetens hos både polisen och Försvarsmakten att hantera detta.

Det kanske också ska tilläggas att det här är en del av det regeringen gör för att bekämpa de kriminella gängerna och de problem vi har. Det har ju skett en hel del när det gäller att skärpa straffskalorna gällande tillståndsplikt för explosiva varor. Man har också jämfört explosiva varor och vapenbrott så att straffen där har skärpts.

Det är alltså flera olika saker som sker. Tullen har också fått ytterligare befogenheter att hantera det här. Det ska läggas till ett pussel, där man försöker skapa ett motstånd mot det kriminella samhället och därmed ett tryggare Sverige.

Jag ska inte förlänga debatten utan vill sist men inte minst yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 68 BEATRICE ASK (M):

Fru talman! I helgen avslutades den senaste vapenamnestin, som har pågått mellan den 1 februari och den 30 april. Nära 10 000 vapen har lämnats in. Det är något färre än vid den senaste vapenamnestin, men vi har inte fått den slutliga statistiken än. Vad vi däremot vet är att vi har fått in en hel del handeldvapen och fler automatvapen än tidigare, och det är väldigt bra.

Explosiva föremål som sprängmedel och handgranater har inte varit med i denna vapenamnesti men har ändå lämnats in på polisstationer och ställt till en hel del säkerhetspådrag. Det är inte första gången det har hänt, därför att det är många medborgare därute som är bekymrade över handgranater. När man beställer vapen på nätet i dag får man ibland några extra handgranater som rabatt, så det finns alltså sådana som inte borde vara där.

Det här visar att dagens ärende som handlar om just en amnesti för explosiva vapen behövs. Riksdagen har också tillkännagett till regeringen att vi vill se en sådan. Det är alltså en beställning från oss här i riksdagen.

Antalet explosioner där handgranater har varit inblandade har ökat väldigt kraftigt de senaste åren. År 2014 rapporterades åtta attacker. År 2016 hade det ökat till 52. Även förra året uppmärksammades att handgranater blivit vanligare. Till exempel detonerade en handgranat vid polishuset i Uppsala i slutet av november.

Det tål att påpekas att de handgranaterna är rätt lätta att köpa och väldigt farliga. Den vanligaste handgranaten som man hittar i Sverige är M75, som är tillverkad på Balkan någon gång. Granaten håller 3 000 stålkulor och har ett riskavstånd på 300 meter. Enskilda splitter kan alltså ta sig 300 meter bort om de inte stoppas av ett träd eller något annat som fångar upp delarna. Inom ett säkerhetsavstånd på 10 meter från en detonation är det direkt dödande. Det säger sig självt att när sådana här handgranater finns ute bland kriminella ökar riskerna för att allmänheten och oskyldiga skadas. Det är det som gör att vi har ett väldigt allvarligt problem.

Det har, som sas här tidigare, vidtagits en del åtgärder för att möta problemet. I slutet av förra året fick Tullverket befogenheter att kontrollera införsel av explosiva varor från ett annat EU-land. Ändringarna innebär även att straffbestämmelser och bestämmelser om hur Tullverket kan arbeta mot sådan kriminalitet har förbättrats. Dessutom innebär ändringarna

att Tullverket faktiskt får möjlighet att vägra att lämna ut varor och att man också kan förverka explosiva varor. Det är möjligheter som inte fanns tidigare.

Sedan den 1 januari i år har brott mot tillståndsplikt för explosiva varor skärpts så att innehav av handgranater i princip går att jämställa med vapeninnehav. Det var helt nödvändigt. Regelverken har liksom spretat åt olika håll, och det är inte rimligt i den allvarliga situation vi har.

Den amnesti som nu föreslås syftar till att ge möjligheter för personer som har illegala explosiva varor att bli av med dem utan att straffas. Genom att ta kontakt med polisen ska man i höst få anvisningar och hjälp att ta hand om sprängmedel, handgranater och liknande. Det ligger i sakens natur att omhändertagandet är besvärligt. Men som vi har haft det hittills har man fått laga efter läge, och polisen har fått träna lite på detta inledningsvis.

Liberalerna har en avvikande mening när det gäller omhändertagandet och vill att Försvarmakten ska hantera detta. Jag tycker nog att det beslut som föreligger är väl berett, och jag utgår från att polisen kan organisera arbetet på ett bra vis. Det finns som sagt var viss erfarenhet. Detta är dock första gången vi har en amnesti av det här slaget. Jag utgår från att regeringen kommer att utvärdera det hela så småningom för att säkerställa att man har en organisation och ett förhållningssätt som fungerar väl, för vi behöver städa upp bland de här vapnen.

Att i dag ändra beslutet och bestämma sig för en annan ordning skulle försena genomförandet av amnestin, som inte minst justitieutskottet har efterfrågat tidigare. Det tycker jag vore väldigt olyckligt.

Fru talman! Den grova brottsligheten måste bekämpas, och människors trygghet måste förbättras. Ibland raljerar en del om det här med vapenamnestier och säger att det är ofarliga gamla jaktvapen och så vidare, men så är det inte. Vapnen är farliga. Sprängmedel är farligt. Det används av kriminella, men olyckligtvis kan också helt andra människor bli skadade av dessa vapen.

Det är naturligtvis naivt att tro att ett enda beslut skulle rätta upp det här och lösa problemet åt oss, men som ett led i ett målmedvetet arbete tycker jag att dagens ärende är viktigt. Jag yrkar bifall till propositionen och utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 69 ROGER RICHTOFF (SD):

Fru talman! Jag vill mycket kort komplettera det kloka som har sagts här.

Jag har tidigare i mitt yrkesliv haft ett företag som under 30 år sysslade med sprängningar och tillståndsgivningar. Det hände någon gång i månaden att vi åkte ut och hämtade tändmedel, tändhattar och så vidare, som olika personer som hade använt i yrket tidigare hade kvar, för att ta hand om detta. Då fanns ju ett straffansvar att reglera för dem som lämnade in detta på polisstationer.

Det finns säkert en hel del som har haft att göra med spräng- och tändmedel som drar en lättnadens suck nu. Av någon anledning har man fått kvar en del. Jag har varit ute och hämtat sprängämnen hos brandkårer och sprängt dem på plats.

Det finns nu anledning att se på framtiden med tillförsikt. I övrigt delar jag alla kloka synpunkter har framförts här från bland annat Socialdemokraterna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

Prot. 2017/18:107
2 maj

*En amnesti för
explosiva varor*

§ 13 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2017/18:AU10
Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering
föredrogs.

*Jämställdhet och
åtgärder mot
diskriminering*

Anf. 70 ERIK ANDERSSON (M):

Fru talman! Nu ska vi debattera arbetsmarknadsutskottets motionsbetänkande *Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering*.

Vi moderater står givetvis bakom alla våra reservationer, men för tidsvinnande yrkar vi bifall bara till reservationerna 11 och 21.

För oss inom Moderaterna är jämställdhet och allas lika värde en fråga om frihet. Det är individen som är viktig. Du som människa ska inte hindras eller få fördelar beroende på ditt kön, var du är född eller hur du ser ut. Det viktiga är den enskilda människan, att människan är i centrum och inte kollektivet.

När det gäller målen för jämställdhetspolitiken har vi ett särskilt yttrande. När regeringens skrivelse om makt, mål och myndighet behandlades hade Moderaterna förslag om en annan inriktning av jämställdhetspolitiken. Eftersom vi nu inte har möjlighet att reservera oss till förmån för dessa förslag hänvisar vi till Moderaternas tidigare ställningstagande.

Sammanfattningsvis tror vi inte att en ny myndighet, Jämställdhetsmyndigheten, som slår sönder befintlig verksamhet gynnar jämställdhetspolitiken i det här landet. Och vi är emot regeringens vilja att kvotera till bolagsstyrelser. Vi väljer däremot att fokusera på de riktiga problemen.

Ett av dem, fru talman, är det hedersrelaterade våldet och den särskilda situation som råder i de bostadsområden där hedersrelaterat tänkande är vanligt förekommande.

I miljöer där hedersrelaterade strukturer är mycket utbredda finns det givetvis stora utmaningar i att bryta sådana strukturer, som kan vara en påtaglig maktfaktor för de människor som bor och verkar där. Vi anser att regeringen inte har gjort tillräckligt inom detta område.

I dag utmanas jämställdheten också av ett omfattande utanförskap. Det finns kvinnor i vårt land som inte får arbeta därför att det finns en risk för att de träffar andra män på arbetsplatsen. Och detta händer i Sverige, fru talman. Det måste bara bli bättre.

Det finns även kvinnor som inte får röra sig fritt i samhället, klä sig som de vill eller vara som de vill. Om det är någon som har problem med detta och har de här unkna åsikterna får de ju stanna hemma. V, S och MP har en betydande majoritet av rösterna i dessa områden, men det är lite som görs för att förbättra situationen. Varför blundar man för problemet?

Vi kämpar för minskat utanförskap och minskat bidragsberoende och anser att det är prioriterat. Det måste givetvis bli mer lönsamt att arbeta än att gå på bidrag. En av tio utrikesfödda kvinnor får ekonomiskt socialbidrag jämfört med en av hundra inrikesfödda kvinnor. Så ska vi inte ha det, utan detta måste vi göra någonting åt.

Moderaterna vill motverka fattigdomsfällor genom att skatter och bidrag är utformade på ett sådant sätt att familjer inte förlorar på att exempelvis en kvinna börjar arbeta. Om man nu går på bidrag ska det utbetalas jämställt. Vi vill att möjligheten att individualisera inkomstgränserna för arbetsinkomster i försörjningsstödet ska ses över.

Vi vill även verka för en jämställd tillgång till vård och omsorg. Alliansledda landsting har överlag kortare värdköer än de som är styrda av Socialdemokraterna. Tillgång till vård i tid är även det en viktig jämställdhetsfråga.

Vidare anser vi att Länsstyrelsen i Östergötlands län bör behålla sitt nationella uppdrag om hedersrelaterat våld och förtryck. Detta arbete ska givetvis permanentas. Verksamheten vid Nationellt centrum för kvinnofrid i Uppsala och samordningen av arbetet mot prostitution och människohandel i Stockholm ska även dessa finnas kvar.

Metoo har varit viktigt för att belysa hur dåligt det kan vara i världens mest jämställda land. Det är väldigt bra att frågorna har kommit upp till ytan. Min förhoppning är att attityder och hur man betar sig mot varandra förändras, givetvis till det bättre. Vi får inte glömma alla de vittnesmål som vi har kunnat höra.

Vi talar mycket om hur mycket man gör åt rättsväsendet. Moderaterna lägger mer pengar än vad den rödgröna regeringen gör på rättsväsendet, på polis och domstolar. Det är där som skillnaden görs, så att anmälningar inte läggs på hög eller avskrivs.

Fru talman! Alla människor måste kunna leva sina liv utan att behöva dölja sin sexuella läggning, sin könsidentitet eller sitt könsuttryck på grund av rädsla för att utsättas för diskriminering, våld eller andra kränkningar.

Moderaterna verkar för ett samhälle där det råder samma förutsättningar för var och en, oavsett sexuell läggning eller könsidentitet, att utifrån eget intresse och förmåga vara fullt inkluderad i samhället och i praktiken likabehandlas.

Vi vill se över och utvärdera diskrimineringslagen. Det är angeläget att säkerställa att den nya lagen har fått avsedd effekt. Inom ramen för översynen bör bland annat möjligheten att stärka påföljderna för brott mot diskriminering utvärderas.

Avslutningsvis, fru talman: Jag har tidigare nämnt detta i talarstolen, men jag vill varmt välkomna den röda delen av kammaren till moderatstyrda kommuner som Täby, Danderyd och Österåker. Där tjänar kvinnliga medarbetare som är anställda av kommunen mycket mer än män. Solna är en annan kommun som är bland de mest jämställda i Sverige. Man undrar givetvis var de socialdemokratiska eller de röda exemplen finns när det gäller jämställdhet. I både Malmö och Göteborg tjänar de kommunalanställda männen mycket mer.

Sammanfattningsvis, fru talman, arbetar Moderaterna med jämställdhet på riktigt.

Anf. 71 PAULA BIELER (SD):

Fru talman! För tids vinnande yrkar jag bifall till reservation 1 från Sverigedemokraterna. Sedan yrkar även jag bifall till reservation 21, som det tidigare har gjorts.

Vi är här en gång om året för att diskutera jämställdhet och diskriminering och insatser för det ena och mot det andra. Jag gör väl som jag brukar och talar lite grann om de reservationer som vi har i betänkandet.

Den första reservationen, som jag yrkar bifall till, handlar om jämställdhetspolitikens mål, styrning och organisation. Det är just därför som det är där jag väljer att börja.

Sverigedemokraterna har en lite annorlunda ingång till jämställdhetspolitiken än de flesta andra i denna kammare. Till skillnad från de partier som väljer att fokusera på att räkna kvinnor och män och som bara tittar på ekonomiska aspekter, som förvisso är viktiga men inte alltid bästa sättet att mäta jämställdhet, utgår vi från att valfrihet för individen, att vara den man är och vara det bästa man själv vill vara utifrån de förutsättningar man har, måste stå i fokus. Man ska inte halka efter eller få sämre livsvillkor för att man gör de val man har rätt och möjlighet att göra.

Kön, sexuell läggning eller annat spelar ingen roll när man ska se över om du gör det bästa du kan göra av dina möjligheter. Får du välja fritt, och får du ett gott liv efter dina val – så länge du håller dig inom lagens ramar? Det är bara du själv som vet vad du värderar högst och vilka prioriteringar du vill göra i ditt liv.

Detta får följd effekter, exempelvis på de jämställdhetspolitiska målen där man i dag på ett antal ställen talar om jämn fördelning, som om det viktigaste vore att räkna hur många kvinnor och hur många män som gör vissa specifika val.

Vi utgår från möjligheterna att göra valen, inte att det ska vara lika många kvinnor och män som jobbar exakt lika mycket inom olika branscher, eller i hemmet för den delen – hur man nu väljer att mäta vad som är hemarbete eller inte. Enligt vår mening är var och en kapabel att göra de val man själv vill göra och att veta vad som ligger en varmast om hjärtat och vad man vill prioritera. Just därför brukar jag säga att vår jämställdhetspolitik är utspridd på alla politikens områden.

Tidigare i dag hade vi en presskonferens där vi presenterade vårt förslag till vårbudget. Vi har också en artikel ute i dag, och jag blev extra glad att man där lyfter fram möjligheten för makar att dela pensionsrätter mellan sig.

Som jag sa finns det absolut följd effekter av dagens politik och regelverk som gör att du får sämre villkor om du gör vissa val. Det är fler kvinnor än män som väljer att vara hemma mer med familjen och som därmed tjänar in mindre pengar till sin pension.

Jag tror att detta kommer att ändras, för vi ser över tid att man gör fler och friare val på olika sätt. Men det är också ett faktum att många vill prioritera familjen mer ibland och vill kunna dela upp mellan sig. Vi menar därför att det ska vara enklare att även dela på pensionen mellan partner. Det kan ju lika gärna vara en man som väljer att stanna hemma mer och som inte ska behöva halka efter eller riskera en sämre ekonomi på äldre dagar för att han har gjort det valet.

Det är så vi sverigedemokrater jobbar. Vi ser till problemen och löser dem i stället för att räkna och tvinga in alla i en och samma mall.

Bland de jämställdhetspolitiska målen finns också ett explicit mål om mäns våld mot kvinnor. Vi har tidigare vänt oss mot den formuleringen eftersom våld i nära relationer kan se ut på många olika sätt.

Jag var på en konferens i Norge på kvinnodagen, och det glädde mig att höra om en forskningsrapport som lyfter upp vittnesmål från alla dem som drabbats av våld i nära relationer och som inte följer mallen mäns våld mot kvinnor.

Det finns män som inte vågar nämna dessa problem eller vända sig till någon eftersom de blir förlöjligade för att de utsätts för våld av sin kvinnliga partner. Personer i samkönade relationer fångas inte heller in. När det gäller hedersrelaterat våld kan det ibland vara rentav skadligt att applicera samma lösningsmodeller som man gör på andra former av våld i nära relationer.

Jag har under mina år som jämställdhetspolitisk talesperson och även innan som aktiv i vårt kvinnoförbund, som länge fokuserat på just hedersfrågan, hört många unga tjejer och killar vittna om hur de efter ett möte med socialen skickas tillbaka till sin familj efter att föräldrarna sagt: Vi löser detta. Det var bra att ni uppmärksammade oss på det. Man applicerar samma mallar som i andra fall av våld i nära relationer och tror att medling och viss uppsikt kan räcka. Det resulterar i bästa fall i att ungdomarna flyr och får hjälp någon annanstans, i värsta fall att de går helt under jorden och försvinner.

Det är viktigt att ha en bredd, och därför är målets formulering om mäns våld mot kvinnor alldeles för snäv och riskerar att missa viktiga grupper. Här bör man jobba brett för jämställdheten.

I reservationen har vi också standardformuleringar om att vi är emot kvotering. För mig är det självklart, och det har jag sagt många gånger och kommer att fortsätta säga många gånger i kammaren. Jag vill bedömas för den jag är och inte utifrån mitt kön. Jag vill att min dotter ska veta att hennes mamma kom någonstans i livet för att hon var en person som andra och inte för att det fanns kvoteringsregler.

Jag tror att enda sättet att nå verklig jämställdhet är att sluta se mig som en representant för systerskapet eller alla kvinnor och börja se mig som en människa, helt enkelt. Jag hör sällan mina manliga kollegor få frågan: Hur känns det att vara man i ditt parti? Sällan ställs frågan till män: Borde du inte göra så här för brödraskapet eller alla andra män? För mig är det lika självklart att jag ska ses som en individ och inte som en representant för mitt kön.

Erik talade nyss om behovet av att utvärdera diskrimineringslagen. Vi har den reservationen gemensamt med Moderaterna och Liberalerna. Lagen har förändrats, och vi var emot att den senaste utvidgningen gjordes innan man hade gjort en ordentlig utvärdering av hur lagen fungerar. Fångar den in alla som det är tänkt eller inte? Finns det grupper som faller mellan stolarna? Får det orimliga konsekvenser i arbetslivet för företagare? Möjliggör den att något blir bättre, eller är det plakatpolitik?

Dessa diskussioner lyfts upp på många håll. Jag noterade under behandlingen av betänkandet att det fanns ett antal motioner om till exempel rätten att ta med sig ledarhundar in på olika platser. Omfattas den eller inte

av den nya lagen? Det är inte utrett och färdigprövat. Det lyfts också upp frågor om ålder fångas in ordentligt.

Vilka effekterna är av den lagstiftning vi har är viktigt att utreda, och det borde ske snarast möjligt. Därför har vi valt att stödja denna reservation.

I en tidigare debatt när vi behandlade just utvidgningar lyfte jag upp att ett bättre sätt att uppnå effekt mot diskriminering kan vara att möjliggöra för företag att få extra stimulansbidrag för att anpassa sin verksamhet i stället för att lagstifta på ett sätt som ser bra ut på papperet men inte får några generella effekter eftersom det finns olika undantag.

Jag yrkar än en gång bifall till den reservationen.

Låt mig också säga några ord om de två alliansgemensamma reservationerna – om det nu finns någon Allians. Innebörden i båda är bra. Dels behöver man se över kvinnors arbetsvillkor, för vi vet att de är dåliga på många håll. Dels bör man uppmärksamma och se över var hedersvåld finns. Problemet är dock att det inte finns några konkreta förslag. Det är tyvärr lite plakatpolitik. Man säger att det är viktigt att uppmärksamma var hedersvåld finns och att kvinnor har det dåligt på arbetsmarknaden.

Sverigedemokraterna har lagt fram konkreta förslag på många håll och i andra betänkanden i andra utskott. Vi har motionerat om stimulansbidrag till offentliga sektorn, där många kvinnor arbetar och har dåliga villkor, för att förbättra villkoren. Vi har lagt fram ett otal förslag för att bekämpa hedersrelaterat våld. Min mening är att det är på detta sätt man bör arbeta i denna församling och kammare.

Anf. 72 ANNIKA QARLSSON (C):

Fru talman! Höstens och vinterns metoo-uppror satte ord på det som de allra flesta flickor, tjejer, kvinnor, damer, käringar och tanter får, eller har fått, lära sig tillhör livet: att det bara är att gilla läget och lära sig strategier för hur man undviker närgångna händer, står över plumpa skämt, fortsätter på jobbet fast befordran gick efter kön i stället för kompetens eller väljer bort situationer som man vet är riskabla.

Strategierna var ofta inget vi var medvetna om – de var en så självklar del av vårt varande, ungefär som en reflex, inlärd från tidiga år och som sedan förfinas, utvecklas och blir en del av vem man är. Så stor inverkan har otryggheten och utsattheten på allas våra liv.

Kraften i metoo – när så många kvinnor äntligen klev fram och berättade om övergrepp och kränkningar de utsatts för – är det som borgar för en förändring. Det var kvinnor från alla delar av samhället och i alla åldrar, och det var både gamla och nya berättelser. Det viktiga var att tystnaden bröts och att berättelserna blev kända. Många kvinnor vågar äntligen berätta, en och en, men framför allt tillsammans. För när vi går samman och får kraft av varandra blir det möjligt att synliggöra de förtryckande strukturerna.

Hoten – om du berättar kommer ingen att tro dig – blev offentliga. Om du berättar kommer du aldrig mer att få ett jobb, eller om du berättar ska jag döda dig – de hoten blev också kända. Övergreppen och hoten drogs ut i ljuset. Men något hände. Berättelserna togs äntligen på allvar.

Alla vittnesmål leder inte, och ska inte leda, till rättslig prövning, men de måste leda till ett aktivt arbete och samtal som leder framåt i politiken, på arbetsplatser, i skolmiljöer och i civilsamhället.

Metoo visar att hela skalan av förminsande av kvinnor, från skämten till hat och våld, är både samhällelig, kulturell och strukturell. Därför krävs det ett arbete på bred front för att metoo ska leda till den förändring som krävs. I december presenterade vi ett åtgärdsprogram där vi samlade ihop de olika delar som vi står för, och där finns både normer och hårdhandskar.

Vi anser att vi måste få till en förbättrad sex- och samlevnadsundervisning med högre kompetenskrav på dem som undervisar. Vi vill att undervisning i sex- och samlevnad ska bli obligatorisk på lärarutbildningen, att Skolverket får ett uppdrag att bistå skolor med nödvändig utbildning och kontinuerliga utvärderingar samt att skolhuvudmännens skyldighet att ge elever bra sex- och samlevnadsundervisning görs tydlig, så att ansvarsutkrävande underlättas. Porren måste också lyftas in.

Vi vill höja straffen för sexuellt tvång och sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning. Straffen för samtliga våldtäktsbrott måste höjas. Preskriptionstiderna för sexualbrott behöver också förlängas. Vi vill göra det enklare att säga upp personer som begår sexuella övergrepp eller trakasserar sina kollegor. Vi säger också att vi behöver stärka tjej- och kvinnojourernas arbete så att de får stabilitet och ett hållbart arbetssätt. Vi vill satsa ytterligare så att det räcker till en heltidsanställd på varje kvinno- och tjejjour i Sverige.

Vi tycker att anslagen till Nationellt centrum för kvinnofrid behöver höjas kraftigt. Det är ett kunskapscenter som finns tillgängligt för resten av Sverige och som har möjlighet att sprida kunskap på ett sätt som gör att fler får tillgång till den. Vi vill att fler kvinnor ska få kännedom om och del av denna verksamhet.

Alla dessa förslag är av förebyggande karaktär och normerande, och de är insatser för att möta ett ökat behov. För om det nu antligen går att prata om detta måste också insatserna från samhället svara upp mot det. Annars kommer man snart att tystna igen.

Fru talman! Det var mycket olyckligt att förra året, då metoo briserade, var det år då Nationellt centrum för kvinnofrid kämpade för sin existens. I regeringens vällovliga ambition att stärka arbetet med en ny jämställdhetsmyndighet för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen blev det samma område – jämställdhetsområdet – som skulle stå för fiolerna.

NCK, Länsstyrelsen i Stockholm med dess uppdrag mot trafficking och prostitution och Länsstyrelsen i Östergötland med dess arbete mot hedersvåld skulle alla tre stängas ned och flyttas över till en myndighet som då inte ens fanns. Det var en flytt som inte lät sig göras lika lätt i verkligheten som i ett budgetpapper på departementet.

Den kunskap som byggts upp riskerade att försvinna, och den miljö som framför allt NCK skapat på Uppsala universitet i samarbete med berörda myndigheter var plötsligt ingenting värd. Efter ett år av turbulens fick regeringens utredare krypa till korset, och verksamhet efter verksamhet blev kvar: Kunskapsbanken, högskole- och universitetsutbildningarna och Kvinnofridslinjen.

Från Centerpartiets sida vill jag vara väldigt tydlig: Vi tycker att NCK gör ett viktigt arbete. De har under sina många år byggt ett förtroende i frågorna som gör att yrkeskategorier nu läser in poäng på området i stället för att håna det som partsinlagor. Det förtroende och den kunskap som de samlat på sig genom klinisk verksamhet, forskning och alla samtal till Kvinnofridslinjen flyttar man inte med ett klipp-ut-och-klistra-in i en budget.

Vi vill att dessa nätverk, denna kunskap och denna miljö ska ha ett fortsatt uppdrag som kompetenscentrum och få utökade resurser, för det finns mycket mer att göra – att bygga vidare på det som finns i stället för att riva ned, som regeringen valde att göra.

Fru talman! Frågan om kvinnors och mäns lika rättigheter skär genom alla politikområden, metoo likaså. Demokratiska rättigheter, ekonomisk frihet och kroppslig integritet är alla tre viktiga storheter för att vi ska nå ett jämställt samhälle.

Vi har sex jämställdhetspolitiska mål. Ett av målen särskiljer sig genom att det handlar om något som inte bara är ett hinder för jämställdhet utan också oftast bryter mot lagen, och det är mäns våld mot kvinnor.

För att uppnå alla tre delar krävs ett systematiskt arbete med alla de uppsatta målen. I detta arbete finns oändliga utmaningar, som Jämställdhetsmyndigheten har att bita i. De har att göra rätt länge utan att behöva ta över vad andra redan har gjort.

Vi har en mycket uppdelad arbetsmarknad. Kvinnors företagande är satt under hot, inte bara av krav från finansiärer och marknaden utan i allra högsta grad av nuvarande regering. Vi har osakliga löneskillnader. Ansvaret för familj och hem ligger fortfarande tungt på kvinnorna, särskilt i LO-kollektivet. Trots att kvinnorna är mer välutbildade sedan länge tar det stopp alltför långt ned på karriärstegen. Vi väljer fortfarande utbildning och arbete efter kön. Kvinnor har betydligt högre sjukskrivningstal. Nyetablerade kvinnor har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Och vi har fortfarande – 2018 – inte haft en kvinna på statsministerposten. Men den saken kan i och för sig lösas i höst.

Så nog finns utmaningar på området – nog med utmaningar för Jämställdhetsmyndigheten att hugga tag i – utan att vi behöver avlöva dem som redan byggt upp kunskap och kompetens.

Centerpartiet har föreslagit en genomgripande utredning för att kartlägga kostnaderna för ojämställdhetens konsekvenser, för att bättre kunna bedöma vilka åtgärder som behövs och var insatserna gör bäst nytta.

Om metoo varit och är en revolution och har fått många fler att förstå det som många av oss sagt länge skulle en sådan utredning även vara en murbräcka för politiska förslag som skulle göra skillnad. Vi skulle säkerligen inte vara helt överens då heller, men vi skulle bygga våra olikheter på en gemensam grund av kunskap.

Jag står självklart bakom alla våra reservationer och vårt särskilda yttrande men yrkar för tids vinnande bifall bara till reservationerna 2 och 11.

Anf. 73 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V):

Fru talman! Vänsterpartiet vill se ett rättvist och jämlikt samhälle. På samma sätt som ojämställdhet påverkar och inskränker vardag, ekonomi och livsvillkor för kvinnor påverkar och inskränker diskriminering männi-

skors vardag, ekonomi och livsvillkor. Därför är ojämställdhet och diskriminering ett hinder både för jämlikhet och rättvisa och för människors möjlighet och frihet att leva sina liv.

Det senaste året har vi hört ett vrål från kvinnor över hela världen. Metoo-rörelsen är verkligen en revolution, och vi kan inte bara gå vidare som vanligt. Skammen är inte längre kvinnors att bära. I Sverige har över 70 000 kvinnor gett sina vittnesmål, och berättelserna fortsätter att forsa fram. De kommer från kvinnor i vården, skolan, försvaret, medierna och handeln och från kvinnor här i kammaren.

Ingen kan längre blunda för omfattningen av de problem som många av oss har levt med hela vårt liv. De skär genom hela vårt samhälle, och det handlar om män med alla tänkbara åldrar, bakgrunder och positioner. Vänsterpartiet har fått igenom satsningar på 120 miljoner i vårändringsbudgeten just för åtgärder som kan hjälpa till i frågor kring metoo. Det handlar om fortbildning för lärare i sex- och samlevnadsundervisningen, om kunskapslyft för socialsekreterare när det rör våld i nära relationer, om kompetensutveckling för regionala skyddsombud – en mycket viktig fråga – och om utbildningsinsatser för bland andra jurister och domare. Till det kommer även satsningar på kvinnojourerna, vilket är något som vi har fått igenom även i tidigare budgetar.

Fru talman! I grund och botten handlar jämställdhet om att få ett slut på mäns överordning. Som feministiskt parti genomsyras hela Vänsterpartiets politik av just detta. Makt måste flyttas, vilket tätt hänger samman med den ekonomiska jämlikheten mellan kvinnor och män. För den kvinna som utsätts i hemmet är det helt avgörande att inte vara ekonomiskt beroende av sin partner för att kunna lämna honom när han slår. Vi måste ha anständiga pensioner och en fungerande sjukförsäkring. För att sluta inkomstklyftan mellan män och kvinnor måste man vara beredd att agera. Där är en individualiserad föräldraförsäkring ett steg. Men löneskillnader på arbetsmarknaden är en annan. Det är detta, som ligger inom arbetsmarknadsutskottets område, som jag kommer att fokusera på just nu.

Kvinnors genomsnittliga månadslön år 2016 var 88 procent av mäns lön. Löneskillnaden mellan kvinnor och män var 12 procent. Det betyder att en genomsnittlig kvinna varje månad tjänar ungefär 4 200 kronor mindre än en genomsnittlig snubbe. På ett år blir skillnaden 50 400 kronor. Och det gör naturligtvis i sin tur avtryck i pensionerna. Siffrorna gäller efter att deltider har räknats upp till heltider. Löneskillnaderna mellan kvinnor och män minskar successivt över tid, men utvecklingen går fruktansvärt långsamt. Med nuvarande takt kommer det att dröja till 2050 innan vi når jämställda löner.

När jag tittar på mina döttrar tänker jag att patriarkatet måste få ett slut innan de kommer ut på arbetsmarknaden, men det går för långsamt.

Den huvudsakliga orsaken till löneskillnaderna mellan kvinnor och män är att det finns en strukturell lönediskriminering av kvinnodominerade branscher. Yrken som i huvudsak innehas av kvinnor värderas systematiskt lägre än likvärdiga yrken som innehas av män, trots att yrkena kan ha ungefär samma svårighetsgrad.

Då har vi ett medlingsinstitut. Ett av Medlingsinstitutets uppdrag är att bidra till en väl fungerande lönebildning, där den konkurrensutsatta industrin sätter normen för löneökningen. Det är det som vi kallar för märket.

Men myndigheten ska också verka för jämställda löner. Det är helt uppenbart att dessa mål i praktiken har kommit att stå i motsättning till varandra. Märkets normerande roll gör att löneskillnaderna mellan traditionellt kvinnodominerade yrken och traditionellt mansdominerade yrken inte bara befasts utan också ökar. Motsättningen mellan Medlingsinstitutets bägge uppdrag aktualiseras i samband med avtalsförhandlingar mellan arbetsmarknadens parter.

Medlingsinstitutet har i varje avtalsrörelse slagit fast att myndigheten inte kommer att medverka till några avtal som överstiger den löneökning som industriavtalet ger. Det har varit en tydlig signal till arbetsgivarna att de inte ens behöver förhandla om de jämställdhetsåtgärder som flera kvinnodominerade fackförbund har begärt. Medlingsinstitutets tolkning av uppdraget innebär därmed en stark signal till fackförbunden att det inte är någon idé alls att prioritera strukturell utjämning av löneskillnader mellan män och kvinnor genom ändringar i relativlönerna mellan olika yrkesgrupper.

Om de strukturella löneskillnaderna mellan kvinno- och mansdominerade yrken ska kunna åtgärdas måste lönerna i de kvinnodominerade branscherna kunna öka i en mycket snabbare takt än i de mansdominerade. Det kräver en ändring av Medlingsinstitutets uppdrag.

Begreppet ”väl fungerande lönebildning” bör per definition även omfatta att man systematiskt utjämnar de strukturella löneskillnaderna mellan kvinno- och mansdominerade yrken. Det skulle knappast innebära en mer omfattande statlig styrning av lönebildningen än den nuvarande tolkningen, där industrinormens tak för alla avtal bidrar till att upprätthålla strukturella löneskillnader. Medlingsinstitutet är redan i dag en myndighet varigenom staten uttrycker en ståndpunkt.

Därför vill Vänsterpartiet att Medlingsinstitutets uppdrag ska förändras så att det tydligt framgår att industrins lönenormering inte ska tolkas så att man inte kan göra aktiva insatser för att minska de strukturella löneskillnaderna mellan kvinno- och mansdominerade yrken. Därmed yrkar jag bifall till reservation 8 som handlar om just detta.

Fru talman! Även diskriminering är, som sagt, ett hinder för rättvisa, jämlikhet och människors frihet i både vardags- och arbetsliv.

Frågan om rätt till tolktjänst i arbetslivet är helt central för dövas och hörselskadades rätt och möjlighet att leva ett liv fritt från vardagliga hinder och vara en del av arbetsmarknaden.

En förhållandevis ny dom från Arbetsdomstolen aktualiserade frågan när den nyligen slog fast att det inte var diskriminering när Södertörns högskola avbröt rekryteringen av en döv lektor, även om arbetsgivaren erkände att hen var den mest kompetenta kandidaten. Rekryteringen avbröts endast för att högskolan ansåg att kostnaden för tolk var orimlig för arbetsgivaren att bära. Konsekvensen av denna dom blir att personer med hörselnedsättning som behöver tolkning med nuvarande regler kan diskrimineras helt lagligt.

Hörselskadades Riksförbund skriver: Dagens tolktjänst har allvarliga brister. Det är ofta oklart vart man ska vända sig för att få tolk och vem som ska betala för det. Hörselskadade, döva och dövblinda kommer ofta i kläm mellan landstingets tolkcentral, Arbetsförmedlingen, arbetsgivare,

utbildningsanordnare och andra parter. Detta får särskilt allvarliga konsekvenser inom arbetslivet, där det händer att arbetstagare inte kan göra sitt jobb, missar anställningar och får andra problem.

Det är just detta vi ser i den nya domen, att personer till och med kan missa möjlighet till anställning på grund av detta.

Vänsterpartiet anser därför att det bör tillsättas en ny statlig utredning om hur Sverige ska få fler behöriga teckenspråkstolkare på arbetsmarknaden. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 18.

Anf. 74 SAID ABDU (L):

Fru talman! Liberalerna är ett feministiskt parti. Feminismen är för oss en avgörande frihetsfråga. Jämställdhet är en självklar del i liberalismens kärna. Det handlar om att alla ska ha samma frihet att välja sitt eget liv. Människor är i första hand individer, inte ett kön, och de ska bli bedömda efter sin kompetens och inget annat. Könet ska aldrig tillåtas diktera livsvillkor, utan endast kompetens och strävsamhet ska kunna avgöra vart du är på väg här i livet.

Liberalerna har en jämställdhetshistoria som börjar i rösträttskampen för kvinnor och män. Trots stora framsteg kvarstår dock många utmaningar. Löneklyftan mellan kvinnor och män minskar gradvis, men inte tillräckligt snabbt. I dagens Sverige skiljer det ca 3 miljoner i livsinkomst mellan en genomsnittlig man och en genomsnittlig kvinna. Kvinnor tar ut tre gånger fler föräldradagar än män, traditionellt kvinnliga yrken präglas av lägre löner än traditionellt manliga yrken och kvinnor löper långt större risk att råka ut för grovt våld i det egna hemmet.

Liberalerna utgår från sådana fakta. Vi ser hur individer drabbas och erkänner strukturen som begränsar individers friheter och möjligheter att delta fullt ut i samhället. Det gäller särskilt kvinnor, vilket uppdagades under metoo-debatten. Och vi försöker arbeta för att förändra sakernas tillstånd. Det är detta som gör Liberalerna till ett feministiskt parti.

Fru talman! Liberalerna värnar en valfrihetsbaserad välfärd och allt som öppnar upp för entreprenörskap i kvinnodominerade sektorer. Kvinnor som i dag arbetar i offentlig sektor har ofta en gedigen utbildning men får inte valuta på lönekontot för investerad tid i utbildning. Den som utbildar sig till viktiga yrken som ämneslärare, barnmorska eller förskolechef – detta är exempel på kvinnodominerade yrkesgrupper med långa akademiska utbildningar – får i dag mindre pengar under sitt yrkesliv än den som väljer att inte plugga vidare. Det ska inte vara på det sättet. Vi i Liberalerna har därför beslutat oss för att satsa på karriärtjänster i kvinnodominerade yrkesgrupper, som lärare och specialistsjuksköterskor.

Vi vill därutöver sänka den statliga inkomstskatten så att fler får behålla mer av sina hårt inarbetade löner. Våra skatter ska belöna den som utbildar sig och tar ansvar på jobbet. Det tjänar vi alla på.

Fru talman! Ingen ska behöva vara rädd för att bli utsatt för våld i hemmet eller i nära relationer. Vi vill därför allokera mer resurser till arbetet mot våld mot barn och till att fler som förföljer sin expartner ska få elektronisk fotboja. Vi vill också ge landets kvinnojourer långsiktiga och rimliga ekonomiska villkor. Det handlar om varje kvinnas rätt att känna sig trygg och om friheten att bestämma i sitt eget hem och över sin egen kropp.

Fru talman! I detta betänkande om jämställdhet och diskriminering från allmänna motionstiden finns många bra ambitioner formulerade. 92 yrkanden behandlas. Dessvärre avslås samtliga.

Jag vill i detta sammanhang framhålla Liberalernas reservationer i betänkandet. För tids vinnande kommer jag att yrka bifall endast till reservation 3 om jämställdhetspolitikens mål, styrning och organisation. Men jag står självfallet bakom samtliga våra reservationer.

Reservation 3 handlar om en av Sveriges allra största utmaningar: integrationen. Liberalerna anser att det är beklagligt att den nya målstrukturen för jämställdhetspolitiken inte är utformad på ett sätt som lyfter fram de oroväckande skillnaderna mellan könen vad gäller nyanländas etablering i det nya landet. Skillnaderna syns på i stort sett alla samhällsområden, från skola till arbetsmarknad och från föräldraskap till pensioner.

För att synliggöra jämställdhet som en prioriterad uppgift i integrationsprocessen föreslår Liberalerna ett nytt delmål under integrationen. Det handlar om förväntningar, skyldigheter och rättigheter till ett självständigt liv.

Fru talman! Sedan slutet av 1900-talet har kvinnor haft högre sjukfrånvaro än män, och skillnaden fortsätter dessvärre att öka. Fler kvinnor än män tvingas lämna arbetslivet i förtid på grund av ohälsa. Kvinnor uppger också i högre grad än män att de lider av såväl psykiska som fysiska arbetsrelaterade besvär. Att förbättra arbetsmiljön för kvinnor är en viktig del i att minska sjukfrånvaron. Därför anser vi liberaler i en av våra reservationer att ytterligare åtgärder måste vidtas.

Fru talman! Liberalerna har tidigare även påtalat att regeringens jämställdhetspolitik inte uppmärksammar företagarfrågorna i tillräcklig utsträckning. Den kritiken står vi fast vid. En jämställdhetspolitik utan företagarperspektiv riskerar att befästa könsstereotypa föreställningar där företagande och entreprenörskap förknippas med män, medan kvinnor i första hand ses som anställda. Vi ser redan i dag siffror som pekar på att 90 procent av allt riskkapital går till män och på att färre än 30 procent av alla företagare är kvinnor.

Fru talman! Det finns dock en sektor som sticker ut. Där är antalet företag som drivs av en kvinna snarare uppemot 50 procent, till skillnad från i övriga sektorer. Det handlar om välfärdssektorn. Ja, ni hörde rätt! Det är just den sektorn som Socialdemokraterna och Miljöpartiet kirurgiskt målat upp som ond och girig. Det är en sektor där möjligheten att bedriva verksamhet ska ödeläggas.

För Liberalerna är det en prioritering att öka kvinnors företagande.

Fru talman! När det gäller åldersdiskriminering förstärktes skyddet 2013, inte minst genom Alliansens och Liberalernas försorg. Det finns emellertid en rad undantag: Vid 67 års ålder förlorar man rätten att vara kvar i arbetslivet, och personer med funktionsnedsättningar förlorar sin rätt till daglig verksamhet. Vid 65 års ålder upphör också bilstödet för den som har en funktionsnedsättning och behöver bilen för att kunna arbeta. Villkoren i bank, försäkringar med mera försämras likaså.

Av de omkring 300 anmälningar om åldersdiskriminering som årligen har kommit in till Diskrimineringsombudsmannen har bara en handfull lett till åtgärder. Vi liberaler anser framför allt att mer behöver göras för att komma åt åldersdiskrimineringen. Och vi behöver en mer genomgripande utvärdering av diskrimineringslagen för att säkerställa om den får avsedd

effekt. En sådan översyn skulle kunna inkludera den nuvarande modellen med en statlig diskrimineringsombudsman i kombination med mer fristående antidiskrimineringsbyråer.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag framhålla vikten av att skapa förutsättningar för ett mer jämlikt och jämställt samhälle, där människors bakgrund inte ska avgöra deras framtid.

Som liberal känner jag mig extra stolt över en jämställdheshistoria som börjar med rösträttskampen för kvinnor och män och kampen för särbeskattning. Jag är stolt över stora liberala förkämpar som Selma Lagerlöf, ”fröken Friman” eller Anna Whitlock, Kerstin Hesselgren och de mer samtida jämställdhetsministrarna Nyamko Sabuni och Maria Arnholm. Stort tack till er! Och stort tack till er som komma skall!

Anf. 75 ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservationerna 4 och 11.

Jämställdhetspolitik handlar i grund och botten om värderingar och människosyn och om att kvinnor och män ska ha samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter genom hela livet. Ingen ska diskrimineras på grund av könstillhörighet, och ingen ska ta sig rättigheter som förminskar eller kränker det motsatta könet.

Genom historien har modiga kvinnor men också män kämpat emot förtryck och orättvisor som har drabbat och fortfarande drabbar kvinnor runt om i världen. Varje dag kränks kvinnors människovärde just på grund av att de är kvinnor. Det tycks inte minst som att det sexuella förtrycket sitter djupast, oavsett var i världen vi befinner oss.

Arbetet för jämställdhet kommer aldrig att ta slut, eftersom det bottnar i värderingar och en etik som varje ny generation måste återvinna.

Fru talman! Till skillnad från en del andra politiska strömningar går inte kristdemokratisk jämställdhetspolitik ut på att allt ska vara fördelat exakt lika, eller på att människors fria val ska vara ett uttryck för strukturella förtryck. Att fritt kunna forma sitt eget liv och få respekt för sina livsval är en viktig del i ett demokratiskt och fritt samhälle. Den friheten får aldrig inskränkas med jämställdheten som täckmantel.

I jämställdhetsdebatten finns det tyvärr ibland tendenser att se grupp framför människa. Självklart finns det strukturer i vårt samhälle som bland annat missgynnar kvinnor. Och de strukturerna ska vi se, erkänna och analysera. Men när lösningarna och skuldbeläggningen blir kollektiv strider det mot den kristdemokratiska principen om det okränkbara människovärdet. Vi får inte förminska människor till att enbart representera ett visst kön, en viss ålder, en viss etnicitet eller en viss sexuell läggning. Vi är alla unika personer där könstillhörigheten utgör en del men långt ifrån allt.

Jämställdhetsfrågan får inte heller bli endast en kvinnofråga. Det finns områden där män som grupp faktiskt har en sämre utveckling än kvinnor. Det är viktigt att ta också de områdena på allvar, även om det största fokuset i jämställdhetsdebatten naturligtvis ska ligga på kvinnor. Men i skolan presterar pojkar betydligt sämre än flickor, och den skillnaden har ökat över tid. Det är ett oroväckande tecken. Bland hemlösa och missbrukare – kanske den mest sköra och utsatta gruppen i vårt samhälle – är en överväldigande majoritet män. Även bland brottsoffer som är utsatta för våld är den stora majoriteten män.

Även om jämställdhetsdebatten av naturliga skäl ofta har kvinnor och det kvinnliga perspektivet i fokus får vi inte glömma bort de delar där pojkar och män som grupp drabbas hårdare än flickor och kvinnor.

Fru talman! Bland annat av dessa anledningar är vi kristdemokrater kritiska till hur delmålet om att stoppa mäns våld mot kvinnor är formulerat. Det är olyckligt att ha ett mål som skuldbelägger män som kollektiv, vilket målbeskrivningen faktiskt gör. Man glömmer också bort de pojkar och män som faller offer för våld i en nära relation, antingen genom hederskultur eller från en manlig eller kvinnlig partner.

Vi vill därför att målet om mäns våld mot kvinnor kompletteras så att även våld i nära relationer inkluderas, liksom våld som sker i hederns namn. Om vi missar dessa delar missar vi en stor och viktig del av jämställdhetsarbetet.

Fru talman! Delmålet om att uppnå en jämn fördelning av det obetalda hemarbetet menar Kristdemokraterna är ett typexempel på ett område som politiker inte ska in och peta i. Även om målet i sig naturligtvis är lovvärt innebär det att det också blir fritt fram för politiker att föreslå åtgärder för att målet ska uppnås. Vi har redan sett hur en utredning vill öka styrningen av uttaget av föräldraförsäkringen, och jag befarar att detta bara är ett första steg.

Vi måste respektera enskilda människors och familjers egna val. Alla familjer är inte lika; livsval och livssituationer ser olika ut och kan också variera över tid i en och samma familj. Detta måste vi ha respekt för. Att med politiska medel tvinga, kvotera och förmana skapar inget bra samhälle, och det kommer alltid att vara enskilda som hamnar i kläm i ett sådant system.

Vi kristdemokrater vill detaljreglera så lite som möjligt och i så stor utsträckning som möjligt överlåta makten till enskilda och till familjer. Ibland kommer människor att göra val som vi i politikerkollektivet kanske inte gillar, men det måste vi acceptera. Och politiker ska inte in och reglera det obetalda hemarbetet – det sköter familjerna bäst själva.

Ett av de starkaste uttrycken mot jämställdhet är hedersvåldet och hedersförtrycket. Fenomenet är betydligt mer utbrett än vad många av oss kan föreställa oss. Det rör sig inte om några obskyra hushåll i några obekanta stadsdelar, utan detta är ett vanligt förekommande fenomen som både pojkar och flickor utsätts för. Det strider mot varje del av den värdegrund och den etik som vårt svenska samhälle bygger på och som det ska bygga på även framgent.

Vi har i Sverige varit för naiva i synen på hedersförtryck. Under lång tid gick det knappt att beröra ämnet utan att rasistkorten började hagla.

Många argumenterar för att man inte kan skilja på olika typer av våld utan säger att hedersförtryck är ett manligt förtryck precis som allt annat våld och att det bygger på patriarkala strukturer. Det gör sannerligen hederskulturen. Hedersförtrycket är dock en kategori för sig, där värderingen är att familjens heder står över enskilda familjemedlemmars integritet och människovärde.

Det här är värderingar som kan påverka hela samhällen och hela stadsdelar, och vi ser redan i dag hur vissa stadsdelar i våra storstadsområden är påverkade av hederskultur. Alliansen vill därför i en gemensam motion uppmärksamma denna problematik i de stadsdelar där hederstänkandet är vanligt förekommande.

Att de rödgröna partierna inte riktigt har förstått problematiken är uppenbart när man läser utskottets ställningstagande. Där förklaras hederproblematiken som sprungen ur socioekonomiska förhållanden, och där sägs att det skulle vara sociala klyftor som föder hederstänkande och hederskultur.

Det är faktiskt uppseendeväckande att de rödgröna partierna är fast i detta tänkande – som om det är Sverige som land som göder och skapar hederskulturer. Det är en skymf mot Sverige och våra värderingar att påstå något sådant. Hederskultur är en värdering som en del bär med sig till Sverige från sina hemländer och som går vidare från en generation till en annan. Det har ingenting med socioekonomiska klyftor att göra, utan det har med värderingar och människosyn att göra.

Fru talman! Sverige har kommit långt i jämställdhetsarbetet. Det ska vi vara stolta över, och vi kan tacka många modiga kvinnor genom historien.

Segern kan dock inte tas för given. Jämställdhetsfrågan måste vara levande, eftersom den har med värderingar och människosyn att göra. Politiken ska dock hålla tassarna borta från det som är upp till enskilda människor att själva besluta om. Jämställdhet får inte bli en täckmantel för att driva igenom socialistisk klåfingertpolitik. Jämställdhetsfrågan är en frihetsfråga, och det ska den också få förbli framöver.

Anf. 76 PAULA BIELER (SD) replik:

Fru talman! Vi ligger inte jättelångt från varandra i just detta betänkande, Erik Slottnér. Vi har många gemensamma ingångar, och jag blev på det stora hela väldigt glad av att höra mycket av det som sades i anförandet.

Min fråga är mer av en nyfiken karaktär. Jag nämnde i mitt eget anförande att vi har valt att inte stödja er reservation när det gäller förslaget om hedersrelaterat våld i vissa miljöer. Detta beror helt enkelt på att det enda den säger är att man ska uppmärksamma att det finns.

Jag undrar hur man har tänkt i fråga om de konkreta följd effekterna av ett sådant uppmärksammande av att situationen finns i vissa områden till skillnad från andra. Detta är en rent och skärt nyfiken fråga.

Anf. 77 ERIK SLOTTNER (KD) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är en väldigt bra fråga som Paula Bieler ställer. Den är viktig att tänka på, och det är viktigt att vara konstruktiv och komma med nya förslag på hur vi kan agera för att stoppa det tyranni som förekommer i många familjer i Sverige.

Jag tror att en viktig del i detta är samhällsorienteringen, som jag menar att vi behöver utveckla genom fler timmar och genom att få ett tydligare och mer konkret innehåll. Jag menar att hedersförtryck och hur vi ser på människor och familjer i Sverige behöver förstärkas i samhällsorienteringen och betonas mycket mer. Detta är ett konkret exempel.

Vi kristdemokrater har, liksom många andra partier, drivit på för att hedersförtryck ska få en egen brottskategori så att det inte blandas ihop med övriga våldstyper och så att vi erkänner hedersproblematiken som ett eget – jag kan säga säreget – samhällsproblem.

Jag tror också att det är viktigt att vi lyfter in det civila samhället. Civilsamhället kan stötta på olika sätt. I vissa av våra förorter där vi vet att hedersproblematiken är stor finns ett civilsamhälle som skulle kunna stötta, informera och vidareutbilda människor och familjer i hur vi ser på heder.

Detta handlar dock framför allt om en integrationspolitik som vågar ställa krav och som är tydlig med den värdegrund som vårt samhälle vilar på. Samhällsorienteringen kanske är det tydligaste exemplet, men då ska vi samtidigt veta att många av dem som utövar hedersförtryck inte omfattas av samhällsorienteringen eftersom de har bott här under väldigt lång tid. Där måste vi hitta andra ingångar.

Anf. 78 PAULA BIELER (SD) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Erik Slottner!

Det är bra. Jag tror säkerligen att vi efter valet kan komma att åtgärda väldigt mycket. Vi har ju lagt fram liknande förslag på alla dessa områden, från att utvidga samhällsorienteringen så att den blir mer obligatorisk och mer omfattande till sammanhållningspolitik som riktar sig även till dem som har vistats en längre tid i vårt land.

Det jag reflekterade över i just denna reservationstext och vad gäller textens fokus är att man talar om att särskilt uppmärksamma situationen som råder i vissa bostadsområden. Dessa satsningar handlar om att jobba generellt, i hela samhället. Det är själva uppmärksammandet som jag ställer mig frågande till.

I vårt grannland Danmark har man talat om särskilda lagar som ska gälla på olika sätt – man ska få olika straffsatter för olika bostadsområden. Jag tror och hoppas att detta inte är någonting som är aktuellt här från något parti.

Jag ställer mig dock frågande till att ett uppmärksammande av ett specifikt bostadsområde ska vara avgörande. Att det behövs mer åtgärder och satsningar generellt tror jag att vi är överens om. Det har, som sagt, både vi och andra under lång tid lagt förslag om av just den form som nu nämns.

Du kanske har lust att säga några mer konkreta ord just om bostadsområdena, Erik Slottner. Annars hoppas jag på fruktbara motioner och reservationer som kan vara gemensamma efter valet.

Anf. 79 ERIK SLOTTNER (KD) replik:

Fru talman! På samma sätt som vi säger nej till särskilda shariadomstolar och annat i olika delar av Sverige säger vi naturligtvis nej till särskilda typer av rättskipning i olika delar av Sverige oavsett vilken typ av rättskipning man vill införa. Där är vi helt överens.

Jag håller med om att det här kanske inte är det mest konkreta yrkandet eller den mest konkreta motionen. Yrkandet skulle mycket väl kunna fyllas med mer innehåll, och sådant innehåll finns ju i andra delar av våra motioner. Det ser man om man går in och läser olika utgiftsmotioner. Det här yrkandet är en del i en större motion.

Jag nämnde det civila samhället innan, och jag tror att civilsamhället kan göra mycket. Jag tror att moskéer som tar tydligt avstånd från hedersförtryck exempelvis skulle kunna göra en viktig insats i de här bostadsområdena. När vi talar om bostadsområden är det ofta hela stadsdelar vi menar. Socialtjänsten är viktig när det gäller att uppmärksamma och se barn

och även vuxna som utsätts för hedersförtryck i det egna hemmet. Kan vi på något sätt utbilda lärare och fritidspersonal i att upptäcka hedersförtryck och kan vi skapa en kultur där människor som utsätts för hedersförtryck, inte minst barn och ungdomar, vågar anmäla detta till någon som barnet eller ungdomen har förtroende för i skolans värld, inom socialtjänsten eller i fritidsverksamheten kanske man på det sättet kan få fler anmälningar och därmed också upptäcka fler fall.

Det handlar om att skapa tillit och förtroende för den svenska myndighetsstrukturen och civilsamhället. Kan vi skapa det kan vi säkert komma en bit på väg i detta arbete.

Anf. 80 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S):

Fru talman! Jag börjar med att tala om jämställdhetsområdet, och sedan kommer min partikamrat Eva-Lena Jansson att tala om diskrimineringsområdet.

Fru talman! Metoo-uppropet är den största jämställdhetsrörelsen på mycket länge. Många fick sig säkert en tankeställare gällande hur vanligt det är att flickor och kvinnor har utsatts för sexuellt ofredande och sexuellt våld. Som nyanställd eller med otrygg anställning vittnar många om att de trodde sig vara tvungna att finna sig i det. Många vittnar om en dålig arbetsmiljö, vilket är något som ingen ska tvingas att stå ut med eller tro att man ska behöva finna sig i.

Metoo-uppropet kom till Sverige när vi var rustade, för vi hade jobbat ganska länge med jämställdhet. Sverige var också rustat på så vis att vi vågade lyssna, och vi hade en feministisk regering som direkt förstod allvaret i det här och som tog det på största allvar. Därför välkomnar vi socialdemokrater att vår regering satsade mer pengar i vårändringsbudgeten på det förebyggande och kompetenshöjande arbetet mot sexuella trakasserier i arbetslivet så att Arbetsmiljöverket kan genomföra informations- och utbildningsinsatser som stöd både till arbetsgivare och till regionala skyddsombud. Skyddsombuden har en viktig roll i att stödja arbetstagarna på arbetsplatsen.

Det är också viktigt att vi tar hand om alla vittnesmål så att det inte har varit förgäves för de flickor och kvinnor som faktiskt vågat berätta trots att det har väckt många och starka känslor. Just nu är det extra bra att vi har fått en ny jämställdhetsmyndighet som kan ansvara för detta och se till att saker och ting blir gjorda framöver och att man kan ta vara på de här berättelserna.

Fru talman! I det här betänkandet har allianspartierna en gemensam reservation där de bekymrar sig över kvinnors ohälsa och dåliga arbetsmiljö. Jag välkomnar att allianspartierna har vaknat upp nu, för kvinnors dåliga arbetsmiljö och sjukskrivningstal är inget nytt. De problemen fanns när Alliansen själv hade makten. Alliansens lösning var då skattesänkningar, inga större satsningar på välfärd eller arbetsmiljö och en försämrade sjukförsäkring. Alliansen tog också bort Arbetslivsinstitutet, ALI, som forskade och samlade in kunskap bland annat om kvinnors arbetsrelaterade ohälsa. Efter nedläggningen kan man tydligt se att arbetsmiljöpolitiken har varit eftersatt.

Vi socialdemokrater gör precis tvärtom. Vi satsar historiskt mycket på välfärden. Vi satsar historiskt mycket på arbetsmiljön och har en arbetsmiljöstrategi för det moderna arbetslivet 2016–2020. Vi satsar på mer resurser till Arbetsmiljöverket och en bättre sjukförsäkring, och nu i sommar öppnar vi en ny myndighet för arbetsmiljökunskap som ska arbeta med det förebyggande arbetet, minska den arbetsrelaterade ohälsan och sjukfrånvaron inte minst i kvinnodominerade yrken. Regeringen har tidigare satsat medel på forskning om kvinnodominerade yrkens arbetsmiljö och kvinnors arbetsrelaterade ohälsa.

Fru talman! Vår feministiska regering har gjort många bra saker för ett mer jämställt Sverige. Så här i slutet av mandatperioden vill jag summera lite av det politiska innehållet vad gäller jämställdhet. Jag lovar att jag inte ska läsa upp hela listan – jag har en som är mer än 25 sidor lång.

Det är historiska satsningar på välfärden. Äldreomsorg, sjukvård, såväl cancervården som förlossningsvården, skola och förskola har fått mer resurser. Förra veckan rapporterades att barngrupper minskar i storlek på förskolan, och ca 28 000 fler är anställda i skolan. 250 000 fler har fått jobb, varav ca 100 000 fler i välfärden. Det har gjort att välfärdsarbetarna har fått fler kollegor. Det finns nu fler utbildningsplatser så att man kan byta yrke eller hitta rätt yrke direkt. Vi har en ny jämställdhetsmyndighet, och en myndighet för arbetslivskunskap kommer igång i sommar.

Vi har infört två nya delmål: jämlik hälsa och jämlik utbildning. Vi har årliga satsningar på kvinnojourer. Vi satsar på kunskap och utbildning för att kunna bemöta flickor och kvinnor som utsatts för sexuellt våld och våld i nära relationer. Det har också gjorts en överenskommelse mellan SKL och Kommunal om heltid, och det arbetet är påbörjat. Vi satsar på lönekartläggningar varje år och för fler företag. Bostadsbidrag har höjts. Vi har tagit bort vårdnadsbidraget och stupstocken i sjukförsäkringen, höjt barnbidraget och underhållsbidraget, höjt och förbättrat A-kassan, fortsatt arbetet för en mer jämställd föräldraförsäkring och tagit bort pensionärsskatten för väldigt många pensionärer. Ganska snart kommer vi också att få en ny samtyckeslag. Listan kan göras än längre, men för tids vinnande slutar jag där.

Allt det här görs inte av sig självt, utan det handlar om socialdemokratisk jämställdhets- och välfärdspolitik och att vi är tydligare när vi budgeterar och tittar på hur vi inom alla politikområden fördelar pengarna på ett mer rättvist, jämlikt och jämställt sätt än vad tidigare regeringar har gjort.

Trots att vi har gjort många bra saker finns det mer att göra. Vi vet nämligen att kvinnor inte får hela lönen utan förlorar ca 3,6 miljoner under sitt arbetsliv. Vi vet att heltid är norm för män men inte för kvinnor. Vi vet att arbetskläder för män är en självklarhet men att det inte är det för kvinnor. Vi vet att kvinnorna fortfarande står för det mesta av det obetalda arbetet när man har bildat familj. Samtidigt vet vi att kvinnor utbildar sig mer än män men att det inte syns i kvinnors plånbok.

Det handlar också om klass och kön. Enligt LO:s senaste jämställdhetsbarometer har bara fyra av tio kvinnor tillsvidareanställning på heltid. 25 procent av LO-kvinnorna har tidsbegränsade anställningar. 50 procent av LO-kvinnorna har deltid. 58 procent av kvinnorna har otrygga anställningar, det vill säga är anställda kanske för en dag eller några timmar. Pratar man klass och kön är skillnaderna stora: Makteliten tjänar 55 gånger mer än en industriarbetare och 60 gånger mer än en undersköterska. Det

finns alltså mycket kvar att göra, både politiskt och för arbetsmarknadens parter.

Fru talman! Mäns våld mot kvinnor måste upphöra. Flickor och kvinnor ska inte bli utsatta för så kallat hedersrelaterat våld eller förtryck. Här behövs mer kunskap och att allt fler agerar, såväl i skolan och på arbetsplatsen som grannar emellan. Vi välkomnar att regeringen har gett Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att erbjuda utbildnings- och kunskapsstöd gällande bland annat hedersrelaterat våld och förtryck till både lärare och ansvariga vid högskolor och universitet.

Fru talman! När 250 000 fler har ett jobb får vi mer skatteintäkter att satsa på välfärden, vilket är bra för alla. När ca 100 000 fler arbetar i välfärden blir arbetsmiljön bättre för väldigt många kvinnor. När över 5 miljoner människor i Sverige går till jobbet skapas framtidstro och möjlighet för människor att försörja sig samt vara en god förebild för sina barn. Det är så vi bygger ett starkt Sverige.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

(Applåder)

Anf. 81 ERIK ANDERSSON (M) replik:

Fru talman! Den offentliga sektorn är en stor arbetsgivare för framför allt kvinnor, och där är det politiken som är arbetsgivaren. Man kan ju prata om jämställda löner, men i praktiken ser det inte alltid lika bra ut där exempelvis Socialdemokraterna styr. Det måste ju vara en nagel i ögat på Socialdemokraterna och Vänstern att M-styrda Solna har de mest jämställda lönerna i Sverige när det gäller kommunalanställda. I Täby tjänar kvinnorna mer, och även det är en moderatstyrd och alliansstyrd kommun.

Min enkla fråga är egentligen en inbjudan. Jag skulle gärna vilja bjuda ut Socialdemokraterna på ett studiebesök till Solna för att se hur man arbetar med jämställdhet på riktigt.

Anf. 82 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik:

Fru talman! Ja, det är alltid trevligt att komma ut och titta på olika kommuner och deras jämställdhetsarbete.

Precis som jag sa i mitt anförande får många kvinnor varken heltid, arbetskläder eller en rättvis lön. Ofta får de även otrygga anställningar. Men oavsett vem som styr kommunerna finns det en viss benägenhet till lägre löner bara för att det gäller kvinnodominerade yrken. Det finns dock goda exempel också: Jag fick i förra veckan höra från någon av mina partikamrater att man i kommunen Bollebygd, som hör till mitt partidistrikt, genom sina lönekartläggningar varje år sett att kvinnodominerade yrken som undersköterskor, förskollärare och barnskötare var underbetalda. Nu gör man en korrigering, och dessa tre yrkesgrupper får ett ganska stort lönepåslag. Det är så man kan jobba med politiska styrmedel, som vi har gjort här.

Det är också så att SKL har fått ett uppdrag när det gäller detta med heltid, vilket är oerhört viktigt. I vissa kommuner – jag kan titta på min egen hemkommun, Borås stad – har man jobbat jättelänge med heltid som en rättighet. Men vem är det som har motverkat detta i Borås stad? Jo, det är dina partikamrater, Erik Andersson. Det är Moderaterna och Alliansen. De gick med på det en gång, för två yrkesgrupper, men inte fler. När det

Anf. 83 ERIK ANDERSSON (M) replik:

Fru talman! Jag ställde en enkel fråga: Är Ann-Christin Ahlberg intresserad av att komma ut på ett studiebesök för att se hur man arbetar med jämställda löner på riktigt? Nu råkar det ju faktiskt vara så att det är Solna som är den mest jämställda kommunen. Sedan kan du skylla ifrån dig hur mycket du vill, Ann-Christin Ahlberg, och tala om ditten och datten – i Solna har vi ett konkret exempel. Följ gärna med mig ut dit, så ska vi se hur man arbetar med jämställdhet på riktigt! Svårare än så är det inte, fru talman.

*Jämställdhet och
åtgärder mot
diskriminering*

Anf. 84 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik:

Fru talman! Jag vet inte om det var jag som var otydlig, Erik Andersson, men mitt svar i den förra repliken var att jag tycker att det är trevligt att komma ut på studiebesök. Därmed tyckte jag att jag tackade ja till att få se hur man jobbar med jämställda löner just i er kommun.

Jag vågar dock påstå att jag har ganska stor erfarenhet av hur man *kan* jobba med jämställda löner – och hur man *måste* jobba med jämställda löner. En sådan sak när det gäller en kommun, när vi nu talar om den offentliga sektorn, är att man politiskt måste våga sätta ned foten och i löneutrymmet lägga en extra pott just för att se till att de kvinnodominerade yrkena faktiskt blir upphöjda till sitt rätta värde.

Det handlar också om att göra olika arbetsvärderingar, så att man ser vem det egentligen är som får den rätta lönen. Har man satt rätt lön utifrån den kompetens och svårighetsgrad som yrket eller arbetsuppgiften innebär? Så ser det nämligen inte ut, utan lönen har ofta satts utifrån mannen som norm som försörjare. Det ligger kvar sedan gamla tider, men så ser sanningen inte ut. Det finns i dag fler kvinnor som är ensamstående och försörjer sin egen familj än det finns män som gör det.

Här handlar det alltså om att faktiskt lyfta alla yrken, oavsett om de finns i den offentliga eller den privata sektorn, så att kvinnor får det rätta värdet på arbetsmarknaden.

Anf. 85 PAULA BIELER (SD) replik:

Fru talman! Det finns mycket man skulle kunna säga. Det finns både saker jag håller med om och saker jag inte riktigt håller med om, men jag begärde ordet när den så kallade stupstocken nämndes.

Jag har ju förmånen att sitta även i socialförsäkringsutskottet och jobbar lite med de frågorna, och det har varit mycket diskussioner fram och tillbaka. Det system vi hade tidigare var definitivt inte optimalt, men det system vi har nu är knappast bättre. Det var inte alls särskilt länge sedan man avslöjade exempelvis att handläggare får högre lön ju fler avslag de gör och så vidare. Detta bottnar i de signaler och sparkrav som regeringen har skickat ut.

Jag noterade att det i anförandet var mycket som lyftes fram och som det kanske är lite felaktigt av regeringen att ta åt sig äran för; det är utredningar som har varit på gång länge, och det är förslag som trots allt ska igenom den här kammaren. De signaler regeringen skickar ut står dock för regeringen; där har vi ingen påverkan. Faktum kvarstår att det är betydligt

fler som blir av med sin sjukersättning nu än det var när det fanns en bortre tidsgräns.

Jag har en lite mer konstruktiv fråga. Vi vet ju alla att det är kvinnor som i större utsträckning drabbas av det här. Det är därför som vi har lyft upp det som en jämställdhetsfråga. När kommer det en ordentlig översyn av helheten? Finns det några inspel i hur man ska se över exempelvis försäkringssystemet där det inte är luddiga incitament som skickas från Regeringskansliet som avgör resultatet? Tänker man se över lagstiftningen som helhet och möjliggöra för ett system där personer inte faller mellan stolarna? Det kan finnas tidsgränser, men tidsgränser som kan hjälpa personer in i nya system, i nästa steg där man behöver hjälp på annat sätt än bara sjukpenning.

Anf. 86 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik:

Fru talman! Den förra regeringen ändrade ju i sjukförsäkringen så att den blev försämrad. Det infördes en stupstock och mer därtill.

När det gäller att det ska bli en bättre sjukförsäkring än i dag kämpar jag, precis som Paula Bieler, för att människor inte ska hamna mellan stolarna, vilket inte är okej.

Förra veckan fick generaldirektören avgå från Försäkringskassan, och det ska komma dit en ny person. Man hänvisar hela tiden till domar. Jag tycker att det är olyckligt om man bara tittar på domar. Man måste se den enskilda personen och den enskilda människan. Det är faktiskt den som drabbas.

Sjukförsäkringen syftar till att den ska vara bra för den som är sjuk och behöver en försäkring tills man har tillfrisknat, fått en rehabilitering eller en operation.

Det som är oerhört viktigt är att man jobbar förebyggande mot arbetsohälsa och med en god arbetsmiljö så att man slipper att bli sjuk. De stora grupperna är de kvinnodominerade yrkena. Det är där folk faktiskt blir sjuka och de stora sjuktalen finns. Det är därför som det är så oerhört viktigt att satsa på välfärden så att det blir fler som jobbar där. Då blir det en bättre arbetsmiljö för dessa kvinnor.

Sedan måste också den andra välfärdssektorn hänga med så att kvinnor känner att de kan gå lugnt och tryggt till jobbet och ha en bra arbetsdag.

Anf. 87 PAULA BIELER (SD) replik:

Fru talman! Tack för det svaret, Ann-Christin, även om det inte var något direkt svar på det som jag frågade.

Vi har tillskjutit resurser till arbetsmiljö och till fler heltidsanställningar, något som Socialdemokraterna har velat lagstifta om men inte skjutit till resurser för. Det är bra att man satsar på det området, men det finns mycket mer att göra. Vi har många förslag på hur man kan förbättra arbetsmiljön inom framför allt offentlig sektor som vi vet är kvinnodominerad. Det gäller framför allt vård- och omsorgssektorn. Förslagen innebär att man ska se över regelverk kring delade turer, heltid, deltid och så vidare.

Men jag frågade specifikt om sjukförsäkringen. De flesta har nog noterat att generaldirektören fick gå. Det är valår och valrörelse, så man skylar gärna ifrån sig på bondeoffer. Det är regeringen som har skickat signaler om att man behöver spara, det är ett faktum. Det är också ett faktum att

det är fler personer som blir utförsäkrade nu än vad det var när det fanns en borte tidsgräns. Antalet har ökat.

Tidsgränsen som sådan var inte optimal eftersom det inte fanns något mellansteg. Det fanns inget bra system för vad som hände när någon hade nått tidsgränsen. Jag undrar vad man ser över. Vad vill man ha för system? Vill man ha kvar ingen gräns alls, så att människor eventuellt kan fastna i sjukförsäkringssystemet i all evighet? Det hjälper ju inte.

Jag var sjukskriven ett tag på grund av stressfaktorer. Det är en av de vanliga faktorerna för just sjukskrivna kvinnor. Problematiken ligger i de konstiga avslag som har gjorts och i regelverket. Det är nog många som går tillbaka till arbetet för tidigt därför att man inte vet vad som händer. Man vet inte heller hur systemet ska hjälpa en att komma tillbaka. Det är där som problematiken ligger.

Vi har förslag som vi jobbar på och som vi presenterar delar av. Jag undrar hur Socialdemokraterna ser på hur man ska se till att personer inte faller mellan stolarna eller fastnar i ett system utan hjälp tillbaka.

Anf. 88 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik:

Fru talman! Det som är absolut viktigast för att kvinnor inte ska hamna i en lång eller en kort sjukskrivning är ju att man satsar på sjysta arbetsvillkor så lika männens som möjligt och att det finns bra och funktionella arbetskläder som är avpassade för den arbetsuppgift som utförs. Det är ingen självklarhet för kvinnor. Man bör också se över hur det är med stressen, pressen och raster på arbetsplatsen.

Det är ganska många som jobbar deltid som hoppar över rasterna för att kunna gå hem en halvtimme tidigare, vilket kan få förödande konsekvenser. Det fungerar i en eller två veckor eller en månad. Men vi vet att om man inte återhämtar sig på längre sikt kommer man förr eller senare att hamna i en sjukfälla.

Den förra regeringen drog in den forskning som fanns om varför kvinnor blir sjuka. Det fanns också en samlad kunskap på det området. Det gjorde ju inte saken bättre, snarare tvärtom. Om vi hade haft kvar den kunskapen i åtta år – nu hade det till och med varit i tolv år – kanske vi hade vetat exakt vad vi skulle göra för att göra rätt saker och minska sjukskrivningstalen. Den enskilde personen skulle kanske då inte ha blivit drabbad av sjukdom eller ekonomiskt bortfall.

Med satsningar på heltid, arbetsmiljö och arbetslivsforskning kommer vi nog långt. Man bör också dela mer både på föräldraledigheten och på det obetalda hemarbetet. Då kommer vi en bra bit på väg.

Anf. 89 ERIK SLOTTNER (KD) replik:

Fru talman! Ann-Christin Ahlberg tog upp detta med kvinnligt dominerade arbetsplatser i sitt anförande. Det som under den här mandatperioden verkligen har stått i skottgluggen har ju varit det kvinnligt dominerade företagandet. Det nämnde inte Ann-Christin särskilt mycket om i sitt anförande, och det kan jag verkligen förstå.

Retoriken från vänsterpartierna har varit bedrövligen om hur man ser på det kvinnligt dominerade företagandet både inom hushållsnära tjänster och inom välfärdsektorn. Företagandet inom dessa sektorer har minskat under mandatperioden, eller snarare har ökningen avtagit. Crescendot kom verkligen med Ilmar Reepalus utredning om vinstförbud för de företag som

agerar inom välfärdssektorn. Vi har också sett att RUT-avdraget har försämrats under mandatperioden.

Då vill jag ställa frågan till Ann-Christin Ahlberg: Hur ökar det jämställdheten att beröva möjligheterna till företagande inom välfärdssektorn? Hur förbättrar det jämställdheten att försvåra för företagande vad gäller den hushållsnära sektorn?

Ann-Christin Ahlberg lyfte också att mäns våld mot kvinnor måste upphöra, och där är vi helt överens. Jag vill ändå ställa frågan om Ann-Christin Ahlberg och Socialdemokraterna skulle kunna tänka sig ett mer inkluderande begrepp för våld i nära relationer och inte bara prata om mäns våld mot kvinnor? I det begreppet osynliggör man det våld som sker mot män och kvinnor i samkönade relationer. Det osynliggör också det våld som män utsätts för av en kvinnlig partner.

Om man skulle få ett mer inkluderande begrepp och tala om att våld i nära relationer ska upphöra, då inkluderas både män och kvinnor samtidigt som det också kan täcka in det hedersrelaterade förtrycket.

Jag vill fråga hur Ann-Christin Ahlberg ser på detta.

Anf. 90 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik:

Fru talman! Vi socialdemokrater är väldigt tydliga i frågan om vinster i välfärden. Vi tycker att våra gemensamma skatteintäkter ska gå till vård, skola och omsorg och till det som vi har gemensamt, inte till några stora företag som placerar sina stora vinster på någon konstig ö som jag inte kan uttala namnet på. Det är ju inte så många av de större företagen som drivs av kvinnor, utan det gäller mer de små företagen.

Som det också står i vårt betänkande ingår det i delmålet om ekonomiskt jämställdhet att det ska vara samma möjligheter att driva företag som kan växa och generera inkomst. I regeringens nationella strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft för 2015–2020 lyfter man ju fram att man vill göra fortsatta insatser för att främja kvinnors företagande. I budgetpropositionen för 2018 gjorde vi också särskilda insatser för utrikesfödda kvinnor och deras möjlighet till ett eget företag.

Detta tycker jag inte är att göra ingenting. På grund av tidsbrist hann jag inte ta upp det här i mitt anförande, så det var bra att vi kunde tala om det i replikskiftet.

Anf. 91 ERIK SLOTTNER (KD) replik:

Fru talman! Här fortsätter Socialdemokraterna genom Ann-Christin Ahlberg att göda och sprida myten om att de företag som finns inom välfärdssektorn skulle vara några stora jättar som flyttar pengar till öar med namn som inte kan uttalas. Detta är en mycket marginell företeelse i svensk välfärd.

Det är de små företagen som kvinnor driver och som Ann-Christin Ahlberg nämner i replikskiftet som regeringen nu vill lägga ett vinstförbud för. Den utredning och det förslag som har lagts fram handlar ju inte om en begränsning av vinstuttag; det handlar i praktiken om ett vinstförbud. Det kommer inte att vara möjligt att driva små företag så länge man inte har ett stort ägande i fastigheter och annat.

För väldigt många kvinnor som i dag driver små och uppskattade välfärdsföretag kommer det inte att vara möjligt att göra det i framtiden. De kommer att få lägga ned om propositionen går igenom. Era egna ministrar har dock sagt att den inte kommer att göra det. Därmed finns inget hot, har ni sagt. Propositionen är i alla fall ett hot mot de små välfärdsföretagen. Det måste regeringen och dess partier veta om.

Det är en grej vad målen säger. Det viktiga är ändå vad man gör för att uppnå målen, alltså den praktiska politiken. Det hjälper inte att ha ett mål om att det kvinnliga företagandet ska öka om man sedan bedriver en politik som gör att kvinnors företagande minskar. Det är väl ändå den praktiska politiken som är det viktiga och som spelar roll, inte vilka mål som Socialdemokraterna och Miljöpartiet har satt upp i ett betänkande?

Anf. 92 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik:

Fru talman! Det är kanske inte okänt för de flesta att Kristdemokraterna och Socialdemokraterna inte alltid delar samma värderingar och ideologi. Vi socialdemokrater står upp för att små företag ska ha en chans att blomstra. Vi vill även att de ska konkurrera på lika villkor. Vi har gjort många satsningar på detta.

När jag möter många kvinnor som vill starta företag eller som håller på att starta företag pratar de med mig om att det inte finns barnomsorg efter kanske kl. 18 eller att man inte kan hämta sitt barn kl. 21 för då är det nattis. Sådana praktiska saker är oerhört viktiga för kvinnor för att de fullt ut ska kunna engagera sig i sitt företag och sin bransch.

På samma sätt är det om man har någon äldre eller en person som behöver lite omsorg. Då är det oerhört viktigt att de tjänster man får från välfärdssektorn är av mycket hög och god kvalitet, och att detta är tillgängligt för alla. Det är på så vis kvinnor får en chans, eftersom de fortfarande tar huvudansvar för hem och familj oavsett om de har ett eget företag eller håller på att starta ett. Detta nämner Kristdemokraterna över huvud taget inte. Det gör dock vi. Välfärden ger kvinnor möjlighet att både förvärvsarbета och starta egna företag. Samtidigt måste vi skapa förutsättningar för kvinnor att våga starta företag, vilket vi har gjort i målet och i den nationella strategin.

Anf. 93 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP):

Fru talman! Det är lätt att tro att utvecklingen alltid går framåt och att målet oundvikligen är jämställdhet i världen och i Sverige. Några kanske tänker att vi i Sverige redan har uppnått jämställdhet och att Sverige alltid kommer att vara i framkant på detta område. Det tas gärna för givet – lite som vi kanske kan tänka att Sverige alltid ska vara i världstoppen när det gäller miljöomställningen, oavsett vilka partier som får bestämma.

Fru talman! Så är dock inte fallet. Det märker vi när vi lyssnar på denna kammardebatt och de förslag, eller snarare brist på förslag, som kommer från flera borgerliga partier och från Sverigedemokraterna. Vi ser det även när vi blickar ut i världen i en tid när kalla vindar blåser. Idéer som vi tog för givna – varje människas lika värde, mänskliga rättigheter, asylrätten och varje kvinnas rätt att råda över och bestämma över sin egen kropp – ifrågasätts och inskränks i inte bara diktaturer utan även det som brukar kallas liberala demokratier.

Sverige står då ändå upp och tar ytterligare steg mot jämställdhet. I Sverige finns världens första feministiska regering. Det är inte en slump, fru talman, att det sammanfaller med den första regering som Miljöpartiet är med och bildar.

När Donald Trump drar in biståndet för tusentals kvinnor och deras möjlighet att råda över sina graviditeter och sin fertilitet mobiliserar den svenska feministiska regeringen som en av de främsta givarna globalt sett till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Initiativet She Decides har varit otroligt viktigt för att täcka upp för det hål som USA har skapat globalt när man dragit undan sitt stöd.

Det svenska kärnstödet till FN:s befolkningsfond har under 2014 och 2015 uppskattningsvis förhindrat över 200 000 osäkra aborter, och 1,6 miljoner människor i världen har genom detta bidrag fått tillgång till preventivmedel. Här gör Sverige skillnad för kvinnor på liv och död.

Mer än någonsin satsar regeringen på kvinnors och flickors mänskliga rättigheter genom det humanitära stöd som ges i biståndet. En ny strategi i biståndet har lett till en 35-procentig ökning av stödet till kvinnoorganisationer inom ramen för utvecklingssamarbetet.

Fru talman! Världen har nu haft ett land med en feministisk regering i snart fyra år. Det är verkligen ingen självklarhet. Det är inte självklart att Sverige har en feministisk regering, och de reformer som genomförs är inte okontroversiella.

Se bara på vårdnadsbidraget! Det är ett bidrag som har lett till att framför allt lågutbildade och nyanlända kvinnor har låsts in i hemmet med inkomster som inte går att leva på, utan man är beroende av en partners inkomst. Det här är ett bidrag som Moderaterna in i det sista har försvarat. Jag måste fråga, fru talman, om Moderaterna står kvar vid denna linje. Moderaterna är ju emot bidrag i alla andra sammanhang och vill uppmuntra människor att arbeta. Försvarar Moderaterna fortfarande vårdnadsbidraget?

Föräldraförsäkringen är ett annat område där vi gång på gång har fått strida för de små steg mot jämställdhet som trots allt har tagits. Den tredje reserverade månaden i föräldraförsäkringen – den så kallade tredje pappamånaden – fick knappt stöd, tack vare Liberalerna. De har visserligen en mycket stolt feministisk historia. Det vill jag ändå ge Said Abdu kredd för. Men vad ser vi framöver?

Kommer Liberalerna att stå fast vid målet om att individen ska stå i centrum även i familjepolitiken? Dagens system, där bara tre månader är individuella, har i stället kollektivet, familjen, i centrum. Då blir det inte den individuella kvinnans beslut, utan det blir ett kollektivt beslut då den individuella kvinnan på grund av de strukturer som vi gemensamt med Liberalerna ser i samhället blir den som tar ut den absoluta majoriteten av föräldradagarna.

Detta får konsekvenser på arbetsmarknaden, och det får konsekvenser för pensionerna. Att få ett mer jämställt uttag av föräldraförsäkringen är en av de viktigaste reformerna för att uppnå jämställdhet i Sverige. Miljöpartiet vill se en tredelning. Vi vill gå vidare med förslag som en statlig utredning har presenterat. Men det saknas, fru talman, stöd i den här kamraren i dag.

Om 20 dagar debatterar vi ett annat förslag, som Miljöpartiet stridit för i över tio års tid. Det gäller en samtyckeslag, en lag som säger att gränsen

mellan våldtäkt och frivilligt sex går vid just frivillighet. Tänk att lagen inte ser ut så i dag! Parti efter parti har anslutit sig till den här linjen. Det kommer sannolikt att råda enighet när lagen klubbas igenom. Men det hade inte blivit så om vi som ville jämställdhet hade gett upp.

Fru talman! Ibland handlar oenigheten på jämställdhetsområdet inte om att någon är för jämställdhet eller för vissa förslag och att andra är emot. På vissa områden handlar det i stället om prioriteringar. Var lägger vi pengarna? Hur mycket är vi beredda att satsa?

De flesta av oss är överens om att kvinnojourerna gör ett mycket viktigt arbete för dem som utsätts för våld. Men satsningarna har ökat dramatiskt med den här regeringen. Den tioåriga nationella strategin mot mäns våld mot kvinnor, som även omfattar hedersrelaterat våld och förtryck, våld i nära relationer, oavsett förövare och offer, samt prostitution och människohandel, innebär satsningar på 1,3 miljarder kronor. Den flyttar fokus på ett sätt som vi aldrig har sett tidigare. Moderaterna verkar tycka att skillnaden ska göras när det redan är för sent, det vill säga i rättsväsendet. Vi flyttar fokus till att förebygga att det sker.

Jag säger inte att det finns en motsättning, för vi gör också historiska satsningar på polisen. Moderaterna nöjer sig dock med att säga att det är där man löser problemet. Men då har ju redan människor blivit utsatta. Vi måste arbeta långt tidigare, med sex- och samlevnadsundervisning i skolan och utbildningsinsatser för de yrkesgrupper som träffar utsatta. Vi måste arbeta mot destruktiva maskulinitetsnormer.

Jag har lyssnat på Moderaterna. Jag har lyssnat på Liberalerna. Jag har lyssnat på Kristdemokraterna. De har alla talat om vikten av jämställdhet. Men konkreta förslag hör jag faktiskt bara på ett område, nämligen arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Det är ett mycket viktigt område. Men låt oss inte reducera jämställdhetspolitiken till bara det.

Vad gäller arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck har regeringen tagit stora steg framåt. Utöver den tioåriga nationella strategins 1,3 miljarder har vi satsat 100 miljoner på insatser specifikt mot hedersrelaterat våld och förtryck. Vi har tillsatt en utredning som har i uppdrag att föreslå en lagändring som mitt parti och många andra har drivit i flera år, nämligen en straffskärpningsgrund för brott i hederns namn. Vi har jämställt straffen för könsstympling med dem för våldtäkt, för det var inte rimligt att det bara var några veckors fängelsestraff som minimum. Vi satsar också på att öka kunskapen, även nationellt, men framför allt där den betyder som mest: hos varje människa som möter en utsatt ute i kommunerna. Det ska ske till exempel genom att alla socialsekreterare i sin grundutbildning ska få grundläggande kunskaper om de här frågorna.

Fru talman! Jag har redan dragit över min talartid. Det finns mycket mer att säga om regeringens satsningar inom hälso- och sjukvården och mot den psykiska ohälsan, om den viktiga och centrala jämställdhetsintegreringen, om jämställdhetsbudgeteringen som nu går på export med mera, men innan ni alla tröttnar får jag avsluta genom att yrka bifall till förslaget i arbetsmarknadsutskottets betänkande.

(Applåder)

Anf. 94 PAULA BIELER (SD) replik:

Fru talman! Ja, det finns sannerligen mycket att säga. Det här var inte ett anförande där jag höll med om så jättemycket. Jag höll absolut med om

vissa delar, självklart. Men det fanns också saker att reagera på. Till exempel tar man åt sig äran för utredningar som har startats av andra. Det är bra att man skärper straffen, exempelvis för sex med barn. Från början ville man inte ens ha fängelsestraff. Det är bra att det på många olika sätt går åt rätt håll, även när det gäller sexualbrott och så vidare.

Jag begärde dock såklart replik för att det talades om vårdnadsbidrag och föräldraförsäkring. Moderaterna kanske inte vill försvara vårdnadsbidraget. Jag har inga problem med att göra det. Varje familj är unik. Varje barn är unikt. Vissa känner att de inte vill eller har möjlighet att skola in sina barn direkt utan kanske behöver göra det under en längre tid och utnyttja en längre tid än den som finns genom föräldrapenningen. Vi menar att man inte ska behöva riskera jobbet på köpet om man gör så.

Summan är väldigt låg. Det håller jag med om. Då kanske den snarare borde höjas, så att det blir möjligt att stanna hemma med barnet längre och inte skola in det enligt den mall som passar för alla andra. Man ska inte trilla alltför långt bak ekonomiskt bara för att man behöver göra på det sättet.

När det gäller föräldraförsäkringen är det samma sak. Vi är varken individer eller kollektiv i en större bemärkelse. Men de flesta av oss är en del av en större familj. Framför allt när man skaffar barn har man förhoppningsvis en partner som man kan diskutera med. Föräldraförsäkringen är redan individuell. Alla har olika situationer. För mig är det självklart att en äkta jämställdhet bygger på frivillighet och valfrihet. Valfrihet får man aldrig om man försöker tvinga in alla i samma mall. Varför är ni så fixerade vid att räkna kvinnor och män och bestämma att alla ska agera precis lika? Varför låter ni inte folk få välja själva?

Anf. 95 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik:

Fru talman! Nej, det verkar inte som att Moderaterna vill försvara vårdnadsbidraget här i dag. Jag hoppas att det beror på att de har lämnat den tanken. Vårdnadsbidraget har faktiskt visat sig vara en katastrof ur ett jämställdhetsperspektiv, ur ett integrationsperspektiv, ur ett språkinlärningsperspektiv och för barnen. Det har visat sig ha konsekvenser för kvinnorna, som blivit inlåsta i hemmet under mycket lång tid med en mycket låg inkomst som dessutom inte varit pensionsgrundande.

Faktum är att vi i Sverige har en av de mest generösa föräldraförsäkringarna. Det tycker jag att vi ska vara stolta över. Men att uppmuntra till ett system där kvinnor helt tappat kontakten med arbetsmarknaden under många års tid till en mycket liten ersättning är något som jag inte kan förstå att Moderaterna kan försvara.

Ni i Sverigedemokraterna har däremot i grunden en helt annan syn på jämställdhet och på män och kvinnor. Det är en syn som går ut på att det inte är några problem om vi har ett strukturellt ojämnt samhälle där kvinnor är hemma. Att ni försvarar detta förvånar mig inte. Men det är ju där vi verkligen skiljer oss åt. Miljöpartiet är ett feministiskt parti som vill motverka strukturer som missgynnar kvinnor. Sverigedemokraterna vill inte det. Man vill inte se de här strukturerna utan tror att det är en slump att kvinnor i stor utsträckning frivilligt väljer att bli fattigare. Det är dock inte fallet.

(Applåder)

Anf. 96 PAULA BIELER (SD) replik:

Fru talman! Annika Hirvonen Falk har fel om vår politik. Jag tror inte att det är en slump att man gör olika val. Jag tror att det finns många olika anledningar till det. Jag tror inte heller att det är en slump att sjuktalen ökar för kvinnor som inte får vara hemma med barn i den utsträckning de vill, även enligt internationell forskning och så vidare. Jag tror inte att det är en slump att man på många håll ofta gör mer traditionella val ju bättre ekonomi man har. Men jag tror att det viktiga är att möjliggöra valen.

Skillnaderna mellan våra två partier är att mitt parti har tilltro till att vuxna människor kan göra val för sitt eget liv. Vi anser att de också ska få möjlighet att göra de valen. Jag vill satsa på utbildning. Jag vill satsa på information, gärna tidigt i åldrarna och i skolan. Låt människor möta olika delar av arbetslivet för att kunna se vilken bransch de vill jobba i! Ha mer undervisning i sex och samlevnad och i privatekonomi!

Möjliggör för oss att göra individuella val. Men tro inte att politiker är de som ska bestämma hur vi gör våra val. Tro inte att vi i den här kammaren vet bättre än personer som lever i vårt land vad som passar dem bäst, vad de mår bäst av och vilka prioriteringar de vill göra.

Det är det som skiljer våra partier åt. Jag vill möjliggöra för individer att bli det bästa de kan bli och att de känner sig trygga i att deras val respekteras. Jag satsar på att deras val ska få bra följeffekter. Man ska inte få väldigt små ekonomiska förutsättningar om man gör traditionella val och råkar vara kvinna, utan man ska kunna värdesätta allt i livet.

Det kvinnliga såväl som det manliga, om man nu vill använda de etiketterna, värderas högt. Det är det som skiljer våra partier åt. Jag är inte rädd för olikheter. Men jag vill att olikheter inte ska leda till att man får drastiskt sämre villkor om man är kvinna än om man är man.

Anf. 97 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik:

Fru talman! Det är inte ett individuellt val när mediokra män rekryteras till bolagsstyrelser på bekostnad av mer kompetenta kvinnor. Det är inte individuella val när kvinnodominerade yrken lönesätts lägre än mansdominerade yrken.

Där är inte individuella val när arbetsgivaren skakar på huvudet och undrar: Vad är det här för en man som vill ta huvudansvaret för barn och familj? Det är inte individuella val när jag löneförhandlar och får ett lägre erbjudande för att det statistiskt sett ser ut så att kvinnor är föräldralediga och vabbar mer än män.

Det är strukturella problem som vi politiker har ett ansvar för att lösa. Jag vill ha ett jämställt samhälle där kvinnor och män, flickor och pojkar, får samma möjligheter att forma samhället och sina egna liv. Det vill inte Sverigedemokraterna.

(Applåder)
(forts. § 16)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.52 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 26 april

SoU8 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor

Punkt 3 (Förebyggande arbete)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

Votering:

275 för utskottet

19 för res. 2

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 72 M, 31 SD, 22 MP, 19 C, 15 L, 14 KD, 3 -

För res. 2: 19 V

Frånvarande: 14 S, 11 M, 11 SD, 3 MP, 3 C, 2 V, 4 L, 2 KD, 5 -

Punkt 4 (Gårdsförsäljning inom ramen för Systembolagets detaljhandelsmonopol)

1. utskottet

2. res. 3 (S, MP, V)

Votering:

151 för utskottet

140 för res. 3

2 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 M, 31 SD, 18 C, 14 L, 13 KD, 3 -

För res. 3: 98 S, 22 MP, 19 V, 1 L

Avstod: 1 C, 1 KD

Frånvarande: 15 S, 11 M, 11 SD, 3 MP, 3 C, 2 V, 4 L, 2 KD, 5 -

Johan Löfstrand (S) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Punkt 10 (Tillståndsplikt)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

Votering:

258 för utskottet

34 för res. 5

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 72 M, 22 MP, 19 C, 19 V, 15 L, 14 KD

För res. 5: 31 SD, 3 -

Frånvarande: 16 S, 11 M, 11 SD, 3 MP, 3 C, 2 V, 4 L, 2 KD, 5 -

Matilda Ernkrans (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU15 Folkhälsofrågor

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU33 Dataskydd inom Socialdepartementets verksamhetsområde – en anpassning till EU:s dataskyddsförordning

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

CU20 Räntetak och andra åtgärder på marknaden för snabblån och andra högkostnadskrediter

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Utformningen av räntetaket)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

260 för utskottet

34 för res. 1

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 73 M, 22 MP, 19 C, 19 V, 15 L, 14 KD

För res. 1: 31 SD, 3 -

Frånvarande: 15 S, 10 M, 11 SD, 3 MP, 3 C, 2 V, 4 L, 2 KD, 5 -

Punkt 3 (Uppföljning av förslaget om måttfullhet vid marknadsföring av krediter)

1. utskottet

2. res. 2 (M, C, KD)

Votering:

189 för utskottet

105 för res. 2

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 31 SD, 22 MP, 19 V, 15 L, 3 -

För res. 2: 72 M, 19 C, 14 KD

Frånvarande: 14 S, 11 M, 11 SD, 3 MP, 3 C, 2 V, 4 L, 2 KD, 5 -

Punkt 4 (Ytterligare förslag på åtgärder när det gäller snabbblån och andra högkostnadskrediter m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

3. res. 5 (V)

4. res. 6 (L)

Förberedande votering 1:

19 för res. 5

14 för res. 6

262 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Emma Carlsson Löfdahl (L) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Förberedande votering 2:

34 för res. 4

19 för res. 5

242 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

153 för utskottet

35 för res. 4

107 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 22 MP, 19 C, 14 KD

För res. 4: 1 M, 31 SD, 3 -

Avstod: 1 S, 72 M, 19 V, 15 L

Frånvarande: 14 S, 10 M, 11 SD, 3 MP, 3 C, 2 V, 4 L, 2 KD, 5 -

Hans Wallmark (M) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

TU13 Fossiloberoende transporter

Punkt 1 (Ett fossiloberoende transportsystem)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

Votering:

165 för utskottet

21 för res. 2

109 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 8 S, 73 M, 31 SD, 3 MP, 19 C, 15 L, 14 KD, 2 -

För res. 2: 2 S, 19 V

Avstod: 89 S, 19 MP, 1 -

Frånvarande: 14 S, 10 M, 11 SD, 3 MP, 3 C, 2 V, 4 L, 2 KD, 5 -

Håkan Bergman och Ingela Nylund Watz (båda S) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Patrik Engström, Åsa Lindestam, Mathias Tegnér och Mattias Vepsä (alla S) samt Stefan Nilsson (MP) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Tillhandahållande av förnybara drivmedel)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

Votering:

247 för utskottet

34 för res. 3

13 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 72 M, 22 MP, 19 C, 19 V, 15 L, 1 KD

För res. 3: 31 SD, 3 -

Avstod: 13 KD

Frånvarande: 14 S, 11 M, 11 SD, 3 MP, 3 C, 2 V, 4 L, 2 KD, 5 -

Punkt 3 (Elektrifiering av transportsektorn)

1. utskottet

2. res. 5 (C)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 4 (Laddinfrastruktur)

1. utskottet

2. res. 8 (KD)

Votering:

266 för utskottet

14 för res. 8

15 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 73 M, 31 SD, 22 MP, 19 C, 19 V, 3 -

För res. 8: 14 KD

Avstod: 15 L

Frånvarande: 14 S, 10 M, 11 SD, 3 MP, 3 C, 2 V, 4 L, 2 KD, 5 -

Punkt 5 (Elvägar)

1. utskottet
2. res. 9 (M, C, L, KD)

Votering:

173 för utskottet

121 för res. 9

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 31 SD, 21 MP, 19 V, 3 -

För res. 9: 73 M, 19 C, 15 L, 14 KD

Frånvarande: 14 S, 10 M, 11 SD, 4 MP, 3 C, 2 V, 4 L, 2 KD, 5 -

Stefan Nilsson (MP) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 10 (Vissa frågor om sjöfartens klimatpåverkan)

1. utskottet
2. res. 16 (M)

Votering:

203 för utskottet

73 för res. 16

19 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 31 SD, 22 MP, 19 C, 15 L, 14 KD, 3 -

För res. 16: 73 M

Avstod: 19 V

Frånvarande: 14 S, 10 M, 11 SD, 3 MP, 3 C, 2 V, 4 L, 2 KD, 5 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU31 Digital hantering av domstolsavgörande, strafföreläggande och ordningsbot

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU6 Militära frågor

Punkt 1 (Försvarsmaktsorganisationen)

1. utskottet
2. res. 1 (SD, -)

Votering:

247 för utskottet

34 för res. 1

14 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 73 M, 22 MP, 19 C, 19 V, 15 L

För res. 1: 31 SD, 3 -

Avstod: 14 KD

Frånvarande: 14 S, 10 M, 11 SD, 3 MP, 3 C, 2 V, 4 L, 2 KD, 5 -

Punkt 4 (Hemvärnets status i försvarsmaktsorganisationen)

1. utskottet

2. res. 6 (M, C, L, KD)

Votering:

174 för utskottet

121 för res. 6

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 31 SD, 22 MP, 19 V, 3 -

För res. 6: 73 M, 19 C, 15 L, 14 KD

Frånvarande: 14 S, 10 M, 11 SD, 3 MP, 3 C, 2 V, 4 L, 2 KD, 5 -

Punkt 8 (Moratorium om övnings- och skjutfält)

1. utskottet

2. res. 10 (S, V)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 9 (Frivilligorganisationer)

1. utskottet

2. res. 12 (SD, -)

3. res. 13 (C)

Förberedande votering:

35 för res. 12

19 för res. 13

241 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 12.

Lars-Axel Nordell (KD) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

169 för utskottet

34 för res. 12

92 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 22 MP, 19 V, 15 L, 14 KD

För res. 12: 31 SD, 3 -

Avstod: 73 M, 19 C

Frånvarande: 14 S, 10 M, 11 SD, 3 MP, 3 C, 2 V, 4 L, 2 KD, 5 -

Punkt 13 (Upphandlingsfrågor)

1. utskottet
2. res. 16 (S, V)

Votering:

157 för utskottet

138 för res. 16

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 S, 73 M, 31 SD, 19 C, 15 L, 14 KD, 3 -

För res. 16: 97 S, 22 MP, 19 V

Frånvarande: 14 S, 10 M, 11 SD, 3 MP, 3 C, 2 V, 4 L, 2 KD, 5 -

Kalle Olsson och Anna-Caren Säterberg (båda S) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 14 (Innovationsupphandlingar)

1. utskottet
2. res. 17 (M)

Votering:

222 för utskottet

73 för res. 17

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 31 SD, 22 MP, 19 C, 19 V, 15 L, 14 KD, 3 -

För res. 17: 73 M

Frånvarande: 14 S, 10 M, 11 SD, 3 MP, 3 C, 2 V, 4 L, 2 KD, 5 -

Punkt 16 (Vindkraft)

1. utskottet
2. res. 20 (V)

Votering:

243 för utskottet

19 för res. 20

33 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 73 M, 1 SD, 22 MP, 19 C, 15 L, 14 KD

För res. 20: 19 V

Avstod: 30 SD, 3 -

Frånvarande: 14 S, 10 M, 11 SD, 3 MP, 3 C, 2 V, 4 L, 2 KD, 5 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU12 Riksrevisionens rapport om Strålsäkerhetsmyndighetens kärnkraftstillsyn

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Utredning av en amnesti för explosiva varor i samverkan mellan Polismyndigheten och Försvarsmakten)

1. utskottet
2. res. 2 (L)

Votering:

280 för utskottet

15 för res. 2

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 73 M, 31 SD, 22 MP, 19 C, 19 V, 14 KD, 3 -

För res. 2: 15 L

Frånvarande: 14 S, 10 M, 11 SD, 3 MP, 3 C, 2 V, 4 L, 2 KD, 5 -

§ 16 (forts. från § 13) Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (forts. AU10)

*Jämställdhet och
åtgärder mot
diskriminering*

Anf. 98 EVA-LENA JANSSON (S):

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget och avslag på reservationerna.

Jag vill börja med att beklaga att inte samtliga debatter i riksdagen teckentolkas, särskilt den här eftersom vi i dag talar om diskriminering och tillgänglighet.

Alla som kan jobba ska jobba – kvinnor och män, med eller utan funktionsnedsättning, födda i eller utanför Sverige. Därför är det viktigt att få bort diskriminerande strukturer och öka tillgängligheten.

Att skyddas mot diskriminering är en mänsklig rättighet och inte en förhandlingsbar förmån. Enligt FN:s allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna är alla människor fria och lika i värde och rättigheter. Utskottet anser att det är självklart att det ska bedrivas ett kontinuerligt arbete med att förebygga diskriminering i alla dess former.

Ett effektivt arbete mot rasism och hatbrott är en förutsättning för att nå målet om ett samhälle fritt från diskriminering. Genom att motverka rasism och liknande former av fientlighet förebygger man även risken för att personer missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan på grund av till exempel etnisk tillhörighet, religion, sexuell läggning, ålder eller könsidentitet.

Vi som står för alla människors lika värde måste göra allt för att värna ett demokratiskt och inkluderande samhälle, fritt från hat och intolerans. Allt förebyggande arbete för att motverka rasism och polarisering i samhället är av största vikt. Det visar inte minst demonstrationerna i Ludvika och Boden i går, där anständiga människor demonstrerade mot nazister och deras framfart.

Jag vill upprepa det som sagts i tidigare debatter: Utskottet anser att hatbrott på religiös grund mot judar, muslimer, kristna och personer med

annan trosuppfattning eller icke-tro måste tas på största allvar. I ett demokratiskt samhälle måste det råda nolltolerans mot alla former av hot och hat.

Fru talman! Det finns ett antal yrkanden på området diskriminering, och jag tänkte nämna några ställningstaganden från utskottets sida.

Angående den nu gällande hbtq-strategin hänvisar vi i utskottet till regeringens fortsatta arbete för att säkerställa hbtq-personers fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. För närvarande bereder konstitutionsutskottet regeringens proposition om ett utvidgat straffrättsligt skydd för transpersoner. Regeringens beredning av betänkandet *Transpersoner i Sverige – Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor* fortgår, och vi ser fram emot kommande resultat.

När det gäller det europeiska samarbetet och kommissionens förslag till direktiv om genomförande av principen om likabehandling av personer oavsett religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning, det så kallade antidiskrimineringsdirektivet, har regeringen vid upprepade tillfällen redovisat för utskottet att man verkar för ett antagande av direktivet. Men det krävs som sagt enhällighet i EU, och som säkert alla partier i riksdagen känner till är det andra länders regeringar som hindrar att direktivet antas.

Fru talman! En grupp som upplever bristande tillgänglighet och diskriminering är döva och teckenspråkiga. Den senaste veckan har jag i mejl, i brev, i sociala medier och i direkta möten kunnat ta del av berättelser om arbetsgivare som väljer att inte anställa den som har bäst kompetens på grund av att personen är döv eller teckenspråkig. Det är berättelser om hur svårt det kan vara att få teckentolk vid rätt tillfälle och om hur arbetsgivare väljer bort döva på grund av kostnaden för tolkning. Men det är också vittnesmål om att landsting och regioner inte lever upp till sitt ansvar. Det är mycket allvarligt om landsting och regioner inte fullgör sina skyldigheter när det gäller rätten till vardagstolk.

Jag har nyligen träffat Mia Modig och Daniel Westermarck från Sveriges Dövas Ungdomsförbund och haft ett mycket informativt och konstruktivt möte om tolkrätt i arbetslivet. Liberalernas motion föreslår nya utredningar men inga konkreta förändringar. Utskottet har som svar på motionen hänvisat till regeringens satsning med 15 miljoner kronor extra per år till insatser för förbättrad tolktjänst i arbetslivet. För mig är det viktigast att vi kan åtgärda de problem som man pekar på – det vill säga bland annat att landsting och regioner inte svarar upp mot de behov som finns – och inte enbart tillsätta utredningar. Jag har efter mitt möte med Sveriges Dövas Ungdomsförbund tagit del av en sammanfattning om ett intressant förslag om projekt med tolktjänst i arbetslivet samt flera andra förslag.

För att vara tydlig: Dagens avslag på en enskild motion innebär inte att vi lägger frågan åt sidan. Genom vårt svar pekar vi på att regeringen redan arbetar med tolktjänst i arbetslivet, vilket vi kommer att fortsätta följa upp. I dag har dessutom representanter för regeringen ett möte med flera företrädare för döva och teckenspråkiga. Detta för att ta del av värdefulla synpunkter i det fortsatta jobbet för att göra arbetslivet mer tillgängligt och icke-diskriminerande mot döva och teckenspråkiga.

(Applåder)

Anf. 99 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP):

Fru talman! Jag är glad att antidiskrimineringsfrågor har prioriterats starkt av regeringen under mandatperioden, inte minst i en tid då rasistiska organisationer marscherar på gatorna, högerpopulismen växer i Sverige och Europa och allt fler oroas av ökad främlingsfientlighet.

Vi har förstärkt de lokala antidiskrimineringsbyråerna genom att ge dem ökade anslag. Vi har beslutat om att inrätta en oberoende institution för mänskliga rättigheter – en självständig funktion, fri från statlig inverkan, som ska säkerställa att Sverige lever upp till sina åtaganden enligt de MR-konventioner vi har ratificerat. En utredning har tillsatts av Alice Bah Kuhnke som ska vara färdig i sommar.

Vi har också förstärkt arbetet mot hatbrott genom att göra hatbrott till en prioriterad fråga för polisen och tillskjutit de medel som ska göra detta möjligt i praktiken. Statligt anställda får möjlighet till kompetensutveckling inom mänskliga rättigheter, och länsstyrelsernas arbete på området förstärks.

Diskrimineringslagens bestämmelser om aktiva åtgärder har ändrats sedan januari 2017, vilket innebär att aktiva åtgärder, det vill säga främjande och förebyggande åtgärder för att motverka diskriminering, inom arbetslivet och på utbildningsområdet ska omfatta samtliga diskrimineringsgrunder i lagen.

Undantaget i diskrimineringslagen gällande bristande tillgänglighet har tagits bort. Tillgänglighet är nu ett krav för alla näringsidkare, där så är möjligt. Diskrimineringsombudsmannen har fått kraftigt höjda anslag för att kunna göra ett bättre jobb. Vi ska också tillsätta en utredning om hur mer effektiva sanktioner kan införas när någon bryter mot diskrimineringslagen. Det kan till exempel handla om att DO ska kunna utdöma viten för dem som bryter mot lagen.

Vi har antagit en nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott, och barnkonventionen blir svensk lag. Miljöpartiet vill skapa ett mänskligt och välkomnande Sverige, där alla kan delta på sina egna villkor. I dag är diskriminering och rasism en del av många människors vardag. Det vill vi motverka. Ett samhälle som ger upp om visionen att vara bra för alla är snart inte bra för någon.

Rekryteringen till högerextrema och nazistiska organisationer måste brytas. Det kräver ett effektivt arbete mot de värderingar som dessa organisationer står för, men också att vi vidtar åtgärder för att minska deras möjligheter att verka i det offentliga rummet utan att därmed också inskränka de demokratiska rättigheterna.

Därför vill vi se över ordningslagen för att öka möjligheterna att neka nazistiska organisationer demonstrationstillstånd. Vi vill även se över lagen om hets mot folkgrupp i syfte att förbjuda att offentligt bära symboler som förknippas med allvarlig förföljelse samt se över om brandattentat mot flyktingboenden ska kunna utredas som terroristbrott.

Fru talman! Regeringen har gjort ännu mer när det gäller att motverka diskriminering, rasism med mera, men nu hinner vi inte gå igenom mer. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 3 maj.)

§ 17 Riksrevisionens rapport om konsekvensanalyser inför migrationspolitiska beslut

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2017/18:SfU28
Riksrevisionens rapport om konsekvensanalyser inför migrationspolitiska beslut (skr. 2017/18:125)
föredrogs.

Anf. 100 PAULA BIELER (SD):

Fru talman! Från en debatt till nästa – nu har vi ett betänkande från socialförsäkringsutskottet på bordet, och det handlar om konsekvensanalyser inför migrationspolitiska beslut.

Detta betänkande grundar sig på en rapport från Riksrevisionen, och det är väl därför det är så pass tunt och därför det inte finns något jätteintresse här. Dessa rapporter resulterar ofta i skrivelser där regeringen säger vad man har gjort eller inte gjort. Sedan läggs de till handlingarna, och det är inte mer med det.

Men ämnet är högtintressant: konsekvensanalyser på det migrationspolitiska området. Jag kan från början vara öppen och säga det som Riksrevisionen sa när man berättade för oss om sin granskning. Detta är det första område där man har talat om konsekvensanalyser. Det finns alltså inget som säger att detta bara gäller just migrationsområdet. Däremot är det på det området väldigt tydligt att några sådana analyser inte har gjorts.

Detta ser vi alla dagligen konsekvenserna av. Vi har hört hur representanter från samtliga övriga partier på ett eller annat sätt har talat om hur de har varit naiva och inte har kunnat förutse vad som kommer att hända och så vidare, på olika sätt. Man har plötsligt tvingats agera i en situation som man inte visste skulle kunna uppstå. Sverigedemokraterna har inte delat den uppfattningen. Vi har varnat under många års tid. Vi har pekat på exakt de följd effekter som vi nu också har kunnat se i vårt land.

Det intressanta med granskningen från Riksrevisionen är att den visar att man faktiskt inte har gjort de konsekvensanalyser som man borde ha gjort. I de fall det har gjorts analyser har de varit undermåliga.

Regeringen svarar på detta med att man har börjat se över frågan och nu har bättre praxis – gott så. Vi från Sverigedemokraterna valde att ändå lägga fram en följdmotion, för vi menar att det finns ytterligare saker man skulle kunna strama upp.

Man skulle kunna kräva en uppdatering av olika förordningar och handböcker i hur man arbetar med detta. Man skulle kunna föra in mer explicita krav på att exempelvis se över volymdiskussioner. Vad kommer det här förslaget att få för följd effekter? Finns det någon sådan analys man skulle kunna göra på förhand? Man skulle kunna se över möjligheten att göra en helhetsbedömning. Varje enskilt förslag kanske inte ger jätteeffekter utåt, men tillsammans kan de få stor effekt.

Vi vet att en stor del av den migration som har kommit till Sverige har berott på de signaler vi har skickat ut. Det har vi också fått höra från regeringsföreträdare: Det är klart att den politik som vi har fört har fått personer att söka sig hit.

Därför tycker jag att det är väldigt intressant att läsa utskottets ställningstagande, där man motiverar varför man avslår våra förslag till konkreta förändringar som skulle kunna göra det ännu tydligare att detta är ett viktigt steg som man inte får hoppa över.

Dels skyller man på EU och på att EU-regleringar gör att vi inte kommer att ha tid att göra några större uppskattningar av vilken påverkan en bestämmelse kommer att ha på migrationen. Detta är ju om något ytterligare ett tecken på att vi är rätt ute även i EU-frågan. Man kanske inte bör låta migrationen, eller så mycket annat, hanteras på EU-nivå. Det ska såklart vara vårt land som sätter gränserna och som ansvarar för att ha kontroll över vilka som befinner sig här och inte, och vilka som har rätt till det och inte.

Sedan står det också att utskottet utgår från att regeringens arbete med att utveckla konsekvensanalyser fortsätter, och man vill påminna om att utformningen av regelverk visserligen har en viss påverkan på migrationen till Sverige men att det främst är situationen i omvärlden som påverkar att människor migrerar. Människor flyr *från* något, inte *till* något.

Ja, människor flyr från något. Men, som vi har sagt så många gånger i det här utskottet, människor flyr från något, men inte vid Sveriges gränser. Det råder inte en akut situation vid Sveriges gränser. Det som har fått personer att söka sig hit är fel i systemen. Det är signaler som Sverige skickar ut, både genom de beslut vi fattar i denna kammare gällande vad man får och inte får när man kommer hit som asylmigrant och genom vårt sätt att göra bedömningar. Den politik vi för har en reell effekt.

Vi har också skickat ut signaler genom att vi håller liv i system som gör att det är lönt att färdas långt, att nyttja människosmugglare och att välja illegala vägar till vår del av världen, vilket är det enda sättet att komma hit och ta del av allt vi lovat ut. Och vi accepterar de vägarna. Till och med när vi inte accepterar de vägarna – jag måste lyfta detta nu i och med att det är högaktuellt – ger vi nya möjligheter för personer som har sökt sig hit och saknar asylskäl att stanna i landet.

Meningen om att migrationen till Sverige skulle bero på att människor har behov av att fly från något är alltså helt enkelt inte korrekt. Det är inte detta det handlar om när det gäller migrationen till Sverige.

Det hade varit sant om vi bara diskuterade kvotflyktingssystemets utformning och vilket kvotmottagande Sverige ska ha, men det är inte detta som det handlar om.

Jag hoppas därför att så många som möjligt läser vad utskottet faktiskt säger här. Jag hoppas att många lyssnar och tar till sig att de övriga partierna helt obrytt tycker att detta med konsekvensanalyser kan det vara lite si och så med. De övriga partierna menar i stället att det viktiga finns i den fina meningen att ”människor flyr från något, inte till något”, trots att det faktiskt är detta som håller liv i ett totalt ohållbart system.

Anf. 101 CARINA OHLSSON (S):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet SfU28, *Riksrevisionens rapport om konsekvensanalyser inför migrationspolitiska beslut*. Jag yrkar därmed också avslag på den enda reservation som finns i ärendet, som är från Sverigedemokraterna.

Detta är en granskning som avser åren 2004–2015. Det är alltså två regeringars politik som betänkandet berör.

Det som kommer fram är, om jag ska sammanfatta det kort, att Riksrevisionen rekommenderar att Regeringskansliet säkerställer att konsekvensanalyser tas fram enligt de krav som finns och också utvecklar kvaliteten i dessa analyser. Dessa krav finns i olika dokument på Regeringskansliet. Regeringen redovisar sin bedömning av dessa iakttagelser i en skrivelse, vilket vi har hört Paula Bieler tala om, som vi i socialförsäkringsutskottet har behandlat i vårt betänkande.

Vi har kommit fram till att vi i socialförsäkringsutskottet ser positivt på regeringens arbete med att förbättra stöd och service till kommittéer, särskilda utredare och internt i Regeringskansliet för att öka kvaliteten och effektiviteten i arbetet med konsekvensanalyser. Vi ser alltså att regeringen har tagit till sig av kritiken och säger att man kommer att fortsätta att arbeta med detta.

Konsekvensutredningar är centrala i arbetet med att nå mer ändamålsenliga regler. Det är viktigt att de också håller god kvalitet. Vi är i utskottet överens om att kvaliteten bör höjas ytterligare och att konsekvensanalyserna ska löpa parallellt med övrigt arbete. Det är också detta som regeringen lyfter fram i sin skrivelse.

”Om förslagen inte, eller endast i mindre omfattning, bedöms påverka migrationen kan det dock anses vara av ringa värde för remissinstanser, beslutsfattare och andra som berörs av besluten att vidare utveckla konsekvenser som inte förväntas uppstå på andra områden än det finansiella.” Detta är också något som lyfts fram och som vi har ställt oss bakom i utskottet.

Fru talman! EU-regleringar kommer ofta med väldigt korta genomförandetider. Det gör det svårt att göra omfattande jämförande studier. Det är detta som sägs: Det är de omfattande jämförande studierna som är svåra att göra eftersom det är kort framförhållning. Det är först efter en tids tillämpning som det är möjligt att uppskatta vilken påverkan en bestämmelse kan ha på migrationen, liksom om utformningen av regelverken har påverkan på migrationen till Sverige.

Det är också främst situationen i omvärlden som påverkar varför människor migrerar, vilket vi också har hört föregående talare lyfta fram. Där har vi i alla de andra partierna en annan inställning än Sverigedemokraterna. Alla partier utom Sverigedemokraterna står bakom detta, även meningen: ”Människor flyr från något, inte till något.” Jag vill särskilt lyfta fram att alla partier utom Sverigedemokraterna står bakom denna formulering.

Anf. 102 PAULA BIELER (SD) replik:

Fru talman! Inledningsvis ska jag säga att vi också står bakom meningen som sådan. Jag tror att de människor som flyr gör det från något, inte till något. Men när de är vid Sveriges gräns flyr de inte längre från något utan till något, eller då reser de till något, rättare sagt. Vi har ingen kris i vårt direkta närområde, och det är fysiskt omöjligt att fly över gränsen till Sverige, för då är man inte på flykt.

Jag missade en mening i mitt korta anförande, nämligen att det är ”först efter någon tids tillämpning av en bestämmelse som det är möjligt att uppskatta vilken påverkan bestämmelsen kan ha för migrationen”. Det är ju just detta som är problemet. Det är just därför man ska ha konsekvensanalyser. Man måste försöka utvärdera och se över i förväg. Det är där som ni

socialdemokrater och alla andra partier har brustit katastrofalt genom åren. Man har inte gjort några konsekvensanalyser.

Vi har kunnat se hur budgeten på området har ökat gång efter gång, för man har inte räknat rätt. Man har inte funderat över baksidor med det hela. Det är därför det är viktigt att man gör konsekvensanalyser. Det är därför som Riksrevisionens granskning är så talande. Det är också därför som vi från vår sida menar att man bör göra ännu mer. Man bör vara ännu tydligare och mer explicit uppdatera handböckerna. Man ska ta till vara de möjligheter man har att påverka styrningen: Gör det enklare att göra korrekta konsekvensanalyser!

Man måste räkna med att volymerna kommer att påverkas beroende på vilka regelverk vi har. Det måste ingå i konsekvensanalyserna.

Slutligen ska jag säga något om detta med EU. Det är väldigt korta ledtider. Det är en av många anledningar till att jag är kritisk mot hur EU fungerar. Men vi har faktiskt dragit ut på beslut ibland. Jag kommer aldrig att acceptera att vi hastigt och lustigt utan att utvärdera dem genomför reformer som kan få stora konsekvenser för Sverige samtidigt som vi skyller på EU.

Anf. 103 CARINA OHLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag förstår inte riktigt hur Paula Bieler läser betänkandet och skrivelsen. Det står ju inte någonstans att regeringen inte ska göra några konsekvensanalyser. Det som står är att man ska öka kvaliteten i dem. Det är detta som står både i regeringens skrivelse och i vårt betänkande. Det verkar alltså inte riktigt som om vi läser meningarna på samma sätt.

Detta gäller även den mening som jag tog upp: ”Människor flyr från något, inte till något.” Vi har ju inte samma bild av vad det handlar om, oavsett vilken gräns det gäller. Där har vi helt olika uppfattningar, kan jag förstå. Jag har förstått det sedan länge.

Sedan handlar det om jämförande studier av EU-regleringar. Det står inte att man inte ska göra några sådana. Däremot står det att när det är korta genomförandetider kan man inte göra omfattande jämförande studier. Uppföljningar och sådant kommer man självklart att göra. Det görs redan nu när det fattas beslut och när man skriver propositioner, utredningar och så vidare. Men omfattande jämförande studier kan det vara svårt att hinna med, för det är korta genomförandetider.

Det handlar alltså inte på något sätt om att vi motsätter oss detta. Vi tycker att det ska göras konsekvensanalyser, och de ska vara av god kvalitet.

Jag håller inte med om det som Paula Bieler säger, att man inte bryr sig om det som står i Riksrevisionens rapport, utan jag tycker att man på ett bra sätt har tagit till sig det.

Anf. 104 PAULA BIELER (SD) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Carina Ohlsson! Jag tror att det kan tjäna mig mer än Socialdemokraterna, om jag får vara så dryg. Jag är tydligen det i det här replikskiftet.

Nej, det är inte detsamma oavsett vilken gräns det handlar om. Tvärtom beror den stora skillnaden just på vilken gräns det handlar om. Det är den stora skillnaden mellan oss. Jag är helt med på att personer flyr. Det finns

ett jättebehov av flykt i världen, tyvärr. Vid vilken gräns personen då befinner sig är avgörande för huruvida vi hjälper dem som är på flykt eller dem som har använt sig av illegala vägar eller kriminella människosmugglare och haft råd att betala för att ta sig hela vägen hit. Det är detta som skiljer oss. Det är därför jag menar att denna mening är totalt malplacerad i betänkandet.

Vi hörde nu nämnas att man fortfarande ska göra uppföljningar. Jag återkommer därför till meningen om att det är svårt att göra en ordentlig uppskattning förrän efter en tids tillämpning. Konsekvensanalyser måste ju ske i förväg. Jag vill se konsekvensanalyser på bordet innan vi stiftar lagar. Jag vill att vi ska tänka efter innan vi fattar beslut som kommer att påverka utvecklingen i det här landet.

Det är där jag menar att ni har brustit, katastrofalt, under decennier. Det är det vi ser resultatet av i vårt samhälle i dag. Jag önskar att man skulle tänka till ytterligare och inte gömma sig bakom detta: EU kommer ibland att tvinga oss att fatta beslut snabbt. Då hinner vi inte göra omfattande utredningar innan.

Nähä, vi har varit försenade med att komma igång med EU-lagstiftning många gånger tidigare. Jag tycker nog att en ordentlig utredning på till exempel ett sådant här viktigt område skulle kunna krävas.

Återigen: Jag är glad att man gör saker. Jag är glad att man talar om att det är viktigt med konsekvensanalyser. Men det finns mer att göra. Det är oförståeligt att man inte gör det.

Anf. 105 CARINA OHLSSON (S) replik:

Fru talman! Nej, jag och Socialdemokraterna gömmer oss inte bakom detta, utan vi konstaterar fakta: Det är så här det ser ut, och därför hinner man inte alltid göra omfattande utredningar.

Man kan titta på Sverige som helhet. Det handlar om när vi får förslag till beslut här i riksdagen, om framtagande av propositioner och så vidare. Jag tycker att vi i Sverige har ett omfattande system för hur lagförslag tas fram. Det handlar om utredningar, kommittéverksamhet och lagråd. Jag tycker att vi har en väl fungerande demokrati på det sättet, och det finns faktiskt också möjlighet till yttrande innan det kommer till beslut här i riksdagen. Jag är inte överens med Paula Bieler där.

Sedan har regeringen i skrivelsen och vi i vårt betänkande sagt att vi ska utveckla konsekvensanalyser än mer. Det tycker jag att det finns fog för att göra. Jag kan också nämna att vi även ser över den typen av frågor i utvärderingar i socialförsäkringsutskottet. Det är alltså inte så att vi ser med nonchalans på de förslag som tas fram av Riksrevisionen. Det är faktiskt så att vi tar till oss dem och kommer att göra vårt yttersta för att det ska bli än bättre, och vi ska göra utredningar. Men det gällde just detta – om det är omfattande eller inte beroende på tidsmarginaler.

Jag tycker inte att vi har något att skämmas över. Vi har också förändrat förslag för att vi har sett de konsekvenser som de har fått. Jag tycker alltså inte att det genom decennier har varit fel beslut som har fattats här i riksdagen. Jag tycker nog att vi har tagit konsekvenserna av de beslut som har fattats.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 3 maj.)

Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU45
Händelserapportering och sekretess hos Sjöfartsverket och andra statliga myndigheter (prop. 2017/18:208)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 3 maj.)

§ 19 Fri- och rättigheter, m.m.

*Fri- och rättigheter,
m.m.*

Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU34
Fri- och rättigheter, m.m.
föredrogs.

Anf. 106 MARTA OBMINSKA (M):

Fru talman! Till att börja med yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 2, även om vi har fler reservationer.

Motionsbetänkandet *Fri- och rättigheter, m.m.* består av två avdelningar detta år: en om fri- och rättigheter, en om förebyggande av våldsbejakande extremism, som hör till vårt utskott.

Den 4 juni 1976 stod Moderaternas tidigare partiledare Gösta Bohman i riksdagens talarstol och debatterade just fri- och rättigheter. Han refererade i sin tur till Gösta Bagges och Fritiof Domös motion om införande i grundlag av vissa av det nuvarande samhällets fundamentala principer, från år 1938. Bohman betonade att det inte var någon tillfällighet att motionen väcktes just då – ett år före andra världskriget.

Bagge och Domö skrev att det gällde att skydda samhället mot de överrumplingar från tillfälliga makthavare som i stat efter stat på den europeiska kontinenten vält rättsstatens och demokratins principer över ända och om nazismen och stalinismen, det vill säga kommunismen. Den moderata motionen fick stöd av en enig riksdag.

År 1938, år 1976 och i dag är det vår grundläggande uppgift att arbeta för rättsstatens och demokratins principer samt alla människors lika värde och rätt till frihet.

Åter till vårt betänkande. Våren 2016 gavs det två tillkännagivanden till regeringen, dels om förslag till reglering av enskilda fysiska och juridiska personers möjlighet att få skadestånd av stat eller kommun vid överträdelse av Europakonventionen, dels om en utredning med uppgift att analysera frågan om skadestånd vid överträdelse av grundlagsskyddade fri- och rättigheter i regeringsformen.

Nyligen infördes en bestämmelse om skadestånd vid överträdelser av Europakonventionen i skadeståndslagen. När det gäller den andra frågan, om skadestånd vid överträdelse av regeringsformen, har regeringen redovisat en avsikt att under detta år tillsätta en utredning med uppdrag att analysera och överväga frågan.

De motioner som Moderaterna, enskilt eller tillsammans, har skrivit om fri- och rättigheter rör främst rättighetsskydd för en enskild mot en annan enskild, en äganderätts- och näringsfrihetskommision, en gemensam värdegrund, diskriminering, en framtida översyn av regeringsformen, mänskliga rättigheter i EU och återkallande av medborgarskap.

Vi menar att staten ska ha en skyldighet att skydda enskilda från kränkningar av mänskliga fri- och rättigheter som utförs av andra enskilda. Det stämmer överens med Europadomstolens praxis. Vi anser att det vore värdefullt om detta även regleras i regeringsformens andra kapitel, att det slås fast att staten har en skyldighet att skydda enskilda på motsvarande sätt, som en påminnelse till lagstiftaren och en signal till alla som bor i Sverige.

Vi anser även att det bör tillsättas en äganderätts- och näringsfrihetskommision för att kartlägga hot mot och inskränkningar i äganderätten och näringsfriheten. Det är lättare att inskränka dessa fri- och rättigheter än andra då begränsningsreglerna och reglerna om vilandeförklaring i regeringsformens andra kapitel inte är tillämpliga på dem.

Sedan lyfter vi betydelsen av värderingar i fråga om demokrati och mänskliga fri- och rättigheter, inklusive jämställdhet, och inte minst arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Dessutom saknas det regler som innebär att ett svenskt medborgarskap ska kunna återkallas bland annat då någon begår ett brott som är till allvarlig skada för statens vitala intressen, som till exempel terroristbrott. Detta skiljer oss från länder som Tyskland, Danmark och Finland. Lagstiftning är även på gång i Norge. Det finns skäl att ändra på detta även i Sverige. Exempelvis om man har dubbla medborgarskap och begår terroristbrott ska man i vissa fall kunna få sitt svenska medborgarskap återkallat.

Fru talman! Fredagen den 7 april 2017 hade konstitutionsutskottet sammanträde och utfrågningar av två statsråd. Någon timme senare och några hundra meter bort, på Drottninggatan, inträffade det som inte fick hända. En gärningsman, inspirerad av våldsbejakande islamistisk extremism, körde i hög fart en stulen lastbil ned för gatan. Fem människor dödade. Ännu fler skadades, och många människor lever med fruktansvärda minnen från detta attentat.

De våldsbejakande extremistmiljöerna i Sverige består av omkring 3 000 hotaktörer. Av dem är drygt 2 000 våldsbejakande islamistiska extremister, medan övriga finns i vitmaktrörelsen och autonoma miljöer. Det sa tidigare säkerhetspolischef Anders Thornberg vid ett seminarium i Almedalen förra året, och det står även i Säpos årsbok för 2017.

Att göra samhället mer motståndskraftigt mot våldsbejakande extremism är fundamentalt. Det krävs, vid sidan av rättsväsendets insatser, som främst rör justitieutskottet, ett framgångsrikt förebyggande arbete.

Den 7 juni 2017 träffades en överenskommelse om åtgärder mot terrorism mellan regeringspartierna och Alliansen. Överenskommelsen har sin utgångspunkt i den tidigare överenskommelsen från december 2015. I överenskommelsen berörs bland annat stärkt samarbete mellan Säkerhetspolisen och Migrationsverket, nationella insatsteam mot extremism och en sekretessbrytande bestämmelse för polis och kommun.

I konstitutionsutskottet har vi upprepade gånger försökt föra konstruktiva samtal över blockgränserna, som har lett till ett antal tillkännagivanden.

Jag vill lyfta fram att utskottet även detta år har enats om ett tillkännagivande, om mobilisering av goda krafter i civilsamhället och näringslivet för att motverka våldsbejakande extremism och radikalisering, särskilt i digitala miljöer, och om en nationell kommunikationsstrategi mot våldsbejakande extremism och för demokratiska värderingar i enlighet med Moderaternas och Kristdemokraternas motion.

Det är viktigt att olika kommunikatörer sprider positiva budskap om demokrati och våra grundläggande värden, mot extremisternas världsbild. Staten är ofta inte en tillräckligt effektiv avsändare av argument mot extremism och för frihet och demokrati. I stället behöver civilsamhället och företag mobiliseras.

Dessutom har Moderaterna skrivit motioner om bland annat kommunernas ansvar och utländska bidrag till trossamfund.

För att arbetet med att motverka radikalisering och våldsbejakande extremism ska tas på största allvar och få den tyngd som är nödvändig för att man långsiktigt ska kunna nå framgång anser vi att ansvaret för detta arbete bör ligga på högsta nivå i kommunerna.

Sedan vill vi få en tydligare bild av utländska bidrag till trossamfund och i vilken mån de är förknippade med villkor av olika slag. Vi vill att regeringen ska ta initiativ till en översyn av detta.

Fru talman! Demokrati, rättsstatens principer samt alla människors lika värde och rätt till frihet är centrala frågor såväl i dag som år 1938 och år 1976. Att förebygga våldsbejakande extremism och terror som kan orsaka stor skada för oskyldiga människor är en av samhällets och vår tids absolut viktigaste frågor.

(Applåder)

Anf. 107 JONAS MILLARD (SD):

Fru talman! Det här betänkandet innehåller inte mindre än 22 reservationer och tre särskilda yttranden, och det är med glädje som jag kan konstatera att Sverigedemokraterna har kunnat nå samförstånd med övriga partier i en eller kanske till och med en och en halv reservation. Jag återkommer till vad jag menar med det.

Vi kan börja med reservation 22 om utländska bidrag till trossamfund. I Sverige och övriga västvärlden har vi ett problem kopplat till islam i allmänhet och islamism i synnerhet. Problemet med islam är att den bejakar värderingar som inte passar i det svenska samhället. Problemet med islamism är att den övergår i politik som ofta är just våldsbejakande.

Sverigedemokraterna var absolut först ut med att påtala dessa problem. Därefter har andra partier delvis valt att slå följe, och detta är så klart välkommet.

Fru talman! Med islams intåg i Sverige kom även dess värsta gren med på köpet: wahhabismen. Detta är en till och med för islam mycket extrem tolkning av trosinriktningen, och det är även den dominerande religionen i det rika Saudiarabien. Denna tolkning av islam sprids sannolikt också i många moskéer runt om i Sverige.

Det är i dag okänt i vilken utsträckning som muslimska trossamfund i Sverige tar emot utländska bidrag och i vilken mån dessa bidrag är förknippade med villkor av olika slag. Vissa studier som utförts i andra länder

i Europa ger vid handen att bland annat Turkiet och Saudiarabien ger bidrag till trossamfund som har verksamhet runt om i Europa. Någon systematisk heltäckande studie har däremot inte gjorts.

För att kunna få en tydligare bild av detta och därmed också bättre kunna bedöma om sådana bidrag utgör ett påtagligt problem menar vi att regeringen bör ta initiativ till en översyn av hur många svenska trossamfund som tar emot utländska bidrag samt vilka belopp, ändamål och framför allt villkor som eventuellt kan förekomma.

Vad gäller den halva reservationen, fru talman, är det som så att det förekommer att människor ljuger eller mutar tjänstemän för att få uppehållstillstånd och senare också medborgarskap i Sverige. Vidare förekommer det att individer ger sig av för att delta i främmande makts styrkor på ett sätt som strider mot internationell lag eller Sveriges intressen, såsom terrorism.

Sverigedemokraterna anser att felaktigt förvärvade eller uppenbart förbrukade medborgarskap ska kunna återkallas, även om det innebär att en sådan person faktiskt skulle kunna bli statslös.

Den som döms för terroristbrott ska alltid kunna få sitt svenska medborgarskap indraget, inte bara då personen har dubbelt medborgarskap utan även om det gör en person statslös.

Den som erhåller medborgarskap eller uppehållstillstånd på falska grunder, till exempel genom att ljuga om sin identitet eller andra förutsättningar, ska omgående få dessa ogiltigförklarade samt utvisas ur landet som följd.

Det här är något som Sverigedemokraterna har drivit länge och som nu Moderaterna efter många års tankeverksamhet åtminstone delvis instämmer i. Moderaterna skriver i sin reservation att man vill utreda frågan om återkallande av medborgarskap om någon erhållit detsamma på grund av hot eller muta eller om man döms för terroristbrott.

Det som skiljer oss är egentligen att Moderaterna bara vill utreda frågan, i alla fall initialt, detta trots att redan finns flera utredningar. Därför vill jag gärna sträcka ut en hand till Marta Obminska och Moderaterna: Låt oss diskutera den här frågan tillsammans och återkomma med ett gemensamt förslag till riksdagen nästa år. Även Kristdemokraterna är såklart välkomna, eftersom även de vill återkalla medborgarskapet när det är uppenbart att en person fått det genom mutor eller bestickning.

Fru talman! Jag vill även säga något om böneutropen. Där har vi i Sverigedemokraterna en klar och tydlig linje: SD vill förbjuda böneutrop från religiösa byggnader.

Den 26 april 2013 ljöd det första böneutropet från den 32 meter höga minareten i moskén belägen i Fittja. Det var, vad jag har kunnat finna, också det första böneutropet någonsin från en moské på svensk mark. Beslutet att tillåta böneutrop i Fittja kommer förmodligen att få en prejudicerande verkan för andra kommuner i vårt land, och liknande önskemål har redan framförts från andra muslimska organisationer runt om i Sverige. Därför bör frågan också behandlas i riksdagen.

Trosuppfattning är, och ska vara, en privatsak mellan den enskilde och hans eller hennes gud eller gudar. Om en religiös grupp vill föra ut sitt budskap på offentlig plats är det också rimligt att de förutsätts agera som övriga grupper i samhället, nämligen genom att söka polistillstånd för det aktuella fallet.

Här har Kristdemokraterna i ett särskilt yttrande anfört att de är emot institutionaliserade och återkommande böneutrop som människor inte kan undkomma i sina hem. Att med regelbundenhet proklamera en religion över och in i människors hem är något annat än kyrkklockor, som därtill är del av vår tradition och en kulturell sedvänja.

Detta tycker jag är en sund inställning från Kristdemokraterna och en välformulerad skrivning, och jag hoppas att vi ska kunna hitta en gemensam ståndpunkt i den här frågan i framtiden.

Fru talman! Med det vill jag gå över till några frågor där vi i Sverigedemokraterna än så länge är ensamma. Jag kommer att uppehålla mig vid islam en stund till.

Lettland beslutade 2016 att införa ett förbud mot heltäckande muslimsk slöja på offentliga platser. År 2010 valde Frankrike att införa ett liknande förbud. Man förbjöd dock inte bara heltäckande slöja på offentliga platser utan bestämde dessutom att män som tvingar sina hustrur eller döttrar att bära heltäckande slöja ska kunna dömas till dryga böter och till och med fängelse. Som en direkt följd av de islamistiska terrordåden i Frankrike 2016 valde flera franska orter i södra Frankrike dessutom att införa lokala förbud mot täckande strandklädsel med religiösa förtecken.

För oss sverigedemokrater är det av största vikt att vi försvarar våra demokratiska, kulturella och sekulära värderingar mot alla försök att bekämpa dessa. Ett led i detta är att vi förbjuder den heltäckande och kvinnoförtryckande slöjan på alla offentliga platser.

Detta angränsar dessutom till ämnet integration. I dag stadgas att det allmänna ska främja minoritetens egen kultur och samfundsliv i Sverige. Det här är enligt vår mening extra olyckligt då det inte överensstämmer med principen om att invandrare i Sverige ska assimileras snarare än integreras. Sådana kulturella undantag bör endast vara förbehållna Sveriges fem erkända nationella minoriteter.

Vidare menar vi att regleringen när det gäller just diskriminering är olycklig, eftersom den riskerar att fler blir exkluderade än inkluderade och lätt leder till ett resonemang som landar i att alla är jämlika men vissa är lite mer jämlika än andra. Den lagstiftning vi har mot diskriminering bör därför ändras så att den omfattar alla i samma utsträckning och med samma skydd.

Anf. 108 PER-INGVAR JOHANSSON (C):

Fru talman! Vårt betänkande från konstitutionsutskottet innehåller svar på ett sextiotal motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2016 och 2017. Nästan alla avstyrks, men några har av KU lagts till grund för ett tillkännagivande om nationell samordning och en nationell kommunikationsstrategi.

Grunden för tillkännagivandet är motioner för att få till stånd en konkret handlingsplan för det förebyggande arbetet och en nationell kommunikationsplan mot radikaliserings och terrorism. Det är förslag från allianspartier som Centerpartiet stöder och som också regeringspartierna i KU ställt sig bakom – därav tillkännagivandet.

Centerpartiet stöder också ett motionsyrkande om en äganderätts- och näringsfrihetskommision för att kartlägga hot och inskränkningar i äganderätten och näringsfriheten. Vi vill stärka det rättsliga skyddet för ägande- och näringsfriheten. Det har i KU lett till en gemensam alliansreservation,

eftersom allianspartierna inte har fått stöd för detta yrkande av övriga partier.

Under avsnittet i betänkandet om mänskliga rättigheter i EU behandlas ett yrkande från Centerpartiets partimotion om att Sverige ska driva på för att EU ska vara en garant för demokrati, rättssäkerhet och mänskliga rättigheter och att medlemsländerna inte ska tillåtas att bryta mot dessa grundläggande principer.

I en alliansreservation lyfter vi fram den oroande utvecklingen i EU-länder som Ungern, Polen och Rumänien och de krav på åtgärder vi vill ställa på EU.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag om tillkännagivande och till Alliansens reservation 2.

(Applåder)

Anf. 109 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Fru talman! Som sagt från talarstolen diskuterar vi alltså betänkande KU34 *Fri- och rättigheter, m.m.* Jag kan konstatera att det läggs ganska mycket energi på med mera och i en del fall väldigt lite på fri- och rättigheter, snarare mer på olika former av inskränkningar och repression, vilka kläder folk ska få ha på sig och liknande. Vi i Vänsterpartiet tycker att det är viktigt att man själv får välja det. Det är en del av fri- och rättigheter.

Jag kommer därför att lyfta fram bara en enda reservation här. Jag tar en som handlar mänskliga rättigheter i EU och hbtq-personers rättigheter. Jag yrkar bifall till vår reservation nr 18.

I flera av EU:s medlemsländer är det fortfarande en väldigt utbredd diskriminering av hbtq-personer, och i många länder förvärras läget kontinuerligt. Det är också inskränkningar vad gäller fri- och rättigheter till det fria ordet och allt sådant. Det känner vi till; det pratar vi mycket och ofta om. Men vad gäller personer som tillhör gruppen hbtq- och transpersoner blir det bara värre och värre på väldigt många ställen.

Det har blivit tydligt under de senaste åren att ett EU-medlemskap inte alls är en garant för att personer ska undgå diskriminering. Det är viktigt att markera att diskriminering på grund av sexualitet och könsidentitet inte är förenligt med ett medlemskap i EU. Många länder försämrar sina regelverk och diskriminerar alltmer efter att man har gått med. Man har haft en högre ribba, sedan går man med i EU och förvärrar då läget.

Vår uppfattning är att det borde få konsekvenser för enskilda medlemsstater som väljer att inskränka sina medborgares rättigheter. Vi borde se över möjligheterna att vidta åtgärder mot de medlemsländer som inte efterlever de mänskliga rättigheter som är en grund för det europeiska unionsmedlemskapet. Vi menar att man måste agera kraftfullt och sätta hårdare press.

Därför yrkar jag, som sagt, bifall till reservation 18.

Anf. 110 TINA ACKETOFT (L):

Fru talman! Jag misstänkte att flera av talarna skulle inrikta sig främst på den del av betänkandet som rör just förebyggande av våldsbejakande extremism, eftersom det är ett ämne som utskottet engagerat sig hårt i, både i förra årets betänkande rörande förebyggande av våldsbejakande extremism, med fyra tillkännagivanden, och också i år då vi följer samma linje. Det är alltså ett mycket engagerat och drivande utskott som tar frågan

om hur vi ska göra samhället mer motståndskraftigt mot våldsbejakande extremism på största allvar och hur vi då kan värna demokratin.

Utöver detta vill jag hänvisa till de förslag som Liberalerna har lagt fram om till exempel skärpt lagstiftning mot terrorresor och finansiering, kriminalisering av värvning till eller uppvigling till stöd för terroristverksamhet via sociala medier, en utvidgning av de brott som omfattas av terroristbrottslagen och ökade resurser mot terrorism, extremism med mera.

Därmed kommer jag att fokusera på den del av betänkandet som rör just fri- och rättigheter. För en liberal är det nämligen några av de vackraste ord som finns och också de som utgör grunden för mitt politiska engagemang. Det borde ju vara något som man enkelt kunde komma överens om, för vem vill inte ha både frihet och rättigheter? Men så enkelt är det som bekant inte.

I detta betänkande hamnar utskottet i frågan om var och hur gränsen ska dras för var mina rättigheter upphör så att andras rättigheter kan upprätthållas. Var går gränsen mellan religionsfrihet och friheten från religion? Var går gränsen mellan den egna äganderätten och den gemensamma? Hur skyddar vi minoritetens fri- och rättigheter utan att majoritetssamhället kommer i kläm? Hur ska vi se till att de fri- och rättigheter som vi anser att våra svenska medborgare ska garanteras också garanteras alla EU-medborgare?

Vi liberaler blir ibland kallade för kluvna eftersom vi ofta resonerar från flera olika synvinklar. Det kan då bli otydligt var vi står, och det förstår jag. Men samtidigt är det faktiskt ett perspektiv som fler borde anlägga på flera av frågorna i detta betänkande.

Böneutrop kan upplevas som störande. Det kan också anföras att det inte är vilket ljud som helst, eftersom det uppmanar till en viss religion. Men utgör det verkligen ett så stort ingrepp i friheten i människors vardag att vi ska fatta generella beslut i Sveriges riksdag mot detta? Jag tycker inte det.

Jag tycker att det är ett beslut som med gott förnuft och existerande lagar kan hanteras på ort och plats, om viljan finns.

En annan av betänkandets frågor, frågan om diskriminering, tror jag att vi alla är emot. Diskriminering borde alla vara emot. Men när man granskar vad de olika partierna lägger i begreppet ser man att det finns stora skillnader. Medan jag, enkelt uttryckt, menar att vi har en diskrimineringslag som ska göra det möjligt för alla individer att hävda sin rätt och sin individualitet, att man ska ha så lika möjligheter och rättigheter som möjligt oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder, finns det vissa som anser att vi inte behöver ta hänsyn till åtminstone vissa av dessa diskrimineringsgrunder, eftersom det viktigaste verkar vara att man ska anpassa sig, att man ska vara en del av det hela. Jag anser att ett sådant synsätt är ett sätt som ligger skrämmande likt totalitära staters syn på människor, och jag hävdar bestämt att vår diskrimineringslagstiftning är ett viktigt verktyg för ett bättre samhälle och en hållbar demokrati.

Fru talman! EU-medlemskapet, som liberaler värnar så starkt, är i sig inte någon garant för att de grundläggande fri- och rättigheterna alltid respekteras. EU saknar faktiskt effektiva verktyg för att motverka brott mot de mänskliga rättigheterna när de begås av medlemsstaterna själva. Därför behöver vi en kraftigare rättighetsmekanism i EU. Liberalerna har därför

länge menat att Sverige måste agera kraftfullt så att det skapas en MR-mekanism som innebär tydliga konsekvenser för de medlemsstater som inte garanterar eller till och med själva begår brott mot medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter.

Kommissionen behöver möjlighet att dra ett medlemsland inför EU-domstolen för brott mot de grundläggande värderingar som listas i Lissabonfördraget med kännbara sanktioner i form av exempelvis frysning av EU-medel eller indragen rösträtt i rådet. Priset ska vara högt för den som bryter mot unionens grundläggande värderingar, precis som det i dag är mot den som trotsar unionens ekonomiska regelverk.

Vi behöver värna rättsstatens principer. Det handlar inte om att peka finger eller agera besserwisser, utan det handlar om att leva upp till detta betänkandes intentioner inte bara i Sverige utan också i EU.

Fru talman! Jag ställer mig bakom alla L-motioner samt de gemensamma alliansmotioner som Liberalerna också verkar för. Men för kammarrens tålmodis skull yrkar jag bifall bara till reservation 17 om de mänskliga rättigheterna i EU.

(Applåder)

Anf. 111 JONAS MILLARD (SD) replik:

Fru talman! Jag tror att jag glömde yrka bifall till mina reservationer i mitt inledningsanförande, så jag passar på att yrka bifall till reservationerna 7 och 10 så att jag får det till protokollet.

Tina Ackefoft lyfter fram en viktig fråga när hon talar om diskriminering. Det är en debatt som jag vill minnas att vi har haft också vid något tidigare tillfälle. Tina Ackefoft säger att det är viktigt att alla människor omfattas av diskrimineringslagen. Och där, fru talman, är vi faktiskt helt överens. Men jag förstår att det var oss som du syftade på, även om du inte nämnde oss vid namn, när du talade om synen på diskrimineringslagen och de diskrimineringsgrunder som finns upptagna i vår grundlag.

Skillnaden är att vi vill ta bort den uppräkningsgrunder som finns i dag. I dag finns det en systematik med en lång uppräkningsgrunder av olika diskrimineringsgrunder. Det talas i regeringsformen om kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter.

Det vi talar om är all form av otillbörlig diskriminering, och det omfattar faktiskt alla. Då finns det inte någon risk att man hamnar i ett resone-mang som det jag tog upp i mitt anförande om att alla är jämlika men vissa är mer jämlika än andra. Skulle inte detta kunna vara en bättre lösning, så att vi får en likvärdig och likställd diskrimineringslag och även regeringsform?

Anf. 112 TINA ACKETOFT (L) replik:

Fru talman! Med risk för att göra detta till mitt kortaste inlägg någonsin: Nej, det löser inte problemet.

Jag skulle snarare säga att Sverigedemokraterna bidrar till ett mycket större problem genom att lyfta bort alla diskrimineringsgrunder och i stället skapa en enda stor diskrimineringslag. På vilket sätt skulle det förbättra situationen för dem som kommer från andra länder, har en annan kultur och vill bli en del av Sverige men möts av människor som anser att de inte har lika mycket rättigheter för att de inte ser ut och betar sig som infödda

Anf. 113 JONAS MILLARD (SD) replik:

Fru talman! Jag skulle kunna göra detta till mitt kortaste genmäle någonsin genom att svara: Den är bättre för att den helt enkelt omfattar alla efter samma förutsättningar och helt likvärdigt.

Detta är uppenbart något som inte delas av Liberalerna. De förordar i stället tillsammans med övriga partier en ordning med en lång uppräkningslista av diskrimineringsgrunder, vilket gör att personer som inte faller under dessa diskrimineringsgrunder riskerar att inte träffas av de lagstiftningar vi har på området.

Vår lösning är enkel. Det handlar om att stifta en lag mot otillbörlig särbehandling som gäller alla efter samma måttstock. Det är bara att konstatera att här skiljer vi oss också från Liberalerna.

Anf. 114 TINA ACKETOFT (L) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna förnekar sig aldrig. Era lösningar är enkla för att era problem är enkla. Den som tar in hela bilden inser att det inte är så lätt. Inget är vitt eller svart. Det enda som är vitt eller svart är att alla människor har samma rättigheter och samma värde. Det kan man inte tumma på.

Det ni försöker göra är att hitta en liten öppning där ni kan låta påskina att ni vill något gott när det enda ni i själva verket vill är att peka ut andra som annorlunda. Det är det enda ni vill.

Nej, det finns inga enkla lösningar, för det är inga enkla problem. Man måste vara djärv nog att våga se att myntet har två sidor.

En diskrimineringslagstiftning måste innehålla specifika grunder för att människor inte ska falla mellan stolarna. Jonas Millard kan skaka på huvudet hur mycket han vill, men så är det.

Anf. 115 TUVE SKÅNBERG (KD):

Fru talman! Konstitutionsutskottets betänkande KU34 handlar om fri- och rättigheter. Det kan tyckas vara ett betänkande bland väldigt många denna vår, men det är mycket angeläget.

Våra partier har satt oss som ledamöter i KU för att vi ska vakta våra grundlagar och alldeles särskilt grundlagen regeringsformen som definierar de mänskliga rättigheterna och klär dem i ord. Vi är väktare av dem. Vi ska inte begränsa och skära ned på det, utan vi ska stå som garantier och försvara de mänskliga rättigheterna. Det ger vår regeringsform oss i uppdrag men också Europakonventionen, som har status av grundlag.

I betänkandet försöker vi olika partier ändå att diskutera gränsdragningsproblematiken, för vi är inte så naiva att vi inte vet att det finns gränsdragningar och att vi måste specificera när det är rimligt och orimligt att stå fast vid en viss hållning.

Låt mig i korthet kommentera några av de reservationer som Kristdemokraterna har utöver allt det som vi är eniga om i utskottet.

Reservation 2 handlar om att vi vill ha en äganderätts- och näringsfrihetskommision. Övriga allianspartier står också bakom denna reservation, och jag yrkar bifall till den, fru talman.

*Fri- och rättigheter,
m.m.*

Tillsammans med Moderaterna och Centern har vi reservation 3 om en gemensam värdegrund. Värdegrunden är inte självklar utan måste diskuteras, men vi anger i reservationstexten att det handlar om alla människors lika värde, allas rätt till liv och frihet, vikten av en fungerande rättsstat, rätten att ha en religion och att avstå från att ha en religion och så vidare. Vi utvecklar detta ganska ordentligt.

Kristdemokraterna har en egen reservation, nr 16, om en värdekommission. Vi tänker att man på norskt vis samlas över partigränserna med olika samhällsföreträdare, etiker och experter på juridik och under en längre tid jobbar igenom en gemensam värdegrund. Redan i dag är mycket sagt, till exempel i skolans läroplan, som har en ganska utvecklad värdegrund. Men man skulle kunna utveckla en för hela samhällets bruk.

Låt mig också nämna en sådan här svår avgränsning, och det är återkallande av medborgarskap. Vi vill förstås inte att någon ska stå utan medborgarskap. Men i reservation 11 menar Kristdemokraterna att när det är uppenbart att en person har fått svenskt medborgarskap genom mutor eller bestickning bör det genom en grundlagsändring vara möjligt för domstol att återkalla medborgarskapet. I det fallet ligger ansvarsbördan på myndigheten.

Vi har varit mycket återhållsamma, och vi inser problematiken fullt ut. Men det är ändå inte rimligt att man får sitt svenska medborgarskap genom mutor eller bestickning.

Vi vill se en framtida översyn av regeringsformen. Det behandlas i reservation 14, som vi delar med Moderaterna och Centern. Vi menar att det finns skäl att överväga om fler fri- och rättigheter, till exempel äganderätten och näringsfriheten, borde omfattas av begränsningsreglerna i 2 kap. 21 § i regeringsformen.

I en alliansreservation, nr 17, lyfter vi upp de mänskliga rättigheterna i EU. Det har andra utvecklat, så det förbigår jag här.

Låt mig nämna reservation 21 om kommunernas ansvar för terrorister och för att motverka radikaliserings och våldsbejakande extremism och att ansvaret för detta arbete ska ligga på högsta politiska nivå i kommunerna. Det är viktigt att tala om vilka underliggande faktorer som finns för radikaliserings och för antisemitism och andra former av rasism och att också utbyta goda exempel med varandra för att forma strategier.

I reservation 22, som vi har gemensamt med Moderaterna och Sverigedemokraterna, talas det om finansiering av till exempel moskéer. För att få en tydligare bild och därmed bättre kunna bedöma om sådana bidrag utgör ett påtagligt problem bör regeringen ta initiativ till en översyn av hur många svenska trossamfund som tar emot utländska bidrag och vilka belopp, ändamål och villkor som förekommer.

Detta rör sig farligt nära föreningsfriheten, och det får inte göras på ett sätt så att det kränker föreningsrätten. Men likväl får det inte bli som i Tyskland där man har sett problem med finansiering från Turkiet och Saudiarabien och där det med en gåva av en moské följer villkor att man ska ha en imam från givarlandet och att det imamen säger styrs från utlandet. Så har det åtminstone framställts, och vi vill säkerställa att det inte blir på det viset.

Så kommer vi till den i viss mening brännande frågan om böneutrop. Vad kan och kan man inte säga om böneutrop från minaret? Man kan till att börja med inte begränsa religionsfriheten. Det är viktigt att lägga det som en grund. Religionsfriheten finns i vår regeringsform och är den enda av fri- och rättigheterna som inte kan begränsas. Det betyder inte att allt kan försvaras med religionsfrihet, men den kan faktiskt inte begränsas.

Om man ändå vill diskutera religionsfrihetens gränser handlar det snarare om ordningsstadgar, kommunala bygg- och handlingsplaner och sådant. Kristdemokraterna har i ett särskilt yttrande – inte en reservation, så som Sverigedemokraterna har – gett några tankar för att kunna förhålla sig till böneutropen. Vi skriver där:

”Religionsfriheten och föreningsfriheten är grundlagsfästa genom bestämmelserna i 2 kap. regeringsformen. Var och en har frihet att samman-sluta sig med andra för allmänna eller enskilda syften, och frihet att ensam eller tillsammans med andra utöva sin religion. Ingen ska misstänkliggöras på grund av sin tro. Torgmöten och andra manifestationer ska tillåtas enligt dagens regler; böneutrop bör bedömas på samma sätt. När det gäller institutionaliserade och frekvent återkommande böneutrop in i människors hem anser jag dock att det finns skäl att diskutera gränsdragningar.

Det är naturligtvis önskvärt att olika samfund, kommuner och berörda myndigheter för en dialog för att nå en lösning vad gäller böneutrop som är hållbar och bra för alla parter. Men om detta misslyckas och frågan ställs på sin spets, vill jag påminna om att Kristdemokraterna är emot institutionaliserade och återkommande böneutrop som människor inte kan undkomma i sina hem. Att med regelbundenhet proklamera en religion över och in i människors hem är något annat än kyrkklockor, som därtill är del av vår tradition och en kulturell sedvänja.

Kristdemokraterna har därför uppmanat partiets representanter på kommunal nivå att avslå ansökningar om återkommande och institutionaliserade böneutrop som människor inte kan undkomma i sina hem. Kristdemokraterna arbetar för ett samhälle som främjar integration och sammanhållning. Institutionaliserade och återkommande böneutrop främjar inte det arbetet.”

Där, menar jag, säger jag och Kristdemokraterna vad som kan sägas vid gränsdragningen, men inte mer än så. Religionsfriheten kan inte begränsas. Att däremot trumpeta in sin egen religion – vilken religion det vara månde – i människors hem måste gå utöver vad som är rimligt och acceptabelt.

Anf. 116 JONAS GUNNARSSON (S):

Fru talman! Vi debatterar fortsatt KU:s betänkande KU34 *Fri- och rättigheter*.

Utskottet har lagt mycket tid och energi på betänkandet. Det är berett dubbelt så många gånger, tror jag, som ett vanligt betänkande. Vi tar frågorna om mänskliga fri- och rättigheter på största allvar i utskottet, och det tycker jag känns bra.

Frågan om mänskliga rättigheter var, precis som för Tina Acketoft, en av anledningarna till att jag engagerade mig politiskt – hur samhället var organiserat och hur det på den tiden faktiskt förtryckte människor och kanske till viss del gör det fortfarande, hur sådana som jag vid den tiden hade mindre rättigheter än mina kompisar, hur jag såg att de som kom från

andra länder utsattes för förtryck och rasism och hur de som var tjejer diskriminerades enbart på grund av det.

Allt detta finns i betänkandet. Det är på sätt och vis fantastiskt vilket parlament vi har, som vill lösa människors problem, skydda deras friheter och utöka deras rättigheter i stora stycken. Allt detta har vi, som jag sa, tagit på allra största allvar.

Jag vill tacka utskottet, och jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Vi har hanterat många frågor som rör våldsbejakande extremism. Detta har flera tidigare varit inne på, men jag vill säga att jag tycker att det är bra att vi kan fortsätta att upprätthålla den enighet kring dessa frågor som har etablerats sedan länge. Detta känns tryggt och bra inför framtiden. Jag hoppas att vi kan fortsätta med det, även om det innebär att vi får skicka ett och annat tillkännagivande till vår regering, för det stärker oss och gör politiken trovärdig att vi klarar av att lösa ibland ganska svåra frågor på ett respektfullt sätt i samtal över bordet.

När jag lyssnade på debatten hajade jag till över några saker som sas. Vi har hört om islams intåg i Sverige, som att vi skulle vara utsatta för någon form av invasion. Inget kan vara mer fel.

I Sverige lever många människor med många olika typer av tro, och det är bra. Tron ska värderas och uppskattas. Den bidrar till att utveckla vårt samhälle och ser till att människor får någon form av sammanhang och tilltro till framtiden, och det är bra. Om det sedan råkar vara kristendom, buddhism eller islam tycker inte jag att vi ska lägga någon vikt vid, och detta är också förbjudet enligt vår grundlag.

Att peka ut islam som religion i förhållande till andra känns väldigt underligt, och jag förstår inte riktigt syftet. Eller, jo, det är klart att jag förstår syftet: Man vill misstänkliggöra och förlöjliga en grupp som man inte gillar och som man inte tycker hör till. Jag tycker att det är fruktansvärt när man har en sådan retorik.

Frågan om diskriminering har det också talats om här. Vi måste inse att samhället är präglad av normer och av över- och underordning. Det är detta vi måste bryta, och därför måste vi peka ut vilka grupper det handlar om. Vi måste våga säga att kvinnor lider av ett förtryck i samhället och att detta diskriminerar. Om vi inte har pekat ut det blir den handling som en kvinna kanske utsätts för något annat. Då blir den bara själva handlingen, och man missar hela idén om makt och överhet som ingår.

Samma sak gäller många av de andra diskrimineringsgrunderna. Här tycker jag att vi närmar oss det som är kärnan. Vi har ett parti i denna riksdag som grundar sig på och har som affärsidé att vilja få förtrycka andra. Det är vad denna fråga handlar om, ingenting annat. Allt annat är lögn och båg.

Jag är glad över att vi i stora stycken är överens om att EU måste bättra sig. Vi har några olika förhållningssätt när det gäller vilken väg vi ska gå fram. EU har ett stort ansvar. Vi ser att länder som Polen och Ungern utarmar sina rättsstater. Vi ser hur man i valkampanj efter valkampanj tar till brösttoner gentemot den ena eller andra gruppen. Vi ser hur man marginaliserar den fria pressen och medierna. Allt syftar till att stärka den egna makten och det egna inflytandet, och detta är inte okej. Här behöver EU stärka sina verktyg för att komma åt det, men EU behöver också våga använda sig av det man har. Där kan jag tycka att man har varit lite feg genom åren.

Jag slutar där och tackar utskottet för ett gott samarbete. Än en gång: Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Prot. 2017/18:107
2 maj

*Fri- och rättigheter,
m.m.*

Anf. 117 JONAS MILLARD (SD) replik:

Fru talman! Jag kunde inte låta bli att trycka in mig i debatten ännu en gång när Jonas Gunnarsson från Socialdemokraterna sa från riksdagens talarstol att Sveriges tredje största parti lever på affärsidén att förtycka andra människor. Jonas Gunnarsson vet mycket väl att detta inte är sant, eller också väljer han medvetet eller helt omedvetet att vantolka det som jag sa i mitt anförande nyss.

Det är intressant att du, när vi har en diskussion eller debatt gällande diskriminering, lyfter upp Sverigedemokraternas förslag på området nästan som någon form av skräckexempel. Du nämnde inte det ordet explicit, men låt mig ännu en gång förtydliga vad Sverigedemokraterna faktiskt vill göra.

I vår regeringsform och i vår diskrimineringslag har vi i dag en lång uppräkningslista av diskrimineringsgrunder. Det finns såklart en risk att man med denna uppräkningslista av diskrimineringsgrunder i en lag faktiskt exkluderar fler än man inkluderar.

Jag kan vara överens med Jonas Gunnarsson om att det är klart att det finns diskriminering och att det finns grupper som är mer utsatta än andra. Men det löser inga problem att explicit peka på vissa grupper. Utifrån den systematik som jag och mitt parti förordar löser man problemet genom att säga att alla enligt diskrimineringslag och regeringsform är lika och att ingen otillbörlig diskriminering ska tillåtas.

Hur kan det vara ett sämre alternativ, Jonas Gunnarsson?

Anf. 118 JONAS GUNNARSSON (S) replik:

Fru talman! Här har vi alltså en företrädare för ett parti som bildades av ett gäng skinnskallar, nazister och annat löst folk på den yttersta högerkanten som försöker påstå att affärsidén inte är att behandla människor olika. Det blir lite skrattretande.

Diskriminering och insikten om vad diskriminering är grundar sig i att man faktiskt ser att det finns människor och grupper i samhället som behandlas illa eller annorlunda enbart på grund av att de tillhör den gruppen och att den gruppen är underordnad någon form av majoritet. Så är det i detta fall med våra diskrimineringsgrunder. Det handlar om människor som kan ha någon form av funktionsvariation, det handlar om kön, det handlar om transpersoner och det handlar om hbtq-personer i stort. Här har samhället traditionellt sett begränsat dessa människors frihet genom lagstiftning och också genom attityder och normer.

Att ta bort dessa diskrimineringsgrunder skulle faktiskt vara att påstå att det lidande som dessa människor och grupper utsätts för på grund av det förtryck som majoriteten utsätter dem för inte finns utan att det skulle vara en händelse som vilken som helst ifall de råkar ut för någonting. Så kan vi inte ha det. Vi måste våga erkänna de maktordningar som ändå finns i detta samhälle.

Anf. 119 JONAS MILLARD (SD) replik:

Fru talman! Det blir nästan underhållande ibland när man lyssnar på den här debatten och hör Socialdemokraterna stå och tala om Sverigedemokraternas mörka historia. Jag tror nog att de flesta har fått lära sig att det i alla fall inte var Sverigedemokraterna som ville ge Adolf Hitler Nobelpriset eller för den delen införa Rasbiologiska institutet. Det var ett annat parti som ville göra det.

Man kan naturligtvis hävda att detta minsann ligger långt tillbaka i tiden. Och jag tror att det gör det. Jag tror inte att det socialdemokratiska partiet i dag vill göra dessa saker. Som en annan politiker har sagt tycker jag att vi trots allt behöver fler vuxna i politiken. Men då kan vi inte heller stå och göra så här. Vi måste någon gång börja diskutera våra politiska förslag för vad de faktiskt är. Då duger det inte att stå och kalla varandra för fula saker, att använda fula epitet och hänvisa till historiska saker som måhända ligger långt tillbaka i tiden. Då skulle jag kunna stå och raljera över Jonas Gunnarssons parti under lång tid. Men jag har för kort tid till mitt förfogande, så jag släpper detta.

Men, som sagt, jag tycker att man ska passa sig för att kasta sten i glas-hus. Jag tycker att vi bör ta diskussionen och den politiska debatten i stället.

Jonas Gunnarsson tycker uppenbarligen inte att Sverigedemokraternas lösning när det gäller diskriminering är bra. Det gör inte något annat parti heller. Det är nämligen bara vi som står bakom denna reservation.

Det blir snarare en retorisk fråga, eftersom Jonas Gunnarsson med flera pekar på att det finns grupper som är särskilt skyddsvärda. Det gör det såklart. Men det finns grupper som jag ändå skulle vilja hävda är särskilt skyddsvärda men som inte omfattas av lagen. Vad händer med dessa grupper? Varför är det då inte bättre att alla ska kunna omfattas av det skydd som diskrimineringslagen och vår regeringsform faktiskt innefattar. Då skulle vi kunna använda begreppet otillbörlig särbehandling. Det är ett begrepp som används i annan lagtext. Det skulle vi kunna komma till rätta med, och vi skulle få en betydligt mer jämställd diskrimineringslag. Jag beklagar att Jonas Gunnarsson och de andra partierna tyvärr vänder sig emot det.

Anf. 120 JONAS GUNNARSSON (S) replik:

Fru talman! Mitt parti har gjort upp med sin historia. Det som Jonas Millard talar om är sådant som hände för bortåt 100 år sedan, medan det som jag tar upp om Sverigedemokraterna hände under mina tonår. Det finns alltså lite perspektiv på saker och ting här. Jag talar inte om det som hände före andra världskriget, utan jag talar om det som faktiskt hände på 1990-talet. Det har Sverigedemokraterna ännu inte tagit ansvar för, och de gör det inte än i dag.

När jag lyssnar på Jonas Millard förstår jag att han inte har fattat konceptet om vad diskriminering faktiskt innebär och att det finns en över- och underordning i samhället som vi vill bryta. Det är det som detta handlar om. Det handlar inte om att någon skulle ha råkat bli illa behandlad på krogen, i bostadskön eller vad det kan vara. Det handlar om att man har blivit illa behandlad på grund av den man är. Det är då det blir diskriminering. Det vill de inte förstå. Jag kan inte tolka det på något annat sätt än att

de faktiskt vill få en ursäkt för att kunna fortsätta diskriminera eller att de helt enkelt inte har fattat konceptet.

Jonas Millard säger att vi missar grupper. Men han har inte nämnt en enda grupp som vi har missat. Under alla år som Sverigedemokraterna har varit i riksdagen har vi inte sett någon motion om vilka grupper de menar som skulle vara missgynnade eller som saknas. Det tycker jag är väldigt konstigt. Det blir ett löjets skimmer över förslagen, och jag kan bara konstatera att Sverigedemokraterna är samma gamla sverigedemokrater som vi alltid har haft.

Anf. 121 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Fru talman! Vi debatterar nu konstitutionsutskottets betänkande 34 om fri- och rättigheter. Det är ett motionsbetänkande med drygt 60 motionsyrkanden från de två senaste årens allmänna motionstider.

Våra fri- och rättigheter har skydd enligt regeringsformen, där det bland annat står att den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet.

Det är ord som låter enkla och naturliga, men de kan behöva påpekas nog så ofta. Våra hjärnor kan ibland spela oss ett spratt då det är naturligt att vi blir rädda eller oroliga för det som ser annorlunda ut. Men rädsla är inte en bra utgångspunkt för rationella beslut. Därför är det inte bara vi i Sverige som har formerat detta i våra grundlagar, utan liknande formuleringar återfinns i FN-stadgan om mänskliga rättigheter, i Europakonventionen och i EU:s stadga om grundläggande rättigheter.

Det handlar om grundläggande rättigheter som yttrandefrihet, informationsfrihet, mötesfrihet, demonstrationsfrihet och inte minst, efter att ha lyssnat på dagens debatt, religionsfrihet. Detta är grundläggande pusselbitar i vår demokrati och har varit något som många har fått ta strid för genom åren. Det har verkligen inte varit självklart. Jag är själv djupt tacksam över alla som kämpade för allmän och lika rösträtt och som banade väg för att jag som kvinna så här drygt 100 år senare kan stå här i riksdagens talarstol. Det är viktigt att komma ihåg, kanske alldeles särskilt i år då vi går in i starten av 100-årsfirandet av vår demokrati.

KU har debatterat fri- och rättigheter en gång tidigare under mandatperioden, och vi föreslog då två tillkännagivanden. Båda handlade om skadestånd. Det handlar bland annat om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag till skadestånd om stat eller kommun har överträtt Europakonventionen. Svaret på detta tillkännagivande har kommit, och ett sådant system trädde i kraft för drygt en månad sedan – den 1 april 2018.

Regeringen har också redovisat att man har för avsikt att under 2018 tillsätta en utredning som ska analysera frågan om skadestånd vid överträdelse av grundlagsskyddade fri- och rättigheter. Detta är ett svar på det andra tillkännagivandet.

Parallellt med detta har regeringen också tillsatt en utredning som under ledning av Lise Berg kommer att utreda en ny myndighet för mänskliga rättigheter.

Fru talman! I konstitutionsutskottets betänkande 34 behandlas också ett större avsnitt om våldsbejakande extremism. Där föreslår utskottet ett

tillkännagivande om nationell samordning och en nationell kommunikationsstrategi. Detta ska tillföras den mycket långa lista med åtgärder som regeringen tillsammans med oppositionen har vidtagit de senaste åren.

Fru talman! Jag vill gärna tacka mina KU-kollegor för gott samarbete och yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 3 maj.)

§ 20 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2017/18:253 Återbetalning av medlemsinsatser i arbetskooperativ
2017/18:254 Anpassning av utlänningsdatalagen till EU:s dataskydd

EU-dokument

COM(2018) 179 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om insyn och hållbarhet i EU:s system för riskbedömning i livsmedelskedjan och ändring av förordning (EG) nr 178/2002 [om allmän livsmedelslagstiftning], direktiv 2001/18/EG [om avsiktlig utsättning av genmodifierade organismer i miljön] samt förordningarna (EG) nr 1829/2003 [om genmodifierade foder och livsmedel], (EG) nr 1831/2003 [om fodertillsatser], (EG) nr 2065/2003 [om rökaromer], (EG) nr 1935/2004 [om material i kontakt med livsmedel], (EG) nr 1331/2008 [om ett enhetligt förfarande för godkännande av livsmedelstillsatser, livsmedelszymer och livsmedelsaromer], (EG) nr 1107/2009 [om växtskyddsmedel] och (EU) 2015/2283 [om nya livsmedel]

Motioner

med anledning av prop. 2017/18:205 Informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster

2017/18:4139 av Andreas Carlson m.fl. (KD)

2017/18:4141 av Mikael Jansson m.fl. (-)

med anledning av prop. 2017/18:221 Klassificering av nya psykoaktiva substanser

2017/18:4158 av Emma Henriksson m.fl. (KD, M, C, L)

med anledning av prop. 2017/18:228 Energipolitikens inriktning

2017/18:4147 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD)

2017/18:4149 av Maria Weimer m.fl. (L)

2017/18:4150 av Birger Lahti m.fl. (V)

med anledning av prop. 2017/18:239 En ny kategori av taxitrafik

2017/18:4129 av Jimmy Ståhl och Per Klarberg (båda SD)

med anledning av prop. 2017/18:240 Verkställbarhet av beslut om bygglov, rivningslov och marklov
2017/18:4160 av Mats Green m.fl. (M, KD, C)

Prot. 2017/18:107
2 maj

med anledning av prop. 2017/18:243 Vattenmiljö och vattenkraft
2017/18:4151 av Hamza Demir m.fl. (V)
2017/18:4155 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD)

med anledning av prop. 2017/18:244 Ett ökat skadeståndsansvar och skärpta försäkringskrav för reaktorinnehavare
2017/18:4137 av Hamza Demir m.fl. (V)

med anledning av skr. 2017/18:230 Strategi för Levande städer – politik för en hållbar stadsutveckling
2017/18:4157 av Roger Hedlund och Mikael Eskilandersson (båda SD)
2017/18:4159 av Mats Green m.fl. (M)

§ 21 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 30 april

2017/18:517 Trafikregler som påverkar cyklister

av *Nina Lundström* (L)

till statsrådet *Tomas Eneroth* (S)

2017/18:518 Översyn av terrängkörningslagens betydelse för skoterkörningen

av *Edward Riedl* (M)

till miljöminister *Karolina Skog* (MP)

2017/18:519 Omhändertagande av berusade personer

av *Lotta Finstorp* (M)

till justitie- och inrikesminister *Morgan Johansson* (S)

2017/18:520 Fungerande skola för barn med neuropsykiatriska funktionshinder

av *Åsa Westlund* (S)

till utbildningsminister *Gustav Fridolin* (MP)

§ 22 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 30 april

2017/18:1234 Patienter som far illa på grund av brist på sjuksköterskor

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

till socialminister *Annika Strandhäll* (S)

2017/18:1235 Stress hos personal på äldreboenden

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

till statsrådet *Lena Hallengren* (S)

2017/18:1236 Svårigheter för äldre att få kontakt med personal

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

till statsrådet *Lena Hallengren* (S)

2017/18:1237 Regeringen och SJ

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)

till närings- och innovationsminister *Mikael Damberg* (S)

2017/18:1238 Språkkrav för permanent uppehållstillstånd

av *Johan Forssell* (M)

till statsrådet *Heléne Fritzon* (S)

2017/18:1239 Parlamentarisk förankring av den nationella handlingsplanen för hållbarhetsmålen

av *Sofia Arkelsten* (M)

till statsrådet *Ardalan Shekarabi* (S)

2017/18:1240 Lansering av nationell handlingsplan på riksdagens seminarium

av *Sofia Arkelsten* (M)

till statsrådet *Ardalan Shekarabi* (S)

§ 23 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 27 april

2017/18:1200 Långa kötider vid utfärdande av pass

av *Hans Wallmark* (M)

till justitie- och inrikesminister *Morgan Johansson* (S)

den 2 maj

2017/18:1206 Allmänna vägar som blir enskilda vägar

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet *Tomas Eneroth* (S)

2017/18:1207 Trafikverkets ansvar för delar av vägnätet

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet *Tomas Eneroth* (S)

2017/18:1211 Utvecklingsledighet

av *Jessica Polfjärd* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

2017/18:1210 Brist på arbetskraft

av *Jessica Polfjärd* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

2017/18:1212 E-sport som jobb

av *Christian Holm Barenfeld* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

2017/18:1219 Handläggningstiderna för infrastrukturprojekt som överklagats till regeringen

av *Fredrik Christensson* (C)

till statsrådet Tomas Eneroth (S)

2017/18:1220 Säkerställande av fungerande snöröjning

av *Lars Beckman* (M)

till statsrådet Tomas Eneroth (S)

Prot. 2017/18:107

2 maj

§ 24 Kammaren åtskildes kl. 17.50.

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till och med § 8 anf. 22 (delvis)

av tredje vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 55 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 77 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 19 anf. 107 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

JOHAN WELANDER

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Meddelande om frågestund	1
§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 5 Anmälan om faktapromemorior	4
§ 6 Ärenden för bordläggning	4
§ 7 Räntetak och andra åtgärder på marknaden för snabblån och andra högkostnads krediter	4
Civilutskottets betänkande 2017/18:CU20	4
Anf. 1 CAROLINE SZYBER (KD)	4
Anf. 2 LARS BECKMAN (M)	5
Anf. 3 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	6
Anf. 4 OLA JOHANSSON (C)	7
Anf. 5 HAMZA DEMIR (V)	9
Anf. 6 ROBERT HANNAH (L)	10
Anf. 7 EVA SONIDSSON (S)	11
Anf. 8 EMMA HULT (MP)	13
(Beslut fattades under § 15.)	15
§ 8 Fossiloberoende transporter	15
Trafikutskottets betänkande 2017/18:TU13	15
Anf. 9 KARIN SVENSSON SMITH (MP)	15
Anf. 10 PIA NILSSON (S)	18
Anf. 11 ERIK OTTOSON (M)	21
Anf. 12 KARIN SVENSSON SMITH (MP) replik	23
Anf. 13 ERIK OTTOSON (M) replik	24
Anf. 14 KARIN SVENSSON SMITH (MP) replik	24
Anf. 15 ERIK OTTOSON (M) replik	25
Anf. 16 JIMMY STÅHL (SD)	25
Anf. 17 ANDERS ÅKESSON (C)	27
Anf. 18 PIA NILSSON (S) replik	29
Anf. 19 ANDERS ÅKESSON (C) replik	30
Anf. 20 PIA NILSSON (S) replik	30
Anf. 21 ANDERS ÅKESSON (C) replik	31
Anf. 22 EMMA WALLRUP (V)	31
Anf. 23 ERIK OTTOSON (M) replik	32
Anf. 24 EMMA WALLRUP (V) replik	33
Anf. 25 ERIK OTTOSON (M) replik	33
Anf. 26 EMMA WALLRUP (V) replik	34
Anf. 27 NINA LUNDSTRÖM (L)	34
Anf. 28 KARIN SVENSSON SMITH (MP) replik	37
Anf. 29 NINA LUNDSTRÖM (L) replik	37
Anf. 30 KARIN SVENSSON SMITH (MP) replik	38
Anf. 31 NINA LUNDSTRÖM (L) replik	38
Anf. 32 ROBERT HALEF (KD)	39
Anf. 33 JIMMY STÅHL (SD) replik	41
Anf. 34 ROBERT HALEF (KD) replik	42
Anf. 35 JIMMY STÅHL (SD) replik	42

Anf. 36 ROBERT HALEF (KD) replik.....	43
(Beslut fattades under § 15.).....	43
§ 9 Digital hantering av domstolsavgörande,	
strafföreläggande och ordningsbot.....	43
Justitieutskottets betänkande 2017/18:JuU31	43
(Beslut fattades under § 15.).....	43
§ 10 Militära frågor	44
Försvarsutskottets betänkande 2017/18:FöU6.....	44
Anf. 37 ALLAN WIDMAN (L).....	44
Anf. 38 PAULA HOLMQVIST (S)	45
Anf. 39 ALLAN WIDMAN (L) replik.....	49
Anf. 40 PAULA HOLMQVIST (S) replik	49
Anf. 41 ALLAN WIDMAN (L) replik.....	49
Anf. 42 PAULA HOLMQVIST (S) replik	50
Anf. 43 LOTTA OLSSON (M)	50
Anf. 44 ROGER RICHTOFF (SD)	52
Anf. 45 PAULA HOLMQVIST (S) replik	54
Anf. 46 ROGER RICHTOFF (SD) replik	54
Anf. 47 PAULA HOLMQVIST (S) replik	55
Anf. 48 ROGER RICHTOFF (SD) replik	55
Anf. 49 DANIEL BÄCKSTRÖM (C).....	55
Anf. 50 ROGER RICHTOFF (SD) replik	58
Anf. 51 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	58
Anf. 52 ROGER RICHTOFF (SD) replik	59
Anf. 53 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	59
Anf. 54 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	60
Anf. 55 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	62
Anf. 56 ANDERS SCHRÖDER (MP)	63
Anf. 57 MIKAEL JANSSON (-).....	64
Anf. 58 LARS PÜSS (M).....	66
Anf. 59 ROGER RICHTOFF (SD)	68
Anf. 60 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	69
Anf. 61 ROGER RICHTOFF (SD) replik	69
Anf. 62 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	70
Anf. 63 ROGER RICHTOFF (SD) replik	70
(Beslut fattades under § 15.).....	71
§ 11 Riksrevisionens rapport om Strålsäkerhetsmyndighetens	
kärnkraftstillsyn.....	71
Försvarsutskottets betänkande 2017/18:FöU12.....	71
Anf. 64 PAULA HOLMQVIST (S)	71
Anf. 65 JAN R ANDERSSON (M).....	72
(Beslut fattades under § 15.).....	73
§ 12 En amnesti för explosiva varor.....	73
Försvarsutskottets betänkande 2017/18:FöU13.....	73
Anf. 66 ALLAN WIDMAN (L).....	73
Anf. 67 MATTIAS OTTOSSON (S).....	74
Anf. 68 BEATRICE ASK (M)	75
Anf. 69 ROGER RICHTOFF (SD)	76
(Beslut fattades under § 15.).....	77
§ 13 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering.....	77

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2017/18:AU10	77
Anf. 70 ERIK ANDERSSON (M)	77
Anf. 71 PAULA BIELER (SD).....	79
Anf. 72 ANNIKA QARLSSON (C).....	81
Anf. 73 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V).....	83
Anf. 74 SAID ABDU (L).....	86
Anf. 75 ERIK SLOTTNER (KD).....	88
Anf. 76 PAULA BIELER (SD) replik	90
Anf. 77 ERIK SLOTTNER (KD) replik	90
Anf. 78 PAULA BIELER (SD) replik	91
Anf. 79 ERIK SLOTTNER (KD) replik	91
Anf. 80 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S).....	92
Anf. 81 ERIK ANDERSSON (M) replik.....	94
Anf. 82 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik	94
Anf. 83 ERIK ANDERSSON (M) replik.....	95
Anf. 84 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik	95
Anf. 85 PAULA BIELER (SD) replik	95
Anf. 86 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik	96
Anf. 87 PAULA BIELER (SD) replik	96
Anf. 88 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik	97
Anf. 89 ERIK SLOTTNER (KD) replik	97
Anf. 90 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik	98
Anf. 91 ERIK SLOTTNER (KD) replik	98
Anf. 92 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik	99
Anf. 93 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP)	99
Anf. 94 PAULA BIELER (SD) replik	101
Anf. 95 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik	102
Anf. 96 PAULA BIELER (SD) replik	103
Anf. 97 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik	103
(forts. § 16).....	103
Ajournering.....	103
Återupptaget sammanträde.....	104
§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 26 april.....	104
SoU8 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor	104
SoU15 Folkhälsofrågor	105
SoU33 Dataskydd inom Socialdepartementets verksamhetsområde – en anpassning till EU:s dataskyddsförordning.....	105
§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	105
CU20 Räntetak och andra åtgärder på marknaden för snabblån och andra högkostnadskrediter.....	105
TU13 Fossiloberoende transporter	106
JuU31 Digital hantering av domstolsavgörande, strafföreläggande och ordningsbot	108
FöU6 Militära frågor	108
FöU12 Riksrevisionens rapport om Strålsäkerhetsmyndighetens kärnkraftstillsyn	110
FöU13 En amnesti för explosiva varor.....	111

§ 16 (forts. från § 13) Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (forts. AU10)	111
Anf. 98 EVA-LENA JANSSON (S)	111
Anf. 99 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP).....	113
(Beslut skulle fattas den 3 maj.)	113
§ 17 Riksrevisionens rapport om konsekvensanalyser inför migrationspolitiska beslut	114
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2017/18:SfU28	114
Anf. 100 PAULA BIELER (SD).....	114
Anf. 101 CARINA OHLSSON (S)	115
Anf. 102 PAULA BIELER (SD) replik.....	116
Anf. 103 CARINA OHLSSON (S) replik	117
Anf. 104 PAULA BIELER (SD) replik.....	117
Anf. 105 CARINA OHLSSON (S) replik	118
(Beslut skulle fattas den 3 maj.)	118
§ 18 Händelserapportering och sekretess hos Sjöfartsverket och andra statliga myndigheter	119
Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU45	119
(Beslut skulle fattas den 3 maj.)	119
§ 19 Fri- och rättigheter, m.m.....	119
Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU34	119
Anf. 106 MARTA OBMINSKA (M).....	119
Anf. 107 JONAS MILLARD (SD).....	121
Anf. 108 PER-INGVAR JOHNSSON (C)	123
Anf. 109 MIA SYDOW MÖLLEBY (V).....	124
Anf. 110 TINA ACKETOFT (L)	124
Anf. 111 JONAS MILLARD (SD) replik	126
Anf. 112 TINA ACKETOFT (L) replik	126
Anf. 113 JONAS MILLARD (SD) replik	127
Anf. 114 TINA ACKETOFT (L) replik	127
Anf. 115 TUVE SKÅNBERG (KD)	127
Anf. 116 JONAS GUNNARSSON (S)	129
Anf. 117 JONAS MILLARD (SD) replik	131
Anf. 118 JONAS GUNNARSSON (S) replik	131
Anf. 119 JONAS MILLARD (SD) replik	132
Anf. 120 JONAS GUNNARSSON (S) replik	132
Anf. 121 AGNETA BÖRJESSON (MP).....	133
(Beslut skulle fattas den 3 maj.)	134
§ 20 Bordläggning.....	134
§ 21 Anmälan om interpellationer.....	135
§ 22 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	135
§ 23 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	136
§ 24 Kammaren åtskildes kl. 17.50.....	137